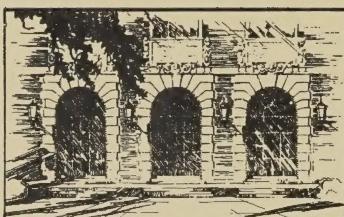

HRVATSKE NARODNE PJESME.

SKUPILA I IZDALA

MATICA HRVATSKA.

□ □ □

KNJIGA PETA.

□ □ □

DRUGI ODIO:

ŽENSKE PJESME.

SVESKA PRVA.

(ROMANCE I BALADE.)

ZAGREB
TISKARA HRVATSKE STRANKE PRAVA D. D.
1909.

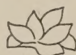
HRVATSKE

NARODNE PJESME.

KNJIGA PETA.

SKUPILA I IZDALA

MATICA HRVATSKA.

ODIO DRUGI.

ŽENSKE PJESME.

SVESKA PRVA.

(ROMANCE I BALADE.)

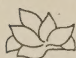
ZAGREB.

TISKARA HRVATSKE STRANKE PRAVA D. D.

1909.

ŽENSKE PJESME.

SVESKA PRVA.

UREDIO

Dr. NIKOLA ANDRIĆ.

ZAGREB.
IZDANJE „MATICE HRVATSKE“.
1909.

GDJE JE ŠTO.

ŽENSKE PJESME. — SVESKA PRVA.

PRVO KOLO:

DRUGO KOLO: Strana

TREĆE KOLO:

ŠESTO KOLO:

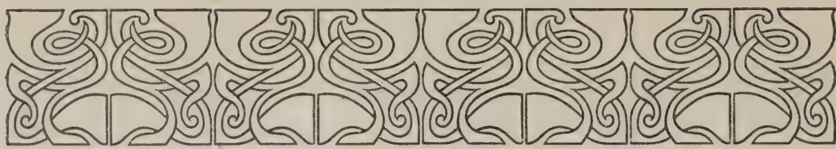
SEDMO KOLO:

DESETO KOLO:

Strana

JEDANAESTO KOLO:

PREDGOVOR.

Iza stanke od deset godina odlučila je evo „Matica Hrvatska“ da nastavi s izdavanjem svojih narodnih pjesama, od kojih su dosada izašle četiri knjige junačkoga obilježja. Naredne tri imaju da donesu odabrano biserje ženskih pjesama.

Pita se sada, što su upravo »ženske pjesme«? Najpoznatiji sabirač našega narodnoga blaga — Vuk Stefanović Karadžić — kazuje na str. 19. u predgovoru svojih ženskih pjesama od god. 1824., kako je pokatkad teško odrediti, koja pjesma pada u žensko, a koja u muško kolo. Gdjekoje su pjesme, veli, tako na medji izmedju ženskih i muških, da čovjek ne zna, medju koje bi ih uzeo. Neke su ženske naličnije na junačke nego na ženske, ali bi se teško čulo, da ih ljudi pjevaju uz gusle (već ako ženama), a zbog dužine ne pjevaju se ni kao ženske, nego se samo kazuju.

Ovih polumuških pjesama sačuvano nam je najviše i najljepših baš u čistim hrvatskim krajevima, a napose po Dalmaciji i na jadranskim ostrvima. I za čudo, najveći dio najjedrijih i najboljih pjesama kazivale su Matičinim sabiračima upravo ženske i to starije.

Koje pjesme pjevaju djevojke, a koje opet kazuju sredovječne i starije žene, za ovu tanku razliku našao sam klasičan dokaz u rukopisnom zborniku jednoga slavonskoga sabirača.

U jednoj knjizi Luke Ilića Oriovčanina nalazi se umetak od 16 listića, u kojemu je Antun Rodić, posljednji izdanak većih franjevačkih pisaca slavonskih, popisao 32 ženske pjesme u Nurkovcu, svom rodnom mjestu, i to još god. 1846. Rodiću je kazivala pjesme većom stranom djevojka Margita Ilijašević i starica majka samoga sabirača. Margita mu je p j e v a l a samo

k r a ć e ljubavne pjesme, koje se »pjevaju u kolu i u večer pred kućom na posijelima«, a mati k a z i v a l a duže. Djevojke — veli Rodić — hvale s v o j e pjesme i tvrde, da su ljepše nego one »s t a r i n s k e, koje pripovijedaju žene«, a ženama se opet više svidjaju njihove, jer su »bolje starinske«.

Ovaj je dokumenat osobito značajan, jer nam po dobi pjevačicâ i kazivačicâ klasificira pojedine grupe narodnih pjesama i pokazuje, kojemu sloju ugadjaju jedne, a kojemu druge.

U ovoj našoj petoj knjizi »Matičinih« pjesama odabirane su u prvom redu pjesme starijih kazivačica, koje se najbolje pokrivaju imenom r o m a n c â i b a l a d â evropske poezije. Ne bismo mogli reći, da baš sve ove pjesme od reda padaju pod ovo ime, ali će ih biti oko osam desetinâ, pa smo ih zato imali pravo svrstati pod ovaj zajednički natpis.

Šesta knjiga donijet će oko 600 ljubavnih pjesama, a sedma oko 100 odužih pričalica i lakrdija.

Gotovo kod svih naroda starijega i novijega vremena upravo su se žene odlikovale time, da su starije pjesme zadržavale u izvornom obliku. Pri tome ih je pomagala jača glazbena prijemljivost i bolje pamćenje nego što je muško. Njemački folkloristi ističu Kočevlje u južnoj Kranjskoj kao osobitu oazu, u kojoj se jedino ženske odlikuju predavanjem starih — a pjesnički najvrednijih — njemačkih pjesama. Dakle upravo kao i kod nas. Od finskih žena sjeverne Evrope, pa sve do afričkih Kabila umiju upravo žene pjevati takove pjesme, pored kojih se slušačima srce rastapa od miline, ali i steže od boli.

Ako se sudjelovanje ženskinja u životu narodne poezije kod svih naroda vanredno znatno, to je kod nas Hrvata — i u uporedbi sa Srbima — upravo najznatnije. Ženski je osjećajni život intenzivniji od našega muškoga. Strune njihovoga čuvstva obilatije su i drhtavije, pa zato u mladosti ozvanjaju s njih sladji i mekši izlivi, a u starosti dublji i potresniji. U moćnom orkestru ljubavne strasti nema tona, kojega se osjećaj naših pjevačica nije dotakao. Ako ste ikada stajali kraj razigranoga kola i pazili, tko vodi glavnu riječ, mogli ste se uvjeriti, da su djevojke i otvorenije i bistrije i razgovornije od muškaraca. Pa i na posijelima! Momci stoje do vratâ i kraj peči sa štapom u ruci i pod šeširom na glavi, pa slušaju, kako djevojke izvijaju svoje ljubavne arije, izmjenjujući se sa starinskim pričalicama zrelih žena i starih baka. Momci stoje i — gotovo pasivno —

gutaju njihove tradicijom posvećene stihove. Stariji muškarci naprotiv jači su u pjevanju herojskih pjesama uz gusle.

Ženskinje uopće lakše uči i duže zadržava narodnu predaju nego li muškinje, upravo kao što se ono i teže odriče narodne nošnje. Da hrvatske seljakinje nijesu s tolikom odanošću privezane uz našu narodnu poeziju, jamačno ne bi kod nas nacionalna lirika nikada dozorila onako umiljatim cvijećem, a možda ne bi nikada došlo ni do naše sjajne epike.

Za mene je naime više nego ujamčeno, da su u historiji naše narodne poezije — ako je uopće bilo epohâ, u kojima se junačka pjesma slabije kultivirala — upravo žene održale ostatke starih pjesama i predale ih muškarcima na dalje razradjivanje i podmladjivanje. Muškarcima je bio onda lagan posao u stare ženske balade i romance pometati novija imena i primjeniti ih poznatijim narodnim herojima, jer čistih junačkih pjesama iz starijega doba s istinitim povjesnim dogadjajem i tako ima vrlo malo.

Na osnovu ove ideje složen je i posljednji odlomak ove knjige, iz kojega se jasno razbira, kako su od ženskih balada i pričalica postajale muške pjesme s imenima novijih i poznatijih junaka. »Smrt Baja Pivljanina« nije ništa drugo nego junačka obrada »Bjelogrle Ane«, koja se javlja u silnim varijantama na cijelom opsegu našega narodnoga teritorija većim dijelom s imenima nekoga Borete vojvode, Borojla, Borana i Borić-kapetana. Da je pak i »Smrt Baja Pivljanina« zapisana iz ustâ šipanjske žene Kate Murat-Palunkove, dokaz je samo, da se i medju našim ženskim kazivačicama nalaze sjajni primjeri izraženih muških pjevačkih značajeva, medju koje se u prvom redu ima ubrojiti Glavićeva divna kazivačica Anica Begin.

U odabiranju i slaganju ovih narodnih pjesama držao sam se u glavnom načelâ izraženih na XX. strani prve »Matičine« knjige od god. 1896. Tekstovi su prema kritičkim pravilima vjerno zadržavani onako, kako ih je sabirač zabilježio. Kako palo, tako i ostalo. Dijalektične osobine zadržane su najvjernije, pa i one nastranosti, koje će se naučnom istraživaocu možda na prvi mah pričiniti nedosljednima. Bilo bi ih vrlo lako »popravljati«, ali se ja toga posla nijesam nigdje laćao.

Vanredno obilje prekrasnih pjesama, pa i takovih prastarih motiva, kakovih ne nalaziš ni u kojem predjašnjem zbor-

niku, obilježit će ovu knjigu u čistoj nauci zasebnim obilježjem. Sve pjesme od reda čiste su hrvatske, sabirane u hrvatskim krajevima i od hrvatskih kazivačica.

Glavna značajka ovih pjesama stoji u njihovoj starini, pa sam se i u redu, kojim su slagane, u glavnom držao ovoga načela. U prvom odlomku donesene su mitološke, sujevjerske, vilinske, zmajske, vračarske i religiozne pjesme. Onda dolaze čudesni i udesni motivi s vraćanjem upokojenih matera ostavljenoj siročadi, kletvene pjesme, pozivanje mrtvacâ na mejdan, utopljeničke pjesme, sljepačke, u kojima sljepice uklinju svoje nevjernike, magjioničke itd., dok se s pjesmom pod br. 64. ne udje u bračne i porodične drame, kojih je najveći broj.

Odjeljivanje ovih ciklusa pod zajednička poglavlja nije bilo moguće provesti, jer im je broj vrlo različan. Pjesama, koje bi se mogle staviti recimo pod zajednički natpis »Vilinske«, ima vrlo mnogo, dok bi na drugi ciklus pale samo po dvije po tri. Zato u samom tekstu nema zajedničkih odlomaka. U kazalu naprotiv podijeljene su pjesme u jedanaest »kola«, da s tipografskog pogleda popis bude pregledniji i da se 219 natpisâ ne niže bez ikakove stanke. S istoga razloga podijelio je valjada i Novaković II. knjigu Petranovićevih pjesama u »grupe«.

U svojim bilješkama i tumačenjima pod crtom imao sam pred očima najšire slojeve »Matičinih« čitalaca, pa sam zato pojedine dijalektične osobine i stvarno tumačenje stavljao po nekoliko puta, računajući i s onim čitaocima, koji ne će baš na dušak čitati redom sve pjesme od jedne korice do druge, nego će gdjekada otvoriti zbirku u sredini ili na koncu knjige. Nadam se, da sam ostavio vrlo malen broj turskih riječi neobjašnjen, i to — osim najobičnijih — samo u onim slučajevima, u kojima ni sâm nijesam mogao uz sva pomoćna sredstva sebi položiti račun. Prekorit će me možda tkogod, što ih nisam zamijenio drugim riječima, ali se ja nijesam usudio pristupiti tome poslu. Isto će tako zastati čitalac, kad ugleda »Brnik-grad«, »Šemboj«, »Velet« itd., a ne će znati, što je. Neka se tješi, da ne znamo ni mi, pa neka ostane u nadi, da će kojemu sretniku ipak kadgod poći za rukom, da nam to objasni.

I ako mi je mnogo bilo do toga, da pjesme izadju bez štamparskih pogrešaka, ipak mi to nije pošlo posvema za rukom. Mnogo su tome krivi novi tipografski strojevi, koji odmah slažu cijele vrste u olovnim komadima. Ako u posljednjoj

reviziji recimo popravim kakvu interpunkciju, to će tipograf morati da složi cijeli redak iznova; onu će interpunkciju savjesno popraviti, ali će možda učiniti u retku novu pogrešku, koju korektor više ne dobiva pred oči. Samo se tako može objasniti n. pr. pogreška »mati« u stihu 20. na str. 41., a trebalo bi da bude »Máti«, dativ krsnoga imena, koje je inače u cijeloj pjesmi provedeno korektno. Dobrohotni čitalac dosjetit će se i sâm nevolji, pa mu zato ne moram ovdje spominjati sve — uza sve to dosta rijetke — ovakove omaške[1]).

Nadajući se, da će ova knjiga hrvatskih narodnih pjesama naći zahvalnih čitalaca ne samo medju mnogobrojnim članovima našega društva, nego da će napose domaćim i stranim naučnim istraživaocima donijeti obilje novih pogleda u život narodne naše duše, izdaje »Matica Hrvatska« ovu knjigu u dva ruha; jednu sa samim odabranim pjesmama, a drugu s naučnim dodatkom i sa varijantama.

[1]) Evo ih nekoliko: Na str. 37., u stihu 38. ispala je kopula „i“ izmedju riječi „jutrom“ i „večerom“; na str. 100., stih 43. valja da bude „gdje se snio“ (mj. „gdje je“); na str. 107., pj. 71., stih 6. valja čitati: „medju se se“ (mj. „su se“); na str. 109., stih 4. „umirala“ (mj. „umirila“); na str. 167., stih 37. „za“ (mj. „ze“); na str. 173., stih 45. „mi smo“ (mj. „mi mo“); na str. 180., stih 8. ispao je „ti“ izmedju „ću“ i „pravo“; na str. 227., stih 20. valja da bude „ide“ (mj. „Ide“) i sve tako.

U ZAGREBU na Miholje god. 1909.

Dr. Nikola Andrić.

ŽENSKE PJESME.

1.

Gusle moje, moja davorijo!

Gusle moje, moja davorijo!
Teško meni, a i vama sa mnom;
Teško onom, tko se na vas hrani,
Na vas hrani, i odà zla brani!
Jer kad ručam, za užinu ne znam;
Gdje užinam, večerati nemam,
A kam' Turcim' harač i vergija?[1])
Kamo djeci hrana i od'jelo?
Kad zujite, svakomu ste drage,
Kad pjevate, i mnogim ste karne;
Ne možemo svakom ugoditi.
Njetko hoće krvi i mejdana,
Njetko traži pljačke i šićara,[2])
Njetko mömu, njetko udovicu,
Njetko želi i krezubu baku.
Oj gudalo, moja desna ruko,
A vi dlake, moje banovanje!

Fra Mato Duić, br. 54. *Iz Bosne.*

[1]) *porez* [2]) *plien i dobit*

*

2.

Bog, sunce i sirote.

Pita majka žarenoga sunca:
»Aj ti, sunce, moje čedo drago!
Esi meni trudno i umorno
Vav'jek hodeć, nigda ne stojeći?«
Žarko sunce majki odgovara:
»Ne pitaj me, moja stara majko!
Tebi trudno ni umorno nisam,
Jer ja imam dobra prijatelja,
Prijatelja Boga velikoga.
Nego, kad je nä pô dana, majko,
Onda mene na krioce prima,
A kade su doba od dizanja,
Ne budi me, čim se junak budi,
Neg' me gladi rukom po obrazu:
»»Ajde, ustaj, moje žarko sunce,
Da grijemo po sv'jetu sirote!««

Mihovio Pavlinović, knj. II., br. 12. *Iz Bukovice u Dalmaciji.*

3.

Sunčeva ženidba.

Majka budi lipu Mandalinu:
»Ajd ustani, lipa Mandalino!
U dvoru ti troji prosioci;
Jedni prose za žareno sunce,
Drugi prose za sjajnog mjeseca,
Treći prose za sedam vlašića«.
Mîsli mȉsli gizdava djevojka,
Mîsli mȉsli, za koga bi pošla:
Ako b' pošla za žareno sunce,
Sunce hodi, al doma ne do'di;

Ako b' pošla za sjajnog mjeseca,
Al se mjesec često pomladjuje,
Dvanaest puta u godini dana;
Ako b' pošla za sedam vlašića,
Vlašići su ljeti zatvoreni,
A zimi su na vedrome nebu.
  Sve je misli lipa Mandalina,
Sve je misli na jedno smislila,
Pa je pošla za žareno sunce.
Zove kuma Boga velikoga,
A prikumka Petra prisvetoga,
Starog svata Gromović Iliju,
A djevera Ivu Krstitelja,
A svadbice blažene divice.
Kad stadoše dare dijeliti:
Mladom kumu nebeske visine,
A prikumku petrovske vrućine,
Starom svatu munje i gromove,
A djeveru krste i postove,
A svadbicam' zlaćane jabuke.

Ivan Kukuljević, Misc. 173. *Iz Slavonije.*

4.

Na rajskim vratima.

Sinoć majka čedo porodila,
Jutros majci čedo priminilo;
Majci svojon[1]) rane povridilo.
Sveton[2]) Petru 'odilo na vrata:
»Sveti Pere, rajski kapetane!
Ti od raja otvori mi vrata!
Angjejak san,[3]) sagrišija nisan.
Sinoć san se čedo porodilo,
A jutros san majci priminilo;
Majci svojon rane povridilo!«

[1]) *svojoj (čakavski ostatak)* [2]) *svetom* [3]) *sam*

Sveti Pere čedu progovara:
»Ajde uzmi vidro okovano,
Pa otidji u goru zelenu;
Donesi mi studene vodice!
Ni iz neba, ni iz zemlje crne,
Nego vode za rajsku dičicu!« —
Uze čedo vidro okovano,
Pa otidje u goru zelenu,
Pa privrće drvlje i kamenje;
Nać' ne more studene vodice.
Side čedo na studenu stinu,
Pa zacvili kano zmija ljuta.
Slušala ga vila planitkinja,
Slušala ga, pa ga dozivala:
»Bora tebi, jedno čedo malo!
Zašto ciliš? Koja ti nevolja?« —
»»Prodj' se mene, bila moja vilo!
Cvilit mi je velika nevolja;
Sinoć san se majci porodilo,
Jutros mojon majci priminilo.
Svetoga san Peru dozivalo,
Da od raja otvori mi vrata.
Sveti mi je Pere govorija,
Da san majci rane povridija,
Pa da uzmen[1]) vidro okovano,
I donesen[2]) studene vodice,
Ni iz neba, ni iz zemlje crne,
Nego vode za rajsku dičicu.
Nać' ne mogu studene vodice««.
Bila mu je vila besidila:
»O bora ti, jedno čedo malo!
Ajde, podji malo unapride;
Nać' mi 'oćeš do tri rike vode:
Jedna rika materina mlika,
Druga rika materini' suza,
Treća rika krvi materine.
Pa za'iti, jedno čedo malo,
Pa za'iti, iz koje ti drago!«
Ode čedo malo unapride.

[1]) *uzmem* [2]) *donesem*

I nalazi do tri rike vode.
Mislilo se jedno čedo malo,
Iz koje bi rike za'itilo,
Pa za'iti materini' suza.
Sveton Petru otišlo na vrata,
Pa svetoga Peru dozivalo:
»Sveti Pere, rajski kapetane!
Sad od raja otvori mi vrata!
Evo tebi studene vodice,
Ni iz neba, ni iz zemlje crne,
Nego vode za rajsku dičicu!«
Muči svetac kô da i ne čuje;
Opet ga je čedo dozivalo:
»Sveti Pere, rajski kapetane!
Sad od raja otvori mi vrata;
Angjejak san, sagrišija nisan!«
Muči svetac kô da i ne čuje.
Opet njega čedo dozivalo:
»Sveti Pere, rajski kapetane!
Sad od raja otvori mi vrata!
Teško vidro, a nejake ruke,
Pripast će mi ruke u ramenu!«
Nato se je svecu smilovalo,
Od raja mu otvorija vrata,
I primi mu vidro vode 'ladne;
Malo čedo u raj uletilo.

Stjepan Banović, br. 27.

Kazivala god. 1902. Ive Banović, rodj. Kosović, u Zaostrogu.

5.

Turski i kršćanski zakon.

Poturči se kuća Banovića,
I u kući trideset čeljadi,
Ali ne će Ane Banovića.
Za Anicom pristavaše majka:
»Poturči se, Ane, kćeri moja!

Ne ćeš postit petka ni subote,
Ni korizmu za sedam nedjelja,
Ni četvere kvatre u godini,
Nego trides't dana Ramazana«.
— »Bogme ne ću, mila majko moja!
U Turčina sveca ne imade;
Dva bajrama u godini dana,
Te ne znadu, kad im koji dodje,
Već gledaju po nebu mjeseca
Kano lovac po planini zeca«.
Malo bilo, za dugo ne bilo,
Razboli se Banović Anica;
Bol boluje, grohotom se smije.
Više kćeri ostarjeli babo,
Pa besjedi svojoj kćeri Ani:
»A, bora ti, Ane, kćeri moja!
Bol boluješ, a gro'tom se smiješ?«
»»Ne pitaj me, ostarjeli babo!
Ja se smijem; imam za što, babo!
Od raja mi otvorena vrata,
A na vratim' moja seka Mare,
Pa me zove: hodi k meni, seko!««
To izusti, a dušu ispusti.

Mihovio Pavlinović, II. br. 13. *Iz Kozice kraj Makarske.*

6.

Ne mrazi curu s momkom!

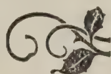

rocvilila od raja djevojka;
Slušala je dva božja angjela:
»Dušo moja, od raja divojko!
Koja ti je cviliti nevoja?«[1])
— »Prodj'te me se, dva božja angjela!
Cvilit mi je golema nevoja;
Sinoć moja priminila majka,

[1]) *(čakavski oblik) nevolja*

Ja u raju vidila je nisan;
Bit će moja sad u paklu majka,
Već vas molin dva božja angjela,
Da odete bogu velikomu:
Od pakla mi donesite ključe!« —
  Dva angjela od posluha bila,
Pa odoše Bogu velikomu,
I od pakla donesoše ključe,
Pa i' daju od raja divojci.
Kad je cura vrata otvorila,
Udno pakla majku ugledala,
Cvileć svojon[1]) majci besidila:
»Što si tute, mila moja majko?
Di je tebi u Bogu činjenje,
Di li ti je u crkvu 'odjenje?«[2]) —
  Iz pakla jon[3]) majka progovara:
»Prodji me se, draga ćeri moja!
Zaludu mi u Bogu činjenje;
Zaludu mi u crkvu 'odjenje,
Jer zavadi' monka[4]) i divojku.
Momak ode na 'no sinje more,
Utopi se udno sinja mora;
Cura ode na 'ne vode 'ladne,
Utopi se u dno vode 'ladne«. —
  Progovara od raja divojka:
»O bora ti, mila moja majko!
Bi l' te mogla ičin[5]) izbaviti?« —
— »Prodj' se toga, moja ćeri draga!
Ne moreš me ničin izbaviti,
Već se vrati do biloga svita,
Pa dol' kaži, moja ćeri draga:
Da je bolje crkvu razoriti,
Nego curu s monkon[6]) omraziti!«

Stjepan Banović, br. 28. — *Kazivala Ive Banović, rodj. Kosović, u Zaostrogu.*

[1]) *svojoj* [2]) *hodjenje, pohadanje* [3]) *joj* [4]) *momka* [5]) *ičim* [6]) *s momkom*

7.

Brat od svile.

Kad divojka brata ne imaše,
Gradi njega od svile zelene;
Do dvi noge — dvi grane jelove,
Do dvi ruke — do dva buzdovana.
Videli ju dva božja anjela,[1])
Prošli jesu Bogu kaživati:
»Mili Bože, čuda velikoga,
Da divojka braca ne imaše,
Pak ga gradi od svile zelene;
Do dvi noge — dvi grane jelove,
Do dvi ruke — do dva buzdovana!« —
A Isukrst njima zapovida:
»Bora vami, dva moja anjela!
Odšećite k mlajahnoj divojki,
S mojim dahom nadahnite brata!
Neka žive bratac i sestrica,
Do milošće Boga velikoga!« —

Iz starog rukopisa Antuna Mažuranića (od god. 1836.)

Iz Novog Vinodolskog u Hrv. Primorju.

8.

Hajduk Radojica i Gospa od Vrhpoljca.

Više Knina kamenita stina,
A na stini kamena tamnica;
U njoj leži sužanj Radojica.
Tamni tužan devet godin' dana;
Junak više odolit ne može,
Pa mi klekne na gola koljena,
Suze roni, ovako govori:

---

[1]) *angjela*

»Majko moja, od Vrhpoljca Gospo![1])
Evo ima devet godin' dana,
Da ja tamnim u tamnici tamnoj;
Više junak tamnovat ne mogu,
Već te molim, mila majko moja!
Ja imadem do tri toke moje,
Dvjema ću ti krunu sakovati,
A treće ti na dar pokloniti.
Pusti mene iz tamnice tamne!« —
Junak jošter u riječi bio,
Kad se vrata škripćuć otvorila;
Pusti njega od Vrhpoljca Gospa.
I on ide b'jelu dvoru svome,
Ter uzima dvoje toke svoje,
Pak otide k Sinju bijelome,
I Gospi je krunu sakovao,
Pak se vrati Gospi od Vrhpoljca;
Kleknuo je na gola koljena,
Svetoj Gospi htio[2]) besjedio:
»Gospo moja, mila majko moja!
Evo tebi b'jele krune tvoje,
I evo ti treća toka moja,
Kako sam ti junak obećao,
Kad sam junak u tamnici bio.
A sad tebi tvrdu vjeru dajem,
Da ja više hajdukovat ne ću;
Da ću čuvat b'jele dvore svoje,
I u dvoru staru majku moju,
A uz majku vjernu ljubu moju«. —

Mihovio Pavlinović, II., br. 46. *Iz Knina u Dalmaciji.*

[1]) *U Vrhpoljcu kraj Šibenika ima i danas čudotvorna slika Majke Božje, o kojoj se mnogo pripovijedalo za turskih ratova.* [2]) *tiho*

9.

Udesna molitva.

U gospoje Ivan-begovice
Devet kćerka, devet posobica,[1])
Sve devet ih othranila majka;
Jednake im haljine krojila,
Pa ih vodi u zelenu bašču.
Sve devet ih kolo uhvatilo,
Za njima je majka poglédala:
»Mili Bože, providi me s njima,
Jal sa smrću, jal sahirli-srećom!«
To je majka ù zao čas rekla;
Sve devet ih zabolila glava,
Sve devet ih k crnoj zemlji pade.
Kćeri vodi ostarila majka,
Vodila ih u kulu visoku.
Dugo majci nisu bolovale;
Od zahoda do istoka sunca.
Sve devet ih svijet prominulo.
Majka kćeri mrtve iskitila,
Pa ih kopa u zelenu bašču.
Svako ih je jutro oblazila.
Kad je jedno jutro uranila,
Ona idje od greba do greba,[2])
Dodje grebu Mare materine,
A iz greba ništo progovara:
»Hajde k dvoru, ostarila majko!
Dobro posti i bogu se moli,
I prodaji tanko ruho naše,
Pa se hrani i oda zla brani,
Nama, majko, što za dušu daji!
Bog je nama dobru sriću dao:
Svih se devet posrid raja šeta«.

Mihovio Pavlinović, II., br. 43. *Iz Varcara u Bosni.*

[1]) *Kćeri, koje se rode zasob, jedna za drugom, a ne rodi se izmedju njih sin; muškarac se zove posobac.* [2]) *od groba do groba*

10.

Jug i Sjever.

Jug poćera po nebu oblake,
Naćera ih Sjeveru na vrata.
U Sjevera devetera vrata,
Na desetih Katica djevojka.
Jug je prosi, Sjever se ponosi:
»Nuto Juga zeta ćoravoga!«
Nato se je Juže rasrdio,
Pa on zidje kulu od kamena,
I u kuli čardak od olova;
U njeg meće lijepu djevojku,
Na nju meće devet katanaca,
I deseti od suhoga zlata.
Boga moli lijepa djevojka:
»Pusti, Bože, munje i gromove,
Da razgrome kulu od kamena,
I u kuli čardak od olova!« —
Što molila lijepa djevojka,
Što molila, to joj Bog i dao;
Pustio je munje i gromove,
Da razgrome kulu od kamena
I u kuli čardak od olova.

Ivan Bunjevac, br. 34. *Iz Zrinja.*

11.

Travoberica Mare i zmaj.

Lipa Mare rosno žito plila,
Ništo za njom plivež potkupiva;
Obazre se mlada iza sebe,
Ljutoga je zmaja ugledala.
Kako ga je mlada ugledala,
Stade bižat dvoru bijelomu.

K njoj je zmaje hitro doletio,
U čeljusti nju je uhvatio;
Nosi Maru u jamu duboku.
S njime stâla[1]) godinicu dana.
Zmaj je Mari hranu donosio,
Zmaju Mare čedo porodila.
Kad je čedu godinica bila,
Onda Mare zmaju besidila:
»Gospodare, moj ognjeni zmaje!
Idjem poći majci u rodbinu«. —
Ali zmaje Mari odgovara:
»Pusti' bih te majci u rodbinu,
Al se više ne ćeš povratiti,
Pa će nam se čedo rasplakati«. —
Teško mu se Mara kunijaše,
Da će mu se opet povratiti.
Zmaj je pušća dvoru bijelomu,
Pak je Mari tiho besidio:
»Kad se budeš k meni povratiti,
Ti uberi svakog lipa cvića,
Samo nemoj odolina[2]) cvića;
S odolina mene boli glava,
Ter se mogu bolom razboliti«. —
Idje Mara dvoru bijelomu,
Brzo se je zmaju povratila,
Ter nabere svakog lipa cvića,
A najviše cvića odolina.
Kad je došla zmaju u dvorove,
Odmah zmaju naudilo cviće,
Ter ti leže glavom bez uzglavja.
Kad to vidi Marica divojka,
Svoje čedo uze u naručje,
Pak uteče dvoru bijelomu.

Mihovio Pavlinović, II., br. 572. *Iz Podgore kraj Makarske.*

---

[1]) *stajala, živjela* [2]) *odoljen ili odoljan-trava (Hexenkraut), kojoj čovjek ne može odoljeti*

12.

Ubio mater pretvorenu u zmaja.

Mladi Pavle konja kuje,
Uza nj ljubi bl'jeda staše,
Pavlu čavle podavaše,
Pavle ljubi govoraše:
»Što je tebi, ljubi moja,
Što s' u licu probl'jedjela?
Ali ti je što do mene,[1])
Al do moga b'jela dvora?
Al do mile braće moje,
Al do mil'jeh sestar' moj'jeh,
Al do stare majke moje?«
Pavlu ljubi govorila:
»Mladi Pavle, gospodare!
Do tebe mi ništa nije,
Ni do tvoga b'jela dvora,
Ni do mile braće tvoje,
Ni do mil'jeh' sestar' tvoj'jeh.
Da su meni zli djeveri,
Djevere bih raženila;
A da su mi zle zôvice,
Zôvice bih razudala,
Neg je meni, gospodare,
A do hude majke tvoje;
Išće vode u ponoća.
Kad ja podjem, gospodare,
Da donesem vode hladne,
A na vodi ljuti zmaje.
Ja sam stala na razmišlje:
Ol' ću zmaja priskočiti,
Hladne vode zahititi,
Ol' se dvoru povratiti,
Hladne vode ne don'jeti?
Ja se n'jesam povratila,
Nego zmaja preskočila,

[1]) *Je li ti što na mene žao?*

Hladne vode zahitila,
Tvojoj majci donijela.
A tvoja je huda majka
Meni jadnoj govorila:
»»Hajd otole, magjonice,
Ta je voda magjijana,
Preko zmaja prenešena!««
  Kad to čuje mladi Pavle,
On otide dvoru doma,
I uzimlje oštre nože.
Kad je bilo u ponoća,
Otpravi se Pavlovica,
Da donese hladne vode,
A za njome mladi Pavle.
Kad su došli na vodicu,
A na vodi ljuti zmaje.
Stane mislit Pavlovica:
Oli će se povratiti,
Hladne vode ne don'jeti,
Ol' će zmaja priskočiti,
Hladne vode zahititi,
Kad to vidi mladi Pavle,
Oštre nože povadio,
Ljuta zmaja pogubio,
Zagrabio vode hladne.
  Kad pred b'jele došli dvore,
Prema njima sestre svoje:[1])
»Gdje si, Pavle, mili brate?
Brzo dvore u bijele,
Na kamare majke naše,
Er umire majka naša!
Kako ječi, mili brate,
Sva nam breči kula naša«.
  Kad je Pavle razumio,
Skoči Pavle niz dorina,
I u ljube v'jedro prima,
Na travu ga postavio;
Primi ljubu u naruče
I na travu s konja skide,

[1]) *njegove*

Pa uzima v'jedro vode,
U b'jele ga nosi dvore,
Na kamare majke svoje,
Pa je Pavle govorio:
»Evo vode, majko moja,
Ova nije magjijana,
Preko zmaja prenešena;
Ja sam zmaja pogubio,
Moju ljubu slobodio«. —
Al mu majka odgovara:
»Muči, Pavle, jadan sine,
N'jesi zmaja, nego mene«.
Govori joj mladi Pavle:
»O, nemila moja majko,
Što s' gledala, majko moja,
Da umoriš ljube moje,
Sama s' sebe ukopala!«

Baldo Glavić, str. 3970. *Kazivala Dušilo Ćako Anica, djevojka u Luci na ostrvu Šipanu.*

13.

Markova majka posestrila zmiju šestokrilu.

Rano rani Kraljeviću Marko,
Rano rani u nedjelju mladu,
Rano rani, da lovak ulovi.
Ulovio zmiju šestokrilu
O šest krila, o četiri glave.
Vije mu se od repa do glave,
Vije mu se oko b'jela grla,
Još se vije, da mu oči pije.
Al govori Kraljeviću Marko:
»Boga tebi, stara mila majko!
Da ti znadeš, što ti radi Marko!
Lijep ti je lovak ulovio,
Ulovio zmiju šestokrilu

O šest krila, o četiri glave«.
Al govori stara mila majka:
»O, zmijice, po Bogu sestrice!
Odàvî se od Markova grla!«
Al govori zmija šestokrila:
»Mol' se Bogu, Kraljeviću Marko,
A za svoju staru milu majku,
Što je mene Bogom posestrila!
Na tebi bi zimu zimovala,
Na proljeće mladiće izvela«. —

S. D. Mileusnić, II. br. 14. *Iz Vilić-sela kraj Požege.*

14.

Jela i javor.

Rasla jela u osoju,
Zelen bore u prisoju,
Jela boru poručuje:
»O javore, zelen bore,
L'jepo ti t' je ukraj vode!
Iz stabra ti voda teče,
Iz grana ti čele lete,
A vrhom ti biser radja.
Lopće vodu kuničica,
Čele kupi lisičica,
Biser bere djevojčica.
U to doba Kraljeviću
Vodi hrta i sokola;
Pušti hrta za kunicom,
A sokola za lisicom,
A on Marko za djevojkom.
Stoji huka niz planinu;
Bježi hrtu kuničica,
A sokolu lisičica,
Njemu, Marku, djevojčica«.
Javor jeli odgovara:
»Borja tebi, vita jele!

Bolje tebi u osoju,
Nego meni u prisoju!
U stabru ti ljuti zmaje,
U granam' ti soko sivi;
Soko sivi gn'jezdo vije,
Zmaj sokolu poručuje:
O sokole, moj sokole!
Ne vî gn'jezdo više mene,
Er ću zmaje pustit plame;
Gn'jezdo ću ti opaliti,
Tiće ću ti izvaliti,
Izvaliti, podaviti!
Soko zmaju poručuje:
Ne straši me, ljuti zmaje!
Ti puštavaj tvoje plame!
Ja sam tiće odgojio;
Tići su mi poletari.
Kad ti pustiš tvoje plame,
Možeš gn'jezdo opaliti,
Ne ćeš tiće izvaliti,
Niti ćeš ih opaliti.
Tići će mi poletjeti,
Ti ih ne ćeš ni vidjeti.

Baldo Glavić, str. 4022.

Kazivala Nike Murat, žena od 50 godina iz Luke na Šipanu, a slušala od Kate Matovice, takodjer Šipanjke.

15.

Strijele osvetnice.

Bilo vedro, pak se naoblači,
Iz oblaka tri strile puknule:
Jedna bìla na moru trgovca,
Druga tuče na polju volara,
Treća ubi u gori čobana.
Što je pukla na sinjemu moru,
I ubila na moru trgovca,

I pravo je, da ga je ubila;
Krivo mȉri, a drágo[1]) prodaje.
Što ubila na polju volara,
I pravo je, da ga je ubila;
Svoje ore, tudje preorava.
Što ti ubi u gori čobana,
I pravo je, da ga je ubila;
Svoje pase, ali tudje krade.

Mihovio Pavlinović II., 23. *Iz Šibenika.*

16.

Aždaja izbavlja djevojku.

U Mostaru zelena livada;
Konja pase crni Arapine,
Mostarlije na mejdan zaziva.
Niko njemu ne smije izići,
Već mu daju mito plemenito:
Na dan ovcu, a na noć djevojku,
I maštrafu vina broćanskoga.
Väs se Mostar djevojkam' obredo.
Dodje reda jedinoj u majke;
Ona ide u gornje čardake,
Nagizda se, štogod ljepše može,
Ter uzima vedro ogledalo,
Da ogleda svoje b'jelo lice.
Kad ugleda svoje b'jelo lice,
Zakukala iza svega glasa:
Kukajuć je licu govorila:
»Avaj lice, avaj dobro moje!
Kome sam te mlada uzgojila,
Da te ljubi crni Arapine?
Ljutica ga poljubila guja!« —
Povedoše lijepu djevojku,
Te je daše crnom Arapinu.
Ljuto cvili lijepa djevojka.

---

[1]) *skupo*

Nju očula u vodi aždaja,
Iz hladne je vode izlazila
I proždrije crnog Arapina,
A izbavi lijepu djevojku.
Nju mi vode natrag b'jelom dvoru;
Tu veselju kraja ne bijaše.
Šemluk[1]) bješe tri mjeseca dana,
Tri mjeseca i tri godinice. —

Ivan Zovko, I., br. 160. *Iz Hercegovine.*

17.

Djevojka i sunce.

Djevojka se suncu protivila:
»Žarko sunce, od tebe sam bolja,
I od tvoga brata rodjenoga,
Brata tvoga, sjajne mjesečine,
Od sestrića sve sedam vlašića,
I njih majke zv'jezde prehodnice«.
Vlašićima to na žao bilo,
Pa mi svojoj govoriše majci:
»Naša majko, zv'jezdo prehodnice!
Moli ujca prežarkoga sunca,
Da zapali lišce djevojčino,
Da s' gizdava ne hvali djevojka!«
Kad to čula zv'jezda prehodnica,
Nije šćela, s manje nije mogla,
Neg je svoju djecu poslušala,
Pa se žarkom pomoli sunašcu,
A žarko se sunce rasrdilo,
I govori gizdavoj djevojci:
»Što se hvališ, gizdava djevojko,
S otom tvojom velikom ljepotom?
Sutra jutro ti podrani rano,
Pa ti dodji na brdo visoko,
Kad ja budem na istoku sunce,
Da vidimo, tko će odoljeti!«

[1]) *veselje*

Kad je sutra b'jelo jutro bilo,
Podranila gizdava djevojka,
Ide mlada na brdo visoko.
Kad na brdo, iza brda sunce,
Žarko sunce srdito izadje.
Zelena je trava posahnula,
A gorica listom prevehnula,
A studena voda presušila,
I potamni lišce u djevojke,
Kô i zemlja, pod njome koja je.
Tad procvilje gizdava djevojka:
»Ajmeh meni, moja mila majko!
Što uradi, moje sunce žarko?
Povrati mi, b'jelo lice moje,
Ne ću ti se nikad protiviti«.
Žarko sunce za to i ne haje,
Neg sve jače preko neba sjaje.

Baldo Glavić, str. 4361.

Kazivala Anica Begin, udovica od 70 godina, a čula od sina Antuna u Luci na Šipanu.

19.

Majčino predavanje.

Jabuka se vitru moli,
Da joj granâ ne polomi;
Da će rodom uroditi:
Svaka grana po tri dala,
A ovršak i po četri,
A u sridi soko sidi
Žutih noga do kolinâ,
Zlatnih krila do ramena,
Biser-kita nad očima;
A pod kitom vrane oke,
Što gledaju niz potoke,
Gdi divojke kolo vode,
Mladi momci lovak love.
Lipa lova uloviše:

Jednu pticu prepelicu,
Na dile je podiliše,
Pa vojvodi srce daše,
Al to srce progovara:
»Pecite me, ne jite me;
Nisam ptica prepelica,
Nego kćerka despotova;
Kad mi majka sisu dala,
Onda mene pridavala:
»»Moja kćeri, kleta bila!
S košuticom vodu pila,
A s golubim' travu pasla!««

Mihovio Pavlinović, II., br. 24. *Iz Ugljanâ kraj Sinja.*

19.

Majka uklela Janju.

Râni majka devet djevojaka;
Osam 'rani, a devetu kune:
»Ćeri Janjo, odn'jele te ale[1])
Jali ale, jal' bijele vile!« —
Kad je Janja udaje dorasla,
Razbolje se lipe Janje majka.
Bolovala devet godin' dana
I desete četiri mjeseca.
Kad nastala deseta godina,
Al govori lipe Janje majka:
»Što je Janja, da je muška glava,
Ona bi mi vode donijela
Iza one gore Strašivice!« —
Ona misli, da niko ne sluša;
To slušala prelijepa Janja.
Ona uze vedro olagano,
Ona ide za goru na vodu.
Kad je bila blizu vode 'ladne,
Ugledala čudo ogolemo:

[1]) *hale, aždaje, zmajevi*

Na glavi mu troji rozi rastu;
Jedni rozi žarano sunašce,
Drugi rozi sjajna mjesečina,
Treći rozi govore djevojci:
»Grabi vodu, prelijepa Janjo!
Grabi vodu, pa liječi majku!
Kada bude na zalazak sunce,
Ti nam, Janjo, na večeru dodji!
Pravit ćemo lijepu večeru:
Šare ribe iz Šarvice vode,
Rujna vina iz donjeg Budima,
I još tome mlade jaganjčadi.« —
  Teško čeka prelijepa Janja,
Teško čeka, da vode zagrabi.
Ona ide dvoru bijelomu,
Ide Janja nujna, nevesela.
Daleko ju majka ugledala,
Još je bliže Janju susretala,
Pitala je stara mila majka:
»Gdje si bila, moja ćeri Janjo?
Gdje si bila, gdje si zadocnila?« —
— »»Ne pitaj me, moja mila majko!
Zadocnila, čudo gledajući.
Bog t' ubio, stara mila majko!
Kome si me na rodjenju dala?«« —
  Dosjeti se lipe Janje majka,
Uze Janju za bijelu ruku,
Pa je vodi pred podrume donje.
Meće na nju devetere ključe,
A desetim' Janju zatvorila.
Kad je bilo na zalazak sunca,
Ali ide vila na konjicu,
Ona ide pred podrume donje.
Sama joj se vrata otvorila;
Uze Janju za bijelu ruku,
Pa je meće za se na konjica.
  Al izlazi stara mila majka:
»Boga tebi, prelijepa Janjo!
Što će tvoje ru'o prebijelo?
Što će tvoja ostarjela majka?«

Al govori Janja sa konjica:
»Il ga deri, il u vodu baci!
Meni, majko, trebovati ne će.
Ti si mene na rodjenju klela,
Sama klela, sama ime djela:
»»Ćeri Janjo, odn'jele te ale,
Jali ale, jal' bijele vile!«« —
Eto t', majko, ru'a bijeloga,
Eto t' ru'a, ti ga ne derala!
A ja idem, kome si me dala«. —

M. Milićević, br. 153. *Iz Čaglića kraj Lipika.*

20.

Da j' u Marka svoja majka!

Turski konji Boga mole,
A kaurski uzde lome:
»Daj nam, Bože, vojevati,
Drine vode ne broditi!
Drina voda zla je broda:
Sinoć Marka zanijela,
A jutros ga iznijela.
Da j' u Marka svoja majka,[1])
Za dan bi mu glase čula,
A za drugi razabrala,
A za treći k Marku došla.
Al u Marka tudja majka:
Za godinu glase čula,
A za drugu razabrala,
A za treću k Marku došla.
Al po Marku trava nikla,
Više Marka vita jela,
I na jeli tri čadora,
Pod čadorma tri nevjeste,
Svaka svoje čedo niše.
Medju sobom govorile:

[1]) *t. j. rodjena majka, a ne maćuha*

»Kako ćemo čedu ime?«
Najstarija govorila:
»Ja ću mome: žarko sunce;
Žarko sunce za sjerote«.
A najsrednja govorila:
»Ja ću svome: mjesečina;
Mjesečina za putnike«.
A najmladja govorila:
»Ja ću svome: tihu kišu;
Tiha kiša za zemljicu,
A zemljica za pšenicu,
A pšenica za kolače,
A kolači za djevojke,
A djevojke za junake«.

Fra Mirko Šestić, II., br. 109. *Iz Potočanâ u Bosni, ob Ružice Grgić.*

21.

Oklad vile i djevojke.

Okladi se vila i divojka,
Koja li će prije uraniti,
Pomest dvore i doniti vode?
Vila meće krunu od bisera,
A divojka crne oči svoje.
Nasloni[1]) se vila na sokola,
A divojka na ticu slavića,
Koj doponoć rujno vince pije,
Od ponoći piva i popiva.
Jošte nije zora zabilila,
Ni danica lica pomolila,
Slavić budi gizdavu divojku:
»Ustan gori, mladjena divojko!
Vila će ti na vodicu doći
Prije zore i bijela danka!«
Kad to čula mladjena divojka,
Brže skače na noge lagane,

[1]) *osloni se*

Brzo bîle izmećala dvore,
Pak uzima vidro okovano,
Tere grede za goru na vodu.
Tute bîlo umivala lišce
I nalila vidro vode 'ladne.
U ta doba planinkinja vila,
Dobro joj je jutro nazivala,
Ona joj je zdravlje odvraćala:
»Da si zdravo, bila vilo moja!«
Veli njojzi vila planinkinja:
»Da ti bora, mladjena divojko!
Evo tebi kruna od bisera,
Štono si je na oklad dobila.
Da ja budem tebe zadobila,
Crne bih ti oči izvadila,
Kuli bi ih na prozor stavila«. —

Alačević, II., br. 108. *Iz Makarskog Primorja.*

22.

Ivanova vila.

V'jenac vila Ivanova ljuba
U čardaku, u debelu 'ladu;
V'jenac vila, v'jencu govorila:
»Vijem tebe, moj zeleni v'jenče!
Vijem tebe kano i djevojka,
Nosit ću te kano i nevjesta.
Evo ima devet godinica,
Kako jesam za Ivana došla;
Još ja ne znam, što je muška glava.
Ivo ljubi u gorici vilu
I s njom ima dva nejaka sina«. —
To mislila Ivanova ljuba,
To mislila, da nitko ne ćuti;[1])
Ćutila je Ivanova majka,
Pa kazuje lijepom Ivanu:

---

[1]) *da nitko ne sluša*

»O Ivane. draga dušo moja!
Je l' istina, što ljuba govori?
V'jenac vije tvoja virna ljuba
U čardaku, u debelu 'ladu;
V'jenac vije, a v'jencu govori:
»Vijem tebe, moj zeleni v'jenče!
Vijem tebe kano i djevojka;
Nosit ću te kano i nevjesta.
Evo ima devet godinica,
Kako jesam za Ivana pošla;
Još ja ne znam, što je muška glava.
Ivo ljubi u gorici vilu
I s njom ima dva nejaka sina«.
Al govori lijepi Ivane:
»Jest istina, moja mila majko!
Jest istina, što ljuba govori,
Da ja ljubim u gorici vilu,
S vilom imam dva nejaka sina«.
Al govori stara mila majka:
»Dovedi je, draga dušo moja!
Dovedi je bilom dvoru mome,
Da je vidi tvoja mila majka!« —
Al govori lijepi Ivane:
»O starice, mila moja majko!
Ja ću dovest prebijelu vilu,
Dovest ću je bilom dvoru tvome.
Al, kad vila u dvorove dodje,
Ne zazivaj Boga ni Marije!
Odletit će prebijela vila,
Odletit ću nebu pod oblake«. —
To izreče lijepi Ivane,
I on ode u goru zelenu,
Pa uzima prebijelu vilu,
I s njomeka dva nejaka sina,
Pa ji' meće na dobra konjica,
I vodi ji' bilom dvoru svome.
Kad su došli pred bijele dvore,
Konj posrnu pod bijelom vilom.
Kad to vidje Ivanova majka,
Prestraši se i u strahu reče:

»Bog bi s tobom, prebijela vilo!«
To je majka u riječi bila,
Slepeta se prebijela vila,
Pa odleti nebu pod oblake.
Kad to vidje lijepi Ivane,
Progovara vili u oblaku:
»Vrat' se natrag, prebijela vilo!
Što će tvoja dva nejaka sina?«
Al govori vila iz oblaka:
»Ne budali, lijepi Ivane!
Moji sinci dobro će bez majke.
Ako l' sinci moje krvi budu,
Oni ć' naći svoju milu majku;
Naći će ju nebu u oblaci'.
Ako l' sinci tvoje krvi budu,
Ti ji' 'ráni sebi uz koljena!« —
Kad to vidje lijepi Ivane,
Ljuto kune svoju milu majku:
»Bog t' ubio, moja mila majko!
Nisam li ti prije govorio:
Kada vila u dvorove dodje,
Ne zazivaj Boga ni Marije;
Odletit će prebijela vila,
Odletit će nebu pod oblake«. —

Josip Ciganović, br. 75. *Iz Zrinja; kazivala Kata Ikićeva.*

23.

Vila ljubovca.

ama žela ljuba Jivanova,
Sama žela, sama govorila:
»Mili bože, i mila Marija!
Već je ovo devet godin' dana,
Kaj ja jesan od majke udana,
Rubac nosin kâ i snaha mlada,
Pod vencen san kâ i divojčica!«
To začula stara svekrvica;
Kako čula, tako snahi rekla:

»O snašice, ćero nerojena,[1])
Je li šala, al istina prava?« —
— »Nije šala, već istina prava!« —
Komaj[2]) majka noći dočekala,
Nažgala je sviću i duplire,
Šetala je pred bele komore.
Bela vila uz Jivana spala,
Virna ljuba za zglavljen[3]) plakala.
Al govori Jivanova majka:
»Biži, vila, od Jivana moga!
Ja nis' sina s vilun oženila,
Nego san ga sirotun divojkun!«
Al govori vila prebijela:
»O, boga ti, Jivanova majka!
Zač si meni sina obećala,
Dok ti je bil maljan u povoju,
I dok si ga u nuni nunila;
Uvik si mu tako govorila:
»»Brzo rasti i brzo paméti,
S belun ću te vilun oženiti!««
To se majki jako na žal zelo,[4])
Pak izmakne nožak iz pojasa,
Da će vili kose odrizati.
Vila ju je premilo prosila:
»O, boga ti, Jivanova majka!
Nemoj meni kose odrizati,
Jer bi bila vila med vilami,
Kak' je tvoja snaha med snahami!« —

Rudolf Strohal, II., br. 149. i 150. *Iz Stativâ kraj Karlovca.*

24.

Vojinova Angje.

Vezak vezla Angje Vojinova
Na prozoru od dvora bijela
Prije zore i bijela dana.
K njoj bijela vila dolećela,

---

[1]) *nerodjena* [2]) *jedva (njem. kaum?)* [3]) *za uzglavljem* [4]) *uzelo (dalo joj se na žao)*

Vojinovoj Angji govorila:
»L'jepa ti si, Vojinova Angje!
Jesi bolja, neg ja vila b'jela,
Al je tvoja zaludu ljepota:
Ne će ti je junak uživati,
Nego crna zemlja radovati«.
Reče vili Angje Vojinova:
»Nemoj mene, b'jela vilo moja,
Nemoj mene, za Boga miloga!
Ja sam jedna medju devet braće;
Za mene bi moja braća dala
Devet dobr'jeh pod opravom konjâ,
A moj babo polu blaga svoga,
Majka moja oba oka svoja«.
Govori joj vila od planine:
»A ne luduj, Vojinova Angje!
B'jele vile ne mare za mite.
Kad bi vile mite uzimale,
Sve bi polje zlatom pozlatile,
A sve gore kitile biserom,
Neg ću, Angje, ustr'jeliti tebe!«
To izreče i str'jelu napenje,
Ustrijeli Angju Vojinovu
U zlo mjesto u čelo bijelo.
Potom vila Angju ustr'jelila,
U čas b'jela vila polećela.
Angje veže u mahramu glavu,
Pa se baci u meke dušeke.
Kad svanulo i granulo sunce,
Nema mlade iz dušeka Angje.
Dva su koplja sunca oskočila,
Za dva koplja od gore zelene,
A četiri od vode studene;
Angje nije iz odaje b'jele.
K Angji ide mila majka svoja;
To t' je Angje u meku dušeku,
Govori joj mila majka svoja:
»Što t' je, Angje, oba oka moja?
Što si tvoju savezala glavu?
Što je tvoje od umrća lišce?«

Govori joj mlada Angjelija:
»Prodji me se, mila moja majko!
Ja sam jutros rano podranila
Vesti vezak u zô čas za mene;
K meni b'jela vila dolećela,
Pa je meni, majko, govorila:
»»L'jepa ti si, Vojinova Angje!
Jesi bolja, neg ja vila b'jela,
Al je tvoja zaludu ljepota,
Junak ti je uživati ne će,
Nego crna zemlja radovati!««
Ja sam, majko, vili govorila:
»»Nemoj mene, b'jela moja vilo!
Nemoj mene, za Boga miloga!
Ja sam jedna medju devet braće;
Za mene bi moja braća dala
Devet vran'jeh konja pod opravom,
A moj babo pola blaga svoga,
Majka moja oba oka svoja!««
Meni reče vila od planine:
»»A, ne luduj, Vojinova Angje!
B'jele vile ne mare za mite;
Kad bi vile mite uzimale,
Sve bi polje zlatom pozlatile,
A sve gore biserom kitile««.
To izrekla, mila majko moja,
To izrekla, a str'jelu napela,
Pa me, moja majko, ustr'jelila
U zlo mjesto, u čelo bijelo.
Ja ću umr'jet, mila moja majko!
Kadar umrem, ukopaj me l'jepo
U od'jelo, što mi je najbolje!
Nakiti me vesligjenom cv'jećem,
Neka znadeš, da sam privenula
Eto prije, neg sam i zenula!
Pa me stavi u kočije[1]) tanke,
Nek me nose mila braća moja,
Majko moja, u polje Mezevo!
A eno ti moje ruho pusto,

[1]) *mrtvačka nosila*

Pod'jeli ga sirotam' bez majke,
Neka nose, i mene spominju!«
To izusti, a dušu ispusti.
Kad to vidi mlade Angje majka,
Teško kuka kako kukavica
I izvija kao lastovica.
Devet braće k majci dohodilo,
Izvode je b'jele iz odaje,
Žalovali rodjenu sestricu.
Lijepo je braća ukopala,
Sve, kako je Angje naredila:
Stavili je u tanke kočije,
Odn'jeli je u polje Mezevo,
Ukopali Angjeliju mladu,
Sirotama ruho pod'jelili.

Baldo Glavić, str. 4195. *Kazivala Anica Begin iz Luke na Šipanu, a čula je od Boška Matovića Šipanjca.*

25.

Mato Senjanin i vila.

oboli se Senjanine Mate
U Prologu, di n' ističe sunce.
Njemu bila vila dolazila,
Pa je vila Mati besidila:
»Što si tote, Senjanine Mate?
Ali čekaš u Prologu sunce,
Al po Braču nemile hajduke,
Al velike iz Dubije Turke?« —
Kad je Mate vilu razumio,
Al je Mate vili besidio:
»Prodji me se, bila vilo moja!
Ja ne čekam u Prologu sunce,
Ni po Braču nemile hajduke,
Ni velike iz Dubije Turke,

Već me rane jute[1]) dopadnule.
Od kih ne ću priboliti Mate.
Ja te molim, bila vilo moja!
Hoćeš li me poslušati malo?
Poći, vilo, k bilem dvoru momu?
A kad dodješ k bilem dvoru momu,
Ne zovi mi starca babu moga,
Ni staricu milu majku moju!
U dvoru mi devet braće mile,
Ne zov' mi ih, bila vilo moja!
U dvoru mi seko Mandalina,
Nju mi zovi, bila vilo moja,
Da mi pošje[2]) od jada košuju,[3])
Koja-no je u jadu predena,
A u noći mrkloj navezena,
U junačkim suzam' izbiljena,
Prez žarkoga sunca osušena!« —
  Kad je vila Matu razumila,
Brže podje k dvoru Matijevu.
Kad je došla k dvoru Matijevu,
Ispred dvora tihim glasom zove.
Starca babu vila ne doziva,
Ni staricu majku Matijevu,
Nit mu zove devet braće mile,
Nego samu seku Mandalinu:
»Mandalina, seko Matijeva!
Posla me je tvoj rodjeni brajne,
Da mu pošješ od jada košuju,
Koja-no je u jadu predena,
A u noći mrkloj navezena,
U junačkim suzam' izbiljena,
Prez žarkoga sunca osušena!
Kruto se je Mate pobolio,
A Bog znade i pribolit hoće«. —
  Kad je Mande vilu razumila,
Guli Mande žute vlase svoje:
»Ajme meni, mila majko moja!« —
Bila njoj je govorila vila:
»Ne gul' vlase, seko Matijeva!

---

[1]) *ljute* [2]) *pošlje, pošalje* [3]) *košulju*

Koji bi mi muštuluk[1]) ti dala,
Da ozdravim Matu, brata tvoga?« —
Ali njoj je Mande govorila:
»Hoćeš, vilo, blaga nebrojena?
Hoćeš, vilo, crne oči moje?
Hoćeš, vilo, bile ruke moje?
Pozdravi mi Matu, brata moga!« —
Ali njoj je vila govorila:
»A ne luduj, seko Matijeva!
Što će meni silno blago tvoje?
Da mi dadeš crne oči tvoje!« —
— »»Što bi Mande prez dva oka crna?««
— »Da mi dadeš bile ruke tvoje!« —
— »»Što bi jadna prez dvi ruke bile?«« —
— »Već te molim, seko Matijeva,
Da mi dadeš žute kose tvoje!« —
Kad je Mande vilu razumila,
Brže nože svitle vazimala,[2])
Žute kose svoje odrizala,
Osam fili vili dodavala:
»Eto tebi, bila vilo moja!
Ma ću s tobom u Prolog otići,
Vidit hoću Matu, brata moga!« —
Bila njoj je govorila vila:
»Ne budali, seko Matijeva!
Ja, koja sam iz gorice vila,
Ja ne mogu litnji danak doći,
A ti ne bi za pô godinice«. —
S time vila u Prolog otidje.
Pri neg vila u Proložac dodje,
Priozdravi Senjanine Mate.

Mato Ostojić, br. 487.

Iz Povlja na otoku Braču
od Kate Zlatar.

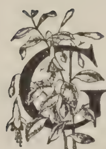
[1]) *dar* [2]) *uzimala*

*

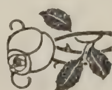
26.

Vid Maričić i vila.

Gorom jaše Vide Maričiću,
Al je njemu loša sreća bila:
Teške su ga rane savladale,
Da ne more b'jelom dvoru doći,
Nego sjaše pod jelu zelenu,
Leži Vide pod jelom zelenom,
Leži Vide i uzdiše teško.
Gavran-tica poče nad njim grkat.
Govori mu Vide Maričiću:
»Muč', ne grči, u gori gavrane!
Tvoja j' meni grka dodijala!« —
Grče gavran i pada na jelu.
Vid se svoje granajlije maši,
Vatru daje šaroj granajliji,
Vatru daje uz grane jelove;
Desno krilo odbio gavranu.
Pade gavran mrtav na zemljicu.
Vid pozove vilu posestrimu:
»Posestrimo, bîla vilo moja!
Budi meni od posluha, vilo,
Pak otidi b'jelom dvoru momu,
I razgledaj, što ljubovca radi,
I uza nju dva sina nejaka!
Što li čini ostarela majka,
Što li moja jedina sestrica?« —
Njemu vila od posluha bila,
Pak otide do Vidova dvora,
Ona gleda, što s' u dvoru radi.
Kad razgleda prebijela vila,
Ona ide u goru zelenu,
I dolazi k Vidu Maričiću:
»Pobratime, Vide Maričiću!
Pravo ću ti sade kazivati,
Što se radi u dvoru tvojemu.
Majka plače, nikad ne prestaje,

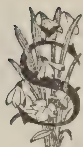
I uza nju dva sina nejaka;
Ljuba plače, kad joj na um pane,
A sestrica jutrom večerom,
I u podne, kad ti konja poji.
Plače seka Vida Daničića,
Tko će za njom u pohode doći,
Tko li će joj svate dočekati,
I med svatim' igre zametati,
A i l'jepe pisme izvoditi«. —
  Kad to čuo Vide Maričiću,
Što je njemu vila kazivala,
Jače su ga rane obladale,
Kojih junak prebolit ne more.
Pa govori Vide Maričiću:
»Mili Bože, na svemu ti hvala!
A ja vidim, da moram umriti.
Već te molim, posestrimo vilo,
Ti otidi bilom dvoru momu!
Pozdravi mi ostarelu majku,
I pozdravi Angjeliju ljubu,
Da odgoji dva nejaka sina!
I pozdravi jedinu sestricu,
Da svog brata više vidit ne će,
Da je njezin bratac preminuo
A u gori pod jelom zelenom!« —
To izusti, a dušicu pusti.
  Lipo ga je vila sahranila,
Pak otide do Vidova dvora;
Sve je vila tamo kazivala,
Što joj jeste Vide govorio.
I vrati se u goricu vila,
Da ožali svoga pobratima.

Ivan Trnski (zapravo Kadićeva), br. 16. *Iz Banske Krajine.*

27.

Junakova poruka.

Što se bili ukraj sinja mora?
Al je gruda sniga proljitnjega,
Al su pine od sinjega mora,
Al je golub iza jata osta,
Al su bile na zbojove ovce?
Da je gruda proljitnjega sniga,
Davna bi je sunce rastopilo;
Da su pine od sinjega mora,
Davna bi je more raznijelo;
Da je golub iza jata osta,
Davna bi se jata ositio;
Da su bile na zbojove ovce,
Davna bi je čoban pokrenio,
Već je ono Kovačević Pere
Nasrid dolca, nasrid Sadikovca
Od udarca Juriše Butorca.
K njemu bîla dolazila vila,
Bere bilje po gorici vila,
Da će njemu rane zaličiti.
Al joj veli Kovačević Pere:
»Ne ber' bilje, ne gub', vilo, dana!
Neg mi zovni pobratima moga,
Pobratima Rukavinu Juru,
Da napiše listak knjige bile,
Da je šalje majci i ljubovci;
Majci šalje, da mi se ne nada,
A ljubovci, da se priudaje;
Da se Pere junak oženia
Pod Veletom, pod bijelim gradom,
Crnom zemljom i zelenom travom«.

Dragutin Rakovac, [1] *br. 54.* *Iz Karlobaga.*

[1]) Vidi „Neven“ od god. 1852., str. 702.

28.

Osman-beg i vila.

Bila vila polje priletila
Na gjogatu na Osman-begovu,
A pred sobom goni Osman-bega,
Gologlava po žarkom sunašcu,
Bosonoga po oštrom pijesku.
Govorio beže Osman-beže:
»Stani, vilo, da se odmorimo,
I rumena vina napijemo!« —
Al govori prebijela vila:
»Ajd, ne luduj, beže Osman-beže!
Daleko je pod Biograd doći,
I Biograd nanovo graditi
Bez aršina[1]) i bez tebešira!«[2])

Ivan Odić, br. 25. *Iz Travnika u Bosni.*

29.

Junak utapa vilu.

Grad gradio mlad-Ivane,
Što je za dan sagradio,
Za noć vile oborile.
Tužio se mlad-Ivane,
Tužio se majki svojoj:
»Majko moja, diko moja!
Što sam za dan sagradio,
Za noć vile oborile«. —
Al govori stara majka:
»Bora tebi, mlad-Ivane!
Meći straže na sve strane;

---

[1]) *mjerilo, lakat* [2]) *kreda*

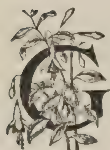
Sokolove na putove,
Mrke vuke na sokake,
A junake na čardake!«
To je Ivan poslušao
I straže je pometao.
Kad se noćca uhvatila,
Sokolovi zakliktaše,
Mrki vuci zavijaše,
A junaci poskočiše,
Uhvatiše b'jelu vilu,
Pa je vode mlad-Ivanu.
Moli mu se b'jela vila:
»Nemoj mene sagubiti,
Troje ću ti bilje kazat.
Jedno bilje, mlad-Ivane,
Bit ćeš mudar i pametan;
Drugo bilje, mlad-Ivane,
Vihar će ti konja nosit;
Treće bilje, mlad-Ivane,
Bit ćeš mio djevojkama«. —
Al govori mlad-Ivane:
»Ne moli se, b'jela vilo!
Dok je meni glave moje,
Bit ću mudar i pametan;
Dok je meni konja moga,
Vihar će mi konja nosit;
Dok je meni lica moga,
Bit ću mio djevojkama«.
On doziva sluge svoje,
Pa im daje b'jelu vilu:
»Vodite ju na 'nu vodu!
Svežite joj crne oči!
Bacite ju u 'nu vodu!« —
Kako reče mlad-Ivane,
Tako sluge učiniše,
B'jelu vilu utopiše.

Petar Bogdešić, br. 135. *Iz Dragovaca kraj Oriovca.*

30.

Mate Juranović i vila vodarica.

orom idje Juranović Mate,
Gorom idje, a goru proklinje:
»Bog t' ubio, crna goro moja,
Kad u tebi kapi vode nema!«
Iz gore mu ništo progovara:
»Da ti bora, Juranović Mate!
Ti ne kuni goricu zelenu,
Da u njojzi vode ne imade!
Okreni se sa live na desnu,
Ti ćeš naći Dunaj-vode 'ladne,
I na vodi vilu vodaricu!
Tešku mlada vodarinu prima:
Od junaka po dvi bile ruke,
Od divojke do dvi bile dojke,
Od neviste zlatne prstenove«. —
Kad to čuje Juranović Mate,
Okrenu se sa live na desnu,
I on vidi Dunaj-vode 'ladne,
Pak napoji sebe i konjica.
Al je mati Bog i srića dala,
Vodarica vila je zaspala.
Otolen se podigao Mate,
Pivajući, konja igrajući:
»Ah, moj Bože, velika ti fala
Kad privarih vilu vodaricu,
I napojih sebe i konjica!«
Bila vila Mati odgovara:
»Nisi, Mate, mene privario,
Već si, Mate, sebe privario«. —
Biloj vili Mate besidio:
»Nu pogledaj, bila vilo moja!
Kako žarko sunce nam zalazi!« —

Privari se, ujede je zmija;
Na žarko je sunce pogledala.
Kad to vidi Juranović Mate,
Trže ćordu, osiče joj glavu.

Alačević (I., br. 84. — II., br. 115.) *Iz Makarskog Primorja.*

31.

Vila nenavidnica.

Procvilila trava ditelina,
Pa je pita vila nadgorkinja:
»Oj, što ti je, ditelino travo?
Al te taru bile vlaške[1]) ovce,
Al te pasu mali turski janjci,
Al trgovci s konj'ma putujući?« —
— »Nit me taru bile vlaške ovce,
Niti pasu mali turski janjci,
Nit trgovci s konj'ma putujući,
Već me tare Ivo momče mlado
Jutrom rano i večerom kasno,
Polazeći Luci čobanici«. —
Besidi joj vila nadgorkinja:
»Činit ću se guja šarovita,
Smotat ću se u tebi zelenoj;
Kada prodje Ivo momče mlado,
Vijat ću se gjogi uz kopita,
Klat ću Ivu za desnicu ruku,
On će mislit, da je zadrimao,
Pa će padat u travu zelenu.« —
Al da vidiš vile nadgorkinje!
Učini se gujom šarovitom,
I smota se u travi zelenoj.
I kad banu Ivo momče mlado,
Sve se vija gjogi uz kopita,
Kolje Ivu za desnicu ruku.

---

[1]) *pastirske*

Ivo pade u travu na glavu.
Mislila se Luca čobanica:
»Mili bože, na daru ti hvala!
Al sam i ja s ovcam' uranila,
Ali ti je zakasnilo sunce,
Gdi mi Ivo danas ne dolazi?« —
Ona nije s ovcam' uranila,
Niti joj je zakasnilo sunce,
Već pogibe Ivo momče mlado.

Mihovio Pavlinović II., br. 563. *Iz Županjca na Duvanjskom polju.*

32.

Bolani Vid pomaže vilama igrati kolo.

Poboli se gospodine Vide
U gorici, gdi su bîle vile.
Bile vile Vidu govorile:
»Ustan'de se, gospodine Vide!
Pomoz'de nam uzigrati kolo!«
Govori njim gospodine Vide:
»Evo ima sedam godin' dana,
Da bolujem u gori zelenoj;
Bit će moji dvori razdrušeni,[1])
Moja ljübi kako udovica,
Moji sini kako sirotice;
Ne mogu vam uzigrati kolo.« —
Bile vile Vidu govorile:
»Mi smo vile, mi smo tamo bile;
Tvoji dvori lišji,[2]) neg su bili,
Tvoja ljübi mladja neg je bila,
Tvoji sinci paše i veziri;
Pomoz'de nam uzigrati kolo!« —

[1]) *razrušeni* [2]) *lipši (ljepši)*

Kad razumi gospodine Vide,
Bile vile što su govorile,
Skočio se na noge slabašne,
Da pomože uzigrati kolo.

Luka Bervaldi-Lucić, br. 6. *S otoka Hvara od Nikole Vlahović-Glave.*

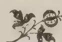
33.

Petrova se ljuba natječe s vilom.

Petar se kneže hvalio:
»Nij' ljepše ljube od moje!
Ni b'jela vila iz gore!« —
To čula vila iz gore,
Doleti Petru na dvore,
Doživlje ljubu Petrovu:
»Izadji, ljubo Petrova,
Neka se s tobom ogledam!«
Ali joj Jele govori:
»Hoćeš me, vilo, počekat,
Dokle se mlada obučem?«
Obuče ruho crljeno,
Bisernu krunu na glavu,
Prstene zlatne na ruku,
A svilen pojas na boke.
Izadje Jele iz dvora
Kano sunce iza gorâ.
Kada je vila ugleda,
B'jela joj vila govori:
»Hajd otle, ljubo Petrova!
Vid si mi očni ranila.
Tebe je majka rodila,
U zlatni povoj povila;
Tebi su bile pelene
Od l'jepe svile zelene;
Tebe su braća zibala,
I s tobom su se igrala;

Tebe su babe[1]) dojile,
Šetat su tebe nosile.
A mene vila rodila,
U zelen listak povila.
Meni su bile pelene
Od one trave zelene;
Meni su bile postelje
Grančice tanke od jele;
Koji su vjetri puhali,
Oni su mene zibali;
Koje su st'jene padale,
One su sa mnom igrale;
Koje su rose rosile,
One su mene dojile!« —

Nikola Tommaseo, II., br. 2. *Iz Dalmacije.*

34.

Vila spremila sirotici darove.

Mete dvore sirota djevojka,
Metuć dvore, u dvorim' zaspala.
Al je budi vila Mandalina:
»Ustani se, sirota djevojko!
Eto tebi do tri kite svatâ!
U prvoj ti zlatan bubanj buba,
A u drugoj srebrne svirale,
U trećoj je barjak svetog Marka,
I prilika svetoga Pilipa!« —
Odgovara sirota djevojka:
»Neka idju, da bi i ne došli!
Nisam b'jela platna ub'jelila,
Ni svatovim' ruho pripremila.« —
Al govori vila Mandalina:
»Ne budali, sirota djevojko!
Za dan ćemo platno ub'jeliti,

[1]) *dadilje*

Za noć ćemo ruho pripremiti.« —
  Kako rekle, tako učinile;
Za dan b'jelo platno ub'jelile,
A za noć su ruho pripremile;
Tot' dolaze kićeni svatovi.
A izlazi vila Mandalina,
Pa daruje kićene svatove;
Svakom svatu vezenu maramu,
Kumu daje sa zlatom košulju,
Gjuvegiji konja potkovana,
Svekrvici tunju od sto listâ.
Ne čude se kićeni svatovi,
Ne čude se daru ni jednome,
I dosad su darim' darivani.
Ne čude se vezenim maramam',
Ni košulji od suhoga zlata,
Nit se čude konju potkovanu,
Već se čude tunji od sto lista:
»Gdi li rasla, gdi l' je odgojena!«
Al govori vila Mandalina:
»U mom dvoru rasla sa sto lista,
U mom dvoru tunja odgojena.
Da sam svoju kćercu udavala,
Ne bih bolje dare darovala«. —

Nikola Tommaseo, II., br. 167. *Iz Dalmacije.*

35.

Ukradoše vili krunu.

Šetao se Kraljeviću
  Kroz goricu na vodicu.
  Mjera ga je namjerila,
  Gdje se kupa b'jela vila,
B'jela vila i djevojka.
Al govori Kraljeviću:
»Oj konjicu, dobro moje!

Bi l' se mogo podufati
U te svoje brze noge,
U te svoje bistre oči,
Da otmemo vili krunu,
Vili krunu i košulju?«
Al govori brzi konjić:
»Bi se mogo podufati
U 've svoje brze noge,
U 've svoje bistre oči;
Otet ćemo vili krunu,
Vili krunu i košulju.
Kad dojdemo k crnoj gori,
Stvorit ću se lastavica,
Preletit ću crnu goru.
Kad dojdemo k hladnoj vodi,
Stvorit ću se mala riba,
Preplivat ću hladnu vodu.
Kad dojdemo k ravnom polju,
Stvorit ću se djevojčica,
Prošetat ću ravno polje,
Noseć krunu i košulju,
Teb', junače, na desnicu.« —
Što rekoše, učiniše;
Vili krunu ukradoše,
Vili krunu i košulju.
Poče plakat b'jela vila,
Tješila ju drugarica:
»Muč', ne plači, drûgo moja!
Junak se je našalio,
A tebi se ražalilo!« —

Petar Bogdešić, br. 57. *Iz Dragovaca kraj Oriovca u Slavoniji.*

36.

Vilino nevidjenje.

Čuješ, vilo, čuješ, seko moja,
Što gospodiš šumom i poljanom!
Daj ti meni vilinsko odilo;
Nuz odilo tvoje nevidjenje,
Da ja mogu nevidjena motrit,
Kud moj dragi kroz šumu prohodi?
Kako jaše, kako sablju paše,
Da li gleda tudjih divojaka?
Bila vila srca milostiva;
Daje njojzi vilinsko odilo,
Nuz odilo tajno nevidjenje;
Divojka se na jelu popela.
Nije vrime dugo postajalo,
Al eto ti dragog na konjicu.
Konjic igra, a dragi popiva:
»Mili bože i mila Marijo!
I dosad sam šumu prolazio,
Al mi nije konjic poigravo.
Tu je netko od roda mojega,
Il od moga il od ljubinoga«. —
Odgovara iz gorice vila:
»Ne budali, mlado neženjeno!
Nikog nema od roda tvojega,
Ni od tvoga, ni od ljubinoga,
Već je sama u gorici ljuba;
Gleda dragog, kako gorom jezdi.«

Luka Ilić, I. br. 249. *Iz Duboke u Slavoniji.*

37.

Paša nadmudrio vilu.

Sinoć paša pade kraj Morave,
Kraj Morave, krajem vode hladne.
Zaran pade, zaran večeraše,
Zaran konjma zopcu ustakoše,
Za ranije jaciju klanjaše,
Za ranije spavati legoše.
Kad je bilo noći o ponoći,
Sve pospalo kano i poklano,
Al ne spava paša Sejidija.
Nešto mu se dade poslušati,
Gdje podviknu iz vodice vila:
»Posestrime, iz gorice vile!
Evo paša pade kraj Morave,
Kraj Morave, krajem vode hladne.
Zaran pade, zaran večeraše,
Zaran konjma zopcu ustakoše,
Za ranije jaciju klanjaše,
Za ranije spavati legoše.
Sjutra će nam paša prehoditi,
I svoju će vojsku prevoditi.
U vojsci je Zaim-pašić Ahmo!
Hajde, vile, da ga utopimo,
Da se mrtva Ahme naljubimo,
Kad se nismo naljubile živog!« —
Mnidu [1]) vile, niko ih ne čuje,
Al ih čuje paša Sejidija.
Kad u jutro bio dan svanuo,
Uranio paša Sejidija,
Pa on zove Husejin-ćehaju: [2])
»Husejine, vjerna slugo moja!
Hajde pušći četiri telala,
Neka viknu na četiri strane:

[1]) *mniju (misle)* [2]) *namjesnika*

»»Ko j' u vojsci Zaim-pašić Ahmo,
Neka paši ide pod čadore!«« —
U mladjega pogovora nema;
Pušća Huso četiri telala:
»Ko j' u vojsci Zaim-pašić Ahmo,
Neka paši ide pod čadore!« —
Iznadje se Zaim-pašić Ahmo,
Odmah paši ode pod čadore.
Svome paši etek poljubio;
Izmače se, stade podviš[1]) ruke.
Njega gleda paša Sejidija,
A u njemu srce potrnjiva;
On ovako Ahmi progovara:
»E, Ahmede, moje d'jete drago!
Potkuj gjogi čavle naopako,
Naopako osedlaj gjogata,
Naopako zauzdaj gjogata,
Naopako pojaši gjogata,[2])
Da idemo broditi Moravu!«
Druge biti Ahmi ne mogaše,
Ne mogaše, jer ne smjedijaše.
Naopako potkova gjogina,
Naopako osedla gjogina,
Naopako zauzda gjogina.
Podje paša gaziti Moravu,
Podje paša, a za njime vojska.
Svi su zdravo vodu pregazili,
Sam ostade Zaim-pašić Ahmo,
Njemu veli paša Sejidija:
»Moje d'jete, Zaim-pašić Ahmo!
Ti zapali dvije puške male
Svom gjogatu izmedju ušiju,
Pa ćeš vidjet, što ti gjogo radi!«
On izvadi dvije puške male,
Pa zapali obidve zajedno
Svom gjogatu izmedju ušiju.
Gjogo ciknu, kô da se pomami;
Tri je čuda gjogo iznosio:

---

[1]) *podvivši* [2]) *Bit će, da se u ovom odlomku krije neko vjerovanje narodno; da mu tobože ne će vila nahuditi, kad sve učini naopako.*

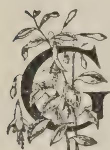
Jedno čudo: od zlata falake,[1])
Drugo čudo: od zlata konope,
Treće čudo: o čavlima vilu.
Tuda oni zdravo prohodiše
I Moravu vodu prebrodiše.

Hasan Fehmi Namatak, br. 4. *Iz Mostara.*

38.

Mrtvačka gradja vile planinkinje.

Gradju gradi na planini vila;
Ne gradi je, čim se grade gradi,
Nit je gradi drvom ni kamenom,
Nit je gradi srebrom ni mramorom,
Nego košćom konjskom i junačkom.
Kad je vili gradje ponestalo,
Bila vila knjigu napisala,
Pa je šaje [2]) svomu pobratimu,
Pobratimu banu Drinovića.
U knjizi mu biloj napišije:
»Pobratime, Drinovića bane!
Neka znadeš, dragi pobratime,
Da grad gradim na planini vila;
Ne gradim ga, čim se grade gradi,
Nit ja gradim drvom ni kamenom,
Nit ga gradim srebrom ni mramorom,
Nego košćom konjskom i junačkom;
Ma je meni gradje ponestalo.
Ja te molim, bane pobratime,
Ponedijak,[3]) koji prvi dodje,
Da ti dodješ u luge u gore,
Proći hoće lipa kita svaće,
Od hiljadu ni manje ni više;
Vode kćerku Janje bogatoga

---

[1]) *Sprava, u koju su uvijene noge onomu, koga biju po tabanima. Vile su naime momku stavile pod vodom falake i konope, koji su ga imali zadržati i utopili.* — [2]) *šalje* [3]) *ponedjeljak*

Sve pogùbi malo i veliko,
Samo nemoj na konju divojke!« —
Kad je banu bila knjiga došla,
Knjigu štije, nad njome se smije.
Al se banu mirovat ne dade;
Jedva želi, dok nedija[1]) dodje.
Kad je bilo u nediju rano,
Družinu je svoju podigao,
Pa otidje u gore zelene,
Sakrije se za stinu studenu,
Dok izadju kiteni[2]) svatovi.
Kad je bio podenijak prvi,
Eto idju kiteni svatovi;
Tad udari iz busije bane,
Sve pogubi malo i veliko,
Samo nije na konju divojke.
Živim bogom bana zaklinjala:
»Bogom brate, neznana delijo!
Sici, koji[3]) malo i veliko,
Samo nemoj kuma ni divera,
Ni Radula moga gospodara!« —
Ali njoj je bane besidio:
»Ne budali, mladjena divojko!
Oni su ti prvi poginuli.
Ako li mi virovati ne ćeš,
Pusti konju svilu do kopita,
Sebi diži rakam do kolina,
Pa ugazi u krv do košćice!
Sve po redu ti prevrći glave;
Najćeš [4]) glave kuma i divera,
I Radula tvoga gospodara.« —
Kad se biše mlada naplakala,
Živim Bogom bana zaklinjala:
»Bogom brate, delijo neznana!
Što te pitat, hoćeš pravo kazat?«
Ali njoj je bane besidio:
»Hoću bome, mladjena divojko!
Štogod znati, pravo ti kazati,« —

---

[1]) *nedjelja* [2]) *kićeni* [3]) *kolji* [4]) *najt' ćeš, (naći ćeš)*

Ona mu je govorila mlada:
»Otkole si, delijo neznana?
Od kuda si, od kojih zemaja?[1])
Poznaješ li Drinovića bana?
Jes' li bana čuo, al vidio?« —
Kada ju je bane razumio,
Ali njoj je bane besidio:
»Kaži pravo, mladjena divojko?«
Što je tebi Drinovića bane?
Ali ti je što u rodu bio?« —
Ona mu je mlada govorila:
»Kako nije, delijo neznana!
Ono mi je moj rodjeni brajne.« —
Mäli[2]) njoj je bane besidio:
»Je l' istina, mladjena divojko?« —
Ona mu je govorila mlada:
»Istina je, neznana delijo!« —
Kada ju je bane razumio,
Obisi se njome[3]) o gr'jojce,
Suze roneć i njome govoreć:
»Marijana, draga seko moja!
Evo tebi tvog rodjenog brajna!
A Bog ubi vilu planinkinju!
Bila vila svemu ovom kriva,
Koja mi je knjigu napisala;
Ni mi rekla, da si mi sestrica,
Nego kćerce Janje bogatoga,« —
Lipo je je bratac darovao,
Svakim darom otpravi je bane:
»Hodi s Bogom, draga seko moja!
Hajde,seko, k bilem dvoru tvome!
Čekaj mene do malo vrimena!«

Mato Ostojić, br. 481. — *Od Ane Zlatar iz Povlja na Braču.*

[1]) *zemalja* [2]) *ali (od „ma" i „ali")* [3]) *njoj*

39.

Risa-riba.

U Dunavu risa-riba,
Lipo piva risa-riba:
»Bože mili i Marijo!
Aj, tko bi me uhvatio,
Mog se mesa okusio!«
To dočula gospojica,
Bríe mreže namrežila,
Po Dunavu rastirala,
Uhvatila risu-ribu,
Kuvala ju za večeru.
Kad je bilo o večeri,
Gospojica meso jede,
Kuvarica kosti glaba,
A Marica čorbu srče.
Kad je bilo u porodu,
Rodi Mara zemlji cara,
Kuvarica dva vezira,
Gospojica ljutu guju.
Al zaplaka gospojica.
Govori joj ljuta guja:
»Hrani mene, majko moja!
Hrani mene do Spasova!
Pusti mene u travicu;
Ja ću cara za nožicu
I careva dva vezira!« —

Mato Zdjelarević, II., br. 128. *Iz Sibinja kraj Broda.*

40.

Zemljanić Stipan.[1])

Dva su grada nasrid polja ravna;
U jednome nigdi ništa nema,
U drugome Zemljanić Stipane.
Podje Stipan da obidje dvore;
Zaplinule noge do kolina,
Prionule ruke za kamenje.
Travu bere, za krušac ju ije;
Rosu truni, za vodu je pije;
Hrani sebe i sokola svoga:
»Oj sokole, siva ptico moja!
Odleti-de do bijela dvora,
I ti vidi, što s' u dvoru radi!
Je li moja u životu majka,
Jesu l' moje na uzgoru kule?
Oru li se moje podvornice?[2])
Hrane li se moji najmenici,
Je l' se moja preudaje ljuba?« —
Puno mi se sokol zabavio,
Zabavio tri bijela dana. —
— »Oj sokole, siva ptico moja!
Što si mi se tako zabavio?« —
Odgovara sokol ptica siva:
»I oru se tvoje podvornice,
I hrane se tvoji najmenici,
I tvoja je u životu majka,
Al se tvoja preudaje ljuba.« —
Kad to čuje Zemljanić Stipane,
On s' okreće pram istoku suncu,
Vapi Boga i Nedilju svetu,

[1]) *Za ovu pjesmu kazuje sabirač, da je o junaku Zemljaniću Stipi slušao mnoge pjesme ovoga kola, ali da su sve bile nepotpune i sve ikavske, pa dodaje, da je ovo „po svoj prilici neka starinska pjesma, još iz pretpovjesnih nekršćanskih vremena“. Redovno se u njima govori o nekim Stipanovim „gradovima“, koji su bili u polju, a on otišao, da ih obadje i tamo ga voda stigla.* [2]) *potkućnica; zemlja pod kućom, pod dvorom*

Da bog dade i Ilija sveti,
Da mu dadu jesen-isplinice [1])
Da m' isplinu noge do kolina;
Da mu dadu proljetne gromove,
Da odbije od kamenja ruke!
Što j' molio, to je domolio;
Dâ mu bože i sveti Ilija.
Dâ mu bože jesen-isplinice;
Isplinule noge do kolinâ.
Dâ mu Ile proljetne gromove;
Odbili mu od kamenja ruke.
Tad on idje dvoru bijelome.
Kad u dvoru kićeni svatovi,
Redom svati jedan do drugoga,
Medju njima Zemljanova ljuba,
Ona nosi sablju Stipanovu:
»Tko mi hoće sablju otklopiti,
Onog ću se ja nazvati ljuba.« —
Al je nitko otklopit ne može.
Išće sablju crni Bugarine,[2])
Oni njemu sablju dodadoše.
Sablja mu se otklopila sama.
Tu govori previjerna ljuba:
»O, junaci, kićeni svatovi!
Eto meni Zemljanin Stipana!« —
Stipe siče kićene svatove,
Siče Stipe na obedvi ruke.
Nitko Stipi tute ne ostade,
Sama osta ostarila majka,
'I njegova previjerna ljuba. —

Mihovio Pavlinović, II., br. 1496. *Iz Bukovice u Dalmaciji*

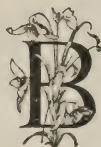
---

[1]) *jesenske velike vode, koje bi mu noge isplinule* [2]) *T. j. Zemljanić Stipan, koga jamačno nije nitko prepoznao, ili je u pjesmi zaboravljeno kazati, da je Stipan došao kao stranac (Bugarin), koji se nije kazao.*

41.

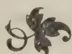
Orlova smrt.

Bîle vile viće učinile,
Pa dozivlju orla i gavrana,
Mrka vuka, svoga pobratima.
Šalju vuka u Primorje ravno,
Da donese vina primorskoga;
A gavrana u goru zelenu,
Da donese studene vodice;
A onoga orla golemoga
Šalju bile u planinu vile,
Da donese mesa janjetine.
Idje vûče, pa on vina vúčê,
A gavrane iz gore vodice,
Ma ti nema orla golemoga;
Nema orla ni dva ni tri dana.
Gledala ga sa planine vila,
Gledala ga, pa ga ugledala,
Di se orle niz planinu valja.
Stala vila, pa se podrugiva:
»Bolan orle, što s' me privarija?« —
Ma je orle vili besedija:
Prodj' se mene, bila moja vilo!
Nisam tebe orle privarija;
Zagna san se stadon[1]) od janjaca,
Ugleda me čoban od ovaca,
Pa mi pribi krilo u ramenu.
Idjen,[2]) vilo, u goru zelenu;
U gorici kosti ostavit ću.« —

Stjepan Banović, br. 11. *Od Ane Banović iz Zaostroga.*

[1]) *zagnao sam se stadom* [2]) *idem*

42.

Alaj-begovičina žalost.

ukala je s grada kukavica,
Gonila je Alaj-begovica:
»Id' otale, sinja kukavico!«
Al govori sinja kukavica:
»Ja sam tvoja vjerna drugarica.
Ti se popni na gornje čardake,
Opazit ćeš sedmere kočije.[1])
Šest su samom svilom pokrivene,
A sedme su svilom i kadifom,
I u njima mrtav beže leži«. —
Otkako je beže poginuo,
Malo joj je jada ostavio:
Devet kćeri, sve devet slijepi',
A desetog sinka bez jezika.

Ante i Juraj Kušmiš, br. 69.

Od Kate Kulić iz Roždanika u požeškoj županiji.

43

Džafir-begovica.

budovi Džafir-begovica
S prenejakim sinom Džafir-begom.
Nejak Džafir govorio majci:
»Nemoj mi se udavati, majko!
Topit ću ti šećer za vodicu«. —
Kad to čula Džafir-begovica,
Ona ide u novu čaršiju,
Pa kupuje otrova zehera,
I otrova malog Džafir-bega.

---

[1]) *mrtvačka kola. Ova se riječ upotrebljava u tom smislu u Slavoniji upravo kao i na Jadranskim otocima.*

Što učini, od Boga joj teško,
Što otrova nejačak-Džafira;
Šta li joj je makrum[1]) učinio?
U zeher se sama pretvorila,
Pa ne mogla umr'jet ni preboljet,
Neg joj živo meso otpadalo.

Ivan Zovko I., br. 14. *Iz Hercegovine.*

44.

Dvoje siročadi i pokojna im majka.

Bol boluje Ivanova ljuba.
Kad je ljuba na umoru bila,
Ivana je dozivala mlada:
»Oj Ivane, mili gospodare!
Sad će tvoja priminuti ljuba,
Ti se opet ženi, gospodare,
Jal od moga, jal od tvoga roda,
Ne bi li mi kćeri podgojio,
I bilo im ruho sakrojio!« —
Zatim malo postojalo vrime,
Opet se je oženio Ive,
Ni od svoga, ni ljubina roda,
Nego mladom solinskom divojkom.
Išetale dvi sirote male,
Za zdravlje se s tetom[2]) upitale:
»Jesi li se, tete, umorila
Na zlu konju, na daleku putu,
Tisnim klancim', nevištim junacim'?« —
Al se tete za zdravlje ne pita,[3])
Već jim teške zaušnice daje,
Kad je bilo vrime od večere,
Za večeru malo i veliko,[4])
Samo nisu dvi sirote male,

[1]) *na žao* [2]) *s maćuhom* [3]) *maćuha njih nije na uzvrat pitala* [4]) *t. j. posjedalo sve za večeru*

Već odoše na meke dušeke.
U jutro su rano uranile;
Pometoše dvore i timare,
Napraviše kule i samare,
I uzeše vidro okovano,
Pa odoše za goru na vodu;
Teško vidro, a nejake glave,
Al beside dvi sirote male:
»Smrtna željo, što nas ne umoriš,
Kô umori[1]) našu milu majku?« —
Kad su došli za goru na vodu,
Bilo lice jesu umivale,
Žute kose jesu iščešljale,
Zagrabiše vidro vode hladne.
Teško vidro, a nejaka glava,
One idju dvoru bijelomu.
Prida nje je tete išetala,
Hladnu im je vodu prolivala,
Teške jim je zaušnice dala,
Žute jim je kose rasplitala,
Crne im je oke[2]) pomutila,
Bilo jim je lice oblidila.
Teško jim je vidro dodavala;
Teško vidro, a nejaka glava.
Opet vele dvi sirote male:
»Smrtna željo, što nas ne umoriš,
Kô umori našu milu majku?« —
Kad su došle za goru na vodu,
Tut' nalaze ubogu staricu,
Božju su joj pomoć nazivale:
»Božja pomoć, ostarila bako!« —
— »»Da ste zdravo, dvi sirote male!
Je li vam se babo oženio?«« —
— »Sinoć nam se babo oženio,
Oženio solinskom divojkom.
Prida nju smo jadne išetale,
Za zdravlje se s njome upitale,
Ma se s nami za zdravlje ne pita,
Već nam teške zaušnice daje.

[1]) *kao što si umorila i našu majku* [2]) *oči*

Kad je vrime od večere bilo,
Za večeru malo i veliko,
Samo nismo dvi sirote male,
Već odosmo na meke dušeke.
Jutros jesmo rano uranile,
Ometosmo dvore i timare,
Napravismo kule i samare,
Pa odosmo za goru na vodu.
Bilo lice jesmo umivale,
Žute kose jesmo iščešljale,
Pa odosmo dvoru bijelomu.
Prid nas naša tete išetala,
Hladnu nam je vodu prolivala,
Teške nam je zaušnice dala,
Žute nam je kose rasplitala,
Crne nam je oke pomutila,
Bilo nam je lice oblidila«. —
  Kad to čuje uboga starica,
Ona im je lice umivala,
I žute im kose iščešljala,
Pa ih šalje dvoru Ivanovu.
Prida nje je tete išetala,
Hladnu jim je vodu prolivala,
Pa jih šalje za goru na vodu.
Tud nalaze ubogu staricu:
»Božja pomoć, uboga starice!« —
— »»Da ste zdravo, dvi sirote male!
Je li prid vas tete išetala,
Je l' vam vodu hladnu prolivala?«« —
— »Jeste prid nas tete išetala,
Hladnu nam je vodu prolivala«.
  Kad to čuje uboga starica,
Žute im je kose iščešljala,
Bilo jim je lice umivala,
S njima ode dvoru Ivanovu.
Ivana je dozivala stara:
»Oj Ivane, mili gospodare!
Na smrti sam tebe zaklinjala,
Da se ženiš ti od roda svoga,
Jal od svoga, jal od roda moga,

Ne bi li mi kćeri podgojio
I bilo im ruho sakrojio«. —
Kad je Ive riči razumio,
Dobavi se briockinje ćorde,
Pa Solinki odsikao glavu.
Od svog se je roda oženio;
Dvi je lipo kćeri podgojio,
Pa jim bilo ruho sakrojio.

Filip Banić, br. 74. *Od Mande Strnić iz Srijana kraj Sinjà.*

45.

Ne ostavljaj siročadi!

Stalo sunce čudo gledajući,
Gdje s' udaje udovica Janja
I ostavlja troje siročadi;
Sve troje je kljasto i sakato.
Jedno nema nogu do koljena,
Drugo nema rukû do lakata,
Treće nema crnije' očiju.
Tiho njima govorila majka:
»Muč', ne vič'te, troje djece moje!
Često će vas oblaziti majka,
U godini svakoga mjeseca,
U mjesecu svake nedjeljice,
U nedjelji svakog bila dana,
A u danu svakoga sahata!«
Birdem[1]) ode udovica Janja,
Bješe vedro, pa se naoblači,
Iz oblaka tiha kiša sadje,
A u kiši munje strahovite.
Ubi munja udovicu Janju
Nasred polja medju dva djevera,
A djeci je Bog selamet[2]) dao.
Koje nema nogu do koljena,

[1]) *tek, istom* [2]) *pozdrav, ozdravljenje*

Bog mu dade, i noge imade;
Koje nema rukû do lakata,
Bog mu dade, i rûke imade;
Koje nema oka nijednoga,
Bog mu dade, i oči imade.

Fra. Pero Marković, br. 21. *Od Ivane Čekićan iz Dubravâ u Hercegovini.*

46.

Aginica ne imala sina.

Ah, kakva je pod noć mjesečina!
Još je ljepša Hasan-aginica.
Al zaludu njezina ljepota;
Rodila je devet djevojaka,
A desetu nosi pod pojasom.
Govori joj aga Hasan-aga:
»Čuješ li me, moja vjerna ljubo!
Rodila si devet djevojaka;
Ako rodiš desetu djevojku,
Viš' kuće ti jablan drvo raste,
Pod kućom ti Drina voda teče, —
Il se vješaj, il u vodu skači!«
Hasan-aga u džamiju ode;
Rodi ljuba desetu djevojku.
L'jepo joj je ime nadjevala,
L'jepo ime Fata plemenita.
Pak ju nosi Drini vodi hladnoj,
Pak ju baca u vodicu hladnu,
Pak je mati govorila Fati:
»Hajde, Fato, hajde moje zlato,
Brzo će te nena dostignuti!«
Pak se vrati svomu b'jelu dvoru.
Hasan-aga iz džamije dojde,
Pak je ljubi tiho govorio:
»Jä, čuješ me, moja ljubo vjerna,
Il mi rodi sina il djevojku!«

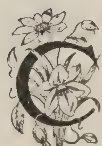
Ljuba njemu tiho odgovara:
»Rodila sam sina kô sokola,
Poslala ga u džamiju hodži,
Nek mu piše tahri [1]) svakojake,
Da ne umre Hasan-agin sine!«
Hasan-aga u džamiju ode.
Skoči ljuba sa mehka dušeka,
Ter mi skače Drini u krioca.
Brže nena Fatu dostignula,
Ukraj Šapca više Biograda.

Fra. Mato Duić, br. 55. *Iz Bosne.*

47.

Zlo živio, gore poginuo.

Cv'jeće brala po gori djevojka.
Namjera je namjerila bila
Na tri vuka od gore hajduka;
Hoće mladoj da obljube lišce.
Moli jim se mlada umiljato:
»O, hajduci, mila braćo moja!
Ja sam mlada sirota djevojka;
Nemam mlada do Boga nikoga.
Vi kad bite[2]) mene obljubili,
Ja bi' moju sreću izgubila,
I nigda se ne bi' udomila!«[3])
Dva hajduka za Boga hajaše,
Al ne haje hajduče Ivane,
Neg djevojke mlade obljubio.
Ivana je mlada proklinjala:
»Proklet bio, hajduče Ivane,
Što si moje lišce obljubio!
Ja sam moje sreće izgubila,
A ti, Ivo, Boga velikoga!
Iz neba ti tiha rosa pala,
U rosi ti ljuta zmija pala!

---

[1]) *zapise* [2]) *biste* [3]) *udala*

Ne vila se drva ni kamena,
Nego tvoga grla bijeloga!
Na vratu ti ljeto ljetovala,
A u njedrim' zimu zimovala!
Tebe, Ivo, do života klala,
Dok te hudom smrti umorila!«
S tez'jem[1]) mlada b'jelu dvoru ide.
Otole se malo odmaknula,
Mili Bože, čuda velikoga!
Vedro bilo, naoblačilo se;
Iz oblaka tiha rosa pade,
U toj rosi ljuta zmija pade;
Ne vije se drva ni kamena,
Nego b'jela grla Ivanova.
Kad vidio hajduče Ivane,
On je oštre nože povadio;
Kolje Ivo zmije šarovite,
I zmiji je ljutoj govorio:
»Što si došla, iz planine, zmijo?
Što s' ne viješ drva ni kamena,
Nego moga grla bijeloga?« —
Ljuta zmija Ivu odgovara:
»Klat me nemoj, er me zaklat ne ćeš;
N'jesam ljuta iz planine zmija,
Nego zmija od Boga poslana;
Ja sam sreća lijepe djevojke.
Na grlu ću t' ljeto ljetovati,
U njedrim' ti zimu zimovati;
Tebe klat ću do života tvoga,
Dok te hudom ja umorim smrti«.
Kad vidio hajduče Ivane,
Teško se je Ivo prepadnuo,
Erbo vidi, da je poginuo.
Družini je svojoj govorio:
»O junaška moja družinice!
Vi podjite dvoru bijelomu;
Vi podjite, mene ne čekajte,
Evo sam vam jadan poginuo.

[1]) *s tim; rekavši to*

Kad prodjete ispod dvora moga,
Vidjet će vas jadna moja majka,
Suproć vama išetati hoće.
R'jet će vama mila moja majka:
»»O, hajduci, mila d'jeti [1]) moja!
Gdje je Ivo, moje d'jete drago?
Oli mi je jadnoj poginuo?«« —
R'jet nemojte, što se dogodilo!
Neg recite dragoj mojoj majci,
Da sam osto u gori zelenoj,
Da joj Ivo n'jesam poginuo,
Neg da su me zastravile vile,
Da ne žali stara nimalahno, [2])
Neg da podje gore u zelene,
Da izguli zelena javora,
Da ga sadi pred dvor u livade,
Da ga rosnoj goji u livadi.
Kad joj javor porodi jabuke,
Tad će vidjet Iva, sina svoga!« —
Kad je Iva društvo razumjelo,
Teško su se oni prepadnuli,
A od one zmije šarovite,
Pa otole jesu pobjegnuli.
Kad su došli preko Senja grada,
Ispod b'jela dvora Ivanova,
Vidjela ih Ivanova majka,
Supro' njima stara išetala,
I njima je stara govorila:
»Dobro došli, draga d'jeti moja!
Gdje je Ivo, drago d'jete moje?
Oli mi je jadnoj poginuo?«
Hajduci su stäroj[3]) govorili:
»O, starice, Ivanova majko!
Tebi nije Ivo poginuo,
Neg je gori osto u zelenoj,
B'jele su ga zastravile vile.
Ma je Ivo tebe pozdravio,
U pozdravlju jes' ti poručio:
Da ne žališ stära nimalahno,

---

[1]) *djeco* [2]) *nimalo* [3]) *ovakav je akcenat zapisan u rukopisu Muratovu*

Neg da podješ gore u zelene,
Da izguliš zelena javora,
Da ga sadiš pred dvor u livadu.
Kad ti javor porodi jabuke,
Tad ćeš vidjet Iva sina svoga!« —
Misli stara, da je to istina,
Pa mi podje gore u zelene
I izguli zelena javora,
I nosi ga dvoru bijelomu,
Pa ga sadi pred dvor u livadu.
L'jepo stara gojila javora;
Ljetim ga je vodom pol'jevala,
A zimi ga svilom zagrtala;
Javor s' nebu dade u visine.
Često stara pod javor hodila,
Gleda jadna javoru u grane,
Kad će veće roditi jabuke.
Starici je sestra[1]) govorila:
»Luda ti si, moja mila majko!
To se nije čulo ni vidjelo,
Da je javor rodio jabuke.
Zlo živio Ivo, d'jete tvoje,
Zlo živio, gore poginuo«. —

Andro Murat, br. 31.

Od Kate Murat-Palunkove s otoka Šipana.

48.

Pobratim ne ljubi posestrime.

Lipa Mare kroz Bugare prodje,
Kroz bugarske lijepe sokake;
Sve Bugare redom pobratila,
A najposl'je Peru Bugarina:
»Bogom brate, Pero Bugarine!
Privedi me preko Romanije,
Dovedi me do vode Neretve

---

[1]) *očito: sestra Ivanova*

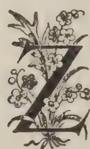
Brez govora i brez razgovora!« —
To je Pero za Boga primio,
Uze Maru kao svoju seku,
Privede je preko Romanije,
Dovede je do vode Neretve.
Kad su došli do vode Neretve,
Tu se sjeli, pa se odmorili,
I rujna se vina ponapili;
Tude ih je tavna noć zatekla.
Osta Pero rujno pijuć vino,
Ode Mara do vode Neretve.
Stade b'jelo umivati lice;
Sinu lice kano žarko sunce.
Kad podiže fesić sa očiju,
Prosuše se sitne pletenice.
Lipa Mara i od sebe lipa.
Kad to vidje Pero Bugarine,
Da se Mara lipo nakitila,
Skočio je, da obljubi Maru.
Bješe vedro, pa se naoblači,
Zapucaše iz neba gromovi,
I ubiše Peru Bugarina,
Lipoj Mari lice sapališe.

Matija Pajić, br. 23. *Iz Jajca.*

49.

Junak pozivlje mrtvaca na mejdan.

akukala sinja kukavica
Usred zime, kad joj nije vrime.
To ne bila sinja kukavica,
Već to bila seka Smiljanića.
Ona kuka tri bijela dana;
Ona skače od grane do grane,
Pa najpotla na grob Smiljanića;
»Smiljaniću, moj brate rodjeni!

Je li tebi sveta zemlja teška,
Il su tvrde pod glavom rustine?«
Mrtva glava iz zemlje govori:
»Nije meni sveta zemlja teška,
Nit su tvrde pod glavom rustine,
Već mi dod'ja Omer Šarkoviću.
Svako jutro, pa i svako veče
On nagoni mamena vrančića,
On nagoni na grob Smiljanića:
»»Ustaj, more, da pijemo vina,
I još više, da mejdan činimo!««
Mrtva glava ne čini mejdana,
A još manje, i ne pije vina.
Već te molim, moja sejo draga!
Bogom brati Stolu Jankovića,
Da osveti mrtvo t'jelo moje!«
  To je sestra za Boga primala,
I za Boga i za brata svoga,
Bogom brati Stolu Jankovića.
To je Stole za Boga primao,
I za Boga i za posestrimstvo.
On oprema debela putalja,
Pa on ide na grob Smiljaniću.
Al eto ti Omer Šarkovića;
Na vrančiću noge prekrstio.
On nagoni na grob Smiljanića:
»Ustaj, more, da pijemo vina,
I još više, da mejdan činimo!«
  Al govori Stole Jankoviću:
»Odbi s' otle, tursko momče mlado!
Mrtva glava ne čini mejdana,
A još manje, i ne pije vina!«
Pak poteže sablju okovanu,
I udara Omer-Šarkovića.
Kako ga je lako udario,
Presjeko je i njega i konja,
Tri aršina zemlje zavatio.

Ante i Juraj Kušmiš, br. 31.

Od Marka Kovačevića iz Jazavice kotara Novskoga.

50.

Bolje slijepa nego odveć lijepa.

Sinoć Ivo iz čaršije dojde,
Svoju seku na avliji najde:
»Moja seko, ne bila mi živa!
Do dvi su se guje zavadile,
Do dvi guje, dvi age careve;
Jal se kolji, jal u more skači!« —
Ode Ivo natrag u čaršiju,
Seka ide u gornje odaje,
Pa uzima svoj vezeni jagluk,
Pa ga meće sebi u nidarce:
»Lezi doli, moj vezeni jagluk,
Naskoro ćeš sa mnom putovati!«
Pa iznosi svijetlo odilo,
Pa zažeže ondi u avliji.
Dim se vije k nebu u oblake,
A zlato se u tope saliva.
Ona ide k zelenomu moru,
Pa zavija svoje oči crne;
»Jesus!« — reče, pa u more kleče.

Mihovio Pavlinović, II., br. 384. *Iz Orašja u Bosni.*

51.

Utopljenica.

Što se Sava zamutila?
Aman, aman! [1])
Il sa broda pribrodila,
Il' se poje carski konji?
Nit sa broda pribrodila,
Nit se poje carski konji;
Kupale se do dvi seke,

[1]) *opetuje se uza svaku vrstu*

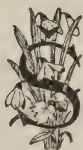
Mandalina i Marija.
Mandalina isplivala,
Mrtva Mara progovara:
»Mandalina, seko mila!
Ne kazuj mi majci mojoj,
Da sam joj se udomila; [1]
Dva mi brîga, dva divera,
Vodica mi svekrvica,
A travica zaovica,
Sitni pisak mnozi svati.
Mandalina, seko moja!
Pozdravi mi majku moju;
Nek ne pije Save vode;
Popit će mi crne oči.
Mandalina, seko moja!
Pozdravi mi brata moga,
Nek ne hvata sitnih riba;
Uhvatit će ruke moje.«

Mihovio Pavlinović, II. br. 66. *Iz Skoplja u Bosni.*

52.

Oživjela utopljenica.

Šetala se kraljica gospoja
Pokraj Save, pokraj vode hladne.
S njom se šeće devet djevojaka;
Govorila kraljica gospoja:
»A, bora vam, devet djevojaka!
Koja vas je mom Ivanu draga?
Koja mu je vezen jagluk dala,
Zlatom vezen, u gjulsiji b'jeljen?«
Progovara sirotica Kata:
»Ana mu je vezen jagluk dala.« —
Majka ode k Savi na obalu,
Uze Anu za bijelu ruku,

[1]) *udala*

Pak ju baci Savi u dubinu.
Glas dopade kraljević-Ivanu:
»Zlo ga sio i vino popio!
Utonu ti jaranica Ane!«
On se skače na noge lagane,
Pa pojaši debela dorina,
Pak se mahnu niz polje zeleno.
On susreta osam djevojaka:
»Borà vami, osam djevojaka!
Kamo moja Anica djevica?«
Progovara sirotica Kata:
»Majka ti ju u Savu bacila.« —
Ode Ivo Savi na obalu.
On uzima jagluk iza pasa,
Pak se skače Savi u dubinu,
Pak ju hvata za kose svilene.
Govorila Anica divojka:
»Nemoj, nemoj, ribo plemenita!
Ja sam kose za Ive gojila,
Gledajući njegova perčina!« —
Iznese ju, vesela mu majka!
Pak ju metnu na zelenu travu,
Pak on kleče na zemljicu crnu,
Pak se skruši i Bogu pomoli,
I zavjete velike učini,
Da će gradit crkve i otare, [1])
A činiti poste i molitve,
Ako Ane živa mu ostane.
Bog mu dade, što je zamolio;
Oživi mu jauklija Ane.
On je uze za bijelu ruku,
Pak je vodi dvoru bijelome.
Lijep porod s njome izrodio:
Râne kćeri, a pozne sinove,
Da nevjeste ne zatiču zâva,
Da u kući ne zameću kavga.

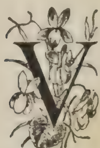
Fra. Mato Duić, br. 31. *Iz Bosne.*

[1]) *oltare*

53.

Djevojka spasava kosom utopljenika.

Vino pije pedeset junaka
Na Cetinji na vodi hladjanoj.
Služi vinom Cetinjka djevojka.
Kako j' komu čašu dodavala,
Svaki joj se bîla grla maša.
Al govori Cetinjka djevojka:
»Bora vama, pedeset junaka!
Ako mogu svima biti sluga,
Ne mogu vam svima biti ljuba,
Sam' jednomu dobromu junaku,
Koji može Cetinj priplivati
U čizmama i u čakširama,
I za pasom devet samokresa,
Na ramenu duga puška šarka!« —
Tu se skoči Senjanine Ivo;
On obuva čizme i čakšire,
Za pas meće devet samokresa,
I na rame dugu pušku šarku;
Poče tonut u vodu Cetinju,
Za njim skače Cetinjka djevojka,
Za njim skače u vodu Cetinju.
Zapela joj liva pletenica
Za desnicu ruku Ivanovu.
Al govori Senjanine Ivo:
»Bog živio svaku onu majku,
Koja hrani kose djevojačke!
Mene evo kose na brig nose.« —

Mato Zdjelarević, II., br. 92. *Iz Sibinja kraj Broda.*

54.

Djevojka ubija očima junake.

Vino pije Banoviću Mate
U punice i u zaručnice.
Vidi mu se vince kroz gr'oce,
B'jele ruke kroz tanke rukave,
Punicom se svojom razgovara:
»Dušo moja, djevojčina majko!
Kad ću kitne svate sakupiti?
Kolik' ću ih meni naručiti?« —
Veli njemu djevojačka majka:
»Ah, moj zete, Banoviću Mate!
Upitaj-der ti svoju djevojku,
Koliko ti ona zapovjedi.
Strah je mene, za te poći ne će,
Prosili su bolji je od tebe;
Koji su mi dvoru dolazili,
Zdravi došli, bolesni su pošli,
Čini mi se, da ćeš i ti, Mate!« —
Kad punicu momče razumilo,
Ode momče u sobe najgornje,
Pa je svoju pitao djevojku:
»O Anico, moja zaručnico!
Kad sam tebe prosio u majke,
Ti si mi se mlada obećala;
Vjeru s' dala, da ćeš moja biti.
Čini mi se, da 'š me ostaviti,
Jer mi rekla stara majka tvoja,
Da su t' bolji prosili od mene,
Pa si svima mahnu nalazila;
Zdravi došli, a bolesni pošli.
Sad mi reci, što ću učiniti?« —
Veli njemu Anica djevojka:
»Dušo moja, Banoviću Mate!
Ti si junak jedini u majke,
Ti otidji b'jelom dvoru tvome,
Kupi svate, pa ti hodi po me,

Hodi po me, ja ću poći za te!« —
  Toga Mate jedva dočekao,
Pa otidje u tavane donje,
Pozdravi se s djevojačkom majkom.
Dok se Mate s majkom pozdravio,
To mu sluge konja osedlaše.
Sjede Mate na konjica svoga,
I otidje niz to polje ravno.
Gledala ga Anica djevojka,
Gledala ga, majci govorila:
L'jepa momka, da brata ne ima, [1])
Tko će njemu u dvoru ostati?« —
Al djevojku svjetovala majka:
»Muči, kćeri, mukom zamuknula!
Devet ih je u matere bilo,
Svih si devet mlada pogubila,
I očima svojim ustr'jelila,
I Matu ćeš, žalosna mu majka!« —
  Ode Mate b'jelom dvoru svomu.
Kad je došo b'jelom dvoru svomu,
Pred njega je sestra izlazila,
Pod bratom je konja uhvatila,
I za l'jepo upitala zdravlje.
Veli njojzi Banoviću Mate:
»Sestro moja, obje oči moje!
Nit sam zdravo, niti sam veseo,
Strah je mene, preboljeti ne ću.
Sestro moja, žarko sunce moje!
Napravi mi mekane dušeke,
Čini mi se, bolovati [2]) ne ću.« —
  To djevojka brata poslušala,
Napravi mu mekane dušeke.
Leže momak glavom bez uzglavja,
Pa je svojoj sestri besjedio:
»Kuni, sestro, Anicu djevojku!
Ona me je ustr'jelila mlada.« —
R'ječ izusti, a dušicu pusti.

Nikola Tommaseo, I., br. 87. *Iz Dalmacije.*

[1]) *šteta, što nema brata, koji bi mu iza smrti ostao u dvoru* [2]) *t. j. dugo ne će bolovati, nego kratko*

55.

Sedam grobova.

Ženi Begić dva bliznaca sina,
I uzima dvi bliznice seke.
Kad svanulo i sunce granulo,
Pred Pavla je ljuba izlazila,
Pa je Pavlu tiho besjedila:
»Begić Pavle, mili gospodaru!
Noćas jesam hudi sanak snila,
San sam snila u sanu vidila:
Poletilo jato golubova,
Pred njima je ptica golubica,
Krvavim se perjem pozanila.
Strah me, Pavle, da ne izginete!« —
Al se Pavle ljubi podruguje:
»Ne luduj mi, vjerna ljubo moja!
Ja imadem kićenih svatova,
Sve po izbor mladjanih junaka,
A dva kuma, dva Alfirovića,
Ne bojim se poginut u gori.« —
Ode Pavle, vesela mu majka,
Ode zdravo s kićenim svatovim'.
Zdravo svati do djevojke došli,
I zdravo se k dvoru povraćali.
Kad su bili u goru zelenu,
Svatovim' je loša sreća bila:
U gori ih četa uhvatila;
Dva bliznaca sina pogubiše,
A raniše dva Alfirovića,
Što su bili vjenčani kumovi.
A kad vide lijepe djevojke,
Ljuto cvile u gori zelenoj.
L'jepo njima govorio Pavle:
»Ne cvilite, lijepe djevojke!
Neg hodite b'jelom dvoru mome!
Ja vas jesam od majke dignuo;
Još ja imam dva bliznaca sina,

Ja vas hoću za njih privjenčati.« —
  Idu svati do Begića dvora,
Tužni svati s četvera nosila,
Dva ranjena, a dva mrtva jesu.
Kad su došli pred Pavlove dvore,
Pred Pavla je ljuba izlazila,
Suze roneć njemu besjedila:
»Nesrećan si, žalosna mi majka!
Je l' ti tvoja ljuba pogodila?
Vodi nazad lijepe djevojke!« —
L'jepo Pavle ljubi govorio:
»Djevojke sam poveo od majke;
Ja još imam dva bliznaca sina,
Vjenčat hoću u dvoru djevojke.« —
  Kako reko, tako učinio,
Vjenča u dvor' lijepe djevojke.
Kad je bilo noći o ponoći,
Sastaviše momke i djevojke.
Al govore mlade juvegije.[1])
»Vi ste l'jepe, lijepe djevojke,
Vi ste l'jepe, ali ste nesretne;
Dva ste naša brata pogubile,
I nas ćete, žalosna nam majka!« —
Mrtva oba tute ostadoše.
  Kad vidiše lijepe djevojke,
Da su same od sebe nesretne,
Juvegine nože uzimaše,
Svaka sebi u srce udara;
Mrtve one kraj junakâ paše.
  Kad svanulo i sunce granulo,
Svi svatovi bijahu ustali,
Ne ustaju mlade juvegije,
Ni njihove mlade zaručnice.
Tada Begić ljubu dozivao:
»Nu pogledaj, v'jerna ljubo moja!
Jesu li se djeca probudila?
Kako ne će rano da ustaju?«
  To je ljuba Pavla poslušala,
Pomoli se kuli na prozore;

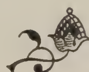
---

[1]) *gjuvegije*

Ne vidila ustajat mladiće.
Tužna bila Begićeva ljuba,
Od ložnice vrata otvorila,
A kad vidi Begićeva ljuba
Dva mrtvaca u postelji sina,
I uza njih mrtve zaručnice,
Vidi tužna jada iznenada,
Od žalosti na tavane [1]) pade.
  To su čuli kićeni svatovi,
Ter podižu Begićevu staru,
Pa su Pavlu tiho besjedili:
»To su, Pavle, nesrećne djevojke,
Od nesrećna roda i plemena.
Triput im se udavala majka,
Dva joj puta svati izginuli.« —
A kad Pavle r'ječi razumio,
On svatovim' mladim besjedio:
»Hvala bogu, kićeni svatovi!
Us'jecite tanana nosila,
Al šestero, žalosna mi majka!« —
To su Pavla svati poslušali,
Usjekli su šestera nosila,
Meću na nje lijepe djevojke,
A oko njih mladjane junake.
Odnesoše k svetoj crkvi Kati.
Šest grobova redom iskopaše.
  To dočula djevojačka majka,
Došla k crkvi svete Katarine.
A kad vidi, žalosna joj majka,
Mrtva ona kraj djevojkâ pade.
  Sedam grobâ redom učiniše,
Kroz zemlju im ruke sastaviše,
Kraj junakâ jele posadiše,
Kraj djevojkâ rumene ružice;
Pokraj sviju usijaše cv'jeće. —

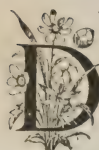
Nikola Tommaseo, I., br. 30. — *Iz Dalmacije.*

[1]) *na pod*

56.

Sljepica uklela nevjernika.

ivojka je mlado momče klela:
»Momče mlado, ne oženilo se!«
»»Što me kuneš? Ti si se udala!««
»Kunem jadna, jer mi je nevolja;
Mene ljubiš, drugu u dvor vodiš!«
»»Nisam, dušo, života mi moga!
Ako li mi virovati ne ćeš,
Urani mi u nedilju rano,
Pak ti dodji više dvora moga!««
Jedva čeka da dodje nedilja.
Kad nedilja, blagi danak svanu,
Uranila, više dvora bila.
Al na dvoru svilen barjak vije,
U dvoru mu bubnji i svirale.[1])
Kad je jadna ovo ugledala,
Od jada je oči povadila;
Slipa grede u goru zelenu,
Slipa bere do tri kite cvića,
Pa ih nosi junakovoj majci:
»Evo tebi do tri kite cvića!
Kada budeš sterati dušeke,
Ti ih metni sinu više glave,
Sinu svomu i nevisti svojoj!«
Kad starica riči razumila,
Uzimala do tri kite cvića,
I mećala sinu više glave.
Onda pošla junakova majka,
Oko dvora dimno[2]) kolo vodi,
Kolo vodi i pisme popiva.
Svaku pismu, koju dopivala,
Svomu sinu Ivi napivala:
»Ustan', Ive, ustan', moje dite!
Da je majka do tih doba spala,
Ne bi tebe majka odgojila,

---

[1]) *u njegovu se dvoru slavili svatovi* [2]) *divno*

Ni bijelu kulu sagradila«. —
Al iz dvora nitko ne odziva.
To se staroj majci dodijalo,
Na vrata je k sinu pošetala:
»Ustani se, drago dite moje!«
Kad je stara vrata otvorila,
Mrtva sina svoga nalazila,
Mrtva sina i nevistu mrtvu.
Pa zacvili iza svega glasa:
»O prokleta, slipice divojko,
Koja si me sinom rastavila!«
Al govori slipica divojka:
»Kad ne uživam divojaštva moga,[1])
Ne ćeš ni ti Ivu, sina svoga!« —

R. Nališ, br. 24. *Iz Sućurja na otoku Hvaru. Kazivao File Perić-Franković.*

57.

Ostavljena vjerenica uvračala nevjernika.

ad se ženi Ive Banovića
U Želenčić sestrom Želenčića,
Prosil je je Banovića Ive,
Prosil je je, obećali mu je.
Vrime temu malo postojalo,
Piše knjigu Ive Banovića,
I šalje je braći Želenčića:
»Virujte mi, braćo Želenčića!
Ja sam prosil dragu sestru vašu,
Prosil sam je, al uzet je ne ću«.
Otpisuju braća Želenčića:
»Nu, konjade, Ive Banovića!
Zašto ne ćeš dragu sestru našu?
Al si od nje začuo sramote?« —
Otpisuje Banovića Ive:
»Virujte mi, braćo Želenčića!

---

[1]) *ovaj se stih ima čitati kao deseterac („n'uživam")*

Vaša sestra časna i poštena;
Od nje nisam sramote začuo.
Neg se ženim malo podaleče,
Podaleče, a za kućom vašom:
Susitkinjom Jurja Dolečića«. —
Vrime temu malo postojalo,
Svaću kupi Ive Banovića;
Svaću kupi i gre po divojku
Mimo bile dvore Želenčića.
Želenčići doma ne bijahu,
Neg njihova na požolu sele,
Po piterih cviće zalivaše.
Govori joj Banovića Ive:
»Ljubi mene, Želenčića sele!
Kako si me i od prî ljubila!« —
Ona muči, ništa ne govori,
Neg je sama sobom govorila:
»Prî te crna zemlja obljubila,
Neg ti ljubiš bilo lice moje!
A da bi me ne rodila majka,
Ako mi ga ne zaplatiš junak!
Vratit ću ti šalu za sramotu«.
I pošla je u komoru svoju,
Uzela je dva gvozdena ključa,
I meće ih na dvi strane puta,
Kud će poći svaća Ivanova.
Zdravo svaća došli do divojke,
I zdravo se savratili na se[1]).
Kad su došli pod dvor Želenčića,
Sva su svaća zdravo projahali,
Samo nije Banovića Ive,
Neg ga gorko zabolila glava.
Udilj se je junak domislio,
Što učini sestra Želenčića:
Govori joj Ive Banovića:
Dušo moja, sele Želenčića,
Razvrž' čare, kê si učinila!« —
Ona muči, ništa ne govori.

---

[1]) *povratiti natrag*

Drugoć joj je junak govorio:
»Razvrž' čare, kê si učinila,
Jer se ne ćeš odavati [1]) nigda!« —
Ona muči, ništa ne govori.
Trećom joj je junak govorio:
»Razvrž' čare, kê si učinila,
Jer se ne ćeš odavati nigda;
A ja imam brata neženjena,
Ja ga hoću oženiti s tobom«. —
Ona mu je mlada govorila:
»Viruj meni, Banovića Ive!
Ne ću tebe, ne ću brata tvoga,
Niti ću se odavati igda,
Nit ću razvrć, što sam učinila«.
On se tako dušom razdilio.

Šime Ljubić, I., br. 28. *S otoka Hvara.*

58.

Slijepa nevjesta.

Kada žarko sunce zalazaše,
Onda Ahmo s majkom večeraše
B'jela hljeba i nobe šećera.
Ahmo jede, majka mu ne jede;
Njojzi veli beže Ahmed-beže:
»Što ne jedeš, moja mila majko?«
Njemu majka ljepše odgovara:
»A bora ti, moj jedini sine!
Niti mogu jesti ni hoditi,
Po mutvaku [2]) težak rad raditi,
Već se ženi, moj Ahmede sine!« —
Ahmed-beg joj tiho progovara:
»Ženi, majko, okle tebi drago!«
To je majka jedva dočekala,
Svome sinu isprosila zlato,
Isprosila, ama ne vidjela.

[1]) *udavati* [2]) *kuhinja*

Ode Ahmo u novu čaršiju,
S njim se šale po čaršiji momci:
»U Ahmeda našega jarana,
U njega je ćorava djevojka!« —
Kad to čuo beže Ahmed-beže,
Od jada ga zaboljela glava,
A od muke i srce i glava.
Sveza glavu vezenim jaglukom,
Utegnu se mukademom[1]) pasom,
Pa pošeta svom bijelom dvoru.
Daleko ga ugledala majka,
Još je dalje pred njeg izlazila,
Pa Ahmedu sinu govorila:
»Šta je tebi, moj sine jedini?
Ili si se napojio piva,
Ili te je zaboljela glava?« —
— »»Prodji me se, moja mila majko!
Nijesam se napojio piva,
Od jada me zaboljela glava.
Kad sam sišo u novu čaršiju,
Šale mi se po čaršiji ljudi:
U Ahmeda, u našeg jarana,
U njega je ćorava djevojka.
Kad isprosi, što ne vidje, majko?««
Njemu majka ljepše odgovara:
»Ču li mene, moj sine Ahmede!
Ti ne slušaj, što jarani kažu,
Već ti hajde u novu čaršiju,
Pa pokupi kićene svatove,
Majka će ti u jengjiluk[2]) poći.« —
To je njemu vrlo milo bilo,
Pa on ode u novu čaršiju,
I pokupi kićene svatove,
Pokupova gospodske darove.
Majka njemu u jengjiluk podje.
Kad su došli djevojačkom dvoru,
Tude su ih l'jepo dočekali:
Sve svatove u nove konake,

---

[1]) *dragocjenim* [2]) *poći će kao jengjibula po djevojku, da nevjesta ne mora ići sama medju muškima*

A jengjije u vruće halvate.[1])
Jengjijama adet[2]) postaviše.
Iznesoše slatku limunatu.
Al besjedi Ahmed-bega majka:
»Hanum-prijo,[3]) mog dragoga teto!
Umorna sam, popit ja ne mogu.
Izvedi mi na adet djevojku!« —
Al zaludu, fajde ne bijaše,
Jer je niko izvest ne smjedjaše;
Bješe huda[4]) u oči slijepa.
Al da vidiš lijepe djevojke!
Ona zove tanahnu robinju,
Robinji je tiho govorila:
»Robinjice, po Bogu sestrice!
Obuci me, i opravi l'jepo,
Izvedi me na adet jengjiji,
Evo tebi polu ruha moga!« —
Robinjica za Boga hajaše,
Obuče je i opravi l'jepo,
Pa je pokri stambolskom čatkijom,[5])
I izvede na adet jengjiji.
Svékrvu je mlada poljubila.
Ona njojzi duvak[6]) podizaše,
Pa joj gleda prebijelo lice.
Sinu lice kano jarko sunce,
Gr'očina[7]) kano mjesečina.
Al zaludu, fajde ne imade,
Jer je huda u oči slijepa.
Govorila lijepa djevojka:
»Čuješ mene, Ahmed-bega majko!
Ne vodi me, ne sakati[8]) sina!
Što će njemu slijepa djevojka?«
Al govori Ahmedova majka:
»Borme hoću, moja nevjestice;
Robje vodiš, ono će te služit,
Blago goniš, ono će te hranit,

---

[1]) *porodične sobe* [2]) *jamačno isto, što i „halvet“ (halvat), koje znači i zaručničku sobu (gjerdek)* [3]) *hanumo prijateljice* [4]) *jadna* [5]) *oveći svileni rubac, kojim se žene ogrću* [6]) *tanka koprena, kojom se pokriva nevjesta* [7]) *grlo* [8]) *ne unesrećuj*

Moj te Ahmo i slijepu ljubit.« —
Kad svanulo i sunce granulo,
Čauš viknu, daulhana[1]) ciknu:
»Pred dvor blago, a na konja zlato!
Kratki danci, a dugi konaci;
Daleko su našeg bega dvori.« —
I podjoše kićeni svatovi.
Kad su bili poljem zelenijem,
Gorska vila curi doletila,
Pa ovako njojzi besjedila:
»Daj, djevojko, meni Ahmed-bega,
Evo tebi očinjega vida!« —
Odgovara lijepa djevojka:
»Bogme ne dam, nagorkinjo vilo!
Robje vodim, da me ono služi,
Blago gonim, da me ono hrani,
A beg će me i slijepu ljubit.«
Ta odleće, a druga doleće,
Pa govori slijepoj djevojci:
»Daj, djevojko, ata[2]) ispod sebe,
Da ti dadem očinjega vida!« —
Odgovara lijepa djevojka:
»Bogme hoću, nagorkinjo vilo!«
Dade vili ata ispod sebe,
Vila njojzi očinjega vida.
U tom zboru izdušiše dvoru,[3])
Al Ahmed-beg po avliji šeće.
Dok on sjaha svoju milu majku,
Pobježe mu na visoku kulu,
I zatvori na kuli kapiju.[4])
Jä da vidiš bega Ahmed-bega,
Gdje on sjaha lijepu djevojku,
I izvede u šikli-odaju[5])
Kad joj duvak podiže na glavi,
Sinu lice kano jarko sunce,
Gr'očina kano mjesečina,
A dva oka dva kamena draga.
Kad to vidje beže Ahmed-beže,

[1]) *glazba* [2]) *hata, konja* [3]) *dodjoše do dvora* [4]) *mati bježi pred sinom, jer ju je savjest zapekla, što mu je dovela sljepicu* [5]) *zlatom ukrašenu sobu*

U njemu je srce zaigralo,
Pa on ode na muštuluk[1]) majci:
»Daj muštuluk, moja mila majko!
Progledala kićena djevojka!« —
Ahmed-begu govorila majka:
»Ako Bog da, te bude istina,
Na poklon ti sve moje imanje!« —
Sin je majci opet govorio:
»Istina je, moja mila majko!« —
Tada ona otvorila kulu,
Pa eto je svojoj nevjestici.
Kada vidje, da nije slijepa,
Dade sinu sve svoje imanje.

S. R. Bašagić, br. 24. *Iz Sarajeva.*

59.

Dragina se kletva izvršila.

Sunce zadje, a mjesec izadje,
Dragi dragoj pod pendžere dodje,
I donese sokola na ruci,
Pa ga njojzi na pendžer izbaci.
Djevojka mu tiho odgovara:
»Srce, dušo, draži od očiju,
Zar si svoju poželio dragu?«
Dragi dragoj 'vako odgovara:
»Nijesam te poželio, draga,
Već sam došo, da ti jade kažem.
Sinoć ferman iz Stambola dodje,
Da ja idem na carevu vojsku.
Hoću l' ići, draža od očiju?«
— »»Hajde, dragi, hairli[2]) ti bilo,
Dušmani ti pod nogama bili,
A dobri ti na put ishodili!
Uhvatio bana kaurskoga,

[1]) *da joj odnese veseo glas i da primi dar* [2]) *sretno ti bilo!*

Pa ga dao caru čestitome,
A car tebe ljepše darovao:
Pašalukom na Bosni ponosnoj!«« —
— »Moja draga, kad bi tako bilo,
Sejizu[1]) bih tebe poklonio,
Da mi budeš sejiz-bašinica«. —
— »»Onda, dragi, u zô čas ti bilo!
Kauri te na nogam' čekali,
Uhvatili, banu poklonili,
Ban te metno na dno u tamnicu!
Tamnovao devet godinica;
Meni Bog dô zengjil[2]) Hasan-agu!
Tri tovara poharčila blaga,
Dok ja svoga otkupila dragog!« —
Čim to reče, uput[3]) joj se steče;
Ode dragi na carevu vojsku.
Kauri ga na nogam' čekali,
Uhvatili, poklonili banu.
Ban ga baci na dno u tamnicu,
Tamnovao devet godinica.
Udade se lijepa djevojka;
Bog joj dade zengjil Hasan-agu.
Poručuje iz tamnice Salko:
»A bora ti, draža od očiju!
Kol'ko si se mlada zaklinjala,
Da ćeš mene oprostit tamnice!«
Što je rekla, to je učinila:
Tri tovara potrošila blaga,
Dok je svoga otkupila dragog.

S. R. Bašagić, br. 13. *Iz Sarajeva.*

[1]) *momku kod konjâ* [2]) *bogatoga* [3]) *odmah joj se to i dogodi*

60.

Dilber Najla.

Dilber Najla crne oči klela:
»Crne oči, ne vidjele raja!
Sve vidjeste, ali ne vidjeste:
Kažu, dragi prošo ispred dvora;
Dva mu brata dva vode jedeka,[1])
Dvije sluge dva nose barjaka,
Moj Mehmed-beg sokola na ruci«.
Sivi soko bega je molio:
»Pusti mene, dragi gospodaru,
Da odletim do pendžera Najli!« —
Pusti beže sivoga sokola;
Soko prhnu do džamli-pendžera.
Kad al Najla za gjergjefom veze;
Sa pendžera na gjergjef panuo.
Pita njega ljepotica Najla:
»Ču li mene, moj sivi sokole!
Gdje si moga ostavio dragog?
Hoće l' danas pod pendžer mi doći?«
Soko tica njojzi odgovara:
»Dilber Najlo, materino zlato!
Ne uzdaj se u ašika tvoga!
Mehmed-beg je curu isprosio,
Isprosio i prstenovao,
Eno sada ide po djevojku«.
Kad to začu ljepotica Najla,
Gjergjefom je o tle udarila.
Koliko je lako udarila,
Sve četiri noge mu slomila;
Ona trči do džamli-pendžera.
Kad ugleda bega i svatove,
Stade kleti ljepotica Najla:
»Mehmed-beže, jedini u majke!
Kamo vjera? Ona te ubila!
A moja te kletva progonila!

[1]) *dva konja u povodu, koji se ne jašu, već kad zatreba*

Što mi reče, da ćeš me uzeti,
Pa te čekah devet godinica,
A sada mi nevjeru uradi!« —
B'jelu ruku u njedra zavuče,
Pa izvadi kitu bosioka,
Bosioku tiho govorila:
»Bosioče, mirisavo cv'jeće!
Ti uvehnu u mojim njedrima
Kao ljubav u dragoga moga!« —
Kad je cv'jeće na vatru bacila,
Planu cv'jeće kao suha trava.
L'jepa Najla u njega gledaše,
Pa uzdišuć od Boga iskaše:
»Kô cvijeće na ognju živome,
Na mom srcu ne bilo mu traga!«

S. R. Bašagić, br. 11. *Iz Sarajeva.*

61.

Milosničine čini.

To se čudo naći ne mogaše,
Što Ali-beg ljubu milovaše.
Kad mu ljuba u dušeku spava,
Lako bego po odaji šeće,
Da ne bahne, da dušom ne dahne,
Da on svoju ljubu ne probudi.
Al se jednom ljuto zavadiše;
Da je zašto, al nije kroza što,
Do s jednoga vezena jagluka.[1])
Bego veli: »Seka mi ga dala«,
Ljuba veli: »Nije ti ga dala«.
Trkom trči Ali-begovica,
Trkom trči niz visoku kulu,
Pa doziva Kumriju robinju:
»Kumrijice, moja robinjice!

[1]) *vezen rubac, koji obično daje draga dragome*

Hajd otidji mojoj zaovici,
Zaovici Mehmed-begovici.
Upitaj je, nek ti pravo kaže:
Je li bratu vezen jagluk dala?« —
Namah ode Kumrija robinja,
Pa upita Mehmed-begovicu.
Ona stade misli premišljati:
»Da ja rečem, da mu nisam dala,
Hoću brata s ljubom zavaditi;
Da ja rečem, da sam mu ga dala,
Hoću brata s ljubom pomiriti«.
Sve mislila, na jednu smislila,
Pa govori Kumriji robinji:
»Ja sam bratu vezen jagluk dala«.
Kad se vrati Kumrija robinja,
Ona kaže Ali-begovici:
»Seka bratu vezen jagluk dala«.
Ni to njiha pomirit ne može.
Opet eto Ali-begovice,
Ona sleće niz bijelu kulu,
Pa doziva Kumriju robinju:
»Kumrijice, po Bogu sestrice!
Hajde trči mojoj zaovici,
Pa joj kaži: ako Boga znade,
Nek nas noćas zovne na večeru,
Ne bi li me s begom pomirila!«
Odmah ide Kumrija robinja,
Pa sve kaza Mehmed-begovici.
Kad ih ona na večeru zovnu,
Večeraše i akšam klanjaše,
I sićahne mrve pometoše.
Kad su šćeli kući polaziti,
Slatko im je šerbe [1]) razmutila.
Šerbe daje begu Ali-begu,
Šerbe daje, a tiho govori:
»Uzmi šerbe, beže Ali-beže!
Kako t' ovo šerbe slatko bilo,
Tako tebi ljuba slatka bila!«

---

[1]) *medovinu*

Bego šuti, ništa ne govori.
Daje šerbe Mehmed-begovica,
Daje šerbe Ali-begovici:
»Uzmi šerbe, Ali-begovice!
Kako t' ovo šerbe slatko bilo,
Ali-beg ti tako sladak bio!« —
Još ih dugo i dugo mirila,
Al ih nije mogla pomiriti.
Kad to vidje Ali-begovica,
Ona vadi sahat iz njedara,
Pa ga daje Mehmed-begovici;
Sahat daje, tiho progovara:
»Zaovice, Mehmed-begovice!
Evo tebi sahat iz njedara,
Pa ga podaj mom sinu Mehmedu!«
Ona skida ogru[1])-madžariju,
Pa je daje Mehmed-begovici,
Ogru daje, tiho progovara:
»Zaovice, Mehmed-begovice!
Evo tebi ogra-madžarija,
Pa je podaj mojoj kćeri Izi!« —
Opet veli Ali-begovica:
»Zaovice, Mehmed-begovice!
Kada sunce svane i ograne,
Ti izadji na visoku kulu,
Pa pogledaj niz polje zeleno!
Ako im se uspuše odžaci,[2])
I svi kapci budu otvoreni,
Ja sam mlada osvanula živa.
Ne uspuše ako se odžaci,
I ne budu kapci otvoreni,
Ja sam mlada u kuli zaklana«.
Zatim ode Ali-begovica,
Ona ode svom bijelom dvoru.
Pošto se je dobro rasvanulo,
I sunašce žarko ogranulo,
Pošetala Mehmed-begovica,
Ona šeta uz bijelu kulu,

[3]) *ogrlica od dukata* [2]) *ako bude iz dimnjakâ sukljao dim*

Pa pogleda niz polje zeleno
Do bijele Ali-bega kule.
Veliko je čudo ugledala:
Nigdje dima iz odžakâ nema,
A svi redom kapci zatvoreni.
Ona ciknu kao ljuta guja,
Pa poleće niz visoku kulu.
Ona zove Mehmed-bega svoga,
Pa je njemu 'vako govorila:
»Nevjesta je u kuli zaklana!« —
  Polećeše niz polje zeleno.
Kad su bili Ali-bega kuli,
Al na kuli zatvorena vrata.
Zakucaše halkom[1]) na vratima,
Al im niko ne otvori vrata.
Tad Mehmed-beg preko vratâ predje,
Pa otvori svojoj ljubi vrata.
Na avliji Ali-beg sjedjaše,
Iz ibrika[2]) abdest uzimaše.
Koliko se njima začudio,
Iz ruke je ibrik ispustio.
Oni u njeg i ne pogledaše,
Već odoše na visoku kulu.
Do koljena u krv ugazili,
I na vel'ko čudo udarili:
Jadna Iza grozne suze roni,
Ludi Meho mrtvu majku doji.
  Dovedoše bule i kadune,
Opremiše Ali-begovicu;
Dovedoše hodže i hadžije,
Odnesoše Ali-begovicu.
  Pošto su se sa groblja vratili,
Mehmed-beg je Ajku[3]) dobavio,
Pa je stade nemilice tući;
Kud je bije, tud joj krvca lije,
Kud je kuca, tud joj koža puca:
»Kazuj, kujo, što si uradila!« —

---

[1]) *gvozden kolut, zvekir* [2]) *iz suda za umivanje uzimaše vodu, da se pere prije molitve* [3]) *milosnicu Ali-begovu*

Kad se Ajka vidje na nevolji,
Stade njemu pravo kazivati:
»U dušeku, u zlatnom jorganu,
I u onom brusali-jastuku[1])
Ja sam njima sihire[2]) zašila«.
Kad Mehmed-beg sve sihire nadje,
Baci njiha u hladnu vodicu.
Kad Ali-beg havijesti[3]) dodje,
Pa, kad vidje, da mu ljube nema,
On prihvati oštroga handžara,
Pa ga gurnu u srce junačko,
I izdahnu, žalosna mu majka!

S. R. Bašagić, br. 14. *Iz Sarajeva.*

62.

Sviralica pjeva Janjinim glasom.

Majka Janju šale zakarala:[4])
»Dite Janjo, ruva ne derala,
Već derale tvoje drugarice!« —
Na to Janji vrlo žao bilo:
Kud hodila, svud Boga molila:
»Stvor' me, bože, na polju brekinju!
Bîlo tilo — brekinjovo deblo,
Bîle ruke — brekinjove grane,
Crne oči — dvije vode 'ladne,
Ruse kose — zelena livada!«
Što j' molila, boga namolila;
Bog ju stvori na polju brekinju,
Bilo tilo brekinjovo deblo,
Bile ruke brekinjove grane,
Crne oči dvije vode 'ladne,
Ruse kose zelena livada.
Govorila Janja materina:
»Sunce žarko, pozdravi mi braću!

---

[1]) *skupo uzglavlje brusansko (iz Bruse u Maloj Aziji)* [2]) *magije, čini, čari* [3]) *kad se osvijestio* [4]) *pošalila se; od šale je izgrdila*

Nek ne siku brekinjovo deblo,
Osjeć će mi moje bilo tilo;
Sunce žarko, pozdravi mi braću,
Nek ne siku brekinjove grane,
Osjeć će mi moje bile ruke;
Sunce žarko, pozdravi mi braću,
Nek ne piju ladjane vodice,
Popit će mi moje oči crne;
Sunce žarko, pozdravi mi braću,
Nek ne kose zelenu livadu,
Pokosit će moje ruse kose!« —
Kraj nje pala tanjena stazica,
Stazom ide ovčar od ovaca,
I odsiče od brekinje granu,
I načini sebi sviralicu.
Ćutila ga lipe Janje majka,
Ćutila ga, pa je govorila:
»Mili bože, lipe sviralice!
Baš kanda je moje Janje glasa.« —

Mato Zdjelarević, II., br. 137. *Iz Sibinja kraj Broda.*

63.

Cetinjkina se kletva izvršila.

Bilu[1]) platno Cetinjke divojke
Na Cetini na vodi studenoj.
Tu pasaje[2]) Cetinjanin Mate,
Božju im je pomoć nazivao:
»Bog na pomoć, Cetinjke divojke!«
Lišve[3]) su mu odvraćale zdravlje:
»Da si zdravo, Cetinjanin Mate!«
Svakoj pusti da zahiti vode,
Ma ne lipoj sestri Ivanovoj;
Kopjem joj je vodu zamutio.
Teško ga je mnada[4]) kunijala[5]):

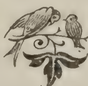
[1]) *bijele* [2]) *prolazi* [3]) *ljepše* [4]) *mlada* [5]) *klela*

»Proklet bio, Cetinjanin Mate!
Ovako ti srce zamućeno,
Kako ova na Cetini voda!
Ako bi se kadgod oženio,
Zdravo, Mate, poša po divojku,
I zdravo se povratio s njome!
A kad doša pred zelene gore,
Konj ti vila noge ulomio,
A ti, Mate, u kolinu obe!
A iz kruga zmija iskočila,
Divojku ti u srce ujila!«
To je malo brime[1]) postajalo,
Prosi Mate sestre Ivanove.[2])
Ne će lipa za Matiju Mare;
Strah je bije, kunijala ga je.
Ali su joj braća govorila:
»Poji,[3]) sele, za Matiju mnada,
Za Matiju, za dobra junaka!«
Manje im se učinit ne mogla,
Nego podje za Matiju mnada.
Zdravo Mate poša po divojku,
I zdravo se vratio s divojkom.
Kada doša sred zelene gore,
Konj mu vila noge ulomio,
A on Mate u kolinu obe.
Iz kruga je zmija iskočila,
Divojku mu u srce ujila!
Oba mrtva crnoj zemlji pala.

Niko Štuk, br. 4. *Od Marije udove Štukove iz Kućišta na Pelješcu.*

---

[1]) *vrijeme* [2]) *t. j. istu tu djevojku, koja ga je proklela* [3]) *podji*

64.

Mehmed-aginica.

Proletješe dva crna gavrana
Preko Risna, preko Ledenicâ,
I Grahova polja velikoga;
I padoše posred Korjenića
Na dvorove age Mehmed-age.
Ugleda ih Mehmed-aginica,
Tere ih je željno zaklinjala:
»Bogom vami, do dva crna vrana!
Otkle jutros, od koga li grada?
Koga grada, od koje li zemlje?«
Al govore do dva crna vrana:
»Mi smo jutros od Hercegovine,
Od Perasta, mjesta principova«. —
Još im veli Mehmed-aginica:
»Bogom vami, do dva crna vrana!
Je li zdravo pod Perastom vojska,
I pred vojskom ago Mehmed-ago,
I kod njega dva sina njegova?
Je li zdravo, je li zadobila?
Vodi li mi hćeri Burovića?
Ako Bog da i sreća junačka,
Tere mi ih u dvoru dovede,
Ja bih jednu bracu darovala,
A drugu bih za sina uzela,
A treću bih u dvoru držala,
Da mi veze srmome[1]) mahrame!« —
Al govore dva crna gavrana:
»Bogom nami, Mehmed-aginice!
Radi bismo bolje glase kazat,
Ma ne ćemo, neg što je istina.
Nije zdravo pod Perastom vojska,
Nije zdravo, nije zadobila;
Ni pred vojskom ago Mehmed-ago,

---

[1]) *srmom, srebrom*

Niti vodi hćeri Burovića.
Ako li nam mlada ne vjeruješ,
Nu, pogledaj niz to polje ravno,
Gdje ti nosu mrtva Mehmed-agu,
I njegova konja ostrižena,
A na konju mrtva Mehmed-agu,
I bez glave i bez desne ruke!«
Kad to čula Mehmed-aginica,
Zakukala kako kukavica,
Procviljela kako ljuta zmija.
Tješila je svekrvica svoja,
Ter kuduni plačuć govorila:
»Nu pomuči, nevjestice moja!
Ako j' Mehmed-ago poginuo,
Lijep ti je porod ostavio:
Dvije hćeri i četiri sina«. —

Arhiv Jug. Akademije) [Balovićev prijepis, A. str. 172—175.]*

Zapisano u Perastu dne 15. svibnja 1654.

65.

Zli glasovi Čengićevoj Bećir-pašinici.

Poletila dva vrana gavrana
Od Ozije preko Moskovije.
Četiri su zemlje preletila:
Karavlašku i Karabogdansku,
Bosnu zemlju i Hercegovinu,
Pa eto ih Gacku širokome
Do bijele Čengićeve kule;
Tu padoše kuli na šačake.
Uranila Bećir-pašinica;
Ona nosi vode i safuna,
Da će b'jelo umivati lišce,
Kad ugleda dva vrana gavrana,

---

*) Ovo je jedna od onih pjesama, koje Bogišić iz peraštanskog rukopisa nije upotrijebio.

Pa besjedi Bećir-pašinica:
»Oj bora vam, dva vrana gavrana!
Oklen li ste, od koje li zemlje?
Nije l' Bog dô i sreća od Boga,
Nijeste li od Ozije b'jele?« —
  Jedan grče, drugi progovara:
»Odovud smo, iz daleka n'jesmo,
Od Ozije ispod Moskovije.« —
A veli im Bećir-pašinica:
»Oj bora vam, dva vrana gavrana!
Vidjeste li Bećir-pašu moga,
I mog brata bega Alaj-bega
I mog sina malog Šaćir-bega?« —
  Jedan grče, drugi progovara:
»Gospodjice Bećir-pašinice!
Vidjeli smo Bećir-pašu tvoga
I tvog brata bega Alaj-bega,
I tvog sina malog Šaćir-bega.
Paša bije bijelu Oziju,
On je bije četiri godine,
Ni klaka[1]) joj obit ne mogaše.
Pa da vidiš Bećir-paše tvoga,
Gdje napuni četiri lumbarde,
Sjede gadjat kulu u Oziji,
A u kuli banova džefana.
Kad pukoše četiri lumbarde,
On pogodi kulu u Oziji,
A kad puče lagum u Oziji,
Pô Ozije helać učinio...«
— »»Jalah! vrane, lijepa habera![2])«« —
— «Stani, kado, bit će i lješvega[3])!
A da vidiš od Ozije bana,
Gdje uzdiže malo i veliko,
Starca dedu od stotine ljeta,
A dijete od petnes' godina,
Pa na Turke juriš učinio.
Odbi pašu polju u širine,
Pa obleće sa četiri strane,
Gjavoljega ne pušća ni živa.« —

[1]) *vapno, kreč* [2]) *glas* [3]) *ljepšega*

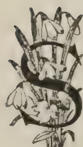
— »»Jalah! vrane, rdjava habera!«« —
— »Stani, kado, bit će i gorega!
Vidjeli smo Bećir-pašu tvoga,
Njegova je posječena glava;
Vidjeli smo bega Alaj-bega,
I njegova posječena glava;
Vidjeli smo malog Šaćir-bega,
I njegova posječena glava.
Njihova smo pogrdili lišca,
I s njihov'jeh polećeli lišca,
Dolećeli Gacku širokome,
Evo pali kuli na šačake.« —
A zavika Bećir-pašinica:
»Huj! gavrane, opala ti krila!
Kakav si mi haber donosio!« —

Baldo Glavić, str. 3865. *Kazivao Rajić Mratinj iz Dračeva u Hercegovini, a naučio od čobanâ u planini.*

66.

Ljubi Hrnjičina.

San zasnjela ljubi Hrnjičina,
San zasnjela, u sanku vidjela,
Da se crni oblak zametnuo
Više tanke Hrnjičine kule,
Da iz njega krúpa [1]) udarila,
Polu dvora Hrnji oborila,
Pa se krupa u istok vratila.
U snu se je mlada prepadnula,
Od straha je na noge skočila,
Pa se šeta po visokoj kuli.
Nju je čula majka Hrnjičina,
I njome [2]) je stara govorila:
»Bog t' ubio, draga moja nêve!

[1]) *sugradica, cigani (der Hagel); sitnija je od gràda i pada najviše u zimno doba* [2]) *njoj*

Što ne spavaš? Zô sanak zaspala!
Oli si se pomamila mâmom,
Oli sinoć vinom izopila,
Pa se tebi u sanak ne dade?« —
Svoja[1]) joj je govorila neve:
»O, gospodjo, mila moja majko!
Ja se n'jesam pomamila mamom,
Niti sam se vinom izopila,
Pa da mi se u sanak ne dade;
Neg sam noćas malo spala sanka,
Malo sanka, čudan mi se snio:
Da se crni oblak zametnuo
U Hrnjice više kule tanke,
Da j' iz njega krupa udarila,
Polu Hrnji dvora oborila,
I opet se u istok vratila.
Strah je mene od sanka ovoga;
U gori je Hrnja gospodare,
I Alija, moj mili djevere,
Da mi ne bi jadnoj poginuli.« —
Govori joj majka Hrnjičina:
»Čudna sanka, draga neve moja!
Čudna sanka, da ga bor ubije!
Ti[2]) se sanak nigdje ne kolio,[3])
Nego, draga, u Zagorju, neve,
U Zagorju miloj braći tvojoj!« —
Ali joj je neve govorila:
»O, gospodjo, majko Hrnjičina!
Što su tebi moja braća kriva?
Gdje je snio,[4]) tu se i kolio!« —
Još su one u toj r'ječi bile,
Al pogleda ljubi Hrnjičina,
Pogledala niz to polje ramno:
Sve se polje zaprašilo prahom
Od brzine konja i junaka.
Mili Bože, tko će ovo biti?
Pravo glavom sluga Usejine

---

[1]) *njena* [2]) *taj* [3]) *ne ispunio* [4]) *t. j. san; nevjesta vraća svekrvi milo za drago, pa u odbrani svoje očinske kuće svaljuje kletvu na kuću svoje svekrve*

Na debelu konju Hrnjičinu.
Kad vidjela ljubi Hrnjičina,
Šeta mlada dvore pred bijele,
I dočeka slugu Usejina;
Pod njime je konja usprimila,
I sluzi je svomu govorila:
»Dobar došo, Usejine slugo!
A gdje mi je Hrnja gospodare,
I Alija, moj mili djevere?
Oli su mi jadnoj poginuli?« —
Govori joj sluga Usejine:
»Gospodjice, ljubi Hrnjičina!
Rad bi tebi bolje kazat glase,
Ma ne mogu, neg kako je prävo,
A ti ove primi za najbolje!
Nije Hrnja tebi poginuo,
Ni Alija, tvoj mili djevere,
Nego su ih rane dopadnule
U planini, u gori zelenoj.
Ma je njima dobra sreća bila,
Er se mladi nadje medikare; [1])
Bio bi im rane izvidao.
To obazna crni Arapine,
On je, crni móro, govorio:
»Koji bi se dobar junak našo,
Da bi njima rane izvidao,
Penjem [2]) njemu tri l'jepa megdana;
Jedan megdan u gori zelenoj,
Drugi megdan nasred polja ramna,
Treći megdan, gdje se susretemo!
Ako bi jim rane otrovao,
L'jepo bi ga móro darovao;
Dô bi njemu do tri ćese blaga.« —
Junak dobar mladi medikare,
Na blago se nije prevario,
Neg od straha, jadna njemu majka!
Ljute im je rane otrovao.
Eno ti ih u Vlahinje kume;

[1]) *liječnik* [2]) *izazivljem ga na tri megdana*

Oni njome[1]) leže na sanduku.
Neg, vjere ti, gospodjice moja!
Majka ti je vidajnica bila,
Je li tebe vidat naučila?
Hajde vidaj gospodara tvoga,
I Aliju tvojega djevera!
A da bi ti Bog i sreća dala,
Da bi njima rane izvidala!« —
A kad ga je mlada razumjela,
Pocmililа kao zmija ljuta,
Pa potrča u gornje tavane.
Kićeni je sanduk otvorila,
Po sanduku biser pokupila.
Pa mi ide u gore zelene,
Na dvor b'jeli u kume Vlahinje.
Kad je kumi na dvor b'jeli došla,
Sitan biser na kamenu tuče;
Gospodaru' rane posipala,
I Aliji, svojemu djeveru.
Pa se vrati svome gospodaru,
Njemu ljute rane pregledjuje.
To mu puste rane pomodrjele,
Kako-no ti što su otrovane.
Pa se vrati Aliji djeveru;
Njemu ljute rane pomodrjele.
Vratila se Hrnji gospodaru,
To joj Hrnja preminuo bio.
Vratila se k Aliji djeveru,
I on, Ale, bio preminuo.
A kadar je mlada sagledala,
Cmili mlada i suze prol'jeva,
I sama se sobom razgovara:
»Što ću jadna od života moga?
Oba su mi jadna preminula!
Da ja podjem majci Hrnjičinoj,
R'jet će meni Hrnjičina majka:
»»Bog t' ubio, draga neve moja!
Što si, neve, momu dvoru došla,

---

[1]) *njoj, na njenom sanduku*

Kad mi n'jesi sinove dovela?
S tebe ja sam djecu izgubila!«« —
Korit će me jutrom i večerom,
Da su oni s mene poginuli; [1])
Tu će meni jadan život biti.
Da se vratim u rod braći mojoj,
A ja imam devet braće moje,
Devet braće, devet nevjestica.
Oni meni vjerovati ne će,
Neg će mene korit neve moje,
Da ja n'jesam ugoditi [2]) mogla,
Neg da sam se u rod povratila.
I tu će mi jadan život biti.
A sad znadem, što ću učiniti.« —
  Iz potaje nože povadila,
Sama sebe u srce udrila;
Mrtva pade ukraj gospodara.

Andro Murat, br. 22. *Od Kate Murat-Palunkove s otoka Šipana.*

67.

Gavrani javljaju smrt Pera Daničića.

Proletila dva crna gavrana
Jutro rano prik' sinjega mora.
Vidila ih Daničića majka,
Ona im je jadna govorila:
»Tice moje, dva crna gavrana!
Od kuda ste jutros doletili?
Jeste l' odzgor od Bosne ponosne
Ali odzdol od zemlje Levanta?« —
Oni su joj jadnoj govorili:
Mi smo jutros rano doletili,
Čak odzdola od zemlje Levanta.« —
Ona im je jadna govorila:

[1]) *t. j. s moga sna i kletve* [2]) *da nije mogla ugoditi porodici gospodarovoj*

»Tice moje dva crna gavrana!
Oćete l' mi pravo kaživati,
Što vas budem do vire pitala?
Ste l' vidili[1]) senjske ormanice
I mojega Daničića Peru?« —
Oni su joj jadnoj govorili:
»Aj starice, Daničića majko!
Da bimo[2]) ti do vire kazali,
Ne bi mogla od mila[3]) slušati,
Ni od groznih suza progledati.« —
A ona je jadna govorila:
»Tice moje, dva crna gavrana!
Ja sam majka srca kamenita,
Ja ću moći od mila slušati,
I od groznih suza progledati.«
Onda su joj jadnoj govorili:
»Aj starice, Daničića majko!
Vidili smo senjske ormanice,
I tvojega Daničića Peru.
Perina je na jarbolu glava!« —
Kad to čuje Daničića majka,
Vapi jadna iza svega glasa:
»Lipa moja pisana jabuko!
Gdi si rasla, gdi si otrgana!
Jizrasla[4]) si majki na srdašcu,
Otrgana u zemlji Levantu!« —

Antun Mužuranić, br. 14. *Iz Novog Vinodolskog u Hrvatskom Primorju.*

68.

Glava Jankulova.

etila su dva crna gavrana,
Oba crna i oba krvava;
Letila su spod Brnika grada.
Spod grada ih nitko ne vidio.

---

[1]) *jeste li vidjeli* [2]) *kad bismo* [3]) *od žalosti* [4]) *izrasla*

Nego ljuba Jankula Stojana.
Ona ih je lipo upitala:
»Letila ste spod Brnika grada,
Je li zdrava pod Brnikom vojska?
Viju li se svileni barjaci?
Igraju li momci i divojke?
Kucaju li bubnji i svirale?« —
Al govore dva crna gavrana:
Vira t' naša, ljubo Stojanova,
Nije zdrava pod Brnikom vojska,
Nit je zdrava, nit je zadobila.
Kad je sinoć tamna nojca bila,
Janko se je s dušom razdilio.
Ako li nam mlada ne viruješ,
Evo tebi tanana košulja,
Evo tebi ruka od junaka,
Evo na njoj dva zlatna prstena,
Svaki valja za deset gradova.
Ako li nam jošće ne viruješ,
Evo tebi glava od junaka.« —
Kad to vidi Stojanova ljuba,
Kruto cvili i suze proliva.
Vidila ju Stojanova majka,
Pa ju stara upitala majka:
»Zašto cviliš, Stojanova ljubo?
Koja ti je cviliti nevolja?« —
Veli njojzi Stojanova ljuba:
»Kako ne ću jadnica cviliti,
Evo, majo, Jankulova glava,
Mrtva glava ne bilo joj traga!« —
Kad to vidi Jankulova majka,
Mrtvu glavu u usta bušiva,[1])
I u usta i u oči crne.
Od jada joj oko zasuzilo,
A srdašce na komade puklo;
Mrtva pade do sinove glave.

Jakov Čuka, br. 26. *Od čobanice Matije Šešelje s Debeloga Otoka.*

[1]) *cjeliva, prema tal. busciare*

69.

Gavrani se krvi napojili.

urski avdes uzimale na se,
Uzimale do dv'je sultanije:
Sultan-Zada i Sultan-Ajiša;
U rukam' im zlaćeni ibrici.
Progovara Sultan-Zada mlada:
»Mili Bože, je li bila kavga?
Je li naša izginula vojska?
Jesu l' živa dva careva sina?
Ko bi nama haber donosio,
Muštuluk[1]) bi bogat zadobio.« —
To izreče Sultan-Zada mlada,
To izreče, na koljena kleče;
Poče klanjat božijeg namaza.[2])
Al eto ti dva vrana gavrana:
»Kavga bila, pa se i svršila;
Sva je vaša izginula vojska.
Poginuše dva careva sina,
Mi smo im se krvi napojili.«
Kad to čule do dv'je sultanije,
Od žalosti na zemljicu pale;
Kako pale, više ne ustale.

Ivan Zovko IV., br. 151. *Iz Bosne.*

70.

Gavran i vuk idu poznavati krv.

avran vuka k sebi dozivao:
»Odi k meni, goranine vuče,
Da idemo u 'no polje ravno,
Da idemo krvcu poznavati!

---

[1]) *dar za vijest* [2]) *uze se moliti*

Ako bude od mlada junaka
Danut 'oće vinom i rakijom;
Brat ćemo je u zdelice zlatne,
Pa je nosit liji za viČeru.
Ako bude od vrana konjica,
Danut 'oće ditelinom travom;
Pa ćemo je nas dva polizati.«[1])

Stjepan Ugarković, br. 6. *Od Jele Borić iz Brinja u Gornjoj Krajini.*

71.

Pogodba orla i sokola.

Mili bože čuda velikoga,
Gdi dvi ptice zemlju podilile,
Suri orle i sivi sokole;
Zapa orla kameno Podgorje,
A sokola Lika i Krbava.
Medju su se ptice pogodile:
Koja kojoj priko medje pridje,
Osici joj krila do ramena.
Kada bilo o Petrovu danu,
Prnu orle niz kamen-Podgorje,
Ter on pada usrid Like ravne,
Da s' napije vodice ladjane.

---

[1]) U zborniku Filipa Banića (iz Donjega Doca kraj Sinja u Dalmaciji, od pjevačice Mande Banić, br. 207., stiha 33) ima i nastavak ove pjesme, koji glasi:

Nije krvca od dobra dorina,
Već je krvca od dobra junaka.
Ter odoše malo ponaprida
I nadjoše ranjena junaka.
Gavran hoće, da iskopa oči,
A vuk hoće, da otkine glavu.
Al je junak njima besidio:
„Nemoj, vrâne, oči mi kopati,
Da b' te moje rane ne dopale!
Nemoj, vuče, otkidati glave,
Da b' te moje rane ne dopale!"
Pa on diže svoju desnu ruku,
I vuku je otkinuo glavu,
I gavranu osikao krila.
Gavran huče i gorko jauče:
„Ajme meni, ostarila majko!
Kud će moji ptići gavranići?
A eno ih malo više Sinja,
Malo više, u Visokim stinam'!"

K njem' dopade soko ptica siva,
Da mu siče krila do ramena,
Al ga brati sura ptica orle:
»Nemoj mene, moj sokole sivi!
Kada bude o Jurjevu danu,
Dodji k meni u Studene stine,
Dat ću tebi pupa zelenoga,
I dat ću ti cvića rumenoga.« —

Franjo Kovačević br. 5. *Iz Krajine oko Gospića.*

72.

Djevojke se osvetile sokolu.

Leti sokol okolo Novoga,
Hrelom[1]) leti, kljunom progovara:
Da ga ne će poći iz Novoga,
Dok ne ljubi do dvi cesarove,
Ma i do dvi kćeri dizdarove.
Misli sokol, da nitko ne čuje,
Al ga čule do dvi cesarove,
Ma i do dvi kćeri dizdarove.
Mislu[2]) mlade, što će učiniti,
Mislu mlade i namislile su.
Od svile su mrižu saplićale,
Uvile je okolo Novoga,
Ujale[3]) su sivoga sokola.
Sokolu su sivem govorile:
Ter ti bora, naš sivi sokole!
Jel l' istina, da si se hvalio,
Da ga ne ćeš poći iz Novoga,
Dok ne ljubiš do dvi cesarove,
A i do dvi kćeri dizdarove?« —
Sivi njim je sokol govorio:

[1]) *krilom* [2]) *misle* [3]) *uhvatile*

»Istina je, da će biti tako.«
Kako su ga mlade razumile,
Čarne su mu oči povadile:
»Ovo ti je, što si se hvalio.« —

Luka Bervaldi-Lucić, br. 49. *S otoka Hvara.*

73.

Sin ne će da se smiluje majci.

Razboli se stara majka,
Stara majka vitez-Marka;
Devet godin' bolovala,
Devet dana umirila.
Majka sinka dozivala:
»Ah, moj sinko, vitez-Marko!
Udri mene, sinko, kopjem
Više glave stare majke,
Ne bi li se prepanula,
Ne bi l', sinko, priminula!«
— »»Bogme ne ću, stara majko!
Jer kad seku udavasmo,
Iznesosmo perjan-čašu,
Da svatovi vino piju;
Tad nestade perjan-čaše.
Na svatove potvorismo,
Svatovi se ne nadaše.
A ti reče, majko moja,
Da j' u moje ljube čaša.
Ja pogubih ljubu moju,
Al u ljubi čedo malo,
Čedo malo, muška glava.
Tad počesmo premetati
Ruke, majko, seke moje;
Kad u ruku' perjan-čaša,
Koju si joj darovala,
Da sa zetom vino pije.«« —

Nikola Tommaseo, II., br. 190. *Iz Dalmacije.*

74.

Mač Pavlov.

Po poju[1]) konji igraju,
Er se na largo[2]) spravjaju[3])
Po l'jepe Ane nevjeste.
Kad su po névu[4]) hodili,
Uz put su dunje sadili;
Kad su se s nevom vraćali,
Uz put su dunje trgali,
Na konju nevi davali.
S njima se neve njeguje[5]);
Niz konja dunje bacala.
Loša jom[6]) sreća priskoči,
Nevi se kosa rasplete.
Poklikne s konja nevjesta:
»Jeda li koga od roda,
Al moga ali Pavlova,
Da bi mi kosu opleo!« —
Kada to začu mlad Pavle,
Mlad Pavle brzo priskoči
I nevi kosu oplete.
Loša mu sreća priskoči,
Dobar mu mač se otpenje
I udre nevu u srce.
Kad vidje mlada nevjesta,
S jabukom ranu zatisne,
Mahramom tankom potisne.
I tako konja jezdeći
Do bijela dvora Pavlova.
Vidje hi[7]) majka Pavlova;
Prid b'jele dvore šetala,
Pod nevom konja primala.
Reče jom s konja nevjesta:
»Gospodjo, majko Pavlova:

---

[1]) po polju [2]) na daleko, tal. largo [3]) spravljaju, spremaju [4]) nevjestu [5]) igra ili se „nježno“ zabavlja [6]) joj [7]) ih.

Božije daj mi molitve,
Pavlove meke ložnice!« —
Al reče majka Pavlova:
»Koje su ovo nevjeste,
Kad traže s konja molitve,
Pavlove meke ložnice!« —
  S konja ju stara primala,
Daje jom božje molitve,
Pavlove meke ložnice.
Kad leže mlada nevjesta,
Netom se glavom nasloni,
Dušu je svoju pustila.
  Al poklikne mlad Pavle:
»Prestan'te, bubnji srebrni!
Ne svir'te, svirle srebrne!
Ne igraj, kolo, okolo!
Umre nam mlada nevjesta!«
  Kad čuje majka Pavlova,
Al Pavlu sinu govori:
»Proklet mi bio, sinko moj!
Nije to prva ni druga,
Neg ti je, sinko, deseta
Od tvoga mača prokleta!
Koliko ja ti govorim,
Da sobom mača ne nosiš!« —

Vice Palunko, br. 176. *S otoka Šipana. Kazivala sestra sabiračeva Kate, kasnije udata za Murata.*

75.

Sirotica Jele.

Lipa ti je u matere Mânde,
Još je lipša sirotica Jele.
Zaludu je u Jele lipota,
Kada jadna majke ne imade,
Nego mäću [1]) nevirnicu svoju.

[1]) *maćuhu*

Maća im je ruho pokrojila;
Kćerci daje kavad[1]) do poljane,
Jeli kroji suknju do kolina.
Al je Jeli Bog i srića dala,
Da je prose svati sa svih strana,
Zanajviše Senjanine Ive,
Mandu mladu od nikale nitko.
Ivo Jeli prstenove dava,
Prsten dava, svadbu ugovara:
»Ova svadba do nedilje dana!«
Al je Mandi majka besidila:
»Oj ti, Mande, moja kćerce draga.
Hajde kćerce, u goru zelenu,
Sobom vodi Jelu seku svoju!
I uberi lipu kitu cvića,
Čim ćeš Jeli okititi svate.«
Kad li Mande majku razumila,
Otolem se zdravo podignule,
Pak odoše u goru zelenu.
I pod jelom počinule malo.
Tute Jelu sanak prihvatio.
Kad to vidi Mande materina,
Srebrene je nože izvadila,
Jelu kolje kako dite malo.
Pokrije je vezenom mahramom;
Pak pobiže dvoru materinu.
Malo tomu vrime postojalo,
Postojalo ni nedilja dana,
U ta doba kićeni svatovi.
Kad su došli dvoru bijelomu,
Punici je Ivo besidio:
»Oj punice, divojčina majko!
Izvedi mi mladjehnu divojku!«
Kad to vidi divojačka majka,
Svlači s Mande kavad do poljane,
Meće na nju suknju do kolina,
Pak je vodi prid bijele dvore,
Pak je daje Senjaninu Ivi.

---

[1]) *bogata gornja haljina od svile ili kadife, koja može biti izvezena zlatom i biserom*

Besidio Senjanin Ivane:
»Oj punice, divojačka majko!
Nije ovo Jele, ljuba moja,
Neg je ovo Mande kćerca tvoja.«
Ona mu se stara zaklinjala:
»A tako mi Boga velikoga:
Ovo nije Mande, ćeri moja,
Već je ovo Jele, ljuba tvoja,«
I meće je za se na konjica,
I poleti goricom zelenom.
Sve mu konjic pod put uticaše,
On ga junak na put obrtaše.
Uteče mu pod jelu zelenu,
Al pod jelom lipa Jele spava.
Sadje junak sa konja golema,
Kleče junak na travu zelenu,
Teško jesti [1]) Bogu uzdahnuo:
»Tko bi moju Jelu oživio,
Ja bih junak crkvu sagradio
Od olova i od kositera;
Sve otáre [2]) od suvoga zlata,
A kaleže od srebra čistoga.
Kad bih junak crkvu pohodio,
Na otar bih po dukat mećao,
A divojka i do dva dukata!« —
To se Bogu teško smilovalo,
Pa je njemu Jelu oživio.
Tute se je crkva sagradila
Od olova i od kositera;
Svi otari od suvoga zlata,
A kaleži od srebra čistoga,
Pa on hode dvoru bijelome.
Kada Ive u dvorove dodje,
Hvata Jelu za bijelu ruku,
Pak je vodi u visoku kulu.
Opet idje pred bijele dvore,
Hvata Mandu za bijelu ruku,
Pak je šalje majci unatrage:

[1]) *jest, je* [2]) *oltare.*

»Kaži tamo svojoj staroj majci,
Kaži tamo, šta je bilo amo!
I pozdravi staru majku tvoju,
Majku tvoju, nevirnicu moju,
Što me htila s ljubom rastaviti.«
  Ode Manda cvileć dvoru svome;
Kaže majci, što je i kako je.
Niz lišce je suzam' oborila,
I neka je, kada onaka je!

Ante Franjin Alačević[1]), I. br. 37. *Iz Drvenika u Dalmaciji.*

76.

Prokleta Ali-begovica.

(Bog nikom dužan ne ostaje.)

Ali-beže zamilova seku;
Gdjegod dodje, svagdje je pohvali,
Štogod radi, zaklinje se njome.
Tome niko máni[2]) ne bijaše,
Samo jadna Ali-bega ljuba.
Zadugo je misli premišljala,
Kako seku s bratom da zavadi.
Što mislila, na jednu smislila;
Ona uze nože sakovane,
Pa mu zakla ata bajramskoga,[3])
Onda ode begu Ali-begu,
Pa je njemu 'vako govorila:
»U zô čas si zamilovo seku;
Zakla tvoga ata bajramskoga.«
— »»Pa neka je, moja vjerna ljubo!
Steć' ću ata, kadgod mi je drago,
Ali seke nikad do vijeka.««
  Većma njojzi to muka bijaše,
Pa uzima nože sakovane,

---

[1]) *Ovu je pjesmu iz Alačevićeva zbornika prepisao i Pavlinović, te ju stavio pod br. 44. svoje II. knjige.* [2]) *nenavidan* [3]) *konj za svečane prilike*

Pa zakolje Ismiju robinju.
Kada zakla Ismiju robinju,
Ode begu, pa mu i to kaza.
Ali-beg joj opet govorio:
»Pa neka je, moja vjerna ljubo!
Steć' ću ropče, kadgod mi je drago,
Ali seke nikad do vijeka.« —
To je ljubi većma muka bilo,
Pa uzima nože sakovane,
I zakla mu Mehemeda sina,
Mehemeda od sedam godina.
Ona ode begu Ali-begu,
Pa mu opet 'vako govorila:
»U zô čas si zamilovo seku,
Zakla tebi Mehemeda sina.«
Skoči beže na noge lagane,
Pa odleće seki u odaju,
Al mu seka jaciju klanjaše.
Čim je sutra jutro osvanulo,
Osvanulo i sunce granulo,
On govori svojoj miloj seki:
»Ču li mene, moja mila seko!
Ti se pokri boščom kafazlijom; [1])
Nemoj penjat žutije' dukata,
Ni mećati drobnoga bisera!
Ići ćemo u polje zeleno,
Da u polju proteferičemo!« [2])
Prevari se, ujede je guja,
Pa se pokri boščom kafazlijom,
Ode s bratom u polje zeleno.
Kad su bili u polju zelenom,
Vjetar puhnu, diže kabanicu,
Dok s' ukaza sablja demiskija,
Seka brata tiho zapitiva:
»Za šta će ti, brate, demiskija?« —
Beže šuti, ništa ne govori.
Ona ode na vrelo studeno,
Pa uzima turski abdest na se.

[1]) *povezačom* [2]) *da se provedemo na izletu*

Zubim' škrinu beže Ali-beže,
Zubim' škrinu, pa sablju poteže,
Svojoj seki odsiječe glavu.
Leteći je govorila glava:
»Jera,[1]) brate, ako Boga znadeš?
Od koga je, da od Boga nadješ?
Isti čas ga zaboljela glava!
Iz čela mu izniknula trava,
Ne mogo se s dušom rastaviti,
Dok ne primi od mene halala!« [2]) —
Trup gdje joj je na zemlju panuo,
Tu se novo turbe [3]) otvorilo;
Gdje je glava na zemlju panula,
Tu prodrla šadrvan-vodica; [4])
Gdje je krvi kapljica panula,
Tu procvala rumena ružica.
Kad Ali-beg svome dvoru dodje,
Al mu ljubu zabolila glava,
Iz čela joj proniknula trava.
Ali-begu govorila ljuba:
»Teško ću se s dušom rastaviti.
Ponesi me u turbe zaovi,
Ne bi li mi ona halalila!« —
Kad su bili na domak turbetu,
Iz turbeta sitan avaz [5]) dodje:
»Prokletinju ne nosi mi amo!
Dok je dosta ne ubije jada,
Od mene joj ne ima halala.« —
Beg Ali-beg nosi svoju ljubu,
Odnese je u goru zelenu,
Dok iz gore sitan avaz dodje:
»Nos' otale tijelo prokleto!
Prokletinji ovdje mjesta nema.« —
Odnese je u vodu studenu;
I voda je iz sebe izbaci.
Opet veli Ali-begovica:
»Nosi mene u turbe zaovi,

[1]) *zašto?* [2]) *oprosta* [3]) *nadgrobnica, koja se diže samo nad grobovima dobrih ljudi* [4]) *skokovac, vodomet* [5]) *glas*

Ne bi li mi sada halalila!«
Odnese je u turbe zaovi.
Kad joj gr'jehe zaova halali,
Dušu pusti, žalosna joj majka!

S. R. Bašagić, br. 7. *Iz Sarajeva.*

77.

Potonuli svatovi.

Iz Šemboja topi udariše,
Šemboju se vrata otvoriše,
Iz Šemboja svati izjezdiše.
Čiji svati, čija li djevojka?
Svatovi su Rustan-begovića,
A djevojka Ihtijarovića.
Progovara stari Ihtijare:
»Prijatelju Rustan-begoviću!
Dobro pazi moju mezimicu,
Jedinicu, moju mezimicu!
Kad budete blizu vode Save,
Ako bude Sava-voda došla,[1])
Piši meni listak knjige b'jele,
Da ti šaljem orahove ladje,
I u ladjam' vesla šimširova!« —
Otalen se svati podigoše.
Kad su došli hladnoj vodi Savi,
Došla Sava od br'jega do br'jega;
Ne da Sava na se ni gledati,
Kamo l' kome preko sebe proći.
Konji plahi, a junaci pjani,
Natjeraše preko vode Save.
Sve potonu, malo i veliko.
Da je kome stati, pa gledati,
Kako tone djever i nevjesta,
Djeverovska divan-kabanica,

[1]) *ako voda nabuja i pobrza*

Nevjestina srmali-tkanina,
Djeverovski kalpak i čelenka,
Nevjestina krmzli-haspurlija.[1])
Svi svatovi na dno potonuše,
A najposl'je djever i nevjesta.

Ivan Zovko IV., br. 177. *Iz Bosne.*

78.

Smrznuti svatovi.

likne vila s visoke planine,
I dozivlje Borića vojvodu:
»O Boriću, mlada gjuvelijo!
Ja bih vila tebe svjetovala,
Da ne ideš danas po djevojku,
O božiću, o zimi najgoroj;
Svati će ti pomrijet od zime«.
Borić b'jele i ne sluša vile,
Neg kićene svatove skupio,
I svatima ide po djevojku.
Kada svatim' po djevojku došo,
Pred njezin'jem dvorom bijelijem,
Tamo su ga pričekali l'jepo,
Poštovali, djevojku mu dali.
Svatovi se l'jepo otpravili.
Kad su došli zelene u gore,
A u gore prve na konake,
U gori ih nojca uhitila,
I velika zima udarila.
Sve, što ima kićena nevjesta,
Sve, što ima u sanduku ruha,
Sve kićene svate zagrtala,[2])
Svi su svati pomrli od zime,
Samo nije Borić gjuvelija,
Erbo ga je neva zagrtala

[1]) *crvena koprena* [2]) *zagrće, zamotava*

Debelijem iz sanduka ruhom.
Kad bijela zora zab'jelila,
I njega je zima zavijala.
Kad to vidje kićena nevjesta,
Na djevera glavu naslonila,
A na draga ruku s prstenima,
Pa s' i ona dušom razd'jelila.

Baldo Melkov Glavić, br. 162.

Iz Luke na otoku Šipanu, od Nike Maratove, koja ju je naučila od svoje majke Frane rodj. Koporčić iz Luke.

79.

Zaledjena nevjesta.

Kad se ženi Ago Jugovića
Čak na largo [1]) priko Bosne ramne [2]),
S lipom ćercom starca Džemi-age;
Prsten dava, viru ugovara.
Ta je vira za godinu dana.
To se čudo na daleko čulo,
Sve do dvora Imbre od Mostara,
To mi začu od Mostara Imbre,
On mi side, bilu knjigu piše,
I Agu je Jugovića šaje [3])
A Novomu, gradu bijelomu:
»Čuo jesam, di mi drugi kažu,
Da si largo isprosi' divojku,
Čak na largo, u ramno Zagorje,
Lipu ćercu starca Džemi-age.
Ti se proji [4]) od one divojke,
Er ni ono uzgojeno za te,
Nego za me, virna slugo moja!
Još te molim, virna slugo moja,
Da mi pošješ [5]) vilu konja tvoga,
Koga nije u svoj Bosnoj ramnoj,

[1]) *na daleko (tal. largo)* [2]) *ravne* [3]) *šalje* [4]) *prodji* [5]) *pošlješ*

Bosnoj ramnoj, ni Hercegovini.
I pošji mi zope navezene,
Sa čim vilu ti ogrćeš konja,
Što su vezle tri divojke mnade,[1])
Tri divojke u tri godinice!
Ako mi ih ti poslati ne ćeš,
Izaji [2]) mi na mejdan junački,
A na mejdan, na poje [3]) Kosovo!«
Kada Agu bila knjiga doje,
Knjigu štije, i suze prolije.
Gledala ga iz kamare majka,
Jugoviću sinu govorila:
»Jugoviću, drago dite moje!
Od koga ti tanka knjiga doje,
Da je štiješ i suze proliješ?
Ve'ma [4]) ti je pusta jadovita;
Na živomu ognju izgorila!« —
Kada Ago majku razumio,
Od jada joj govorit ne može,
Neg joj knjigu na kolina meće.
Kada vidi, što mu knjiga kaže,
Jugoviću sinu govorila:
»Jugoviću, drago dite moje!
Ne hodi mu na mejdan junaški,
Er je Imbre roda viteškoga,
Na mejdanu izgubit ćeš glavu!
Što ti piše, drago dite moje,
Da se proješ od one divojke,
Ostavi se, drago dite moje,
Ti ćeš naći i boje [5]) divojke!
Što ti pita [6]) vilu konja tvoga,
Koga nije u svoj Bosni ramnoj,
U svoj Bosnoj, ni Hercegovini,
Pošji mu ga, drago dite moje!
Ima majka u dvorovim' blaga,
Ti ćeš konja kupit i bojega!
Što ti pita zope navezene,
Što su vezle tri divojke mnade,

---

[1]) *mlade* [2]) *izadji* [3]) *polje* [4]) *veoma* [5]) *bolje* [6]) *ište*

Tri divojke u tri godinice,
Pošji mu ih, drago dite moje!
Ti imadeš do tri sestre tvoje,
Sestre tvoje navest će ti boje.« —
Kada Ago majku razumio,
Ne htijaše, s manje ne mogaše,
Neg Juricu slugu dozivao:
»O Jurice, virna slugo moja!
Ti se reši,[1]) što imaš najlišve,[2])
Pak izvedi vilu konja moga!
Ogrni ga svilom do kopitâ!
Još mi uzmi zope navezene,
Što su vezle tri divojke mnade,
Tri divojke u tri godinice!
Pak ti pojdi do Mostara grada,
A na dvore Imbre od Mostara!
Odvedi mu vilu konja moga,
I reci mu, virna slugo moja,
Da mu eno konja i divojke!« —
Kada ga je sluga razumio,
Što je reka', to je učinio.
On se reši, što ima najboje,
I izvodi vranoga konjica,
Ogrne ga svilom do kopita.
Još uzimje zope navezene,
Pak se metne konju o ramena.
Otale se zdravo podignuo
Put Mostara grada bijeloga.
Kad je bio proz Mostare grade,
Čudilo se malo i veliko,
Gledajući konja Jugovića,
I na njemu Juricu mnadoga,
A prez Aga, gospodara svoga.
Kad ga vidi od Mostara Imbre,
Da se Imbre konja dobavio,
On ne gleda doba od godišta,
U ledove okolo Božića,
Nego kupi kićene svatove,

[1]) *resi se, nakiti se* [2]) *najljepše*

I on poje po mnadu divojku.
  Kad su došli dvoru divojčinu,
Tu su stali nedijicu [1]) dana.
Mäli [2]) reče od Mostara Imbre:
»O punice, divojčina majko!
Podaj Fati, što si obećala,
I podaj joj svete blagosove!
Veće nam je putovati brime [3])
Put Mostara, grada bijeloga,« —
  Kada vidi divojčina majka,
Da nî zete Jugovića Ago,
Neg je zete od Mostara Imbre,
Ćercu svoju fatala za ruke,
Vodila je prid bijele dvore,
Ovako je njemu govorila:
»A moj zete, od Mostara Imbre!
Poji [4]) s Bogom, nesrićna ti bila!« [5]) —
  Pa s' otole zdravo podignuli;
Do pô puta zdravo putovali.
Kada li je u pô puta bilo,
Tu ih mrkla nojca ufatila,
Snig i bura i loša godina.
Smrzle su se na njima dolame,
Pod dolamom vezene košuje,[6])
Pod koštujam promrznulo meso.
Svi su mrtvi po gori ostali,
Sam' ostane konjic Jugovića,
I na njemu gizdava divojka,
Zalejena [7]) konju u sedlajcu,[8])
  Mislio je konjic Jugovića,
Hoće l' pojti put Mostara grada,
Ali [9]) na dvor svoga gospodara?
Sve mislio, na jednu smislio;
On ne ide put Mostara grada,
Nego ide put grada Novoga,
Na dvorove gospodara svoga.
Kad je doša' na Dunaj na vodu,
Mislio se konjic Jugovića,

[1]) *nedjeljicu* [2]) *ali (ma + ali)* [3]) *vrijeme* [4]) *podji* [5]) *ne imao s njom sreće* [6]) *košulje* [7]) *zaledjena* [8]) *sedlašcu* [9]) *ili*

Hoće l' pasat[1]) oko vode hladne,
Il će Dunaj vodu priplivati?
Mislio se, na jednu smislio;
On ne ide oko vode hladne,
Neg se meće u Dunaj u vodu.
S jedne se je bande[2]) uputio,
Na drugu je bandu isplivao,
I na njemu gizdava divojka,
Zalejena konju na sedlajcu.
  Kad je doša' na vrh na glavicu,
Stane zviždjat, na largo se čuje.
Stane zviždjat konjic Jugovića.
Čuo ga je sluga Milutine,[3])
Gospodara svoga dozivao:
»Gospodare Jugovića Ago!
Čujem zviždjat u gori zelenoj,
Sve bih reka' i zakleo bih se,
Da je konjic, naša lastovica,
Koja-no je skoro izletila
Iz našega dvora bijeloga;
Bit će ono sa svatovim Imbre.« —
  Govori mu Jugovića Ago:
»Muči mukom, slugo Milutine!
Ne otvaraj rane zatvorene!« —
Jope[4]) zviždje konjic Jugovića,
Jope čuje sluga Milutine,
I dozivje gospodara svoga:
»Gospodare, Jugovića Ago!
Čujem zviždjat u gori zelenoj,
Sve bih reka' i zakleo bih se,
Da je konjic naša lastovica,
Koja-no je skoro izletila
Iz našega dvora bijeloga;
Bit će ono sa svatovim' Imbre.« —
  Kad to začu Jugovića Ago,
Uz lice mu zaušnicu dao.
Kako ga je lako udario,
Crna ga je krvca obalila,

[1]) *proći (tal. passare)* [2]) *strana (tal. banda)* [3]) *prvi se sluga zvao Jurica* [4]) *i opet*

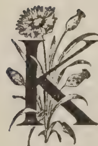
Dva mu bîla zuba iskočila.
Kad je doša' na izlet od dvora,
Jope' zviždje konjic Jugovića,
Čula ga je Jugovića majka,
Jugoviću sinu govorila:
»Jugoviću, drago dite moje!
Čujem zviždjat u gori zelenoj,
Sve bih rekla, i zaklela bih se,
Da je konjic, naša lastovica,
Koja-no je skoro izletila
Iz našega dvora bijeloga;
Bit će ono sa svatovim Imbre.« —
Kad to začu Jugovića Ago,
On išeta prid bijele dvore.
On prid dvore, a konjic prid dvore,
I na njemu gizdava divojka
Zalejena konju u sedlajcu.
Pa je kala [1]) sa konja vranoga,
Pa je vodi u dvore bijele.
Tri je dana oko ognja tapja,[2])
Četvrti mu jedva progovara,
I sve kaže, kako joj je bilo.
Ago čini veliko veseje [3])
U svojemu dvoru bijelomu;
S divojkom se junak oženio.

Niko Štuk, br. 7. *Od Marije udove Štukove iz Kućišta na Pelješcu.*

80

Prozebla néva.

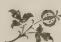
Kad Pašići seku udavaše,
Tri tovara blaga poharčiše,
Tri turbeta nova sagradiše
I četiri redom ponoviše,
Da im seko zdrava goru pride,

---

[1]) *skida (tal. callare)* [2]) *otaplja, otapa* [3]) *veselje*

Goru pride i u polje sajde.
  Kad im seko zdravo goru pride,
Goru pride i u polje sajde,
Udarila kiša susnižica,
Prokislo joj do devet duvaka.
  Kad su svati kući dohodili,
Svi svatovi u vruće odaje,
A divojku na visoku kulu.
K njoj dohodi stara svekrvica,
Ne pita je: je l' ti, nevo, zima?
Već joj gleda veza uz košulju:
»Lipa veza, moja nevo draga!
Lipa veza, ako si ga vezla.« —
— »»Jesam vezla, doderat ga ne ću.««
K njoj dohodi mlada jetrvica;
Ona nosi sina u naramku:
»Pitaj, sine, svoje mile strine:
Jes' ozebla, moja mila strino?« —
Pita dite: »je l' ti, strina, zima?« —
— »»Jesti, Ivo, radosna ti strina!«« —
Izvadi mu od zlata jabuku:
»Eto tebi od zlata jabuka,
Što je meni u amanet dato.« —
Tek što dade, pa na jastuk pade;
Kako pade, više ne ustade.

Mihovio Pavlinović, II., br. 838. *Iz Viteza.*

81.

Smrt bolnoga Ivana.

va se draga izmala gledala,
A izmala, tere dovelika:
Ive junak i Ane divojka.
  Kad je Ivu na ženjenju bilo,
Ive se je bolju pobolio.
Često ga je pohodila Ane;

Na godinu svaku misečinu,
Misečinu svaku nediljicu,
Nediljicu svaki treći danak.
Često Ive na nju poglédao,
A Ivanu Ane govorila:
»Bólju boli, Ive drago moje!
Jeda Bog da, pa priboliš bolju,
I da mi se ti oženiš, Ive,
Da ti prva uz divojke budem!« —
Ive Ani lipoj govoraše:
»Odavaj se, Ane dušo moja!
Jer ti ne ću bolju priboliti,
Niti ću se junak oženiti!« —
Kada ga je razumila Ane,
Grozne su je suze obalile,
I pošla je na dvorove svoje.
Vrime temu malo postojalo,
Lipa se je odavala Ane
Za mladoga Deli-Mitra s mora.
To je začul na ložnici Ive,
I bratu je svome govorio:
»O Stipane, moj rodjeni brajne!
Ogrni me zelenom dolamom,
Veži glavu sviolnom maramom,
I uzmi me na pleća junačka,
I vodi me u goru zelenu!
Klad' me[1]) sesti pod jelu visoku,
Neka mi se sunca nagrijati,
I lipe se Ane nagledati!« —
Kako Stipe brata razumio,
Ogrni ga zelenom dolamom,
Vezal ga je na pleća junačka,
Odvel ga je u goru zelenu,
Klal ga sesti pod jelu visoku.
Vrime temu malo postojalo,
Tut prohode lipe Ane svaća.
Daleč ga je ugledala Ane,
Grozne su je suze obalile.
Lipa mu je govorila Ane:

[1]) *postavi me*

»Što si tote, Ive, drago moje?« —
Ive lipoj Ani govoraše:
»Viruj meni, Ane, dušo moja!
Došal sam se sunca nagrijati,
I tebe se, Ane, nagledati.«
Rič izusti, i dušicu pusti.
Svaća su ga ružom posipali,
Lipa Ane groznima suzami,
Deli-Mitar bilima dukatim'.

Šime Ljubić, I., br. 35. *S otoka Hvara.*

82.

Dva jarana.

U dobar se ti, lipa, rodila!
I sinoć je s tebe kavga bila;
Pobila se dva mlada jarana[1]):
Jaran Mujo i jaran Alija.
Jedan drugom rane zadavahu;
Na Mujagi sedamnaest rana,
Na Aliji dvadest i četiri.
Kad to čula lijepa divojka,
Ona idje u Alijne dvore;
Dojde, projde, viš' Alije sjede,
Pak govori bolanu Aliji:
»Moreš znati, da ćeš priboliti,
Da prodajem ruho divojačko,
Da ja tražim po moru hećima[2]),
Ne bi l' tvoje rane izličio?«
Govorio ranjeni Alija:
»Ne muči se, lipoto divojko!
Lasno bih ti rane pribolio,
Al ne mogu Mujage jarana.«
To izusti, a dušicu pusti.
Ona idje u Mujine dvore;

[1]) *dva drûga, prijatelja* [2]) *liječnika*

Dojde, projde, više Muje sjede,
Pak govori bolanu Mujagi:
»Moreš znati, bolani Mujaga,
Moreš znati, da ćeš priboliti?
Da prodajem ruho divojačko,
Da ja tražim po moru hećima,
Da ja ličim tebi rane ljute.«
Govorio bolahan Mujaga:
»Otlen hajde hainin [1]) divojko!
Tu s' mi došla rane povridjivat.
Ne muči se, ne prodaji ruha!
Teb' će tvoje ruho trebovati.
Lasno bih ja rane pribolio,
Al ne mogu jarana Alije.«
To izusti, a dušicu pusti. —

Fra Mato Duić, br. 2. *Iz Bosne.*

83.

Od njenog je srca otpanulo.

Turski klanja Asan-aginica,
Turski klanja, vlaški Boga moli:
»Stvor' me, Bože, ticom lastovicom,
Da poletim u zemlju arapsku,
Da ja vidim šćercu milu moju!«
Moli Boga i umolila ga;
Bog je stvori ticom lastovicom,
Pa poleti u zemlju arapsku.
Kad nalazi šćercu milu svoju,
Gdje joj šćerca vezak vezijaše,
Desnom rukom bešiku ljuljaše,
A ona joj na gjergjef [2]) panula,
— »Hajd otomle, tica lastovica!
Meni j' dosta i mojijeh jada;

[1]) *nevjerna, opaka* [2]) *vezionik, okvir, na kom se rasteže tkanje, što se veze*

Jedni jadi: Arapin me ljubi,
Drugi jadi, što Arapče ninam,[1])
Treći jadi, što sam željna majke.«
A tica joj lako progovara:
»Što su jadi, što si željna majke,
Evo tebi tvoje mile majke;
Što su jadi, što t' Arapin ljubi,
Hajde sa mnom, neka te ne ljubi;
Što su jadi, što Arapče ninaš,
Ostavi ga, pa ga nemoj ninat!« —
— »»A, ne mogu, mila majko moja!
Od moga je srca otpanulo.«« —

Vinko Palunko, br. 50.

Iz Popova u Hercegovini. Kazivala starica Jele Bukvić, a naučila od bulâ u saraju Ali-paše Rizvan-begovića u Stocu.

84.

Smrt Turkinjice.

Vezak vezla Šumbašića Fajka,
Veze Fajka svilena pojasa.
K njoj dohodi Ali-begovica,
I ovako njome [2]) govorila:
»Kaži pravo, Šumbašića Fajko,
Komu vezeš svilena pojasa?«
Odgovara Šumbašića Fajka:
»Kad me pitaš, gospodjice moja,
Eto vezem svilena pojasa
Ali-begu, tvome gospodaru.«
Govori joj Ali-begovica:
»Prodj' se, Fajko, gospodara moga!
Ja ću tebe udomiti l'jepo
Za Aliju, djevera mojega.
Tanku ću ti kulu nagraditi

[1]) *što ljuljam crno dijete, koje sam rodila Arapinu* [2]) *njoj*

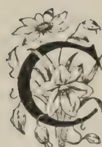
Ukraj moje kako i u mene;
Blago ćemo d'jeliti napola.« —
Govori joj Šumbašića Fajka:
»Fala tebi, gospodjice moja,
Na Aliji, tvojemu djeveru.
Ne ću mlada djevera tvojega,
Nego bega, tvoga gospodara.
Kad primineš, gospodjice moja,
Bego će se oženiti za me.« —
  Kad je čula Ali-begovica,
Jadno ti se u svom srcu nadje.
Šeta k Ali, svojemu djeveru,
Govori mu Ali-begovica:
»Ženi mi se Alija djevere,
L'jepom mladom Šumbašića Fajkom!
Kulu ću ti nagraditi tanku
Pokraj moje kako i u mene;
Blago ćemo d'jeliti napola.« —
Ali joj je Ale govorio:
»Fala tebi, draga nevo moja!
Ne ženim se Šumbašića Fajkom;
Ona ljubi bega, brata moga,
Brata moga, gospodara tvoga.« —
  Kad to čula Ali-begovica,
Stala jadna dvora na prozore,
Mislit stala, što bi učinila;
Turska vjera podn'jet to ne može.
Pade mrtva dvora niz prozore.
  Al je malo vr'jeme postojalo,
Ne izišlo ni petnaest dana,
Čini bego u dvoru veselje.
Opet se je bego oženio
Svojom dragom Šumbašića Fajkom.

Pero Marković, str. 87. *Od Mare Ivanković s otoka Šipana.*

85.

Milosna djevojka.

Cv'ječe brala po gori djevojka,
Pred sobom je šator ugledala,
Pod šatorom ranjena junaka,
Od njega se pripala djevojka,
Stala bježat, da bi ubjegnula,
Al je ranjen junak dozivao:
»O, djevojko, draga dušo moja,
Od koga se jesi pripadnula,
Da l' od mene ranjena junaka?
Ti se vrati meni pod šatore!
Vjera tvrda, draga dušo moja,
Da ti ne ću učiniti ništa!
Neg m' obrni s desne na lijeve,
I prigledaj ljute rane moje;
Jesu li mi b'jele i rumene,
Ali su mi tamne i blijede?«
Kad li ga je razumjela mlada,
U živu je srce zabolilo,
K njemu se je mlada povratila.
Obrne ga s desne na lijeve,
Ljute mu je rane prigledala.
To t' mu n'jesu b'jele i rumene,
Nego su mu tamne i blijede.
Kad to vidi lijepa djevojka,
Ovako je njemu govorila:
»Počuj mene, sivi moj sokole!
Umr'jet hoćeš, a priboljet ne ćeš,
Er ti n'jesu ljute rane tvoje,
N'jesu tebi b'jele i rumene,
Neg su tebi tamne i blijede.«
Kad li je je junak razumio,
Ovako joj bio govorio:
»O djevojko, draga dušo moja!
Kad priminem, ukopaj me l'jepo!

Sabljom mojom iskopaj mi groblje,
Nametni me drva i kamena,
Da m' ne jede od gore zvjerenje!
Pa ti podji do moga dorina,
Hoćeš naći skarletne dolame;
U mojemu žepu od dolame
Hoćeš naći burmu prstenaka;
Ti ih uzmi, draga dušo moja,
Ti ih uzmi, da t' je darovano!
I prodaj mi vilu konja moga,
Dušo moja, daj mi ga za dušu!«
  Još bi junak govorit hotio,
Al se svojom dušom razd'jelio.
Kad to vidi lijepa djevojka,
Pa procmili kako zmija ljuta;
Uzme ćordu ranjena junaka,
Sabljom mu je greblje iskopala,
Pa junaka ukopa lijepo;
Nametne ga drva i kamena,
I zelen'jeh grana jasenov'jeh,
Da g' ne jede od gore zvjerenje.
Pa mi uzme burmu prstenaka,
I l'jepoga konja vilu b'jelu;
Pa ga proda lijepa djevojka;
Što prodava, sve za dušu dava.

Baldo Glavić, str. 4385.

Kazivala Anica Glavić, djevojka od 50 godina u Luci na Šipanu, a naučila pjesmu od Jakova Drijemčevića iz Luke.

86

Marina zadužbina.

Platno b'jele Cetinke djevojke
Na Cetinji na vodi studenoj.
Do podne im bistra voda bila,
A od podne mutna i krvava,
Sve pronosi krvave junake,

Kog brez glave, kog brez desne ruke;
Najposlije malog Marijana.
Marijane iz vodice viče:
»O bora vam, lijepe djevojke!
Ne bi l' mene, cure, uhvatile,
Iz vodice mene izvadile?« —
Kad to vidje Mara materina,
Baci platno po vodi studenoj;
Duboko je Mara ugazila,
Pa je Mara tiho govorila:
»O bora ti, momak jabandžija[1]),
Uhvati se za platno bijelo!« —
Kad to začu mali Marijane,
Dobavi se platna bijeloga,
Rukama se obim' uhvatio.
Djevojka ga kraju primaknula,
Izvadi ga iz vodice hladne.
Kad izvadi njega na obalu,
Pa je momku tiho besjedila:
»O bora ti, momak jabandžija!
Moreš znati, momak jabandžija,
Moreš znati, hoćeš priboljeti,
Da te dvoru vodim bijelome?
Ećime[2]) bih tebi dovodila;
Ne bi li ti rane liječili,
Porad sreće i sevapa[3]) moga.«
Pa je momak curi besjedio:
»O gospojo, lijepa djevojko!
Čini mi se, mogu priboljeti.« —
Kad to čuje Mara materina,
Zamota ga platnom bijelijem,
Pa ga uze za bijelu ruku,
Odvede ga u bijelu kulu,
Posadi ga u meke dušeke,
Pa mi idje miloj majci svojoj:
»Čuješ li me, mila majko moja!
Ja sam, majko, platno bijelila.
Dodje voda mutna i krvava,
I pronosi krvave junake.

[1]) *strančе, tudjinče* [2]) *liječnike* [3]) *zadužbine; za spas duše*

Ja sam jednog uhvatila, majko,
Dovela ga dvoru bijelomu,
Pa ću njemu rane liječiti,
Porad sreće i sevapa, majko.
Van [1] čuješ me, mila moja majko,
Idjem otić na čaršiju, majko,
Dovest ću mu dva mudra ećima«.
  Pa djevojka ode u čaršiju,
I dovede dva ećima mudra.
L'jepo im je Mara govorila:
»Čujete l' me, dva ećima mlada!
Liječite neznana junaka,
Ne bi l' njega zdrava učinili,
A ja ću vas l'jepo darovati.«
  Pa liječe dva ećima mlada.
Kad vidješe dva ećima mlada,
Da nijesu rane otrovane,
Iz kutija britve povadiše,
Marijanu rane izrezaše,
A na rane melem udariše;
Marijanu rane liječiše.
Doka prodje jedan mjesec dana,
Marijanu rane zarastoše,
I ozdravi momak Marijane.
Kad to vidje lijepa djevojka,
Ećimom je l'jepo isplatila.
Marijan je curi govorio:
»O bora ti, lijepa djevojko!
Vrlo si mi dobro učinila,
Što si mene zdrava učinila.
Ja bih išo dvoru bijelome,
Jer ja imam milu majku svoju.
Odavna me majka poglédala,[2]
Da ja svoju obradujem majku.
A njemu je cura besjedila:
»Ajde, momak, kud je tebi drago!«
  Kad to čuje momak Marijane,
Izvadi joj stotinu dukata,
Pa on daje lijepoj djevojci,

[1]) *nego* [2]) *izgledala, očekivala*

Al djevojka ni gledati ne će:
»Ne ću tebi,[1]) momak Marijane!
Ja sam tebi dobro učinila,
Porad sreće i sevapa svoga.« —

Fra Mirko Šestić, II., br. 33. *Od Pave Mikeljevića iz Vareša u Bosni.*

87.

Indijka djevojka.

Otkada su Mleci sagradjeni,
Nije lipše drivce [2]) dojedrilo,
Što je danas od Indija ravnih,
Gdi ne sluša mladji starijega,
A stariji Boga velikoga;
Gdi brat brata na nože poziva,
Sestra sestru gdi kučkom saziva.
Od zlata mu jarbur i lantina,
Jidra su mu bila bumbužina,
Vesla su mu drva šimširova;
Stropi su mu od suhoga zlata,
A konopi tanka imbrišima.
Na njome je lipota divojka;
Iz obraza sitne ruže cvatu,
Iz zubâ joj sitan biser kaplje,
Iz čela joj žarko sunce sjaje.
Nju mi gleda momče od Mletaka,
Pa je momče majki besidilo:
»Prosi mi je, mila moja majko!
Prosi mi je, bi li se udala,
Da je pitaš, bi li pošla za me?« —
Ali njemu majka odgovara:
»Aj, ne luduj, drago dite moje!
Ja ću tebe boljom oženiti,
Oženiti gizdavom Mletkinjom,

[1]) *ne ću od tebe da primim* [2]) *splav, brod*

Koja od nje i lipša i viša,
I na rodu roda bogatijeg.«
  Al je njome momče besidilo:
»Prosi mi je, mila moja majko!« —
Ali njemu majka odgovara:
»Borme ne ću, drago dite moje,
Jer je cura od Indija ravnih,
Od Indija, od zemlje proklete.« —

Rinaldo Nališ, br. 16. *S otoka Hvara od Anta Modrića.*

88.

Djevojka ožalila vjerenika.

Djevojka je krasan san usnila;
Svoga sanka nikom ne kazuje,
Dok ne svanu i ne granu sunce.
A kad svanu i sunce ogranu,
Ona kaže dragom na vratima:
»Ah, moj dragi, moj sjajni mjeseče,
Kršan sam ti noćas san usnila:
Da je voda Vrbas oplavila;
Tvoj se konjić po mejdanu voda;
Tvoja sablja po pol prebijena;
Tvoj se kalpak po jaliji[1]) valja;
Moj se biser po sokaku prosu.«
  Draga kaže, a dragi joj reče:
»Moja draga, moje žarko sunce!
Hoćeš, dušo, da ti sanak kažem?
Što je voda Vrbas oplavila,
Što je sablja po pol prebijena,
Što se kalpak po jaliji valja,
Ono će se dženak[2]) zametnuti,
Ono ću ti ja u dženak otić,
Ono ću ja glavu izgubiti;
Što se biser po sokaku prosu,

[1]) *obala* [2]) *boj*

Ono suze i moje i tvoje.«
Nije prošlo ni petnaest dana,
Vrbosani odoše na vojsku.
Kad su došli u carevu vojsku,
Puče puška iz kaurske vojske,
Pogodila Čelebića Mehu;
Odmah ga je s konjem rastavila.
Pade Mehmed u zelenu travu,
Ter govori svojoj družinici:
»Ufatite konja od mejdana!
Na njemu je zelena dolama,
U dolami prsten i jabuka,
Nosite je mojoj jaukliji![1])
Ako bude roda gospodskoga,
Žalit će me za godinu dana,
Ako bude roda ajoškoga,[2])
Ne će žalit ni dvadeset dana.«
Kad to čula lijepa divojka,
Žalila ga devet godin' dana.
Kad nastala deseta godina,
Ona idje na gornje čardake;
Oblači se, što se lipše može,
Kako se je i Mehi gizdala.
Pak uzimlje vedro ogledalo,
Ogleda se, pa je govorila:
»Mili bože, ala ti sam lipa,
Al je lipši moj Mehmede bio!«
Pak dolazi svijetlu oružju.
Iz oružja povadila noža,
Pa ga tura sebi u srdašce;
Mrtva pade na crnu zemljicu.

Fra Mato Duić, br. 45. *Iz Sarajeva*[3])

---

[1]) *draga, vjerenica* [2]) *niskoga, zločestoga roda (ladjarskoga: „hajoš" magj. ladjar)*

[3]) Zapisivač veli u bilješki: „Ova je pjesma Sarajska i jest aman ovaka do slova u kamenu izrezana na Begovoj džamiji, pa stoji i danas. Dogadjaj je bio istinit".

89.

Žalost za čelebijom Matom.

Sinoć Ive iz čaršije dojde,
Svoju sestru na avliji najde,
Bratac seki tijo govorio:
»Moja seko, Maruša divojko!
Bolje bi ti bilo, da si slipa,
Nego što si tako odveć lipa!
O te su se svadili jarani,
Gjuzel-Anto i biserli-Mato;
Na Anti je sedam grdnih rana,
A na Mati dvaest i četiri.« —
Antu žali malo i golemo,
Matu žali kićena divojka;
Za godinu kosâ ne češljala,
A za drugu kose odrizala,
Pa ih šalje u Budim daidži.
Daidža joj kose pozlatio,
Dainica biserom kitila,
Pa ih meće Budimu na vrata.
Čudile se Budimke divojke:
»Ove kose u devletu[1]) rasle;
U žalosti teškoi odrizane,
Ni za babom, ni za milom majkom,
Već za dragim čelebijom Matom.« —

Mihovio Pavlinović, II., br. 133. *Iz Varcara u Bosni.*

90.

Uzidana ručkonoša.

Kulu grade tri brata rodjena,
Kulu grade, sagradit ne mogu;
Što bi braća obdan napravila,
To bi vile obnoć razvalile.

---

[1]) *u sreći*

Jedno jutro prije zore bile,
Povikaše zagorkinje vile,
One viču tri brata rodjena:
»Kule svoje napravit ne ćete,
Dogod koji od vas ne uzida,
Ne uzida svoju virnu ljubu.
Čujete l' nas, do tri virna brata,
Što ćemo vam kazivati sada:
Nemojte vi ljubam' kazivati,
Da ćete ih u zid uzidati!
Koja sutra ručak vam donese,
Onu ćete u zid uzidati.« —
Kad to čula tri brata rodjena,
Jedan drugom jeste govorio,
Da ne kaže niko virnoj ljubi;
Kojoj bude sudjeno umrti,
Ona će im i ručak doniti.
Tu su braća viru založila,
Da nikakav kazivati ne će.
Najstariji kući dolazio.
Kad je svoju ljubu opazio,
U svom se je licu prominio.
Kada njega ljuba opazila,
Kako se je u licu prominô,
Ona j' njemu tiho govorila:
»Što problidi, kad u me pogledi?«
U sebi se junak zamislio,
Što će sada od života svoga?
Svome srcu odolit ne može,
Pa je svojoj ljubi kazivao:
»O, Boga mi, virna ljubo moja!
Ja ću tebi pravo kazivati,
I ako ću sebe ogrišiti,
Što ću braći hilu [1]) učiniti.
Nemoj danas ručak donositi,
Jer ćemo te u zid uzidati!
Kazale nam zagorkinje vile:
Koja danas ručak nam donese,
Da mi onu u zid uzidamo,

[1]) *nepravdu*

Pa će nam se stati [1]) obarati,
Obarati zidovi i kule.
Ali nemoj nikome kazivat,
Da sam tebi išta govorio!« —
I srednji je bratac odlazio,
Odlazio svojoj virnoj ljubi,
Te je i on svojoj kazivao.
Najmladji je bratac pomislio,
Da njegova dolaziti ne će,
Jere ni prî nije dolazila;
Zato nije ljubi kazivao.
Kada bilo oko pola dana,
Neviste su ručak opremile.
Najstarija srednjoj govorila,
Da odnese ručak majstorima,
A srednja je mladjoj govorila,
Da odnese ručak majstorima.
A najmladja jeste govorila:
»Ja bi vaske,[2]) sestre, poslušala,
Al ne mogu dite ostaviti.
Ko će moje dite zabaviti?« —
A srednja je snaha govorila,
Da će ona dite zabaviti,
I sa svojim mlikom zadojiti.
Tad je mladja tome kail [3]) bila;
Ona jeste ručak prihvatila,
Pa je njega majstorim' odnila.
Kada se je ona pomolila,
Dragi ju je izdaleka vidjo,
Od svoga je srca uzdahnuo,
Pa je svojoj braći govorio:
»Imao sam zlaćenu jabuku,
Pa su mi je braća uskinula.
Žao mi je sime iz jabuke,[4])
Što-no sam ga jedva dočekao,
Dočekao kô ozebo sunca.
Al će sada sime istruhnuti,
Istruhnuti sime bez jabuke.« —
U to doba nevistica dojde.

[1]) *prestati* [2]) *vas* [3]) *spremna da učini* [4]) *djeteta*

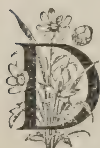
Njojzi vele dva divera mlada:
»Halali nam,[1]) nevistice draga!
Tebi danas vakti-sahat[2]) dojde;
Mi ćemo te u zid uzidati.« —
U sebi je ona pomislila:
»Fajde nema[3]) otimat se njima.« —
Njima veli nevistica mlada:
»Ja ću vama halaliti mlada,
Samo ćete mene poslušati,
Što ću vami sada govoriti.
Na očima ostav'te mi pendžer,
Kuda mogu svog sina viditi,
Koji mi je draži od očiju!
A dojke mi kroz zid promolite,
Kuda mogu sina podojiti;
Nek mi sinak ne ostane gladan
Iza svoje milostive majke!« —
  Tako su je braća uzidala.
Viš' glave joj pendžer ostavila,
A dojke joj kroz zid promolila.
  U toj kuli, braćo, i sad teče,
I sad teče materino mliko;
Vavik čeka sina da posasne.
A iz zida crne oči glede,
Kad će svoje ugledati dite.

Antun Hangi, br. 55. — *Iz Banjaluke.*

91.

Zidanje Derviš-pašine munare.

Derviš-paša gradio džamiju,
Gradio je sedam godin' dana,
Pa on diže visoku munaru;[4])
Radilo mu trideset majstora.
Kad munaru taman[5]) podigoše,

---

[1]) *oprosti nam* [2]) *smrtni čas* [3]) *nema koristi* [4]) *minaret, kao toranj u džamije* [5]) *upravo*

Svi majstori otlen odlaziše.
Vitar puhnu usrid noći tavne,
Pa obori pašinu munaru.
Kada svanu, i ogranu sunce,
Tad ugleda paša Derviš-paša,
Da je pala visoka munara.
To je paši vrlo muka bilo;
On sazove trideset majstora,
Pa je paša njima govorio:
»O, Boga vam, trideset majstora!
Kamo vama majstorbaša [1]) stari,
Da ga pitam, da od Boga najde,
Što mi 'naku munaru nagradi,
Pa je može vitar oboriti?« —
Al govori trideset majstora:
»O, Boga mi, paša gospodine!
Sad će doći majstorbaša stari,
Ti ga pitaj, što je tebi drago!
Neg čuješ nas, paša gospodine,
Ništa tome majstor kriv ti nije;
Nije krivda majstorbaše starog,
Neg taksirat [2]) paše Derviš-paše.
Majstor nam je juče kazivao
»»Ne b' obor'lo pašine munare,
Najvećijem baljemez-topovi.[3])««
Neg Bog htio, pa je oborio.
Na majstore nemoj hatoriti« [4]) —
Njima paša jesti govorio:
»Nije druge, tako biti mora.«
U to doba stari majstorbaša.
Kad vidio srušenu munaru,
Tri puta se majstor prikrstio,
Pa je onda paši govorio:
»O Boga mi, paša Derviš-paša!
Munaru su vile oborile,
Jal su vile, jal su kakvi divi.
Kunem ti se, paša gospodine,
Ja je tvrdje sagradio nisam,
Otkad sam ih počeo graditi.«

[1]) *starješina majstorima* [2]) *grijeh* [3]) *veliki topovi* [4]) *bacati krivnju*

Tad se paša opet pogodio
S majstorima, da munaru grade.
Kada su je majstori svršili,
Opet ju je vitar oborio.
Sedam puta paša pogadjao,
Sedam puta vitar obarao.
Paši se je veće dodijalo,
Pa on jesti nijet učinio,[1])
Da on klanja namaz-istiharu,[2])
Pa da išće od dragog Alaha,
Da usnije, što je sevep [3]) tome,
Što s' njegova obara munara.
Kad je paša klanjo istiharu,
Pa on lego na svoju srdžazu,[4])
Čim je lego, tim je odma zaspo.
Al na vrata dobri [5]) ulazio,
Derviš-pašu imenom je vikno:
»Derviš-paša, ti ho'š da doznadeš,
Zašto ti se munara obara?
Kad si htio džamiju graditi,
Nisi htio kurbana [6]) zaklati.
Neg čuješ li, paša Derviš-paša!
Ti imadeš do tri sina svoja.
Ti ćeš jednog kurban učiniti.[7])
Kada pojdeš graditi munaru,
Ne će ti se više obarati.« —
Kad to čuo paša Derviš-paša,
Jeknu paša kano ranjeniče,
Pa se u tom paša probudio.
On otide u drugu odaju,
Pa je svojoj ljubi kazivao.
Kada ga je ljuba saslušala,
Ona paši tiho govorila:
»Aman [8]) paša, aman gospodine!
Ti se projdi graditi munare;
Nemoj klati sina za munaru!« —
Paša ljubi tiho govorio:
»Aja bome, moja virna ljubo,

---

[1]) *odlučio* [2]) *vrsta molitve* [3]) *uzrok* [4]) *prostijerka, na kojoj se klanja* [5]) *očito neka natprirodna sila* [6]) *žrtveni ovan* [7]) *žrtvovati* [8]) *milost*

Zaklo bi ja njiha svu trojicu,
Da se stane obarat munara.« —
Ode paša u svoju odaju,
Osta ljuba jadna kukajući,
Kukajući, u dicu gledeći.
Kada sutra bio dan osvanu,
Paša ode ljubi u odaju,
Pa je njojzi tiho govorio:
»Odaberi, moja virna ljubo,
Kojeg ćemo kurban učiniti!«
Ljuba paši tiho govorila:
»Nemoj, paša, obadva ti svita!
Ja ih rodih milostiva majka,
Na mom srcu sva tri su jednaka.
Ja se kunem velikome Bogu,
Nikakvoga prigorit ne mogu.«
Razljuti se paša Derviš-paša,
Pa on zgrabi najmladjega sina,
Odnese ga iz šikli-odaje.[1])
Kad to vidje pašinica mlada,
Kol'ko jeknu, sva kula pozveknu;
Od jada se ona rastrkala
Po odaji na četiri strane.
Zape njojzi zelena srdžada,[2])
Pade mlada na šikli-odaju,
Pa čim pade, teslim dušu dade,[3])
Ode paša prid svoju džamiju,
Pa sazove trideset majstora,
Pa on veli svojim majstorima:
»Još mi sada naprav'te munaru!
Ako mi se još sada obori,
Ja je više ni praviti ne ću,
Nego ću je zejtinom [4]) politi,
Pa žestokom vatrom zapaliti,
Jer ja sa nje sve potroših blago.
Sad ću zaklat svoje dite drago,
Jer sam noćas [5]) taki san usnio.«
Zakla paša sina na temelju,

[1]) *iz iskićene sobe* [2]) *isto, što i srdžaza* [3]) *umre* [4]) *uljem* [5]) *a rukopisu stoji: „noćes“ kao i „viter“, „tanehna“, „hiljedu“*

A majstori počeše graditi.
I kad su je oni dovršili,
Otolen se oni rasipali.[1]
  Tako osta pašina munara,
Kako onda, tako i dandani.[2]
Pod munaru paša ukopao,
Ukopao svoju virnu ljubu,
A uz ljubu sina njezinoga.

Antun Hangi, br. 29. *Iz Turske Hrvatske okolo Bišća.*

92.

Atlagići uzidali čobanče.

Grad gradili devet braće mladih,
Devet braće devet Atlagića.
Što bi oni za dan sazidali,
To bi vila za noć saborila.
Povikuje vila iz oblaka:
»Aj, bora vam, devet Atlagića!
Atlagića devet braće mlade!
Ne grad' grada, ne rasipaj blaga,
Već vi ajte u 'no polje ravno,
Pa hvatajte čobanče jedinče,
Pa vi njega u zid zazidajte!
Ostav'te mu mâlo progledalo,
Progledalo, kolik ogledalo!
Nek on gleda niz 'no polje ravno,
Kud ga traži majka i sestrica;
Majka kuka, seka kose čupa.«
  To su oni vile poćutili.[3]
Oni idju niz 'no polje ravno,
Pa hvataju čobanče jedinče;
Oni njega u zid zazidaše.
Govorilo čobanče jedinče:

[1]) *razišli se odande* [2]) *dandanas* [3]) *vilu poslušali*

»Aj, bora vam, devet Atlagića!
Ostav'te mi mâlo progledalo,
Progledalo, kolik ogledalo,
Da ja gledam niz to polje ravno,
Kud me traži majka i sestrica;
Majka kuka, seka kose čupa!« —

Fra Mirko Šestić, II.. br. 44.

Od Ružice Grgić iz Potočanâ kraj Dervente u Bosni.

93.

Djevojačke kletve.

Leti vila priko Varadina,
Pa dozivlje Sarajke djevojke:
»Malo rad'te, puno ašikujte!
U Stambol je kuga udarila,
Sve pomori i staro i mlado,
A rastavlja i milo i drago;
I sinoć je dvoje rastavila,
Rastavila jedinka od majke.
Ne da majka u groblje kopati,
Već u bašču pod žutu naranču.
Rano rani jedinkova majka,
Ona idje u zelenu bašču,
U gjulbašču pod žutu naranču,
Ona zove svog jedinog sinka:
»Je li tebi crna zemlja teška?
Je li tebi tvrdo bez dušeka?
Je li tebi nisko bez jastuka?
Je li tebi zima bez jorgana?«
Iz groblja joj nešto odgovara:
»Nije meni crna zemlja teška,
Nit je meni tvrdo bez dušeka,
Nit je meni nisko bez jastuka,
Nit je meni zima bez jorgana,

Već pozdravi sve moje jarane:
Što gledaju,[1]) nek ne ostavljaju,
Jer su teške djevojačke kletve,
Kad uzdahnu, do Boga se čuje.« —

Mihovio Pavlinović, II., br. 17. *Iz Mostara.*

94.

Što tko ljubi, neka k dvoru vodi!

vce pase Krvorodža Rade,
Ovce pase s dijevojkom mladom.
Knjigu piše dijevojka mlada,
A na ruke Krvorodža Rade:
»Bora tebi, Krvorodža Rade!
Lipo ti se ovce izjanjile;
Svaka ovca po dvoje janjaca,
A ja mlada dva nejaka sina.«
Muči Rade, ništa ne govori,
Već se s ovom curom podruguje.
Drugu ljubi, kad je šenu [2]) sija',
Ona mu je knjigu napisala:
»Bora tebi, Krvorodža Rade!
Lipo ti je šena urodila;
Svako zrno po dva klasa dalo,
A ja mlada dva nejaka sina.«
Muči Rade, ništa ne govori,
Već se i s tom curom podruguje.
Treću ljubi, kad lozice sadi,
I ona mu knjigu napisala:
»Bora tebi, Krvorodža Rade!
Lipo ti je loza urodila;
Svaka maca po dva grozda dala,
A ja mlada dva nejaka sina.«
Muči Rade, ništa ne govori,

---

[1]) *s kojom se djevojkom paze i s kojom ašikuju (ljube)* [2]) *šenicu, pšenicu*

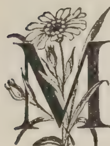
Već se i s tom curom podruguje.
U petak se Rade razbolio,
U subotu majku dozivao:
»Oj starice, moja stara majko,
Što tko ljubi, neka k dvoru vodi!
Jer su teške divojačke kletve,
Kad-no kunu, do Boga se čuje,
Kad-no ječe, i zemlja se trese,
Kad uzdahnu, Bogu ih je milo.«

Mihovio Pavlinović, II., br. 16. *Iz Ugljanâ u Dalmaciji.*

95.

Što nam nisu perčin odrezali?

Majka hrani do devet sinova,
Sve devet ih na vojsku poslala.
Kad su bili na prvom konaku,
Sve devet ih glava zabolila.
Kad su bili na drugom konaku,
Sve devet ih groznica spopala.
Kad su bili na trećem konaku,
Sve devet ih mrtvih osvanulo.
Lipo ih je sahranila majka,
U ograde medju vinograde;
Sve dva ä dva, a sam' Musu sama,
Sama Musu u travu zelenu,
Jer je Musa jogunica bio.
Kad je s Turci u boj udario,
Nije reko: »Pomozi me, Bože!«
Već je reko: »Jao meni, majko!
I kad si me porodila, majko,
Ti rodila i poslala 'vamo!« —
Često im je stara mila majka,
Često im je na grob dolazila;
U godini svakoga miseca,
U misecu svake nediljice,

U nedilji svakog bilog dana.
Lipo ih je jaukala majka:
»Dico moja, je l' vam zemlja teška?
Il jelove daske oteščale?«
Od devet ih samac odgovara:
»Nije nama, stara mila majko,
Nije nama crna zemlja teška,
Ni jelove daske oteščale,
Već su nama zmije dodijale;
Oči piju zmije krilatice,
Oči piju, u perčin se kriju.
Bog ubio naše ukopnike,
Što nam nisu perčin odrizali!« —

Luka Ilić, I., br. 279. *Iz Bebrine, sela bivše gradiške pukovnije.*

96.

Otkup djevojačkim kletvama.

ili Bože, na daru ti hvala,
Sve divojka redom grade klela;
Od Kotora najpri započela,
Od Kotora do bila Mostara:
»Mor morio, Stambol pomorio,
Dok pomori dicu Banovića:
Pet sinova kô pet sokolova,
I tri kćeri, kô tri pelivana!« —
Ne da mati u greb ukopati,
Već u bašču pod žutu naranču.
Svako ih je jutro dozivala:
»Joko, Niko, moja lipa diko!
Marijane, srce iz nidarja!
Moj Markane, moje janje malo,
Moj Lazare, moj očinji vide,
Je li vaša počinula duša?
Je li vami crna zemlja teška?
Je li vami nisko bez jastuka?

Je li tvrdo bez meka dušeka?
Je li zima bez topla jorgana?« —
A dica su majci besedila:
»Oj starice, mila naša majko!
Nami nije crna zemlja teška,
Nije nisko bez meka jastuka,
Nije tvrdo bez meka dušeka,
Nije zima bez topla jorgana,
Al su teške divojačke kletve!
Kako kune sirota divojka,
Koja nema oca ni matere,
Koja nema brata ni sestrice,
I nikoga do Boga miloga;
Kako kune, do Boga se čuje:
Da nam zemlja kosti izmećala,
Da u sebi počivat ne dala.
Naša nije počinula duša.
Oj starice, mila naša majko,
A ti hajde bilom dvoru svome,
Pa se spremi u goru zelenu;
Naći hoćeš sirotu divojku,
Lako ćeš je poznavati majko.
Ona mlada i tri posla radi:
Vezak veze i kudilju prede,
I još mlada bile ovce pase;
Suze roni niz bijelo lišce.
Dovedi je bilu dvoru svome!
Svaku večer vinom je umivaj,
Svako jutro rumenom ružicom,
Neka bi se priudalo zlato!«
A kad vidi Banovića majka,
I posluša svoju dicu dragu,
Ona ode bilu dvoru svome,
I otidje u goru zelenu,
Pa nahodi sirotu divojku.
Ona mlada i tri posla radi:
Vezak veze i kudilju prede,
I još pase bile ovce svoje,
Suze roni niz bijelo lice.
Pa je uze za bijelu ruku,

Pa je vodi bilu dvoru svome.
Lipo je je nigovala stara;
Ne niguje tri nedilje dana,
Već niguje godinicu dana;
Svaku večer vinom umivala,
Svako jutro rumenom ružicom,
Neka joj je lipa i rumena!
I lipo je zaodila mladu:
Ona ima difu i kadifu,
Biser, zlato i kamenje drago.
Našla joj je četiri robinje;
Dvi joj nose skute, dvi rukave,
Da se ne bi skuti otrunuli.
  To se čudo na daleko čulo,
Do Blagaja grada bijeloga.
Za to čuo od Blagaja Pavle,
Pa napisa listak knjige bile,
Pa je šalje ka Mostaru gradu,
A na ruke Banovića majki.
A kada joj knjiga dolazila,
Knjigu štije, a na nju se smije,
I po njoj mu drugu otpisuje:
»A, moj zete, od Blagaja Pavle,
Kupi svate, po divojku hajde
U nedilju, koja prva dojde;
Tri stotine, manje ni jednoga;
Tri barjaka od suvoga zlata
I četvrti od dragog kamena!«
  Kad je Pavlu knjiga dolazila,
Knjigu štije od Blagaja Pavle,
Knjigu štije, pa se na njü smije.
Pa on kupi kićene svatove:
Tri stotine manje ni jednoga,
Tri barjaka od suvoga zlata,
I četvrti od kamena draga,
Pa on idje po divojku mladu.
I kod nje ga lipo dočekaše;
Konjma daju bilice pšenice,
Za napoja — vina crljenoga.
A svatovi u bijelu kulu;

Obiduju gospodske obide
Od zorice litnji dan do podne.
  Kad je bila po podnevu ura,
Podvikuje čauš do čauša:
»Oj, družino, mila braćo draga,
Već je naše putovati vrime!«
  Kad to vidi Banovića majka,
Ona idje u bijelu kulu,
I opremi mladjehnu divojku.
Daje mladoj tri sanduka ruha.
Jedan sanduk ruha nederana,
Drugi sanduk ruha nekrojena,
Treći sanduk blaga nebrojena.
  Kolo vodi od Blagaja Pavle,
Pa se vraća natrag u punice:
Lipo ga je baka darovala:
Dade njemu konja osedlana,
I dade mu mletačkinju ćordu,
Koja ćorda u Mlecim' kovana,
A u Zadru gradu pozlaćena.
  Pak odoše dvoru bijelome
I odveše lijepu divojku.

Mihovio Pavlinović, II., br. 26. *Iz Bune u Hercegovini.*

97.

Selin i njegova majka.

ad je sinoć sunce zapadalo,
Majci miloj Selin umirao.
Misal misli Selinova majka,
Di će sina ukopat Selina.
Ma je misal lipu namislila,
Ukopa ga u žardine majka,
U žardine pod žute naranče.

Ne gre majka u žardine svoje,
Što n' izajde [1]) godinica dana,
Ma joj ruža povenula njeje.[2])
Kad izajde godinica dana,
Ide majka u žardine svoje,
I vazima vidro hladne vode,
I zaliva ruže i vijojle,
Zalivajuć do Selina dojde,
Selinu je pokoj nazivala:
»Moj Seline, duša ti pokojna!
I pokojna i pomilovana!
Je li, Selin, crna zemja teška,
Crna zemja i trava zelena,
Ol' nad glavom ploča mramorova,
Ol' na ploči krsno ime tvoje?«
Mrtav Selin majci odgovara:
»Ni mi, majko, crna zemja teška,
Crna zemja ni trava zelena,
Ni nad glavom ploča mramorova,
Ni na ploči krsno ime moje,
Neg su teške suze divojčine,
Kû sam jubi', a doma ne vodi';
Kada plače, Bogu je je milo,
Kad uzdiše, do neba se čuje.
Još su teže kletve divojčine;
Kad proklinje, sva se zemja trese.
Neg te molim, mila moja majko,
Da se šetaš od grada do grada,
Dokle najdeš pobratima moga
Po imenu Krajevića Marka.
Ja te molim, mila moja majko,
Da ako se nije oženio,
Ni divojci tvrde vire dao,
Moli, majko, pobratima moga,
Da mi vazme sirotu divojku,
Kû sam jubi', a doma ne vodi'.
Daj mu, majko, pô mojega blaga,
I sokola od zlata suhoga,
Koji mi je vazda viran bio;

[1]) *dok ne prodje* [2]) *njena*

I mojega konja najbojega,
I trpezu od zlata suhoga,
Pri kojon bi moga' večerati
I dvanaest konjev osedlati
U pô nojce, kako usri' podne,
I dvanaes konjev potkovati.
Kad potkuješ konja velikoga,
Potkuji mi Belonu konjika,
Pa ga šaji na poje Šolonsko,
S njim mi šaji Krajevića Marka!«
Kad to čuje Selinova majka,
Pak se šeta u štalove svoje,
I izbira konja najbojega.
Ne sedla ga sedlom od konjika,
Nego sedlom od suhoga zlata.
Uzda mu je zuba zmajilova,
Griva mu je šikom propletena.
Pak se metne majka Selinova,
Pak se metne na konja svojega.
Ide majka od grada do grada,
Ide Marku mladen do za dvore,
Paka najde Krajevića Marka;
Najde mlada za obidom Marka,
Dobri mu je danak nazivala:
»Dan ti dobar, Krajeviću Marko!
A moj Marko, moje sunce žarko!
Mrtav mi se objavi Seline,
I moli te Selin dite moje.
Kad sam bila u žardinu mojem,
Kad sam ruže cviće zalivala,
Selinu sam pokoj nazivala:
Moj Seline, duša ti pokojna!
I pokojna i pomilovana!
Je l' ti, Selin, crna zemja teška,
Crna zemja ol' trava zelena?
Ol' nad glavom ploča od mramora,
Ol' na ploči krsno ime tvoje?
Mrtav Selin majci odgovara:
Nî mi, majko, crna zemja teška,
Crna zemja, ni trava zelena,

Ni nad glavom ploča od mramora,
Ni na ploči krsno ime moje,
Neg su teške suze divojčine,
Kû sam jubi', a doma ne vodi';
Kada plače Bogu je je milo,
Kad uzdiše, do neba se čuje,
Kad proklinje, sva se zemja strese!
Neg te molim, mila majko moja,
Da ti ideš od grada do grada,
Dokli najdeš pobratima moga
Po imenu Krajevića Marka.
I reci mu, mila majko moja,
Da ako se nije oženio,
Ni divojci tvrde vire dao,
Da mi vazme sirotu divojku,
Kû sam jubi', a doma ne vodi'.
Daj mu, majko, pô mojega blaga,
I sokola od suhoga zlata,
Koji mi je vazda viran bio;
I mojega konja najbojega,
I trpezu od suhoga zlata,
Pri kojom bi moga' večerati,
I dvanaest konjev osedlati
U pô nojce, kako usri' podne,
I dvanaest konjev potkovati.
Kad potkuješ konja najbojega,
Potkuji mi Belonu konjika,
Pa ga šaji na polje Šolonsko,
S njim mi šaji Kraljevića Marka!«
  Govori joj Krajeviću Marko:
»Duše moja, Selinova majko!
Ma sam se ja junak oženio,
A da ti se nisam oženio,
Ne bih vaze' sirotu divojku
Za svo blago lipo Selinovo,
Jerbo je je Selin obljubio.
Neg te molim, majko Selinova,
Da ti vazmeš sirotu divojku.
Odvedi je bilom dvoru tvomu,
I goji je, majko Selinova,

Ka' i sina Selina tvojega!« —
Kad to čuje majka Selinova,
Mili Bože, ža' ti joj je bilo!
I šeta se siroti divojci.
»Duše moja, siroto divojko!
Hoćeš li poć u dvorove moje?
Gojit ću te kako ćercu moju,
Kako sina, Selina mojega?« —
Govori joj sirota divojka:
»Ne bih došla u bijele dvore
Za dva oka, kâ su mi u glavi,
Jerbo imam virenika moga,
Ma ga tebi ne ću spoviditi.« —
Kad je majka došla svomu sinu,
Selinu je svojem govorila:
»Moj Seline, drago dite moje!
Ma se je tvoj Marko oženio,
Divojku je drugu dobavio.
Zvala sam ti sirotu divojku,
A koju si jubi', dragi sinko,
Zvala sam je u dvorove moje,
Da mi dojde u bijele dvore;
A gojila lipo bih je mladu
Kako tebe, Selin dite moje!
Iza dvora s Bogom me šavala:
Hodi s Bogom, majko Selinova!
Ne bih ti ja u bili dvor došla
Za dva oka, kâ su mi u glavi,
Jerbo imam virenika moga,
Ma ga ne ću tebi spoviditi.« —
Tada ide dvoru hudovojna:
»S Bogom ostan', drago dite moje!
Kad se nisi grlio divojkom,
Crnom zemjom sad se grli, sinko!« —
Ona ide u dvorove svoje,
Ne gre više u žardine svoje;
Već su njeje usahnule ruže.
Rane su je teške dopadnule,
Stoji jadna u dvorovih svojih.
Ne izajde ni vele brimena,

Malo brime godinica dana;
Majka mu se dušicom dilila
Rad žalosti Selina svojega.

Baldo Glavić, str. 4070.

Kazivala Jakica Tomašić, seljanka od 25 godina iz Smokvice na Korčuli, a naučila od svoje majke.

98.

Adem-kada.

Vezak vezla Adem-kada, mlada nevjesta,
Na čardaku, na visoku džamli-pendžeru;
Sav je gjergjef ukapala gorkim suzama.
K njoj dolazi Atif-beže, mladji djevere,
Pa on pita mladu nevu, Adem-kadunu:
»Što je tebi, Adem-kado, mlada nevjesto?
Što si gjergjef pokapala groznim suzama?« —
Odgovara Adem-kada, mlada nevjesta:
»Prodji me se, Alif-beže, mladji djevere!
Tvoja majka, dobra žena, a zlo govori,
Da ja ljubim tebe mlada, mladjeg djevera;
A Bog znade i ti znadeš, da bit ne more.« —
U to doba Hasan-aga iz trgovine;
Čizme skida, majke pita: »Gdje mi je žena?«
— »»Eno ti je na čardaku, ne bilo ti je!
Ona ljubi Alif-bega, mladjeg djevera.«« —
Zubim' škrinu, sablja sijnu, ode na čardak;
Sablja zveknu, ljuba jeknu, čedo proplaka.
Uzima ga beg Hasan-beg na b'jele ruke,
Pa ga nosi na avliju, dade materi,
Pa posjede dobra konja, ode niz polje.
Kad je bio nasred polja, ravna, zelena,
Sretoše ga mlade šure, pa ga pitaju:
»Dobro zdravo, Hasan-beže, jesi l' od doma?« —
— »»Zdravo, zdravo, moje šure, ja sam od doma.«« —

— »A kako je Adem-kada, tvoja gospoja?« —
— »»Ostala je na čardaku nogom kopajuć,
Mrtvim očim' nebo gledeć, zv'jezde brojeći.«« —
To izreče i potjera, ode niz polje.

Mato Boškić, br. 204. *Od Joke Milić iz Sarajeva.*

99.

Svekrva oklevetala snahu.

ipo živu zâva i divere;
Svekrva ih nije podnit mogla.
Podmuče je knjigu napisala,
A na ruke Stipe sina svoga:
»O moj Stipe, moje dite drago!
Hajde doma, tako ti imena!
Tvoja ljuba na drugoga gleda.
Da bi na kog, ne bi ni žalila,
Neg na tvoga brata rodjenoga.« —
Kad je Stipi knjiga doletila,
Knjigu štije, i na nju se smije;
Knjigu štije, brže drugu piše,
Pa ju šalje ljubi na dvorove,
Da mu dodje u goru zelenu,
Pa će oni ružice izbirat,
I murtilu, ono drobno cviće.
Kad je mladoj knjiga doletila,
Knjigu štije, grozne suze lije,
Jer se odmah jadu domislila.
Gledao ju on, virni divere,
Gledao ju, ter joj besedio:
»Da ti bora, draga neve moja!
Otkle ti je bila knjiga došla?
Al od roda moga, al tvojega,
Al od Stipe, gospodara tvoga?« —
Ona mu je govorila mlada:
»Da ti bora, moj dragi divere!

Ni od roda moga, ni tvojega,
Neg od Stipe, gospodara moga,
Da ja dodjem u goru zelenu,
Pa da ćemo ružice izbirat.« —
Govori joj on, virni divere:
»Ne hod' tamo, draga neve moja!
Ne hod' tamo, ne ćeš doći amo!« —
Ne htijaše, s manjim ne mogaše;
Ona grede u goru zelenu.
Kad je došla srid gore zelene,
Tut joj Stipe slatki sanak spava;
Kolino mu za uzglavlje meće.
  Kad se Stipe od sna probudio,
Srdito je ljubi besidio:
»Ča si došla, nevirnice moja?
Sada ću te junak sagubiti.« —
Ona mu je govorila mlada:
»Ne tiči [1]) me, Stipe gospodaru,
Čim[2]) ne rečem do dvi, do tri riči!« —
Zal je bio, ma se smilovao;
Dopusti joj do dvi, do tri riči.
  Jednom reče: »Primi, Gospe, dušu!«
Drugom reče: »Isus i Marija!«
Trećom reče: »Popuhnite vitri!
Popuhnite levanti,[3]) meštrali![4])
Odnesite mojoj braći glase,
Da sam mlada danas poginula;
Poginula prava prez krivice,
Ni od brata, ni od sestre moje,
Neg od Stipe, gospodara svoga!« —
  Kad je mlada riči izustila,
Trzne ćordom, odsiče joj glavu.
U svilne ju mahrame mećao,
Pa ju stavi konju u sedlašce,
Pa on grede niz goru zelenu.
  Kad je doša' doli na ravnicu,
Devet svojih šura nalazio.
Dobro su mu jutro nazivali:
»Dobro jutro, naš mili kunjade!

[1]) *ne dotiči me se* [2]) *dok* [3]) *istočnjak* [4]) *zapadnjak*

Ča ti sedlo krvcom poštrapano?
Ali ti je od sebe šareno?
A on im je lipo odvraćao:
»Božja pomoć, devet šura mojih!
Nî mi sedlo od sebe šareno,
Nego mi je krvcom poštrapano;
Naša' jesam jednu kosmaticu,
Ne hti mi se s puta ukloniti;
Trznuh ćordom, odsikoh joj glavu.
Govore mu njegovi kunjadi:
»Bora tebi, Stipe naš kunjade!
Gdi je tvoja virenica ljuba,
Tvoja ljuba, a naša sestrica?« —
A on im je junak besidio:
»Vaša sele u gori zelenoj,
Gdi izbire ružice rumene
I murtilu, ono drobno cviće.« —
Nu da vidiš najmladjega šuru!
Ruku pruža, u sedlo se maša,
I izvuče ništo omotano.
Kad razmota svilenu mahramu,
Pozna glavu svoje drage sele,
Pa zavapi iza svega glasa:
»Ajme meni, držite ga, braćo!
Evo glava naše sele drage!« —
Htide Stipe da će ubignuti,
Ali su ga oni uhvatili,
Pa ga siku na četiri strane,
Pa ga vise o četiri grane,
I još su mu mrtvu govorili:
»Eto tebi, naš nemili šuro!
Kad nî sele, neka nî ni tebe!« —

Mato Ostojić, I., br. 123.

Kazivala Manda Jurunićeva u Selcima na Braču.

100.

Zemlja izbacila kosti svekrvi klevetnici.

li grmi, al se zemlja trese,
Al pucaju na Hlivnu topovi?
Niti grmi, nit se zemlja trese,
Već pucaju na Hlivnu topovi.
Šenluk čini [1]) Firdus-kapetane,
Jer suneti [2]) sina jedinoga.
Pir činio Firdus-kapetane,
Silnu jeste gospodu pozvao.
Redom njemu gospoda dohodi,
Jarani i mladi kapetani,
A i onaj Ljuboviću Bego.
Jä, kakav je Ljuboviću Bego,
Lipši momak od svake divojke;
Za glavom mu od zlata čelenka.[3])
Govorila Firdus-begovica,
Govorila tanehnoj robinji:
»O Boga ti, tanehna robinjo!
Sidi [4]) mlada u nove ahare,[5])
A do onog Ljubovića Bege,
Išći mlada od zlata čelenku,
Da m' je mladoj na urneke dade,[6])
Da onaku svom begu izvezem!« —
U mladjega pogovara nema;
Ode mlada Ljuboviću Begi,
Govorila tanehna robinja:
»Ah, Boga ti, Ljuboviću Bego!
Daj ti meni zlaćenu čelenku,
Da m' gospoja svom begu ispočne!«
Dade Bego ni riči ne reče.
I odnese tanehna robinja;
Ispoče je mlada gospojica.
To ugleda prokleta svekrva,
Ona zove sina jedinoga:

[1]) *čini veselje* [2]) *obrezuje* [3]) *nakit* [4]) *sidji* [5]) *čardak* [6]) *za uzorak*

»Di si, sine, majci te ne bilo!
U zô čas se junak oženio!
Ljubu t' ljubi Ljuboviću Bego;
Na krilu joj njegova čelenka.« —
Kad to čuo Firdus-kapetane,
Skočio se na noge lagahne,
I on ode u visoku kulu,
Gdi mu ljuba na namazu[1]) staše.
Dojde, projde Firdus-kapetane,
Dojde, projde do mehki' šiljteta;[2])
Čeka beže ljubu na namazu,
Dok mu ljuba namaz saklanjala.[3])
Govori joj Firdus-kapetane:
»Rašta,[4]) ljubo, da od Boga najdeš,
Da te ljubi Ljubovića Bego?
Poljubila tebe zemlja crna,
Moja ljubo, prî današnjeg dana!«
  Ljuba mu se pravo zaklinjaše:
»Nije, bego, života mi moga,
I tako mi kuran-hamajlije,
A i onog šehri-ramazana.
Već ja jesam iskala čelenku,
Da onaku i tebi navezem.«
Govorio Firdus-kapetane:
»Uzmi, ljubo, turski abdest na se,
Pa ti klanjaj dva hazret-rečaha![5]) —
  Ona uze turski abdest na se,
Klanja mlada dva hazret-rečata,
Te prouči kuran-hamajliju.
  Zubom škrinu Firdus-kapetane,
Zubom škrinu, a sablja mu sinu,
Udri ljubu po svilenu pasu.
Jä, kako je lako udario,
Dva joj čeda ispod pasa pala.
Kad to vidi Firdus-kapetane,
A on ode svojoj miloj majci,
Te on veli ostariloj majci:
»Hajde, majko, u visoku kulu,

---

[1]) *na molitvi* [2]) *sjedalo nabijeno vunom, pamukom ili perjem* [3]) *molitvu izmolila* [4]) *rad šta, zašto* [5]) *molitva, da joj se Bog smiluje*

Rodi t' snaha do dva sina mlada.« —
Ode majka u visoku kulu,
Al joj neve u krvi plivaše,
Uz nju jesu do dva čeda mlada.
Njojzi veli mlada nevistica:
»Neka tebe, moja svekrvice!
Bolovala devet godin' dana!
Kroz usta ti čemerika nikla,
Ne mogla se s dušicom rastati,
Dok ti mlada ja ne halalila!«[1])
To izreče, teslim dušu dade.
Umr gospo, žalosna joj majka;
Ukopaše lipoticu Hanku,
Sa dvi strane do dva sina mlada.
Dok su hodže od kabura[2]) ot'šli,
Više Hanke turbe[3]) se sagradi;
Viš' glave joj vodica proteče,
A na njojzi rumena ružica;
Niže nogu modra ljubičica.
Iza toga mnogo i ne projde,
Razboli se stara svekrvica.
Bolovala devet godin' dana;
Kroz tilo joj pelin-trava niče,
A kroz usta gorka čemerika.
Govorila stara svekrvica,
Govorila Firdus-kapetanu:
»Uzmi mene na pleća junačka,
Nosi mene do novog turbeta,
Di-no mi je neva ukopana,
Da ja išćem od nje blagoslova,
Ne bi l' meni mlada halalila!« —
Uzimo je Firdus-kapetane,
Uzimo je na pleća junačka,
Nosi majku u to novo turbe.
Al se turbe otvorit ne dade.
Iz turbeta avaz[4]) dolazio:
»Hajd otalen, Firdus-kapetane!
Nos' otalen to pogano tilo!« —

---

[1]) *dok ti ja ne oprostim* [2]) *od rake, groba* [3]) *nadgrobnica, koja se diže nad grobom dobrih i pobožnih ljudi* [4]) *glas*

Odnese je Firdus-kapetane.
Potom projde deset godin' dana,
Umr majka Firdus-kapetana.
Kad se htila s dušom rastanuti,
Ona jeste vasihet [1]) činila,
Da s' ukopa kod mlade neviste.
Kopali je ukraj nevistice.
Kad li svanu i sunce ogranu,
Ishodio Firdus-kapetane,
Ishodio na gornje čardake.
Dojde, projde Firdus-kapetane,
Dojde, projde na demir-pendžere.
Side beže šećer-kahvu piti;
Dade mu se ništo pogledati,
Al mu majka na zemljici leži,
Zemljica joj kosti izbacila.
Sedam su je puta ukopali,
Sedam put je zemlja izbacala.
Kada su je osmi put kopali,
Na kabur su kamen joj metali.
Kad je sutra beže dohodio,
Dohodio, da majku obide,
Tude beže nije nalazio,
Nalazio kamen-ploče teške,
A ni svoje ostarile majke;
Majka mu je u džombu [2]) propala.
Kad to vidi Firdus-kapetane,
Od jada ga glava zabolila.
Ode beže bolu bolovati.
Bolovao sedam bili' dana.
Kad je bilo osmi dan do podne,
Umr mladi Firdus-kapetane.

Antun Hangi, br. 59. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

---

[1]) *posljednju volju* [2]) *šaš u bari*

101.

Gjerzelezovo bolovanje.

Razbolje se Gjerzeleze na Kosovu ravnu polju,
Grdna rano, Gjerzeleze!
Viš' glave mu bojno koplje, a za koplje doro svezan,
Grdna rano, Gjerzeleze!
Viš' njeg grana od jablana, na njoj stoji sivi soko,
Grdna rano, Gjerzeleze!
Dorat njišči, soko vrišči, stoji jeka Gjerzeleza,
Grdna rano, Gjerzeleza!
Hendek [1] kopa dobar doro, hendek kopa do koljena,
Grdna rano, do koljena!
Preda nj pada na koljena, uzima ga po pojasu,
Grdna rano, Gjerzeleza!
Ne bi li ga navalio, da ga nosi do Saraj'va,
Grdna rano, Gjerzeleza!
Progovara Gjerzeleze: »A bora ti, moj dorate!
Vjerni druže, moj dorate!
Ti salomi zlatno sedlo, i sakrši biser-uzdu,
Vjerni druže, moj dorate!
A bora ti, moj sokole, ti odleti do Saraj'va,
Vjerni druže, moj sokole!
Pod tekiju Sinanovu, b'jelu dvoru moje seke,
Grdna rano, dilber-Ajke!
Moga vranca nek opremi, pa ga dade Husejinu,
Vjernom slugi Husejinu!
Neka meni brzo dodje, na Kosovo ravno polje,
Vjerni sluga Husejine!
Seki kaži, da će kosti na Kosovu ostanuti,
Grdna rano, Gjerzeleza!«
Odmah seka opremila Husejina i vranina,
Svome bratu Gjerzelezu.
Na Kosovo Huso dodje, Gjerzeleza zdrava nadje,
Svoga agu Gjerzeleza.

S. R. Bašagić, br. 6. *Iz Sarajeva.*

[1]) *jama*

102.

Ljuba Ivana Senjanina.

Vezak vezlo devet veziljica,
A deseta ljubi Ivanova
U Ivana na bijelim dvorim'.
Tud prolazi Selim Careviću,
Božiju joj pomoć nazivao:
»Bog na pomoć, ljubi Ivanova!
Jes' navezla, jesi l' s' umorila?« —
Ona mu je mlada govorila:
»Zdravo bio, Selim Careviću!
Navezla sam i umorila se.
Lijep ti si, vesela ti majka!
Da m' je taki Ivo gospodare,
Prstene bih moje raskovala,
Konju bih mu za potkovâ dala!
Gjerdane bih moje raznizala,
Konju bih mu grivu nakitila;
A mojega v'jenca zelenoga
Konju bih mu za podgrlje dala!« —
Misli mlada ljubi Ivanova,
Da je niko odnikle ne čuje.
Slušala je zaova najmladja,
Koja bila bratu najdražija;
Lažno majci svojoj povidjela,
Te starici majci govorila:
»O starice, mila moja majko,
Ti s' u zô čas oženila sina,
A u gori u lov otpravila,
Kad mu ljuba druge tajno ljubi.
I danas je Selim Careviću
Za sramotu za bijelim dvorom.«
U to doba Senjanine Ivo,
Stara mu je majka govorila:
»U zô čas sam tebe oženila.
A u gori u lov otpravila;
Ljuba tvoja tajno druge ljubi.
I danas je Selim Careviću

Za sramotu ze bijelim dvorom.
Neg, Ivane, moje d'jete drago,
Ti je svuci do tanke košulje,
I pošlji je majci na tragove,
Bosonogu bez žut'jeh pašmaga,
Raspasanu bez svilena pasa,
Bez prstena, obilježja tvoga,
Bez svatova i vjenčana kuma!« —
Kad je Ivan majku razumio,
K sebi zove nev'jernu ljubovcu,
Pa s nje diže obilježje zlatno,
I nju svlači do košulje tanke,
A oblači potišteno ruho:
Nješto gunja sukna razderana,
Za podvlačak ljetnoga barhama,
A oboje bez poramenicâ,
I košulju svu raspandrcanu;
Osvud golo proviruje meso,
Jer joj ne da ni bezrukovnice,
Niti meće na nju koretine,
Nit joj dava djavoljega pâsa;
Sa glave joj krpu sadirao,
A iz kosâ izvukao traka;
Pašmage joj i bječve izuo,
A ne dao ni poprdučićâ,
Već o pleći nješto torbetine,
U njoj malo vode u mječiću,
Dva rogača i šaku ljutike,
I još k tomu smoku debelomu
Dva ugriska hljeba ječmenoga,
Ječmenoga, ali pljesnavoga.
Pa da vidiš od Senja Ivana!
Kad je tako l'jepo napravio,
Otpravi je dvoru materinu
Gologlavu raspletena vlasa,
Raspasanu bez ikakva pasa,
Bosonogu bez poprdučićâ;
Nema s njome kite ni svatova,
Nit uza nju kuma ni djeverâ.
Pa da vidiš nesrjetne ljubovce,

Gdje se vrće majci na tragove!
I prol'jeva suze od očiju,
Gorko cvili i nevolja joj je.
Jedva živa više Senja dodje
Do nekakva kôka visokoga.
Počinula na studenu st'jenu;
Stade kleti od Senja Ivana
Nesrjetnoga gospodara svoga.
Ona kune i u kami tuče.
Kako kune, dublje izvaljuje,
Kak' uzdiše, kočjem potresuje,
Kako viče, u Senju se čuje!
Pa da vidiš srjeće u nesrjeći!
Začuo je Selim Careviću,
Pa je junak pristao za glasom,
Pak je nadje na studenoj st'jeni.
Kad je vidje, zabolje se teško,
Za b'jelu je uhvatio ruku,
Povede je dvoru bijelomu. —

Baldo Glavić, str. 4061.

Kazivala Marija Peš, mljećka udovica od 70 godina, a naučila je od svoje matere u Prožuri.

103.

Nevjerna strina.

Mili Bože, na daru ti hvala!
Lipo ti je pogledati bilo,
Pogledati devet jetrvica
U nikoga paše Usejina,
A deseta mlada pašinica!
Po redu su na vodu hodile.
Redak dodje mlade pašinice,
Redak dodje, da na vodu podje.
Uze vidro i na vodu podje.
Za njom ide mali Ahmet-ago,
Pak je svojoj strini besidio:

»Čekaj mene, draga strino moja!
Ja ću s tobom k hladnoj vodi poći.«
Osoro mu ona odgovara:
»On'liko te i majka prič'kala,
Koliko te i ja dočekala!«
Kad to vidi mali Ahmet-ago,
Sâm on mladjan k hladnoj vodi podje.
Kad to vidi nevirnica strina,
U vodu je Ahmu ubacila,
Pak zahvati vidro vode hladne,
Pa otidje k dvoru bijelomu.
Susrita je Ahmetova majka,
Pak je nevi svojoj besidila:
»Jetrvice, po Bogu sestrice!
Vidi li mi gdi Ahmeta moga?«
Osoro joj ona odgovara:
»On'liko ga i sunce vidilo,
Kolik' i ja Ahmu sina tvoga!«
Kad to vidi Ahmetova majka,
Ode cvileć k onoj vodi hladnoj,
Iz vode joj ništo progovara:
»Ne pij vode, majko Ahmetova,
Tute ti je Ahmo utonio,
Nevirna ga ubacila strina.«
Kad to vidi Ahmetova majka,
Ode cvileć dvoru bijelomu,
Pa jetrvi svojoj besidila:
»Jetrvice, po Bogu sestrice,
Jer [1]) ubaci Ahmu sina moga?
Jer ga baci u vodicu hladnu?
Kad ubaci, što ne kaza majci?«
Pak uzimlje konca i udicu,
Pa izvadi malog Amet-agu,
Pa mu majka greblje iskopala,
Ispred dvora u bašči zelenoj. —

Mihovio Pavlinović, II., 31. — *Iz Drvenika kraj Makarske.*

[1]) *zašto*

104.

Majka pošla rodu u pohode.

Kad umrije Ivan-begovica,
Ostade joj devet sirotica,
I deseta Mara mezimica.
Svom se babi po kriocu valja,
Valjajuć se, babi progovara:
»A, moj babo, gdje je moja majka?« —
Na to babo njojzi odgovara:
»Moja Mare, moja mezimice!
Otišla je rodu u pohode;
Ne će doći za petnaest dana«. —
Još ne prodje ni petnaest dana,
Oženi se beže Ivan-beže,
I dovede kićenu djevojku.
Njoj se Mara po kriocu valja,
Pa joj lúda tiho progovara:
»Teto moja, gdje je moja majka?« —
Nato njojzi teta odgovara:
»Evo borme tvoje mile majke.«
— »»Borme n'jesi moja mila majka.«« —
Kad to čula nova begovica,
Udari je rukom po obrazu.
Kako ju je lako udarila,
Dva joj b'jela zuba pofalila.
Ciknu Mara kano guja ljuta:
»Ajme meni, moja mila majko!
Jadna sam ti ovo dočekala,
I bez tebe lúda ostanula!« —

Ivan Zovko, II., br. 123. *Iz Bosne.*

105.

Asanagičina siročad.

Razbolje se Asan-aginica,
K njoj dolazi aga Asan-aga:
»Je li tebi žao umrijeti?« —
— »»Meni nije žao umrijeti;
Ja ne žalim sv'jeta lažívoga,
A ni tebe age Asan-age,
Vet ja žalim moje siročadi.
Ti se hoćeš, aga, oženiti,
Pa ćeš doves' oholitu ljübi,
Bit će mojoj djeci oholita.«« —
To izreče, teslim učinila.[1])
Pa je aga l'jepo ukopao.
Do greba je zagledo djevojku,
A od greba jamio za ruku.[2])
Dočekaše dvije sirotice.
»Blago nami, evo naše majke!« —
A ona je njima govorila:
»Kolike ste! vele jadne bile!
Ko će vami čeis[3]) kupovati,
Ko li će vam svate darovati!« —
— »»A, ne boj se, naša mila teto!
Naš će babo čeis kupovati,
Mrtva majka svate darovati.««
Na sanak joj ona dolazila:[4])
»A kaduno, Asan-aginice!
U bašči mi ruža-gondža raste,
Ne beri je, n'jesi je gojila;
U dvoru mi dvoje djece raste,
Ne bij djece, n'jesi ih rodila!« —
U toj sreći malo živa bila,
Raźbolje se Asan-aginica.
Bolovala tri bijela dana,
Pa umrije Asan-aginica,

[1]) *umrla* [2]) *idući do groba, već je sebi odabrao novu ljubu, a vraćajući se kući, primio ju je za ruku i poveo dvoru* [3]) *čeiz, djevojački darovi* [4]) *pokojnica dolazila na san novoj Asan-aginici*

Pa je l'jepo ago ukopao.
Do greba je zagledo djevojku,
A od greba jamio za ruku.
Dočekaše dvije sirotice:
»Blago nami, naše mile majke!« —
Jednoj dava s ruke belenzuke,
Drugoj dala sa grla gjerdana.
Na sanak joj ona dolazila:
»A kaduno, Asan-aginice,
U bašči mi ruža-gondža raste,
Ti je beri, ja sam je gojila!
U dvoru mi dvoje djece raste,
Ti bij djece, ja sam ih rodila!« —

Vinko Palunko, br. 43.

Iz Popova u Hercegovini; kazivala Jele Bukvić rodom iz Burića, a naučila od bulâ Ali-paše Rizvan-begovića u Stocu.

106.

Jurjevo siročenje.

Večerao Smederevac Jure,
Večerao s virnom ljubom svojom.
U ta doba tursko momče mlado,
U ta doba na avliju tuče,
A veli mu Smederevac Jure:
»Ko to doli na avliji tuče?«
Veli njemu tursko momče mlado:
»Pobratime, Smederevac Jure!
Poslo me je care gospodare,
Ako moreš, da do njega dodješ,
Da ga dodješ podvoriti malo,
Malo vrime, tri godine dana.«
Kada ga je Jure razumio,
Tad je svojoj ljubi besidio:
»Da ti bora, virna ljubo moja!
Čuvaj meni bila dvora moga
I nejake dvoje dice moje,

A ja t' idjem podvoriti cara,
Malo vrime tri godine dana.«
Ode Jure bilu Carigradu.
Malo vrime postajalo biše,
Majka svoju pozlobila dicu,
Iz bila ih istirala dvora,
Pak je svojoj dici besidila:
»Da vam bora, troje siročenja!
Vi ajdete, kud je vami drago,
Ja vas više hraniti ne mogu,
Turci su vam bábu pogubili.«
Kad to čuše troje siročenja,
Tad odoše u goru zelenu,
Sakriju se gorom listopadom,
Travu idu,[1]) hladnu vodu piju,
Umiraju od gladi, od žedje,
Golotinje i od bosotinje;
Bukovim se lišćem zavijali.
Tugovali tri godine dana.
Kad je bilo u trećoj godini,
Eto t' idje na konju delija;
Božju im je pomoć nazivao:
»Božja pomoć, troje siročenja!
Čiji jeste, nesritna vam majka?«
Jer jih Jure poznat ne mogaše,
Al' su dica bábi besidila:
»Bora tebi, neznana delijo!
Mi mo dica Smederevac Jurja.
Otiša je bilu Carigradu,
Otiša je podvoriti cara;
Naša nas je pozlobila majka,
Iz biloga istirala dvora,
Pa je majka nami besidila:
Da idjemo, kud je nami drago,
Da nas više hraniti ne može,
Da su Turci bábu pogubili.« —
Kada ih je Jure razumio,
Niz obraz je suzam' oborio,
Pa zagrli troje dice svoje.

---
[1]) *jedu*

Dicu svoju i grli i ljubi,
Pa ih meće za se na konjica;
Dvoje za se, a jedno prida se,
Pa on idje dvoru bijelomu.
Kad je bio iza bila dvora,
Iza dvora dicu ostavio,
Pak ušeta u bijele dvore.
U dvoru je ljubu nalazio,
Pa je svojoj ljubi besidio:
»Da ti bora, virna ljubo moja!
Gdi je meni troje dice moje?«
Ona njemu lažno odgovara:
»Aj ti Jure, mili gospodare!
Kad si pošo bilu Carigradu,
Ne izadje [1]) pô godine dana,
Na nje ti je teška bolest došla,
Srdobolja, velika nevolja;
Preminuše a u malo dana.«
Kada ju je Jure razumio,
Išetao iz bijela dvora,
U dvor svoju dicu uvodio,
Pak prihvati virnu ljubu svoju,
Ter je ljubi svojoj besidio:
»Oj ti ljubo, nevirnice jedna!
Vidiš li ti jadnu dicu našu?«
Pa je hvata za bijele ruke,
Na nju meće voštenu košulju;
Sa dna ju je užegao Jure.
Kada li joj nogam' dogorilo,
Tad je svome Juri besidila:
»Nemoj Jure, mili gospodare!
Evo mi je nogam' dogorilo,
Koje su ti po dvoru šetale.«
Kad trbuhu njojzi dogorilo:
»Nemoj Jure, mili gospodare!
Ev' trbuhu meni dogorilo,
Dicu sam ti u njemu nosila.«
Kada joj je prsim' dogorilo:
»Nemoj Jure, mili gospodare!

[2]) *nije prošlo*

Evo mi je dojkam' dogorilo,
Koje su ti dicu othranile.«
Kada joj je rukam' dogorilo:
»Nemoj Jure, mili gospodare!
Evo mi je rukam' dogorilo,
Koje su ti dicu povijale.«
To izusti, dušicu ispusti!

Alačević, II., br. 98. *Iz Makarskog Primorja.*

107.

Ostavljena siročad.

Kad umire majčin Radojica,
Osta njemu ljuba udovica
I uz ljubu troje siročadi.
Nit se smiju nit ručice daju,
L'jepo Rade ljubu svjetovao,
Na samrti kad je umirao:
»Ne udaj se, moja vjerna ljubo!
Ne udaj se za tri godinice,
Dok prirastu naše sirotice!«
Nije ona poslušala Rade;
Udade se za godinu dana.
L'jepo ju je svekar svjetovao,
Na polasku kad je polazila:
»Ne idi mi, moja snaho draga!
Ne idi mi iz bijelih dvora,
Dok ne zaspe naše sirotice!«
Kad zaspale male sirotice,
Odvedoše Radojevu ljubu.
Svi svatovi gorom pjevajući,
Ona mlada gorom tugujući:
»Mili Bogo i nediljo mlada!
Što će moje trije sirotice?
Nit im ima tko vode don'jeti,
Nit im ima hljeba ukuvati,
Nit ih ima u ložnicu slati.«

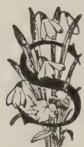
Al govore kićeni svatovi:
»Ne budali, Radojeva ljubo!
Jer u čedâ mlada teta ima;
Ona će im vode donijeti;
Jer u čedâ stara baka ima,
Ona će ih u ložnicu slati;
U čedâ je milostivna strina,
Ona će im hljeba ukuvati.«
Kad u jutru b'jeli dan osvanu,
Izlazile trije sirotice,
Izlazile pred žarano sunce:
»Žarko sunce, jes' vidilo majku?
Sinoć nam je omrknula majka,
A jutros nam nije osvanula.«
Žarko sunce njima odgovara:
»Boraj vama, trije sirotice!
Kad sam sinoć na zapadu bilo,
Vašu majku svati odvedoše;
Svi svatovi gorom pjevajući,
Ona mlada gorom tugujući,
A za vama trima sirotama!« —

Ante i Juraj Kušmiš, br. 17. *Od Marije Kušmiš iz Roždanika u Novskom kotaru.*

108.

Majčina briga za osirotjelom djecom.

Skladno živu dva mila brajela,
Meju[1]) njima gizdava divojka;
Skladno živu, skladno u lov gredu.
Bože mili, koliko su skladni:
Kroz goru se za ruku vodili,
Dosta lipa lova ulovili;
Lipa lova žurku i kožurku
I jelene, zviri plemenite.
Ne vidi ih niko od nikuda,

[1]) *medju*

Nego vile iz gore zelene.
Meju sobom vile govorile:
»Koja bi se od nas jedna našla,
Ma prid milu braću odletiti,
Kâ će milu braću omraziti?«
Sve su vile mukom zamuknule,
I u zemlju crnu pogledale,
Ma ne vila, kâ najmlaja bila,
Nego druge: u rumena lica,
Pak prid milu braću odletila,
Udij [1]) milu braću omrazila.
Brat stariji mlajem [2]) govorio:
»A tako ti, moj braje rojeni! [3])
Ho'mo,[4]) braje, razdiliti lova:
Tebi, braje, žurka i kožurka
I jelene zviri plemenite,
Meni, braje, gizdava divojka!«
Ma brat mlaji starijem govori:
»Nî to pravo, moj braje rojeni!
Oli ne znaš, moj braje rojeni,
Da ti jübi u dvoru ostala?«
A on mu je junak govorio:
»Istina je, moj braje rojeni,
Da mi jubi u dvoru ostala,
Ma je za me gruba i malahna.«
A on mu je opet govorio:
»Istina je, moj braje rojeni,
Da je za te gruba i malahna,
Ma je dvorim' našim ugodila,
I starici našoj miloj majci.«
Tu rič po rič i zavadili se,
Pak je oštre nože povadio,
I bratu je glavu otkinuo,
Mrtav junak crnoj zemji pade.
Kad to vidi mlajahna divojka:
»Ala, brate, što si učinio!
Da bi tebi do potribe bilo,
Ne bi reka':Pomozi, divojko!
Neg bi reka': Pomozi, moj braje!«

[1]) *odmah* [2]) *mladjemu* [3]) *rodjeni* [4]) *hajdemo*

Kada je je junak razumio,
Oštre nože male povadio,
I sam sebe udre u srdajce;
Mrtav junak crnoj zemji pade.
Tu poginu dva mila brajena.
Kad to vidi mlajahna divojka,
Bože mili, žal ti joj je bilo!
Oštre nože male vazimala,[1])
Sama sebe udri u srdajce,
Mrtva mlada crnoj zemji pade.
Tu poginu dva mila brajena,
Meju njima gizdava divojka.
Di poginu dva mila brajena,
Izresla su dva bora zelena;
Di pogine gizdava divojka,
Izresla je tankovita jela.
Kada dojde lito primaliće,
Ma su jeli grane uvenule,
I sa granâ lišće opadalo.
Govore joj dva bora zelena:
»Što si, jele naša, uvenula?
Što ti s granâ lišće opadalo?
Ol te lićna umorila suša,
Ol te more dva bora zelena?«
Govori im tankovita jela:
»A tako vam, dva bora zelena!
Nî me lićna umorila suša,
Ne more me dva bora zelena,
Neg me more dvi sirote moje,
Koje su mi malahne ostale.
Goje mi ih u planini vile,
Spominju me jutrom i večerom,
I u podne, i kad im je drago.
Ma nis' one mlade milovane
Ni od mile majke svitovane!«

Baldo Glavić, str. 4084.

Kazivala Jaka Korunić, seljakinja od 45 godina, iz Smokvice na Korčuli, a naučila je od svoje majke.

[1]) *uzimala*

109.

Ali-aginica.

(Hasan-aginica.)

Razboli se aga Ali-aga
Pod Almišom, čuvajući grada.
Sve su njega kokte oblazile,
Oblazile majke i sestrice;
Ne oblazi mlada aginica,
Jer je mlada skoro dovedena,
Zato joj se sramota godjaše.
Nato s' aga vrlo rasrdio,
Pa joj piše listak knjige b'jele:
»Zakolji se, u dvor' me ne čekaj!
Više kule jasen-gora raste,
A pod kulom hladna voda teče;
Oli bježi u goru zelenu,
Oli skoči u vodu studenu!« —
Knjigu štije mlada aginica,
Knjigu štije, grozne suze lije.
Pitala je stara svekrvica:
»Koja ti je cviliti nevolja?«
Odgovara mlada aginica:
»Pomiri me s agom Ali-agom!
Dat ću tebi tanko ruho moje,
I dat ću ti golemo vjenčanje.« —[1])
— »»Ne bih tebe s agom pomirila,
Da mi dadeš tanko ruho svoje,
Da mi dadeš golemo vjenčanje,
Da mi dadeš mumra[2]) srebrnoga,
I mumurluk od suhoga zlata;
Ne bih tebe pomirila s agom.««
Istom one tako u riječi,
Al ti zveknu na avliskim vratim',
A kad zveknu, dobar konjic skiknu.
Misli jadna Ali-aginica,

[1]) *miraz, što ga je donijela od oca* [2]) *svijećnjak*

Misli jadna, da je Ali-aga;
Stade bježat uz bijelu kulu,
Gologlava bez b'jela poglavja,
Raspasana bez svilena pasa,
Bosonoga bez žutih papuča.
Ona bježi uz goru zelenu,
Da se skače u vodu studenu.
Za njom trči d'jete mali aga:
»Ne bjež', majko, uz goru zelenu!
Ne skač', majko, u vodu studenu!
Nije babo aga Ali-aga,
Već je sinak aga Mehmed-aga;
Ja sam babu s tobom pomirio«.

Nikola Tommaseo, I., br. 100. *Iz Dalmacije.*

110.

Kako žali bula Bumbićeva.

Poboje [1]) se Bumbić Asan-aga;
Pohodi ga bula jubi [2]) svoja.
Asan-aga buli govorio:
»O, vjenčana draga jubi moja!
Kad priminem, žalit hoćeš li me?«
Govori mu vjenčana jubovca:
»O Bumbiću, dragi gospodare!
Kad me pitaš, kazat ću pravo:
Kad primineš, ja ću te žaliti.
Šitkov'jem [3]) ću dvore zagrtati,
I ja ću se bula uresiti,
Pored sa mnom devet ćeri moj'jeh,
Do grebnice tebe ću pratiti,
Pored sa mnom devet ćeri moj'jeh.
Ko me vidi, nek mi se zavidi!
Ko li čuje, nek mi se začudi:
Što učini bula Bumbićeva,

[1]) *pobolje se* [2]) *ljubi; žena njegova* [3]) *očito nečim, što označuje radost i veselje*

Za 'no dobro, što si učinio,
Kad si mene u majke prosio.
Ja te n'jesam uzeti hoćela,
Ma prokleta bila moja majka,
Koja me je tebi obećala!
Ti si često u mene hodio,
Dok si moje lišce obljubio.
Kad si moje lišce obljubio,
Iz moga si dvora pobjegnuo.
Opet si se, bego, povratio,
I ti si se za me oženio.
Lijep sam ti porod porodila:
Devet ćeri, devet djevojaka.
Ti si, bego, u vlaško hodio
I jubio mlade vlahinjice,
Da b' vlahinja rodila vlašića;
Al vlahinja ne rodi vlašića,
Neg vlahinju kako je i ona.
Deseto mi čedo pod pojasom;
Ti si, bego, pošo niz krajine,
Niz krajine ljubiti vlahinje,
A meni si teško zapr'jetio:
Ako čedo ženska glava bude,
Da te b'jelu u dvoru ne čekam;
Da prid dvorom vita jela raste,
Ispod jele hladna voda teče,
Oli mi se utopit u vodu,
Ol o vitu jelu objesiti!
Kad si, bego, iz dvora otišo,
Ja sam čedo porodila malo,
Čedo malo, ma je ženska glava.
Ja se n'jesam utopit hoćela,
Ni o vitu objesiti jelu,
Neg sam, bego, tebe dočekala
S mojom l'jepom u naruču Fajkom.
Kad si, bego, b'jelu dvoru došo,
I vidio, da je ženska glava,
Iz dvora si mene izgonio
S mojom l'jepom u naruču Fajkom.
Ti si b'jele dvore zatvorio,

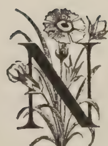
A ja jadna u rosnoj livadi
S mojom l'jepom u naruču Fajkom.
Kolika je božja nojca bila,
Bura puha, sjever snijeg mete,
Čiči moje u naruču čedo;
Do ponoća čiči u naruču,
Od ponoća puklo jom [1]) je srce,
A u tebi, bego na četvero!« —
  A, kad se je bego naslušao,
On je grešnu dušicu pustio.
Da ko vidi bulu Bumbićevu!
Skočila se na noge lagahne,
Šitkovijem dvore zagrtala,
U šitkovo bula s' oblačila;
Pored njome devet ćeri svoj'jeh.
Do grebnice prati gospodara
Pod bubjima i pod sviralima.
  Kad su mlada bega ukopali,
Bula se je dvoru povratila,
I crnijem dvore zagrtala;
U crno se bula oblačila,
Pored s njome devet ćeri svoj'jeh.
Čudilo se malo i veliko
Što učini bula Bumbićeva!

Vlce Palunko, br. 183. *Od Kate Palunko s otoka Šipana.*

111.

Puštenica.

Nigdje s' ovo naći ne mogaše,
Što Ali-beg ljubu milovaše;
Niko njima mani [2]) ne bijaše,
Do li stara Ali-bega majka.
Ona veli Bećir-begu sinu:
»Bećir-beže, drago d'jete moje!
Ti zavadi brata i nevjestu,

[1]) *njoj, Fajki* [2]) *zavidan*

Evo tebi tri struke [1]) dukata«. —
Bećir-beg je majci besjedio:
»Proj [2]) se toga, ostarjela majko!
Hanum-Šaha svemu rodu draga,
Kamo l' nije bratu Ali-begu«. —
Majka vadi svoje b'jele dojke,
Pa govori Bećir-begu sinu:
»Haram [3]) tebi ml'jeko materino,
Dok zavadiš brata sa nevjestom!« —
Kad to čuje beže Bećir-beže,
On izadje na odajna vrata,
Pa prislanja lake merdevine,[4])
Pa se penje kuli na pendžere,
Al nevjesta jaciju klanjaše,[5])
Beg Ali-beg blago pribrajaše.
Kad u kulu beže Bećir-beže:
»Selam aleć, brate Ali-beže!« —
»»Aleć selam, brate Bećir-beže!««
Pa Bećir-beg bratu govorio:
»O moj beže, beže Ali-beže!
Ti si majci vrlo omrznuo,
Ti i tvoja vijerna ljubovca;
Proj [6]) se ljube, beže Ali-beže!
Bolje ti se s ljubom rastaviti,
Nego majčin haram zadobiti«. —
Kad to čuje beže Ali-beže,
On se maši rukom u džepove,
Pa on vadi hiljadu dukata,
Pa ih daje svojoj v'jernoj ljubi:
»Eto, ljubo, do sada vjenčanje!« [7])
On ih daje, ljuba ih rasiplje.[8])
Kada sjutra danak osvanuo,
Osvanuo i sunce granulo,
Ona uze listak knjige b'jele,
I još uz to divit i kalema,
Ona piše knjigu šarovitu.
Ne piše je crnim murećefom,[9])

[1]) *tri niza dukata* [2]) *prodji se toga* [3]) *prokleto ti bilo* [4]) *ljestve* [5]) *molila se Bogu* [6]) *ostavi* [7]) *vratio joj u novcu miraz i time je otpustio* [8]) *ne prima novac, nego ga baca* [9]) *mastilo*

Već je piše krvcom iz obraza,
Pa je šalje svom bratu jedinom:
»Eto tebi moja knjiga b'jela,
Pušćo me je [1]) beže Ali-beže.
Hajde, brate, na čas prije [2]) po me!«
Brzo knjiga bratu dohodila.
Kad je bratac knjigu proučio,
Brzo jesti [3]) seki dolazio,
I doveo devetero konja;
Sve je devet ruha nakupila,
Što li ruha, što bakrli suda.[4])
Pa podjoše niz polje zeleno.
Često se je ljuba obzirala;
Pitao je bratac od matere:
»Što s' obziraš, moja mila seko?
Al ti žao dva blizanca sina?
Al ti žao bega Ali-bega,
Al njegova gotovine mâla? [5])
U tvog brata i saviše mala«. —
»»A, bora mi, moj brate jedini!
Ja ne žalim dva blizanca sina,
Ni begova gotovine mala,
Već ja žalim bega Ali-bega««.
Al kad drugo jutro osvanulo,
Osvanulo i sunce granulo,
Beg Ali-beg rano podranio,
Pa on pošo v'jernu ljubu tražit.
Kad je doša' do njezina dvora,
On se penje uz visoku kulu,
Pa on huknu na džalmi-pendžeru; [6])
Kako huknu, džalmi-tahta [7]) puknu.
Oćuti ga [8]) vjernica ljuba,
Pa je begu tiho besjedila:
»Haj [9]) otalen, beže Ali-beže!
N'jesi mio, kao što si bio«. —

---

[1]) *otpustio me. Tehnički izraz za otpuštanje žena kod Turaka; odatle i imenica „puštenica"* [2]) *što prije* [3]) *jest; vrlo čest oblik mjesto „jeste"* [4]) *posudje od bakra* [5]) *gotova novca* [6]) *staklene prozore* [7]) *okno* [8]) *začuje; taj se oblik javlja u tom smislu u Slavoniji isto kao i u Dalmaciji i Bosni* [9]) *hajd*

Kad to čuje beže Ali-beže,
Skondrlja se[1]) niz visoku kulu,
I on pade u zelenu travu.
Oni misle, da se prenemaže,
Al se beže s dušom rastavio.

Ivan Zovko, IV., br. 176. *Iz Bosne.*

112.

Lijepa Jela.

Lipa Jele po džardinu šeta,
S nevelom se cvitom razgovara:
»Oj nevele, moje sitno cviće!
Niti cvateš, niti ploda daješ,
Kako ni ja ljuba Jankulova!
Evo ima devet godin' dana,
Da sam došla za Jankula mlada,
A nemadem od srca poroda!«
Misli mlada, da ne čuje niko;
Al je sluša Jankulova majka,
Pak je majka Janka dozivala,
I ovako njemu govorila:
»Ah, moj Janko, moje dite drago!
U za' čas te oženila majka!
Evo ima devet godin' dana,
Da te jesam oženila mlada;
Još nemadeš od srca poroda.
Otkad te je oženila majka,
Veće bi ti čedo konja ja'lo,
Britku ćordu u ruci držalo.
Tvoja ti je ostarila majka;
Ne more ti dvore prihoditi,
Ni od dvorâ ključe prinositi.
Kud će, Janko, tvoje pusto blago?
Tvoja Jele po džardinu šeta,
S nevelom se cvitom razgovara,

[1]) *skotrlja se, obori se*

Neveselo cvitku besitkala:
Oj nevele, sitno cviće moje!
Niti cvatiš, niti ploda davaš
Kako ni ja ljuba Jankulova.
Evo ima devet godin' dana,
Da sam došla za Jankula mlada,
A nemadem od srca poroda!« —
Kad je Janko majku razumio,
Izvadio britku ćordu svoju,
S njome ljubu u srce udara.
Kako ju je lako udario,
Na ćordi joj čedo izvadio,
Čedo malo, al je muška glava.
Kad je Janko to čudo vidio,
Jeli ljubi tijo govorio:
»Idjem, ljubo, Splitu na Latine,
Da dovedem od Splita likare,
Ne bi l', Jele, pribolila mlada!«
Bôna Jele Janku odgovara:
»Ne trat' blago, ne hod' po likare!
'vako tvoja pribolila majka,
Kako-no ću i ja ljuba tvoja!«
Rič izusti, dušicu ispusti
Na kriocu Janka gospodara.
Kad je Janko to čudo vidio,
Da je njemu ljuba priminula,
Iza pasa noža izvadio,
Sama sebe u srce udrio.
Kako se je lako udario,
Na nožu je srce izvadio.
Iznova im grebe iskopaše,
Naporedu lipo ukopaše.
Gdi je Jele mlada ukopana,
Tute reste bosilj i vijola,
A najviše ružica rumena.
Gdi je Janko mladjahan ukopan,
Tute reste trnje i kopriva;
Ko s' obode, priboliti ne će.

Alačević, I., br. 90. i II., br. 86. *Iz Podgore u Dalmaciji.*

113.

Hasan-agina nerotkinja.

etao se ago Asan-ago
Po svojemu dvoru bijelomu.
Gledala ga udovica Jela,
Gledala ga s visoka čardaka,
Gledala ga, pa mu govorila;
»Bora tebi, ago Asan-ago!
Zaludu ti sva tvoja ljepota,
Kad je tvoja ljuba nerotkinja.
Uzmi mene, ago Asan-ago!
Rodit ću ti sina zlatokosa,
Zlatokosa, a crnih očiju.« —
To je ago Jelu poslušao,
Pa govori svom bratu rodjenom:
»Bora tebi, moj brate rodjeni!
Vodi ljubu u grad pod vinograd!
Zatvori je u dolnje podrume,
Pa je sici po tanku pojasu!« —
Kad su pošli u grad pod vinograd,
Djeveru je snaha govorila:
»Oj djevere, zlaćeni prstene!
Ne sici me po tanku pojasu,
Već me sici po bijelu vratu;
U mene je čedo pod pojasom,
Čini mi se, da je muška glava.«
Djeveru se vrlo ražalilo,
Vodi snašu dvoru bijelomu,
Zatvara je u gornje čardake.
Kad ujutro jutro osvanilo,
Al ustala stara svekrvica
Dvor pomesti i vode doniti.
Al zaplaka čedo u čardaku;
Zajauka stara svekrvica:
»Čije čedo u našem čardaku?
Čije čedo, kad snašice nema?« —

Pa otvara gornje čardakove:
»Što Bog dao, draga sna'o moja,
Što Bog dao, živo nama bilo!« —
— »»Živo bilo, draga majko moja,
Živo bilo, s agom ga ne bilo!«« —
K njoj dolaze do dv'je zaovice:
»Što Bog dao, draga seko naša,
Što Bog dao, živo nama bilo!« —
— »»Živo bilo, drage seke moje,
Živo bilo, s agom ga ne bilo!«« —
K njoj dolazi ago Asan-ago:
»Što Bog dao, draga ljubo moja,
Što Bog dao, živo nama bilo!«
— »»Živo bilo, s tobom ga ne bilo!«« —
— »Neka tako, draga ljubo moja!
Kupit ću ti tri žuta kavada,
I dva noža zlatom okovata,
I još tome kapu pulin-kapu.[1])« —
— »»Dva te noža u srce ubola!
Pulin-kapa pusta ti ostala!
Ako 'š, ago, i srebro i zlato,
Nigda mio, kô si dosad bio!«« —

Mato Zdjelarević, br. 67. *Od babe Mare Grgurević iz Odvoraca kotara Oriovačkoga.*

114.

Pašino pogibanje za djecom.

Mamut-paša na ćošku sjedjaše,
Svoju ljubu na krilu držaše:
»Moja ljubi, vele si mi draga!
Još da imaš od srca evlada,
I još bi mi vele draža bila«. —
A veli mu Mamut-pašinica:
»Mamut-paša, mio gospodare!
Pušći mene, a uzmi djevojku,

[1]) *šarena kapa; kao da su po njoj pulje (novac od šest parâ)*

Ne bi l' imo od srca evlada«. —
  Pušća paša Mamut-pašinicu,
A on uzme lijepu djevojku.
Udade se Mamut-pašinica.
Ne izadje ni puna godina,
Ona rodi čedo mušku glavu.
Ne izadje ni druga godina,
Ona rodi i drugoga sina.
  Mamut-paša pašinici piše:
Da mu pošlje do dva svoja sina,
Da mi ti se djece nagledati.
  A ne smije Mamut-pašinica.
A on njojzi tvrdu vjeru dava;
Onda posla dvoje djece male.
Crče paša djecu gledajući.

Vinko Palunko, br. 8. *Od starice Jele Bukvić iz Popova polja u Hercegovini.*

115.

Majka zavadnica.

Gdjeno sinoć sunce prihodjaše,
  Ondje Ivo s majkom večeraše,
  A ljuba mu lučom sv'jetlijaše.
  Nehote je iskru ispustila;
Pade Iskra Ivi u njedarca,
Progori mu svilena košulja.
  Ivo šuti, ništa ne govori,
Već govori Ivanova majka:
»U zô čas si, nevo, dovedena;
Gotov' si nas vatrom zapalila«. —
  Ivo šuti, ništa ne govori.
Opet Ivo s majkom večeraše,
A ljuba mu lučom sv'jetlijaše;
Nehote je iskru ispustila,
Iskra pade Ivi na koljeno;
Progoriše čohane čakšire.

Ivo šuti, ništa ne govori,
Al govori Ivanova majka:
»Oj, nevjesto, voda te odn'jela,
U zô čas te u kuću don'jela!
Gotov' si nas ognjem popalila«. —
To se Ivi na ino ne može,
Već on skoči na noge lagane,
Pak udari vjerenicu ljubu.
Kako ju je lako udario,
Tri joj b'jela izbio je zuba,
I tri mlaza krvi otvorio.
Mrtva pade na zemljicu crnu.
U njoj malo čedo proplakalo.
Uze Ivo nože okovane,
Pa joj para po laganom pasu,
Pak izvadi čedo plemenito:
Pozlaćene kike do očiju,
Pozlaćenih ruku do lakata,
Posrebrenih nogu do koljena.
Uzima ga Ivo momče mlado,
Pa ga nosi svojoj miloj majci:
»Naj ti, majko, zelenu jabuku,
Što-no rasla u gjul-bašči mojoj,
A u tvomu dvoru ustrgnuta;
Ti joj nisi dala uzoriti.
Viš' kuće ti jablan drvo suho,
Na njem sjedi crna ptica čavka;
Kad jablanu mladice porastu,
A na čavki pobijeli perje,
Onda će ti Ivo sinak doći«. —
I jablanu ponikle mladice,
I na čavki pob'jelilo perje.
Ali Ive za nikada majci. [1])

Fra Mato Duić, br. 27. *Iz Bosne.*

---

[1]) U pjesmi Fra Mirka Šestića (iz Potočanâ kraj Dervente u Bosni, od Ružice Grgić, knj. II., br. 21.) ima isti ovaj motiv završetak, kakav se ne nalazi ni u koje druge varijante, a čini pjesmu najpotpunijom. — Ivo odlazi u svijet, na „kosnatom gjogatu", a majci poručuje:

S Bogom ostaj, moja mila majko!
Pred kućom ti javor-drvo suho,
Na javoru mrka ptica čavka;
Kad s' omladi javor-drvo suho,

116.

Prokleta maćeha.

Beg Derviš-beg avdest uzimaše,[1])
Beg-Hatidža peškir [2]) mu držaše.
Beg Derviš-beg Beg-Hatidži veli:
»Beg-Hatidža, drago dite moje!
Pusti peškir u zelenu travu,
Pa ti hajde u bijelu kulu,
Pa ti, ćeri, sitan vezak vezi!
Tebe babo na daleko dao,
Na daleko, do Stambola grada,
Za onoga careva rigjala.« [3])
Tu su mlili,[4]) da niko ne čuje;
Al to čuje prokleta maćeha.
Ode Tidža u visoku kulu,
Ona side hitar vezak vesti.
Skočila se Derviš-begovica,
Meće peču,[5]) ogrće feredžu,[6])
Ona ide u goru zelenu,
Ona traži Alagu, Velagu.
Triput jeste njiha pobratila,
Da joj dadnu toke sakovate,
Da joj dadu kopče-jedrenlije.[7])
Daje njojzi Alaga, Velaga,
Dadoše joj toke sakovate,
I dadoše kopče-jedrenlije.
Odnese ih Derviš-begovica,

A pob'jeli mrka ptica čavka,
Onda ću ti, majko u dvor doći. —
Mudra bila Ivanova majka,
Zal'jevala javor-drvo suho,
Pol'jevala mrku pticu čavku,
Pol'jevala pribijelim ml'jekom.
Omladi se javor-drvo suho,
I pob'jeli mrka ptica čavka.
Al eto ti kosnata gjogata,
I na gjogi zobničica torba,
I u torbi Ivanova glava.
Mrtva glava jezik progovara:
„Alal[8]) tebi, moja mila majko,
Što si mene s ljubom omrazila,
Preko b'jela sv'jeta otjerala!“ —

[1]) *prao se prije molitve* [2]) *ubrus* [3]) *viši carski činovnik* [4]) *mnili, mislili* [5]) *obrazina* [6]) *duga haljina, bez koje muslimka nikada ne izlazi iz kuće* [7]) *srebrne kopče za muške čakšire* [8]) *prošteno ti bilo*

Odnese ih bijelome dvoru,
Pa ih meće Tidži u sanduke.
Ona veli begu Derviš-begu:
»Derviš-beže, mio gospodare!
Čula jesam, a vidila nisam,
Da si svoju Beg-Hatidžu dao
Do Stambola, grada bijeloga,
Za onoga careva rigjala.
Mi hajdemo u visoku kulu,
Da Tidžino ruho prigledamo,
Je l' joj ruho za Stambola grada?«
To je begu vrlo milo bilo,
I odoše u gornje čardake,
I odoše ruho prigledati.
Kad su prvi sanduk otvorili,
Jeste njeno ruho za Stambola.
Kad su drugi sanduk otvorili,
I to jeste ruho za Stambola.
Otvoriše sve devet sanduka,
I u njima ruho za Stambola.
Kad deseti sanduk otvoriše,
Ali stoje kopče-jedrenlije,
Alagine toke sakovate.
Govorio beže Derviš-beže:
»Oklen ovo, virna ljubo moja?«
»»Ne znam bogme, beže Derviš-beže;
Pitaj svoje jedinice Tidže!««
Beg-Hatidža u mutfaku[1]) biše,
U mutfaku šećer-kahvu pekla.
Doziva je beže Derviš-beže:
»Beg-Hatidžo, drago dite moje!
Oklen ovo u tvome sanduku?«
Govorila Beg-Hatidža mlada:
»Ne znam, babo, tako mi namáza,[2])
I tako mi šehri-ramazana[3]
I tako mi kuran-hamajlije!«[4])
To se njojzi beže ne viruje,

[1]) *zapravo „mutvak", kuhinja* [2]) *tako mi molitve* [3]) *posnoga mjeseca* [4]) *kutija, u kojoj se nosi kao zapis iz kurana (svete knjige) ispisana rečenica; znači i umanjeno izdanje kurana*

Uze Tidžu za bijelu ruku,
Pa je baca niz visoku kulu.
Hatidžu su meleći [1]) čuvali
Ne slomila ni noge ni ruke.
Za njom baca beže Derviš-beže,
Za njom baca tespih od merdžana,[2])
Pa povika beže Derviš-beže:
»Beg-Hatidžo, drago dite moje!
Ponesi mi tespih od merdžana!« —
Ona babi tespih donosila.
Uzima je beže Derviš-beže,
Pa je baci niz visoku kulu.
Hatidžu su meleći čuvali;
Ne slomila ni noge ni ruke.
Za njom baca beže Derviš-beže,
Za njom baca tespih od merdžana.
Opet viče beže Derviš-beže:
»Beg-Hatidžo, drago dite moje!
Ponesi mi tespih od merdžana!«
Ona babi tespih donosila.
Uzima je beže Derviš-beže,
Pa je baci niz visoku kulu.
Tidža cvrknu kano guja ljuta,
Ona pribi i nogu i ruku.
Umr Tidža, žalosna joj majka.
Kad to vidje beže Derviš-beže,
Opremio jedinicu svoju.
Ukopaše Beg-Hatidžu mladu.
Derviš-beg se natrag povratio,
Pa usadi jelu na kamenu.
Govorio beže Derviš-beže:
»Ako jeste moja Tidža prāva,
Nek se primi jela na kamenu!«
Kada sutra bio dan svanuo,
Veća jela neg visoka kula.
Kad to vidje beže Derviš-beže,
On je svoju ljubu dozivao,

---

[1]) *angjeli* [2]) *brojanice od korala*

Katranli[1]) joj haljine obuko,
Pa na njojzi haljine upali.
I' kulu je beže upalio,
Pa je ot'šo priko bila svita.

Antun Hangi, br. 45. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

117.

Nevjesta umire od zuluma svekrvina.

tkako je svijet postanuo,
Nije lipši cvijet procvatio,
Nit je lipša divojka odrasla,
Nego što je Fatima divojka,
Mila šćerka Mahmut-age starog.
Fatu prose na četiri strane.
Babo Fate nikome ne dade,
Jer je Fata jedina u majke.
Kad je prosi beže Ali-beže,
Dade j' babo, ni riči ne reče.
Lipo babo Fatu opremaše,
Oprema je punu heftu[2]) danâ.
Kad je druga hefta nastajala,
Lipoj Fati svati dolazili,
Da je vode Hlivnu kamenome.
Ljuto cvili Fatima divojka.
Tišio je babo Mahmut-aga:
»Muč', ne plači, drago dite moje!
Često će te tvoj babo obići.«
Govorila Fatima divojka:
»Ne tiš' mene, mili roditelju,
Kad ja imam prokletu svekrvu,
Dvi zaove, do dvi ljute guje!« —
Povedoše lipoticu Fatu.
Sarajevom ide lipa Fata,
Sarajevo bîlo rasplakala.

[1]) *u katran umočene* [2]) *cijeli tjedan, nedjelju dana*

Govore joj Sarajke divojke:
»Kuda ideš, gizdava divojko?
Kuda ideš, žalosna ti majka?
Jä, kakva t' je prokleta svekrva!«
Gorom ide, goru rasplakala.
Njojzi veli ta gora zelena:
»Kuda ideš, žalosna ti majka?«
  Fata šuti, ni mukajet nije,[1])
Već niz lice grozne suze lije.
Obzire se diver Muhamede,
Njojzi veli diver Muhamede:
»Što s', divojko, peču[2]) pokvasila?« —
Njemu veli gizdava divojka:
»Oj divere, moj zlatni prstene!
Je l' istina, što mi gora kaže?«
Njojzi veli diver Muhamede:
»Jest istina, draga snaho moja!«
  U govoru i do dvora došli.
Zdravo svati bilu dvoru došli;
Izlazila prokleta svekrva,
Govorila prokleta svekrva:
»Sjaši s konja, gizdava divojko!
Sjaši s konja, nogu ulomila;
Nisi ata[3]) od bábe dovela.« —
Sjaha s konja gizdava divojka,
Sjaha s konja, sedla se ne dodi,
I unide u visoku kulu.
Izlazile do dvi zaovice,
Ne pitaju: »jesi li sustala?«
Već pitaju: »umiš vezak vesti?«
Govorila mlada nevistica:
»O, Boga vam, do dvi zâve mlade!
Dok otvorim sepetli-sanduke,
Vidit ćete, što sam vama vezla.«
  Potom projde godinica dana,
Dojde babo Fati u pohode.
Na dušeku Fata mu ležaše,

---

[1]) *nije pazila, nije se obazirala ni na što* [2]) *prozirna obrazina od konjske strune opletena s otvorom na oči, nos i usta, što su je nekada nosile turske žene* [3]) *konja*

Jer se Fata bolom razbolila.
Njojzi veli babo Mahmut-aga:
»Što te boli, drago dite moje?«
— »»O, Boga mi, babo, Mahmut-aga,
Mene boli srce i džigere[1]
Od zuluma proklete svekrve,
I od onih dviju zaovica.« —
Tu je bio punu heftu dana.
Govorio babo Mahmut-aga:
»Ja bih išo bilu dvoru svome.«
Govorila Fatima divojka:
»Nejdi, babo, tako ti imana[2]
Dok jedine šćeri ne opremiš!«[3]
To izreče, testim dušu dade,[4]
Umr Fata, žalosna joj majka;
Babo spremi svoju jedinicu,
Opremio, pa je ukopao.
Viš' glave joj bašleke[5] posadi,
Pa on ode dvoru tugujući,
Tugujući za šćerkom jedinom.

Antun Hangi, br. 41. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

118.

Ivan-beg ubija ljube.

Ivo gjogu po gjulbegu voda,
Ljuba mu se po avliji šeće,
Pa besidi beg Ivan-beg ljubi:
»Smiš li, ljubo, zrno dočekati?«
— »»Smidem, Ivo, ne izgubi duše!«« —
Puče puška, ostala mu pusta,
Na ljubi je nikšan sastavio.
Trkom trče beg Ivan-beg ljubi:
»Al ćeš umrit, al pribolit, ljubo? —

---

[1]) *pluća, utrobica* [2]) *tako ti vjere* [3]) *dok je ne sahraniš* [4]) *umre* [5]) *nadgrobni kamen*

— »»Umrit hoću, priboliti ne ću.
Prigledaj mi kćercu Maru moju!««
To izusti, a dušu ispusti.
— Veliku je žalost provodio;
Treći se je danak oženio.
Tri mu kola prid dvorom igrala;
Jedno kolo mladih divojaka,
A drugo je mladih udovica,
A treće je kićenih svatova.
Oko kola beg se Ivo šeće,
Pa besidi kćeri Mari svojoj:
»Što ne pivaš, kćeri Mare moja?« —
Ona babi tiho progovara:
»O, moj babo, nebrojeno blago!
Kako ću ti tužna zapivati?
'nomadne mi umirala majka.« —
Ode Ivo u novu čaršiju,
Piva Mara tanko glasovito:
»Anterija [1]) mile majke moje!
Dok bijaše u moje matere,
Sve je majka pustu uzgrćaše,
Tudjinka je po zemljici vuče.«
Teta [2]) joj je na noge skočila;
Kako ju je lako udarila,
Dva joj zdrava zuba poletila,
I tri mlaza krvi iz obraža.
Ode Mara u visoku kulu,
Ona liga glavom bez uzglavja.
Kad mi dodje Ivo iž čaršije,
Pa on pita virne ljube svoje:
»Ljubo moja, gdi je Mara moja?« —
— »»Evo ti je u zelenoj bašči;
Ona ćosa s Turcim' nevirnicim'.«« —
Idje Ivo u zelenu bašču;
U bašči mu Mare ne imade.
Opet veli beg Ivan-beg ljubi:
»Ljubo moja, gdi je Mara moja?« —
— »»Eno ti je u šikli-odaji,

[1]) *ženska haljina s rukavima* [2]) *maćuha („tudjinka"), koja nije čuvala haljine kao Marina majka*

Ona veze na gjergjefu platno.«« —
Idje Ivo u šikli odaju,
Mara leži glavom bez uzglavja:
»Šta je tebi, kćeri Mare moja?
Ali te je teta ucvilila,
Ali te je glava zabolila?« —
— »»Nit je mene glava zabolila,
Niti me je teta ucvilila,
Nego pala, pa sam se ubila.«« —
Al sa siše [3]) nešto progovara:
»Ti ne slušaj, šta ti Mara kaže!
Maru ti je teta ucvilila.« —
On dozivlje virnu ljubu svoju:
»Ljubo moja, šinula te guja!
Što uradi kćeri Mari mojoj?«
Ljuba Ivi tiho progovara:
»Kad s' otiša' u novu čaršiju,
Piva Mara tanko glasovito:
»»Anterija mile majke moje!
Dok bijaše u moje matere,
Sve je majka pustu uzgrćaše,
A ja pušćam, po zemlji se vuče.««
Još je htila na meni zapalit.« —
Kad te Ivo razumi beside,
On mi jamlja pušku sa čivije;
Puče puška, ubi virnu ljubu. —

Mihovio Pavlinović, II., br. 825. *Iz Ljubuškoga u Hercegovini.*

119.

Kuga umorila Srmu.

Otkada je postala Krajina,
Sva Krajina i Hercegovina,
Nije ljepša uzrasla djevojka,
Što je Srma Numan-begovića.

---

[1]) *s visine*

Srmu majka u Saraj'vo dala
Na amanet svojim daidžama,
Da je dáje[1]) sitnoj knjizi uče,
Dajinice sitnom vezioku.
Nije prošla ni godina dana,
Knjigu piše Srma-begovica:
»Dojdi meni, moja mila majko!« —
Majka drugu Srmi otpisuje:
»Srmo kćeri, moj očinji vide!
Ako si mi kavad[2]) poderala,
Majka drugi na terziju dala;
Ako si mi zlato otrunila,
Drugo majko na vezilju dala;
Ako si mi biser potrunila,
Drugi majka na vinilje[3]) dala. —
Opet Srma majki otpisuje:
»N'jesam, majko, ništa doderala,
Doderala, nit zapekrinila,[4])
Nego kuga mori Sarajevo;
Ona mori i staro i mlado,
A rastavlja i milo i drago.
Sve se bojim, da me ne umori,
Pa ni to mi ne bi žao bilo;
Svak će umr'jet, kad mu je sudjeno.
Da bih, majko, u želji[5]) umrla,
A tebe se ne bih nagledala«. —
Kad je majka r'ječi razumjela,
To je njojzi vrlo teško bilo,
Odmah se je na put opremila.
Svu noć majka preko gorâ išla,
Do sunašca u Saraj'vo sišla.
Ona sreta hodže i hadžije.
Najpr'je nose zelena bajraka,
Za bajrakom okićenu granu,
A za granom Srmu-begovicu.
Njima veli Numan-begovica:
»O, bora vam, hodže i hadžije!

[1]) *dájo (daidža), ujak* [2]) *dozemljuša, svečana skupocjena haljina* [3]) *radenice, koje se bave vezom* [4]) *zamrljala* [5]) *ali bi mi bilo žao, da umrem, a da ne vidim svoje majke*

Čiji mejit,[1]) čija li je grana?« —
Njojzi vele hodže i hadžije:
»Ovo jesti Srma-begovica
Begovice Numan-begovice.«
Njima veli Numan-begovica:
»O bora vam, hodže i hadžije!
Spus'te Srmu na zelenu travu,
Da se jadna i mrtve nagledam!« —
Spustiše je u zelenu travu;
Po njoj pada ostarjela majka.
Kuka jadna kano kukavica,
A prevrće kano lastavica:
»Srmo moja, moj očinji vide!
Žalosna ti ostarjela majka,
Što te nije zam'jenila majka?
B'jele ruke, što me ne grlite,
Ko što ste me i dosad grlile?
Crne oči, što me ne gledate,
Ko što ste me i dosad gledale?
Medna usta, što me ne ljubite,
Ko što ste me i dosad ljubila?« —
Al joj vele hodže i hadžije:
»Šta govoriš, Numan-begovice!
Mrtve ruke grliti ne mogu;
Mrtve oči gledati ne mogu;
Mrtva usta ljubiti ne mogu.« —
To rekoše, Srmu ponesoše;
Pade majka po zelenoj travi.
Oni misle, da se prenemaže,
Al se ona s dušom dijeljaše,
Sve za Srmom od žalosti puste.
Skupiše se po izbor kadune
I hanume,[2]) same begovice;
Opremiše Numan-begovicu.
Kod Srme joj mezar [3]) iskopaše,
Nek se znade: majka i djevojka!

Ivan Zovko, II., br. 23. *Iz Bosne.*

[1]) *mrtvac* [2]) *kadume i hanume, otmene Muslimkinje* [3]) *grob*

120.

Asan-aginičina kletva.

san-aga na kuli sidjaše,
Virnu ljubu na krilu držaše,
Virnoj ljubi htio [1]) govoraše:
»Virna ljube, draga dušo moja!
Koliko si meni odveć draga,
Još da imaš od srca evlada,
Još bi draža meni agi bila!« —
Mučno bilo Asan-aginici,
Ona idje na mermer-avliju,
A na Dunaj, studenu vodicu;
Turski abdes na se uzimala,
U Boga je ona zaiskala,
Da joj Bog da od srca evlada.
Boga moli, Boga domolila;
Bog joj daje od srca evlada.
Porodi se do sedam miseci.
Aga ode u nove timare,
U timare četiri godine.
Tko je prvi na muštuluk doša',
Aga daje nebrojeno blago;
Tko je drugi na muštuluk doša',
Aga daje konja nejahana;
Tko je treći na muštuluk doša',
Aga daje čoju nederanu.
Kad izašla četvrta godina,
Idje aga svomu domu bilu,
Pa mi side ljubi pokraj glave:
»Ljube moja, što si mi rodila?« —
— »»Rodila ti kćercu prinejaku.«« —
Ma to agi vrlo mučno bilo,
Pa ovako ljubi besidio:
»Bog t' ubio, virna ljube moja!
Što s' rodila kutnjeg dušmanina? [2])

---

[1]) *tiho* [2]) *kućnog neprijatelja*

A što nisi ahar-saibiju?« —
Mučno bilo Asan-aginici,
Od muke se bolom razbolila;
Bol boluje tri bijela danka,
Pa mi šalje Arapku-divojku:
»Dušo moja, Arapko-divojko!
A ti hajde na novu čaršiju!
Kúpi meni divit i hartiju,
Da napišem list bijele knjige,
Da ju šaljem do Budima grada,
Da mi dodju bule i kadune,
Da mi kćeri ime pridivaju:
Drugo ime Mal-kaduna mlada,
Ne bi li mi malka vika bila,
Malka vika, a umora kratka! [1]« —
Kad to vidi Arapka-divojka,
Ona hode na novu čaršiju,
Pa mi kupi divit i hartiju.
Ona nosi svojoj gospojici,
Pa mi piše list knjige bijele
Livom rukom na desnom kolinu;
Pa je šalje do Budima grada.
Kad je bulam' knjiga dolazila,
Knjigu štiju bule i kadune,
Knjigu štiju, pa se na nju smiju.
One idju do bila Mostara,
A do kule Asan-age ljube.
Lipo ih je mlada dočekala,
Za pune ih stole posidnula.
Tu su bile tri bijela dana,
I kćeri joj ime pridivale,
Drugo ime Mal-kaduna mlada,
Ne bi li joj malka vika bila,
Malka vika, a umora kratka.
Pa je šalje svome milom bratu,
Svome bratu Šehru-Sarajevu,
A na ime Buljubaši Muji:
»A moj brate, Buljubaša Mujo!
Ti je uči knjizi i jaziji,

[1]) *ne bi li na kratko, brzo umirala!*

Dajinica vezu i pirlitu!« —
  Hode cura Šehru-Sarajevu.
Nije prošla ni godina dana,
Naučila knjigu i jaziju;
Knjigu piše za dva pisaoca,
Vezak veze za dvi vezilice.
Ma kad vidi Buljubaša Mujo,
On napisa listak knjige bile,
Pa je šalje do Mostara grada.
Kad Mostaru knjiga dolazila,
Knjigu štije aga Asan-aga
Za večerom šećerli-baklavom.
Pitala ga Asan-aginica:
»Otkle knjiga, od kog li je grada?
Da bi ona ognjem izgorila!« —
— »»Ne kuni je, virna ljube moja!
Ova knjiga od tvog brata Muje,
Od tvog brata, a od moga šure,
A od naše male Mal-kadune;
Knjigu piše za dva pisaoca,
Vezak veze za dvi vezilice.«« —
  Malo za tim postojalo vrime,
Udri kuga Šehrom-Sarajevom;
Razboli se mlada Mal-kaduna,
Pa je pita Buljubaša Mujo:
»Draga dušo, mlada Mal-kaduno!
Je l' ti drago, da ti majka dodje?« —
  Očim' gleda po visokoj kuli,
Očim' gleda, govorit ne more:
Je joj drago, da joj majka dodje.
  Kad to vidi Buljubaša Mujo,
On napisa list knjige bijele,
Pa je šalje do Mostara grada,
Ovako je u njoj govorio:
»Da ti bora, moja seko draga!
Udaje se Mal-kaduna tvoja;
Ti joj dodji, i ti je obadji!« —
  Knjiga dodje Asan-aginici,
Knjigu štije, pa se na nju smije.
Tri se bila opremala dana,

Tri sejsena ruha bijeloga.
Pa kupuje šimširli-bešiku,
Uz bešiku tananu robinju,
Pak mi podje Šehru-Sarajevu.
Kad je došla Šehru-Sarajevu,
Al eto ti kitica junaka;
Oni nose mrtvu Mal-kadunu.
Prid njima je momče neženjeno,
Ono nosi granu vesligjena.
Od Boga im pomoć nazivala:
»Pomoć božja, kitica junakâ!« —
— »»Da ti zdravo, neznana kaduno!«« —
Al besidi neznana kaduna:
»Oj bora ti, momče neženjeno!
Čija grana, žalosna mu majka?« —
— »»Bora tebi, neznana kaduno!
Ovo jesti mlade Mal-kadune.«« —
Kad to čuje Asan-aginica,
Pa je htila[1]) njima besidila:
»Bora vami, odže i adžije!
Stan'te malo, pustite nosila!
Da ja vidim moju kćercu dragu!« —
To izusti, a dušu ispusti,
I priminu, aramet njoj duši!
Zajedno su obe ukopali.

Mihovio Pavlinović, II., br. 846. *Iz Hercegovine.*

121.

Djevojka i morija.

Kad morija[2]) niz goricu sadje,
Lipu Anu na vodici nadje.
Morija je Ani govorila:
»Božja pomoć, Ano materina!« —
— »»Bog pomogo, neznana delijo!«« —

[1]) *tiho* [2]) *kuga*

— »Nisam, Ano, neznana delija,
Već sam, Ano, od Boga morija,
Koja mori i staro i mlado,
A rastavlja i milo i drago.« —
Moriji je Ana govorila:
»Morijice, po Bogu sestrice!
Nemoj mene mladu umoriti,
Ni mog dragog, Bosiljević Ivu!« —
Morija je Ani govorila:
»Ako budeš prva u tefteru,[1])
Prvu ću te mladu umoriti.« —
Kad morija tefter otvorila,
Prva Ana u tefteru bila,
A za njome Bosiljević Ivo;
Odmah Anu zabolila glava.
Ona ode svojoj miloj majci:
»Steri, majko, mekane dušeke!
Ne steri mi dugo ni široko,
Već mi steri i usko i kratko,
Jer ti ne ću dugo bolovati;
Danas danak i sjutra do podne.« —
Umr Ana litnji dan do podne,
Umr Ivo za njom do večeri.

Ivan Odić, br. 23. *Iz Travnika u Bosni.*

122.

Smrtni madež.

Lipa Mara lišce umivala
Bistrom vodom, varakli-safunom.[2])
Kad s' umila plemenita Mara,
Ona jamlja vedro ogledalo.
Ugledala madež na obrazu;
Vrlo joj se ružan učinio.
Ona jamlja oštra kalamteša,[3])

[1]) *u bilježnici* [2]) *bojadisanim sapunom* [3]) *nož, kojim se kalemi zarezuju*

Izrezala madež na obrazu.
Malka rana, vele bolovala.
Tri dni Mara u neznan ležala,
Četvrti se danak razabrala,
Pa dozivlje milu majku svoju:
»O bora ti, mila majko moja!
Kad mi dodje sudjen sahat, majko,
Sudjen sahat i umrli danak,
Obuci mi gjuzel-odijelo,
Nek me nose kroz gornju čaršiju,
Ispred dvora Banovića Šćepe!« —
Umri Mara, žalosna joj majka!
Lipo je je opremila majka;
Nosiše je kroz gornju čaršiju
Ispred dvora Banovića Šćepe.

Mihovio Pavlinović, II., br. 376. *Iz Mostara.*

123.

Ljuba Damjanova.

U Omera povrh Sarajeva
Zelena mu gora oko dvora,
I u gori zelena livada.
U livadi divno kolo igra,
U tom kolu ljuba Damjanova.
Sve je kolo glavom nadvisila,
I ljepotom kolo prodičila.
Al govori iz kola Nikola:
»Pokrij lice, ljubo Damjanova!
Danas će ti Damjan poginuti
Zbog tvojega lica bijeloga.«
Istom junak u riječi bio,
Puče puška iz kola drugoga
I ubila Damjana u kolu.
Al zaplaka ljuba Damjanova:

»Ruž' rumena istom procvatena!
A sad si mi mladoj opadjena.
Žarko sunce istom obasjalo,
A sad si mi mladoj pomrčalo!« —

Mato Zdjelarević, II., br. 121. *Iz Sibinja kraj Broda.*

124.

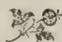
Ne da ljuba sa grla gjerdana.

Budim gradi od Budima Jovo.
Kad je Jovo Budim ogradio,
A Budimu beden posadio,
Otisla se od Budima st'jena,
Jovi prebi nogu u koljenu
I desnicu u ramenu ruku.
On boluje mnogo i za dugo.
Tud naljeze vila nagorkinja,
Božju pomoć ona Jovi viče:
»Što je tebi od Budima Jovo?
Kakva ti je od Boga nevolja,
Pa ti ječiš u travi zelenoj?« —
Jovo vili onda govorio:
»Kad sam Jovo Budim ogradio,
A Budimu beden posadio,
Otisla se od Budima st'jena,
Pa mi prebi nogu u koljenu
I desnicu u ramenu ruku.« —
Onda Jovi vila govorila:
»Da ja znadem, od Budima Jovo,
Da ja znadem, da si vjere tvrde,
Ja bi tebi rane izvidala.
Bi li dao tvoje stare majke,
Tvoje majke oba oka crna,
I sestrine sa prsiju dojke,
I ljubina sa grla gjerdana,
Što su joj ga braća dobavila

Iz Mletaka za oku dukata?« —
Tu jamila kovrmali-pâsa,
Pa utegla od Budima Jovu;
Skoči Jovo kô rodjen od majke,
Pa otomle otišao Jovo,
Pa do svoje dolazio kule,
A stara ga dočekala majka:
»Blago meni, evo moga sina!« —
Šire ruke, u obraz se ljube
I pitaju za junačko zdravlje:
»Jesi l', Jovo, Budim ogradio,
U Budimu beden posadio?« —
Pa je Jovo majci govorio:
»Ja sam, majko, Budim ogradio,
U Budimu beden posadio;
Od Budima otisla se st'jena,
Pa mi prebi nogu u koljenu
I desnicu u ramenu ruku.
Ja ti ležah u zelenoj travi;
Tud naljeze nagorkinja vila:
Što je tebi, od Budima Jovo?
A ja jesam vili govorio:
Da sam Jovo Budim ogradio,
U Budimu beden posadio,
Otisla se od Budima st'jena,
Pa mi prebi nogu u koljenu
I desnicu u ramenu ruku.
Pa ja jesam obećao vili,
Da ću dat joj oba oka tvoja.
Hot' li dati oba oka, majko?« —
A majka je Jovi govorila:
»Hoću, Jovo, oba dati oka;
Moreš mene i sl'jepu 'raniti.« —
Kad do sestre svoje dolazio,
Zaviknula seka: »Blago meni!
Evo meni Jove brata moga!« —
Onda Jovo sestri govorio:
»Hot' li dati sa prsiju dojke?«
A sestra je Jovi govorila:
»Dat ću za te sa prsiju dojke;

Moreš mene i sakatu 'ranit.« —
Pa do ljubi svoje dolazio,
I ljubi je Jovo govorio:
»Hoćeš dati sa grla gjerdana?« —
Al je ljubi njemu govorila:
»Ne dam tebi sa grla gjerdana,
Što su mi ga braća dobavila
Iz Mletaka za oku dukata.
Mogu naći boljeg gospodara,
Koji ne će vina i duhana,
Vet on čuva robe i dućana.« —
To slušala vila nagorkinja,
Pošto čula, da ne da gjerdana,
Ona Jovi rane otrovala.

Vinko Palunko, br. 1. *Iz Popova u Hercegovini; Kazivala starica Jele Bukvić, rodjena Burić.*

125.

Sokolova suza.

Podigla se kita Senjanina
Ispod Senja, grada bijeloga.
Do jednoga otpratila majka,
Ili majka, il sestrica draga;
Za Omerom nitko od nikuda,
Nego samo sirotica Fate.
Priko tri ga sela pripratila,
Za četvrtim tiho besidila:
»Moj Omere, obazri se na me!
Nek ja vidim crne oči tvoje,
Je l' se na njih suza pomolila?« —
— »»Moja Fate, moja dušo draga!
Ne mogu se obazriti na te,
Jer su ovdi čudnovati ljudi;
Bog zna, što bi oni pomislili.
Nego ajde dvoru bijelome,

Pa odšetaj do pod kulu moju!
Pod kulom je jela tankovita,
Na krilu joj sivi sokol sidi.
Kad te dodje želja do Omera,
Ti pogledaj sivoga sokola,
Kako plače za svojim junakom!
Kako plače i kako uzdiše!
'nako i ja, draga dušo moja,
Za tobom ti plačem i uzdišem««. —

Mato Ostojić, I., br. 502. *Kazivao Božo Kegalj iz Ciste u Imotskoj krajini.*

126.

U sokolovim očima vidjela smrt dragoga.

Kad se Omer na vojsku oprema,
Nit g' oprema majka, ni sestrica,
Neg Ajkuna, pod v'jencom djevojka.
Preko tri ga sela prepratila,
Pod skutom mu oružje izn'jela,
Kad su bili u selo četvrto,
Omer tiho njojzi besjedio:
»Vrat' se dvoru, draga dušo moja!
Karat će te stara majka tvoja«. —
Odgovori lijepa djevojka:
»Kaž' mi, dragi, mile oči tvoje,
Da ih štampam na rukave moje!«
Omer joj je tiho besjedio:
»Dušo moja, Ajkuna djevojko,
Ti otidji b'jelom dvoru mome,
Pred dvorom je žućena narandža,
Pod narandžom sivi soko sjedi;
Pogledat ćeš na sokola moga,
Kakve jesu oči sokolove,
Onake su oči Omerove«. —
Kad djevojka r'ječi razumila,
Na polju se s njime pozdravila:

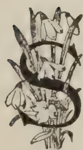
Ostaj s Bogom, draga dušo moja,
Čekat ću te; udati se ne ću,
Piši meni svakoga mjeseca!« —
Djevojka se dvoru povraćaše.
Knjigu primi u godini dana,
Da se Omer bolom pobolio,
Za Ajkunom, lijepom djevojkom:
»Molim tebe, draga dušo moja,
Obidji mi staru majku moju,
Staru majku i sokola moga!«
Tužna bila lijepa djevojka,
Hodila je Omerovu dvoru,
Pohodi mu majku i sokola.
Kad sokola bila zagledala,
Ter kakve su oči sokolove,
Onake su bile Omerove,
Kad vidila lijepa djevojka,
Od žalosti mrtva k zemlji pala,
Kad sokolu oči sagledala.

Nikola Tommaseo, br. 90. *Iz Dalmacije.*

127.

Slavić ne pjeva bez srca.

Sestrica je brata prodavala,
Ni za srebro, ni za suvo zlato,
Već za svilu i za ogledalo.
Tada sestra bratu govorila:
»O, moj brate, kad da ti se nadam?«
Ali brate sestri progovara:
»Nadaj mi se, draga sestro moja,
Kad pobile krila u gavrana;
Slavić-tica zapiva bez srca!« —
Kad je seka brata razumila,
Uhvatila crnoga gavrana,
Pa mu krila mlikom polivala.

Kad je gavran krilim' otresnija
Crna krila, kako su i bila.
Kad to vidi ta divojka mlada,
Uhvatila slavić-ticu malu,
Pa slaviću srce izvadila,
I ovako njemu govorila:
»Slavić-tica, zapivaj bez srca!« —
Al umiruć slavić progovara:
»Kad ti slavić zapiva bez srca,
Unda i ti brata pričekala!« —

Stjepan Banović, br. 32. *Od Kate Banović iz Zaostroga.*

128.

Despotov zavjet.

Kad umire Vuk Despote
Na kriocu stare majke,
Govori mu stara majka:
»D'jete moje, Vuk Despote!
Kom ostavljaš staru majku,
Kome l' svoju v'jernu ljubu?
Kome l' svoje b'jele dvore,
Kome l' svoje britke sablje,
Kome l' svoje sokolove?« —
Odgovara Vuk Despote:
»Oj starice, stara majko!
Podaj ljubu za boljega,
Za boljega, za ljepšega,
Za ljepšega, za višega,
Neg ja jesam Vuk Despote,
Da me ne bi spominjala.[1])
Staroj majki b'jele dvore,
Po nji' šeći do samrti!
Vrankoviću vrane konje,
Da mi trka ne požele,

[1]) *da ne bi za pokojnikom morala uzdisati*

Kô ti nisu ni za mene.[1])
Britkoviću britke sablje,
Da mi krvce ne požele,
Kô ti nisu ni za mene.
Moji mladi sokolovi!
Vi se penj'te i vlješajte,
Kô t' se jeste i za mene!«

Tade Smičiklas, br. 32. *Iz Žumberka.*

129.

Sama sebi ruke odrezala.

akva cvrka od Glamoča grada?
Il je vila, il je ljuta zmija?
Nit je vila, nit je ljuta zmija,
Već je Emka, materino zlato.
Zarobi je bane kaurine;
Vodio je svomu b'jelu dvoru,
Tude sužnji tri godine dana.
Kad četvrta nastala godina,
Njojzi teško gvoždje dodijalo,
Sama sebi ruke odrezala;
Vol'je umr'jet nego tamnovati.

Ivan Zovko, III., br. 197. *Iz Bosne.*

130.

Polumajka i polusestra.

di-no žarko zalazilo sunce,
Undi Mari majka umiraše;
Besedi joj ostarila majka:
»A, ne ciči, sirotice Mare,

[1]) *kao što ga nisu željeli ni za moga života*

Opet će se oženiti babo,
I dovest će prokletu maćehu,
Uz maćehu dilber-Angjeliju.
Ti ne zovi »dilber-Angjelije«,
Već je zovi polusekom svojom,
A maćehom ne zovi »prokletom,«
Već je zovi polumajkom svojom!
Ne će li se ona smilovati
Ne će li ti štogod bolja biti.« —

Mihovio Pavlinović, II., br. 37. *Veljàci.*

131.

Majka na umoru kćer svjetuje.

Razboli se Ivan-begovica
Ivan-begu na mekom dušeku.
K njoj dohodi beže Ivan-beže:
»A bora ti, draga dušo moja,
Šta t' se čini na životu tvome?
Al ćeš umrit, al ćeš priboliti?
Šta ti žališ od ovoga svita?
Ali žališ mene gospodara,
Ali žališ milo blago naše,
Ali žališ bile dvòre naše?« —
A o djeci ni spomena nema.
Bona Mare jedva progovara:
»Vidiš, Ivko, očim' ne vidio!
Umrit hoću, priboliti ne ću.« —
Vidiš cvita od onoga svita
Gjul-behara okola gjerdana,
Crne aspe oko belenzuka.
Umrit hoću, priboliti ne ću.«
Pa dozivlje Anu šćercu svoju:
»O Aneto, draža od očiju!
Kad ti majci dodje sudjen sahat,
Sudjen sahat i umrli danak,

Ti izadji na visoku kulu,
Pa oblači beaz-anteriju;[1])
Opaši se mrkom jemenijom,[2])
A sakri se bijelom okrugom; [3])
Prati majku na obor na vrata!
Jednom reci: jaoh, moja majko!
Drugom reci: s kim m' ostavljaš, majko?
Trećom reci: podji s Bogom, majko!
Trećom reci, pa u dvor uteci!
Gledat će te Banoviću Šćepo,
Gledat će te, pa će besjediti:
Jednom sam je u majke prosio,
Drugom ću te u baba prositi,« —
Luda Ana mudre svjete prima.
Kad joj majci dodje sudjen sahat,
Sudjen sahat i umrli danak,
Ana idje u visoku kulu,
Pa oblači beaz-anteriju,
Opaše se mrkom jemenijom,
A prikri se bijelom okrugom.
Prati majku na obor na vrata,
Jednom reče: jaoh, moja majko!
Drugom reče: s kim m' ostavljaš, majko?
Trećom reče: podji s Bogom, majko!
Trećom reče, pa u dvor uteče.
Gledao je Banoviću Šćepo,
Gledao je, pa je besjedio:
»Luda Ana, ali mudra glava!«
I on prosi Anu u babajka,
I vjenča je sebi za ljubovcu.

Mihovio Pavlinović, II., br. 41. *Iz Mostara.*

---

[1]) *crnu haljinu* [2]) *dugom mahramom (šamijom* [3]) *òkruga (jašmak), povezača*

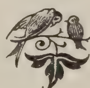
132.

Mlada nevjesta.

lizu gore dvori javorovi,
U njih neva skoro dovedena;
Poslaše je za goru na vodu.
Ne bi neve ljetni dan do podne.
Svekar veli: »što nam ne bi neve?«
A svekrva: »i ne bilo nam je!«
Zâva veli: »da ju otjeramo!«
Djever mladji nevu ogovara: [1])
»Ne ljuti se, bâbo, ni ti, majko!
Teška v'jedra, a nejake ruke,
Daleko je za goru na vodu;
Treba otić i natrag se vratit.«
Oni misle: nitko ih ne čuje,
Al to čuje nevjesta pred dvorom;
U dvor ušla, pjesmu zapjevala:
»Svekar mi se na put opremio,
Na putu mi nogu ulomio!
Svekrva mi dugovjeka bila:
Od zorice do zahoda sunca!
Zâva mi se blizu udomila:
Preko mora triest konak' hoda!
Mladji mi se djever oženio,
Oženio s mojom drugaricom,
Ja mu prva jengjibula [2]) bila!« —
I to bilo, dok ne zajde sunce.

Fra Mato Duić, br. 83. *Iz Bosne.*

[1]) *ispričava* [2]) *kao djeveruša. Jengjibula je zapravo ona mlada žena (ako je neudata, onda se zove „jengjija"), koja ide sa svatovima po djevojku, da je dovede iz roditeljske u čovjekovu kuću, pa da ne bude sama medju muškima.*

133.

Nerodjena majka.

rodila gora veslidjenom,
Ravno polje drobnijem biserom;
Tko će goru od mirlisa proći?
Prodjoše je Nikini svatovi.
Stali svati droban biser brati,
Al ne bere Niko ni djevojka,
Već na konju svjetuje djevojku:
»O, Marijo, draža od očiju!
Kad budemo blizu dvora moga,
Izlazit će prokleta maćeha,
Iznosit će maštrafu šerbeta,
Polu meda, polu žuta jeda.
Uzmi, dušo, nemoj priviknuti,
Pa je podaj kraj sebe djeveru,
Svom djeveru, maćehinu sinu!
Djever će ti tiho besjediti:
Pij, nevjesto, sad je tvoja žedja,
A ti njemu tiho progovaraj:
Moj djeveru, u zlatu prstenu,
Starije je sunce od mjeseca,
I ti djever od mene nevjeste.«
Popi djever, žalosna mu majka!
Jedna mu se kapca otisnula,
Pa je pala gjogi na sedlašce:
Sedlo puče, dobar gjogo crče;
Mrtav Ivko na zemljicu pade;
Osta majka jade jadujući,
Ode Niko s dragom pjevajući.

Mihovio Pavlinović, II., br. 50. *Iz Mostara u Hercegovini.*

134.

Konjićeva kletva.

a dvi grane dvi jabuke,
A na trećoj sokol sjedi,
I on gledi u dolinu.
U dolini oganj gori,
Oko ognja kolo igra.
U kolu je diver snašom;
Diver kolo poninuje,
I na snašu namiguje:
»Oj ti snašo, l'jepa ti si!
Još da su ti crne oči,
Crne oči i obrve,
Sve bi Turke premamila,
I turskoga Alajbeža!«
Alajbeža konj pobeža,
Kroz kovilje i bosilje.
Tjerala ga djevojčica
Jednom granom, jorgovanom.
Al govori mladi konjic:
»Ne kun' mene, djevojčice!
Jer ako te stanem kleti,
Nikada se ne udala!
Ako li se i udala,
Prstena ti ne doneli!
Ako li ti i doneli,
Pod njim čedo ne imala!
Ako li ga i imala,
U vojnu ga otpratila,
Iz vojne ga ne čekala!
Ako li ga i čekala,
Družbina mu konj' dovela,
Naopako osedlana,
I na sedlu rukavice,
Svakom svilom izvezene,
Ponajviše mrkom svilom!

Što je ono mrka svila,
To su majki mrki danki,
V'jernoj seki nediljice,
V'jernoj ljubi godinice!«

Nikola Tordinac, br. 14. *Kazivala Erža Horvat iz Vršende kraj Pečuha.*

135.

Koja se tuži, ta se ruži.

Dvore mela mlada nevistica,
Dvore mela, a suze ronila;
Tud prohodi neznana delija,
Pa je pita neznana delija:
»Šta je tebi, mlada nevistice?«
— »»Ne pitaj me, neznana delija!
U men' ima čedo prenejako,
Pa mi nije sve noći zaspalo,
Nit sam mlada kod njega zaspala,
Pa mi same grozne suze lete.««
— »Pruž' mi ruku, mlada nevistice!
Da ti dadem ja od sanka trave!«
Pruži ruku, ujide je guja;
On je baci za se na konjica,
Pa odleti prìko polja ravna
Kano zvizda priko neba sjajna.
Kad su došli onom bilom dvoru,
Uze vidre mlada nevistice,
Ona hode za goru na vodu,
Pa zapiva, žarko sunce pita:
»Žarko sunce, jesi l' uranilo?
Jesi l' moje dvore obasjalo?
Plače l' moje čedo prinejako,
Tiši li ga moje hudo vojno.?« —

Mihovio Pavlinović, II., br. 78. *Iz Zenice.*

136.

Ranjeni junak.

Vu te černe gore
Žarek ognjec gori,
Okol njega stoji
Trideset junakov;
Si trideset zdravi,
Samo jeden ranjen.
Oni othajaju,
Njega ostavljaju
Vu 'ne černe gore.
On kriči za njimi:
»Ne ostavljajte me
Vu te černe gore,
Neg me ispeljajte
Vu te ravne polje!
Moje belo telo
Zemlju pokopajte,
Samo desnu ruku
Vune ostavljajte!
Ž njum mi privežujte
Moga vrana konja;
Naj me konjic javče,
Kad me ljubav ne će.
Konjic povriskuje,
Ljuba potancuje«.

Kukuljević, misc. II., br. 12.

Iz Hrvatskog Zagorja. Zapisano dne 24. ožujka god. 1832.

137.

Frane i Lijana.

Fran se i Lijana
V kamare zgovara, [1])
Da te poć oni dva
Tja do Raba grada:
»Ti hodi, Lijana,
Majku svoju pitat,
A ja gren tentoga [2])
Barčicu armižat.« [3])
Barčica j' armana,
Srebrom okovana,
Zlatom armižana.
— »Mila majko moja!
Fran se na put spravja [4])
Zove me, da gren s njim,
Tja do Raba grada!«
— »»Ne hodi, Lijana,
Ne hodi, kći moja!
Zač [5]) mi se noćaska
Čudna sanj sanjala:
Da su se s Lijanom
Vali razbijali.«« [6])
— »Mila majko moja!
Ne verujte sanji;
Ne verujte sanji,
Blagoslov mi dajte!« —
— »»Bog ti ne daj putem
Ni vetra ni vala, [7])
Samo jedno malo [8])
Bure termuntane!«« [9])
Kad su oni prišli
Nasred silna mora,
Popuhnula bura,

[1]) *dogovaraju se* [2]) *idem dotle* [3]) *spremiti* [4]) *pripravlja* [5]) *zašto, jer* [6]) *da su je nosili* [7]) *kletva materina: da ne dobiju povoljna vjetra!* [8]) *talijanizam (un poco): nešto malo* [9]) *zapadni vjetar ispreko gore*

Bura termuntana,
Utopil se je Fran
I lipa Lijana.
Kad su šli [1]) ribari
Ribice loviti,
Oni su mislili,
Da su vêle [2]) ribe,
A to je bil mlad Fran
I lipa Lijana.
Frana su ponesli
Svetomu Andriji,
A lipu Lijanu
V kloštar koludricam'.
Na Franu 'e zgorela
Sveća od soldina,
Na lipoj Lijani
Dumpler [3]) od cekina;
Na Franu je zrasla
Kita mažurane,
Na lipoj Lijani
Garoful s tri grane.

Roman Bauzer, br. 1. *Iz hrvatskog Primorja.*

138.

Bolani Mujo i tambura.

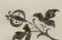
U polju se al-čador vidjaše,
Pod njim Mujo rane bolovaše,
Viš' glave mu tambura stojaše,
A Mujo joj tiho govoraše:
»Tamburice, moja dangubice!
Terzijane, moj golem zijane!
Dosti ste me gladna nahranili,
I žedjahna vinom napojili.
Ja sam s vama dosta namamio

---

[1]) *išli* [2]) *velike* [3]) *duplir*

Udovicâ na gornje čardake,
Pušćenicâ na avlinska vrata,
Djevojaka na demir-pendžere;
Sad ćete mi pusti ostanuti.
Tamburice, moja dangubice!
Da te svojoj ja poklonim majci,
Majka drdli,[1]) a ti vrlo sesli,[2])
Vazda bi mi majku rastužila.
Da te bratu ja poklonim svome,
Malešan je, kucati ne znade.
Da te svojoj ja poklonim seki,
Seka luda, a ti vrlo huda,
Mladu bi je glasom zanijela.
Da te svojoj ja poklonim dragoj,
Još je mlada, može se udati,
Pa će tebe drugom odnijeti.
Tamburice, moja dangubice!
Ja ću junak tebe pokloniti
Svom jaranu, Ibri barjaktaru.
Ne bi li me Ibro požalio,
I s tobom me u pjesmi pjevao!«

S. R. Bašagić, br. 30. *Iz Sarajeva.*

139.

Bolje krvnica nego mati i punica.

Pod Travnikom zelena livada,
Po njoj Ivo vrane konje pase.
Stara majka kćerku dozivala:
»Oj, Jelice, mila kćeri moja,
Ti otidji bratu na livade,
Pak odnesi ručak bratu svomu,
A čuvaj se, moja kćeri draga,
I prid bratom nemoj s' umivati,
Jer je Ivo momče vragolasto!«

---

[1]) *turska riječ „dertli", žalostan* [2]) *razgovorna?*

Sestra Jela ručak odnosila,
Odnosila i bratu donila.
Brate ruča, sestra se umiva.
Misli sestra, da joj brate ruča;
Brat ne ruča, već on sèstrê gleda,
Pak besjedi sestrici Jelici:
»Sestro moja, bila ti si lica,
Daj da brate obljubi ti lišce!«
Al Jeluša bratu progovara:
»Muči, brate, mukom zamuknuo,
Pod nami će trava uvehnuti,
Nad nami će sunce pomrčati,
I vedro se nebo prolomiti.«
Brat ne sluša, već sestri dolazi,
Pak je hvata po svilenu pasu,
Pak je baca u zelenu travu,
Pa kada je Jelu obljubio,
Ona ode svom bijelu dvoru.
Nedaleko majka j' ugledala,
Pak prid kćerku biše išetala:
»Oj, Jelušo, mila kćeri moja!
Što je tvoje potamnilo lice?
Što su tvoje kose pomršene?
Što su tvoje oči pomućene?«
A majci je kćerka besidila:
»Prhnuo je vitar sa planine,
Pak je moje oči pomutio;
Kroz goru sam, majko, prohodila,
Pak su mi se kose pomrsile;
Vrh mene je ptica proletila,
Pa je meni lišce ublidilo.« —
Poručuje ostarila majka,
A na glavu svom sinu Ivanu,
Da on dodje do bijele kule.
Kako stiže poruka Ivanu,
Odmah se je Ivan osjetio,
Pak napored svoje konje sveza,
I eto ga svojoj kuli biloj.
Naporedo sidala ih majka,
Povadila nože okovane.

Govori joj Jeluša divojka:
»Siči mene, a nemoj Ivana!«
  Ćordom mahnu ostarila majka,
Ćordom mahnu, osiče im glavu,
Pak besjedi ostarila majka:
»Volim biti vaša krvarica,
Nego sinu majka i punica.«

Mihovio Pavlinović, II., br. 64. *Iz Makarske u Dalmaciji.*

140.

Jadna Jerka.

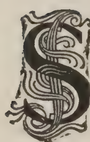
Podno gore žele žetelice:
Sto momaka, trista divojaka.
Jerka im je vodu dodavala,
A desnicom lišce zaklanjala,
Da joj babo lišca ne ugleda.
Al joj babo lišce ugledao:
»Ćeri Jerko, crna ti si oka;
Moli Boga, da ti umre majka!
Za se ću te babo privinčati«. —
  Od žalosti Jerka se razboli,
Zasebice za tri godinice,
I četvrte četiri miseca.
Umre Jerka, pokojna joj duša!
  Njegova ga ljuba proklinjala:
»Kroz kosti mu trava pronicala!
U ušima miši gnjizdo vili,
Kroz kolina muhe prolićale,
Od poroda svašta dočekao!« —

Mato Ostojić, I., br. 510. *Od Jage Dundić iz Grabovca u Imotskoj krajini.*

141.

Sestra otrovnica.

unce zadje za dvije planine
Dodje Ivo medj dvije Vlainje,
Jednu ljubi, druge mu se ne će.
Al govori tanana Vlainja:
»Ljubi mene, prelijepi Ivo!«
»»Ne ću tebe, tanana Vlainjo,
Jer ti imaš brata jogunasta;
Kada bi se ponapio vina,
On bi mene mladjana ubio««.
Ona ide u goru zelenu,
Ona hvata zmiju jedovitu;
Polak čaše jada uhvatila,
Pa je nosi svom bratu jedinom:
»Nuder, brate, ponapi se vina!«
»»Deder, sejo, ti si postarija!««
»Hvala, brate, već sam se napila«.
Uze bratac, ponapi se vina;
Kad se napi, uma' mrtav pade.
Ona ide prelijepom Ivi,
Pa govori prelijepom Ivi:
»Ljubi mene, prelijepi Ivo!
Ja sam svoga brata otrovala«.
»»Ne ću tebe, tanana Vlainjo!
Ti si svoga braca otrovala,
I mene bi, mladjana junaka««.

Terezija Burazović, br. 113. *Iz Kraljeve Velike kraj Požege.*

142.

Sestrine oči u moru.

Rodila loza dva grozda,
Hranila majka dvi kćeri;
Jednoj je ime Anica,
Drugoj je ime Marica.
Prosio Ivo Maricu,
Ne da mu majka Maricu,
Već daje seku Anicu.
Kada su došli na morje,
Zaiska Ana vodice:
»Dodaj mi, Ivo, vodice,
Iz tvoje b'jele ručice!«
Govori Ivo Anici:
»Savi se, Ano, u morje,
Napi se hladne vodice!«
Savi se Ana u morje,
Da pije hladne vodice;
Turi je Ivo u more,
Napi se Ane vodice.
A kad je prošla godina,
Al Ide Ivo punici.
Pitala Ivu punica:
»Što radi seka Anica?«
»»Kada me pitaš, kazat ću.
Bilo je platno navrgla,
Muško je čedo rodila;
Bilo je platno trgljivo,
Muško je čedo plačljivo.
Poslala mene po Maru,
Da bude Mara dadilja««.
Dade mu baba Maricu.
A kad su došli na morje,
Zasja se nešto u morju.
Pitala svaja Marica:
»Šta se to zasja u morju?
Ili je sunce il mjesec,

Ili je riba moruna,
Ili je burma zlaćena?«
Govori Ivo Marici:
»Niti je sunce nit mjesec,
Niti je riba moruna,
Niti je burma zlaćena,
Već tvoje seke očice«.
To čula seka Marica,
Skočila Mara u morje:
Kad nema seke Anice,
Nek nema ni nje, Marice!

Marko Petričević, br. 121. *Iz Starih Mikanovaca.*

143.

Sestra u neznanju otrovala sestru.

Râni majka sirote nejake
Tri godine u gori zelenoj.
Kad je stala umirati majka,
Lipo im je ruho podililа;
Seki Jeli tanene rukave,
Bratu Pavlu zelenu dolamu,
Seki Ani kruna materina.
Bratac o'šo, pa se oženio,
Jelu vodi Kraljevića Marko,
A ostaje sestrica Anica.
Ostala je u gori zelenoj.
Ostala je tri godine dana.
Od glada je s hrašća koru jela,
Od žedje je s lišća rosu pila.
Nadnišo je Kraljevića Marko,
Pa ju uze za desnicu ruku,
Pa ju vodi dvoru bijelomu,
Pa govori Kraljevića Marko:
»Oj Jelice, mlada gospodjice!
Evo nama mlade dadiljice!«

Jelica ju uzme za desnicu,
Pa ju vodi gore na čardake,
Da joj bela[1]) čedo nenijano.
Pjevala je mlada dadiljica:
»Beli, lali, čedo nenijano!
Bilo živo i ocu i majki,
I men' teti, materinoj seki!«
Al su oto saslušale sluge;
Oni idu gospoji Jelici:
»O, Jelice, mlada gospojice!
Kako pjeva naša dadiljica:
»»Bela lalo, čedo nenijano!
Ne živilo ni ocu ni majki,
Ni men' teti, materinoj seki!««
Al govori Jelica kraljica,
I zaziva svoje vjerne sluge:
»Vi idite u goru zelenu,
Pa valjajte klade kladovite,
Pa vatajte zmije šarovite!
Nacidite jednu čašu jeda,
Jednu jeda, a drugu čemera,
Da napojim mladu dadiljicu!«
Oni idu u goru zelenu,
Pa valjaše klade kladovite,
Povataše zmije šarovite,
Nacidiše jednu čašu jeda,
Jednu jeda, a drugu čemera.
Hitro idu dvoru bijelome,
Pa dadoše kraljici Jelici.
Ona ide na gornje čardake,
Da napoji mladu dadiljicu:
»Evo tebi, mlada dadiljice,
Da s' napiješ vina rumenoga!«
Al govori mlada dadiljica:
»Kad je moja umirala majka,
Ona me je lipo svitovala,
Da ne pijem vina ni rakije,
Da ne pijem prvo starijega!« —
Al govori gospoja Jelice:

[1]) *ljulja*

»Ja sam pila, i tebi donila.« —
  Kako se je mlada ponapila,
Oma' su joj oči iskočile.
Pa govori sestrica Anica:
»Tko bi meni ruho razložio,
Čini mi se, da b' mi odlanilo.« —
Al eto ti gospoje Jelice;
Ona joj je ruho razložila.
Ozgor najde krunu biserovu,
Pa govori gospoja Jelica:
»Otkud tebi kruna biserova?« —
Odgovara mlada dadiljica:
»Lipo i' majka pod'jelila ruho.
Seki Jeli tanene rukave,
Bratu Pavlu zelenu dolamu,
Meni, Ani, krunu od bisera.« —
  Kad je seka razumila riči,
Trže sablju, sebi siče glavu,
Leteći je govorila glava
»Kada nema sestrice Anice,
Neka nema ni sestre Jelice!« —

Klotilda Kučera, VI., br. 14.

Od Staže Paokovićeve iz Vodjinaca u Slavoniji.

144.

Sestra voljela bratu nego sinu.

eka brata na večeru zvala:
  »Hodi, brajo, večerat sa sejom!«
  Al je brate seki govorio:
  »Nije, seko, do večere tvoje,
Već je, seko, do nevolje moje.
Sinoć sam se s Turcim' okladia,
Tvrd je oklad moja rusa glava.«
  Al je njemu besidila seka:
»Moj brajane, moje dobro milo!

Ja imadem do tri sina moja;
Mogu jednog prigoriti za te.«
Kad je brate seku razumio,
U bilu je kulu uhodio,
Pa sa svojom sekom večerao.
Kad je bilo jutro osvanulo,
A i žarko sunce ogranulo,
Pa je seka bratu govorila:
»Moj brajane, moje dobro milo!
Sada ne znam, što bih učinila,
Kojega bih sina prigorila;
Da prigorim najstarijeg sina,
Najstarijeg i najpametnijeg?
Da prigorim najsridnjega sina,
Najsridnjega, moga Radovana,
Tko će staru radovati majku?
Da prigorim najmladjega sina,
Najmladjega, moga Milovana,
Tko će staru milovati majku?« —
Al je brate seki govorio:
»Moja seko, viro i neviro!« —
Opet mu je seka govorila:
»Moj brajene, moje dobro milo!
Opet će se seka obraćati,
Prigorit će najstarijeg sina,
Najstarijeg i najpametnijeg.« —
Pa dozivlje svog Ivana sina:
»Oj Ivane, drago dite moje!
Ti ulazi u bijelu kulu,
Pa oblači svu svoju odoru,
Svu odoru, što je najlipšega,
I zadivaj nože iza pasa,
I uz nože do dvi breške male,
I uz breše palu okovanu,
Pa ulazi konjma u podrume,
Pa izvodi najboljeg konjika
Po imenu doru pritiloga,
Pritiloga doru visokoga;
Hodit ćemo tvomu ujki na pir.« —
U Ivana pogovora nema,

Pa ulazi u bijelu kulu,
Pa oblači svu svoju odoru,
Svu odoru, što je najlipšega;
I zadiva nože iza pasa,
I uz nože do dvi breške male,
I uz breše palu okovanu,
Pa ulazi konjma u podrume,
Pa izvodi doru pretiloga,
Pa je Ivan majci govorio:
»O starice, moja mila majko,
Hajmo sada momu ujki na pir!« —
  Starica mu besidila majka:
»Oj Ivane, drago dite moje!
Hajde, dite, malo unapride;
Nije majka darove spremila.« —
  U Ivana pogovora nema,
Pa on hode malo unapride,
Da se baci konju u sedlašce.
Ne da dore ni gledati na se,
Čemu l' Ivu pušćat u sedlašce.
  Pak je Ivo majku dozivao:
»Oj starice, moja stara majko!
Ne da dore ni gledati na se,
Čemu l' mene pušćat u sedlašce.«
  Starica mu besidila majka:
»O Ivane, drago dite moje!
A ti leti nebu pod oblake,
Pa ti sidaj dori u sedlašce!« —
  To je Ivan majku poslušao,
Pa on leti nebu pod oblake,
Pa ti sida dori u sedlašce,
Pa on leti preko polja ravna
Kano zvizda priko neba sjajna.
Kad je bio nasred polja ravna,
Natrage se Ivan obazrio,
Pa dorinu svome govorio:
»Moj dorine, moje dobro milo!
Kako nema stare mile majke?
Je l' mi moje dare već spremila?« —
  Kad je doša' pod ujkinu kulu,

Tu je Ivan Bogu uzdahnuo:
»Bože mili, na daru ti hvala!
U mog ujke topâ ni pušaka,
Niti ima kićenih svatova.« —
Kad je doša prid ujkinu kulu,
Unde Ivan konja razigrao,
Veže konja za jelu zelenu,
Pa ulazi u ujkinu kulu,
Ma u kuli tri Turčina mlada.
Jedan veli: »Rodila ga majka!«
Drugi veli: »Žalosna mu majka!«
Treći mahnu, odsiče mu glavu.
Leteć mu je govorila glava:
»Bog prokleo svaku staru majku,
Koja voli bratu nego sinu!« —

Mihovio Pavlinović, II., br. 54. — *Iz Ugljanâ u Dalmaciji.*

145.

Jadi Bilandžića Ive.

Sinoć Ivo ode na Doljane,
I ostavi pod prstenom zlato.
Koju večer Ivo na Doljane,
Onu večer u avlatu zlato:
Koju večer Ivo sa Doljana,
Onu večer priprošeno zlato.
Majku staru prid avlijom najde.
Ne veli joj: »Kako si mi, majko?«
Već je pita: »Kako moje zlato?«
Sve mu majka po istini kaže.
On uzimlje skale[1]) srebrenove;
Prislanja ih kuli uz bojove,
Pa se penje na gornje tavane,
Pa uzimlje gusle i tambure;
Sitno kuca, a tanje popiva,

[1]) *ljestve*

Glavom kreće i tamo i amo,
Ne bi l' svoje ugledao zlato.
On je svoje ugledao zlato
Na dušeku Nike Kojundžije.
A, kako je Niko milo ljubi!
Sve joj biser ispod vrata truni.
Brez stida mu cura odgovara:
»Kučkin sine, Niko Kojundžija!
Ne truni mi biser ispod vrata!
Nisi za to brojio dukate,
Neg moj dragi, Bilandžiću Ivo!«
A to Ivo i sluša i gleda,
Pa uzimlje šarku drugaricu,
Pa je šarki puški govorio:
»Šarka puško, ne ostala pusta!
Ubij meni onoga junaka!
Ne nagrdi moga lipa zlata!
Vidiš ona puca niz nidarca;
Ja ću ona puca razlivati,
Na te, puško, hoću salivati.« —
To izusti, puški vatru dade.
Ma je svoje pogodio zlato,
Medju oči u čelo bijelo.
Cura pade, Ivan joj dopade,
Ter je svome zlatu govorio:
»Zlato moje, hoćeš priboliti?
Da ti tražim lika i medika,
Da ti dižem od Zadra likare?« —
Odgovara ranjena divojka:
»Zlato moje, ja pribolit ne ću.
Ne trati se, ne diži likare,
Niti kupuj za dukat melina!
Već m' ukopaj bilom rukom svojom,
Nek svak znade, da sam tvoja bila!« —
To izusti, i dušicu pusti
Na kriocu Bilandžića Ive.

Mato Ostojić, I., br. 74.

Od Mata Raosa u Medovdolcu Imotske krajine.

146.

Ljubav materina.

ajka hrani nejaka Stipana
U zlo vrime, u gladne godine,
Kad je bila ponajskuplja hrana,
Oka brašna trideset dinara.
A kad ga je othranila majka,
Othranila i oženila ga,
Oženila s gizdavom djevojkom,
Prvo jutro Stipanova ljuba,
Prvo jutro u dvoru zaplaka.
Pitao ju Stipan gospodaru
»Što je tebi, moja draga ljubo?
Jesu l' tebi ne u volji dvori,
Ili ti je ne u volji majka,
Ili sam ti ne u volji Stipo?«
Al govori Stipanova ljuba:
»Da su meni ne u volji dvori,
Ti bi dvore lasno prominio;
Da si meni ne u volji Stipo,
Ne bi bila Stipu oženila;
Tvoja mi je ne u volji majka.
Ako svoju ne pogubiš majku,
Ja ću ti se objesiti mlada
U pol dvora na suvog javora.« —
Na to Stipo haje i ne haje.
Drugo jutro Stipanova ljuba,
Drugo jutro u dvoru zaplaka;
Pitao ju Stipan gospodaru:
»Što je tebi, moja draga ljubo?
Jesu l' tebi ne u volji dvori,
Jesam li ti ne u volji Stipo?«
Al govori Stipanova ljuba:
»Da su meni ne u volji dvori,
Ti bi dvore lasno prominio;
Da si meni ne u volji Stipo,

Ne bih bila Stipu oženila.
Tvoja mi je ne u volji majka!
Ako svoju ne pogubiš majku,
Ja ću ti se utopiti mlada,
Utopiti u 'no sinje more!« —
To se Stipi na ino ne može.
On uzima staru milu majku,
Uzima ju za desnicu ruku,
Pa ju vodi u goru zelenu,
Pa ju veže za jelu zelenu,
Obadva joj oka izvadio.
Pa uzjaše vranoga konjica,
Pa on iđe dvoru bijelomu.
S daleka ga ugledala ljuba,
Još se dalje prid njeg išetala:
»Kam' ti, Stipo, hrano materina,
Kam ti, Stipo, srce materino?« —
Na to Stipo haje i ne haje,
Al govori Stipanova ljuba:
»Ako svoju ne pogubiš majku,
Ja ću ti se utopiti mlada,
Utopiti u 'no sinje more.«
To se Stipi na ino ne može,
Već on ide u goru zelenu,
Pa on traži staru milu majku,
Pa on vađi nože iza pasa,
I udara majku u srdašce.
Kako ju je lako udario,
Na nožu joj srce izvadio,
Zamata ga u svilnu maramu,
Pa ga meće u desne džepove.
Kad je bio u pol gore crne,
Pod Stipanom konjić pokleknuo,
Pade s konja Stipan gospodaru.
Progovara srce iz džepova:
»Ubi l' mi se, hrano materina?
Ubi l' mi se, srce materino?«
Na to Stipi vrlo žao bilo.
Kad je došo blizu b'jela dvora,
S daleka ga sagledala ljuba,

Još se dalje prid njeg išetala:
»Kam' li, Stipo, srce materino?«
Trže noža Stipo gospodaru,
Pa udara ljubu u srdašce.
Kako ju je lako udario,
Na nožu joj srce izvadio,
Pa govori Stipan gospodaru:
»Od zla roda da nij' ni poroda!
Od zle kuje da nij' ni štenaca!« —

Mato Zdjelarević, II., br. 111. *Iz Sibinja kraj Broda.*

147.

Voli ljubu neg sveg svijeta blago.

Seka brata na večeru zvala:
»Ajmo, brate, da mi večeramo!« —
— »»Prodji me se, moja seko draga!
Nije meni do večere tvoje,
Već je meni do nevolje moje.
U kući mi tri Turčina mlada;
Oni ne će blaga ni jednoga,
Oni ne će konja od megdana,
Nit će ruse sa ramena glave,
Već mi hoće ljubu virenicu.«« —
Seka bratu riči besidila:
»Ej bora ti, moj rodjeni brate!
Ti ne davaj blaga nikakvoga!
Ti ne davaj konja od megdana,
Niti ruse sa ramena glave,
Već im dadi ljubu virenicu!
Lako tebi ljubu nalaziti,
Ama nije glave namistiti.« —
— »»Muči, seko, mukom zamuknula!
Volju [1]) ljubu neg sveg svita blago;
Neg šarina Kraljevića Marka,

[1]) *volim*

Nego rusu na ramenu glavu.
Ne dam ljube, dok je ćorde ljute,
Dok je praha i olova teška.
A kad vidju, da ću poginuti,
Na ljubu ću nikšan omiriti
Medju oči u čelo bijelo,
Nek mi nije po smrti sramote!«« —

Mato Ostojić, I., br. 95. *Od Jage Dundićeve iz Grabovca u Imotskoj krajini.*

148.

Težak grešnik.

Bolovao bolan Andrijašu,
Bolovao devet godin' dana;
Kroz kosti mu trava pronicala,
A kroz usta ljuta trubeljika,
Iz jezika gorka čemerika.
Od njega se braća odreknula,
Odrekla se previjerna ljuba,
Samo nije stara mila majka.
Al govori bolan Andrijašu:
»Ovor jesi, stara mila majko!
Preži meni hitre bedevije,
Bedevije pod nove kočije;
Vozi mene moru na brigove,
Pa me bacaj u to sinje more!«
To je majka za Boga primila;
Upregla mu hitre bedevije,
Pa ga vozi moru na brigove;
Bacala ga u 'no sinje more,
Bacala ga do dva do tri puta;
Majka baci, a more izbaci.
Al govori bolan Andrijašu:
»Vozi mene dvoru bijelomu,
Pa mi loži oganj-vatru živu!«
To je majka za Boga primila,

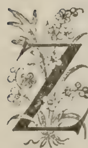
Vozila ga dvoru bijelome;
Ložila mu oganj-vatru živu.
Bacala ga do dva do tri puta.
Majka baci, a vatra izbaci.
Al govori bolan Andrijašu:
»Dovezi mi svih devet popova,
I desetog oca igumana!«
To je majka za Boga primila.
Dovezla mu svih devet popova,
I desetog oca igumana.
U ruci mu trostruka kandžija,
Pa on bije bolna Andrijaša.
Kud ga šica, tuda krvca pišca:
»Kaži, Rade, što si sagrišio?
Ljut se kamen od tebe stvorio!«
Al govori bolan Andrijašu:
»Nemoj mene, oče igumane!
Kazat ću ti, lagat tebi ne ću:
Pet sam godin' arambaša bio,
Po crkvi sam oltare rušio,
Sveto tilo u pušku metao,
Kaleži sam konje potkivao«. —
To izusti, pa dušu ispusti;
Kamen mu se od tila stvorio.

Mato Zdjelarević, II., br. 106. *Iz Sibinja kraj Broda.*

149.

Zidanje džamije Ferhadije.

Zakukala sinja kukavica
Usrid zime, kad joj nije vrime,
Na jabuci sprama Banjaluci,
Na orahu sprama Biogradu.
To ne bila sinja kukavica,
Već to bila Ošpergana [1]) majka.

[1]) *o „Ošperganu", „Ešperganu" ili „Osperganoviću" ima više pjesama u „Matičinim" zbornicima. Pod tim se imenom krije general Auersperg,*

Po imenu pašu dovikuje:
»Aman,[2]) paša, mio gospodare!
Pusti meni Ošpergana sina!
Išći blago, koliko ti drago!« —
Kad to čuje paša gospodare,
Govori joj paša gospodare:
»Borom tebi, Ošpergana majko!
Namisti mi veliku kaldrmu [3])
Od Tekije do Novoselije!
Po šeheru hamame [4]) izvodi!
Namisti mi veliku džamiju
Kao što je tvoja ruška [5]) crkva!
Namisti mi sahat-kulu [6]) bilu
Kao što je zvonik tvoje crkve!
Još mi dodaj tri tovara blaga,
I tri litre bijela bisera;
Pustit ću ti Ošpergana sina«.
Kad to čuje Ošpergana majka,
Ona kupi mnoge sarahore.[7])
Ona gradi veliku kaldrmu
Od Tekije do Novoselije.
Po šeheru hamame izvodi;
Razvaljuje svoju rušku crkvu,
Pa mu gradi veliku džamiju.
Razvaljuje zvonik svoje crkve,
Pa mu gradi sahat-kulu bilu.
Pa mu nosi tri tovara blaga,
I tri litre bijela bisera.
Kad je taman [8]) sve to sagradila
I svoje mu dugovanje dala,
Opet kuka sinja kukavica,
Na jabuci sprama Banjaluci,
Na orahu sprama Biogradu.
Opet kuka Ošpergana majka,
Po imenu pašu dovikuje:

---

kojega je Ferat-paša god. 1576. pogubio u boju kod Radonje, a njegova sina Engelberta uhvatio i ucijenio, da mu mati sagradi sjajnu Feradiju-džamiju u Banjaluci. Naša pjesma govori baš o zidanju te džamije. [2]) *milost* [3]) *izgradi kamenitu cestu* [4]) *kupališta* [5]) *austrijska?* [6]) *kao toranj sa satom* [7]) *radnike* [8]) *upravo*

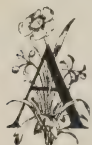
»Aman, paša, mio gospodare!
Ja ti platih svoje dugovanje,
Puštaj meni Ošpergana sina!« —
Kad je domu sinak dolazio,
I vidio, što je i kako je,
Da je majka crkvu porušila,
I veliko blago potrošila,
Umr sine za tri bîla dana,
Umr sine od velika jada.

Antun Hangi, br. 47. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj*

150.

S merdevinâ pao, Bogu dušu dao.

Ašikovo [1]) Turundžiću Bego,
Ašikovo tri godine dana.
Udade se draga za drugoga,
Za najmladjeg Fetimbegovića.
Odvede je bilom dvoru svome.
Kad to čuo Turundžiću Bego,
To je njemu vrlo mučno bilo,
I on ode Mati Kujundžiji,
Pa govori Mati Kujundžiji:
»O, Boga ti, Mato Kujundžijo!
Skuj ti meni lahke merdevine,[2])
Od šezdeset i šest basamaka; [3])
I to, Mato, do prvog četvrtka!« —
Mato njemu skova merdevine.
Uzeo ih Turundžiću Bego.
Kad je bilo u oči halvata,
Oprema se Turundžiću Bego
Bilu dvoru Fetimbegovića.
On se penje uza merdevine,
Kad ti sidi Fetimbegoviću
Na dušeku i mehku šiljtetu,

[1]) *djevojku gledao i s njom ljubav provodio* [2]) *ljestve* [3]) *stepenice*

Na krilu mu lipotica Zlata;
Vesele se oni u odaji.
Tad poviknu Turundžiću Bego:
»Znaš li, draga, ni Bog ne zno za te,
Ja sam tebi halvu[1]) donosio,
Mimo svoju majku pronosio?« —
Al govori lipotica Zlata:
»Ako si mi halvu donosio,
Ti si mene drugom nagojio.« —
Opet viče Turundžiću Bego:
»Znaš li, draga, ni Bog ne zno za te,
Kad sam tebi svilu donosio,
Mimo svoje sestre pronosio,
Da mi ruho küpiš divojačko?« —
Al govori lipotica Zlata:
»Ako si mi svilu donosio,
Ja sam beli[2]) ruho sakupila,
Da ga dere Fetimbegoviću.« —
Opet viče Turundžiću Bego:
»Znaš li, draga, ni Bog ne zno za te,
Kad sam tebi cviće donosio,
Mimo svoju ljubu pronosio?« —
Al govori lipotica Zlata:
»Ako si mi cviće donosio,
Ti si gledo, ja sam se kitila.« —
Kad to čuo Turundžiću Bego,
S merdevinâ on se privalio,
Do zemljice on je mrtav bio.

Antun Hangi, br. 5. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

[1]) *slatkiš od pšenična brašna, masla i meda* [2]) *uistinu*

151.

Hajdukova Jele.

Platno b'jeli hajdukova Jele,
Na Dunaju na vodi studenoj.
Baci ruke u žep pod dolame,
Pod dolame gospodara svoga;
Izvadila rúkê od junaka,
A na ruci zlaćen dijomanat.
Baci ruke u druge žepove,
Izvadila kòsê djevojaške.
Kad vidjela hajdukova Jele,
Suze proli niz lišce rumeno,
Pa ovako Jele govorila:
»O prokleta, moja majko, bila,
Što si mene dala za hajduka!
Veće mi se jadnoj dodijalo,
Perući mu krvave košulje,
Perući mu zelene dolame.
Utros[1]) sam ti podranila, majko,
Da mu perem zelene dolame.
Ruke bacim u žep pod dolame,
Pa izvadim ruke od junaka,
A na ruci zlaćen dijomanat.
Ruke bacim u druge žepove,
Pa izvadim kose djevojaške.
Sve bih rekla, mila moja majko,
Sve bih rekla, i zaklela bih se,
Da je ruka Nika brata moga,
Žute kose Mare, sestre moje;
Bit će mi ih hajduk pogubio.« —
Tako Jele sobom govoreći,
Kad eto joj majčine robinje;
Sva u crnu ruhu obučena.
Govori joj hajdukova Jele:
»Ajme meni, robinjice moja!

[1]) *jutros*

Što s' u crnu ruhu obučena?
Oli ti je kogod preminuo,
Ol od roda moga, ol od tvoga?« —
  Govori joj mlada robinjica:
»O, Jelice, moja gospodjice!
Meni nije niko preminuo,
Ni od roda ni tvoga, ni moga.
Ne čudi se, moja gospodjice,
Što u crno jesam obučena!
Brat ti s' ženi, a sestra udava
Čak daleko iz majčina dvora,
Gdje ih više nigda vidjet ne ćeš.
Tvoja te je pozdravila majka,
Da ti majci na dvor b'jeli dodješ,
Da otpraviš brata i sestricu,
I pomožeš činiti veselje!« —
  Al se Jele domislit ne može,
Što govori mlada robinjica,
Neg govori mladoj robinjici:
»Pričekaj me, robinjice moja!
Dok uresim b'jelo lišce moje,
I pripravim plemenite dare,
Da darujem brata i sestrice!« —
  Govori joj mlada robinjica:
»O, Jelice, moja gospodjice!
Ti ne spravljaj dare plemenite,
Er im dari n'jesu od potrebe,
Nego hodi sve što prije možeš!
Svati su im pred b'jelijem dvorom;
Prije će ti odvesti ih svati.
Ti ih, Jele, ni vidjeti ne ćeš.« —
  A kadar je Jele razumjela,
U b'jele je dvore pošetala,
Pa se Jele l'jepo uresila.
Kadar se je Jele uresila,
Kićeni je sanduk otvorila,
Po sanduku dare pokupila,
Da daruje brata i sestricu;
Pa s' otole zdravo otpravila.
  Zdravo dodju u polje zeleno,

A na pogled od majčina dvora.
Al se Jeli pogledati dalo
Na dvor b'jeli mile majke svoje.
Majčine je dvore ugledala.
Dvori su joj crn'jem zagrnuti.
Pred dvorom joj dv'je crne kocije.[1]
U dvoru joj stara kuka majka.
  Kad vidjela hajdukova Jele,
Robinjici mladoj govorila:
»Bor t' ubio, robinjice moja!
Koje nam je u dvoru veselje?
Što su dvori crn'jem zagrnuti,
A pred dvorom dv'je crne kocije,
A u dvoru jadna kuka majka?« —
  Govori joj mlada robinjica:
»Vele jadna, gospodjice moja!
Nije tebi u dvoru veselje;
Ne zove te majka na veselje,
Neg te zove majka na kukanje.
Gospodjice, brat ti se ne ženi,
Nit brat ženi, nit sestra udava,
Nego t' ih je hajduk pogubio;
Eno ti ih ukopati nose.« —
  A kadar je Jele razumjela,
Na nogam' se jedva održala;
Jedva dodje do kocije crne.
Kocije je crne otvorila,
Mrtva brata grli i celiva,
A i Mare, drage sestre svoje.
Živu srcu odoljet ne mogla,
Nego njome[2]) živo srce puklo.
Mrtva Jele na kociju pade.
Mili Bože, velike nevolje!
Sve zajedno troje ukopali.

Andro Murat, br. 3. — *Od Kate Murat-Palunkove iz Luke na otoku Šipanu.*

[1]) *Kočija ili kocija ne označuje ovdje kola nego mrtvački odar. Na otoku Šipanu primio je narod oblik „kocija“ samo u pjesme* [2]) *njoj*

152.

Jela Gjurgjevica.

Ne duš', vitre, ne lelulaj gradom!
U gradu je Jela Gjurgjevica;
Suze roni, a godine broji:
»Evo danas devet godin' dana,
Kako dojdo' ja od mile majke!
Potli nisam ja vidila majke,
Ni majkina mila gošća bila.« —
Istom ona u riječi bila,
Al eto ti od majke ulaka:
»Ajde, Jelo, majki na veselje!
Majka čini tri dobra veselja;
Bratac Ivo ot'šo po djevojku,
Sestru Mandu svatovi odvode,
Sestri Janji istom prsten daju.« —
Al govori Jela Gjurgjevica:
»Počekaj me, ulače od majke,
Dok pripravim ja b'jele darove,
I natrgam cvića za svatove!« —
Al govori ulače od majke:
»Majka te je lipo pozdravila,
Da poneseš tri aršina platna,
Ako Janji dara ne dostane,
I još k tomu dvi voštene sviće,
Prid kima će svati večerati!« —
Ništa ne sta Jela Gjurgjevica,
Već otvara šarene sanduke,
I odriza tri aršina platna,
Ako Janji dara ne dostane;
Još napravi dvi voštene sviće,
Prid kima će svati večerati.
Zatim podje svojoj miloj majki,
Ter je išla kroz goru zelenu.
Kad je bila došla blizu dvora,
Blizu dvora svoje mile majke,
Ne čuli se bubnji ni svirale,

Već se čule bradve i sikire,
Pa je Jela tiho govorila:
»Ovo jesi [1]), ulače od majke!
Nije dobro, što s' u dvoru čuje.
Ne čuju se bubnji ni svirale,
Već se čuju bradve i sikire«. —
Al govori ulače od majke:
»Ne boj mi se, Jelo Gjurgjevice!
Što s' ne čuju bubnji ni svirale,
Zlamenje je, da su s' naigrali,
Naigrali i već pomorili;
Što se čuju bradve i sikire,
Ono ljudi klupe načinjaju,
Na kima će svati večerati«. —
  Kad već dojde majki u dvorove
Ona sluša jauk, pomaganje.
Kad raspita, što se dogodilo,
Kažu, da su braca ukopali,
Sestru Jelu istom otpratili,
Sestra Janja da se dušom dili.
  Tad govori Jela Gjurgjevica:
»Bor ubio ulaka od majke,
Što mi nije pravo kazivao,
Kada me je k majki pozivao,
Pozivao na troje veselje.
Ovako ga on veseo bio!
Kad sam išla kroz goru zelenu,
Od prsâ bi bubanj načinila,
A od grla tanku sviralicu,
Pa bi išla svatove veselit,
Veseliti s groznima suzama.
Znam, da ne bi nitko se našao,
U to kolo ne bi unišao,
I sa gošćom gorko propivao,
Pivajući glasom uzdisao,
Uzdišući glasom zaviknuo:
»»Bog da prosti, dobro ti bijaše!««

Iz starog Babukićevog rukopisa (od god. 1798.) br. 68. *Iz Požeške okolice u Slavoniji.*

[1]) *obično glasi ovaj poklik u Slavoniji „ovor jesi“ (davor, jao)*

153.

Vojno pijanica.

ajka Maru za Ivana dala;
Sinoć dala, jutros se kajala,
Što je Maru za Ivana dala,
Jer je Ivan turska pijanica.
Do ponoći s Turci vino pije,
Od ponoći bermet i rakiju,
Kad prid zoru, b'jelom ide dvoru.
Na zlo Mara Ivu naučila,
Svaku večer lučem čekajući.
Jednu večer ne dočeka Mara.
To je Ivi vrlo žao bilo.
Na oboru[1]) oborio vrata,
Na čardaku istavio vrata.
Kad je došo do lijepe Mare,
On uzima nože od pojasa,
I udara Maru u srdašce.
Kad u jutro b'jeli dan svanuo,
Ivo se je s vinom rastavio;
Njegova mu na um pala ljuba,
Pa on ide u gornje čardake,
Te on svojoj govorio Mari:
»Dušo Maro, moje srce drago!
Bi l' mi mogla preboljeti rane,
Da ja param tanane rukave,
Da ja sestrim po gorici vile,
Da ti beru svakojako bilje?«
Ne čin' kvara, ne deri rukava!
Ne ber' bilja, ne dangubi dana!
Ne mogu ti preboljeti rane,
Već mi zovi na blagoslov majku!«
To je Ivo za Boga primio,
Pa on ide staroj miloj majki,
Pa govori staroj miloj majki:

[1]) *na ogradi oko dvorišta*

»Ajde, majko, Mari na blagoslov!«
Al govori stara mila majka:
»Što je Mari, žalosna joj majka:
Sinoć sa mnom na vodici bila,
I meni je vode zagrabila?«
Ide s Ivom do Ivina dvora.
Kad je došla Mari na čardake,
Ciknu majka kano ljuta zmija:
»O, Marice, kćeri jedinice!
Što je tebi, da od Boga nadješ?
Jesu l' rane od Boga poslane,
Il su rane od Ivana tvoga?« —
Al govori prelijepa Mara:
»Nisu rane od Ivana moga,
Već su rane od Boga poslane.
Kroji Ivi dugo i široko,
Kao što si i dosada, majko!«
To izusti, i dušicu pusti.

Ante i Juraj Kušmiš, br. 12. *Od Bare Kulićeve iz Roždanika kraj Novske.*

154.

Alija i Mande.

Majka Mandu na daleko daje,
Na daleko, ali na bogato,
Za Aliju, Vlaja bogatoga,
Koj' je tuče jutron i večeron
Buzdovanom po kušuji tankon; [1])
Kud je udre, onje [2]) meso pukne.
Mande svojon napisala majci:
»Oj starice, moja stara majko,
U zapor me, moj' udala, majko,
Na daleko, ali na bogato,
Za Aliju, Vlaja bogatoga,
Koj me tuče jutron i večeron

[1]) *po košulji tankoj* [2]) *ondje*

Buzdovanom po košuji tankon;
Kud me udre, onje meso pukne.
Šta ću, moja, ja učinit, majko?
Hoću l' tebi, oli ću u Turke?«
  Kad je majka knjigu razumila,
Knjigu štije, drugu napišije:
»Mande moja, drago dite moje,
Ti ne ajde k meni ni u Turke;
Ovd' su, Mande, tamne susidice,
Karat će te moje susidice,
Da s' pobigla od čovika svoga.
Već te molin, drago moje dite,
Prid kućon ti bunar-vode ladne,
Za kućon ti zelena naranča;
Kad te bude tvoj Alija tući,
Ol s' obisi, oli se utopi!« —
  Kad je Mande knjigu razumila,
Knjigu štije, grozne suze lije,
Vazme pero, drugu napišije:
»Oj starice, moja stara majko,
Poludila, pa se utopila!
Pobisnila, pa se obisila!« —
  Ali su je drúge naučile,
D' ona grede u svoje žardine,
I da zdiže ploče mramorite,
I da vata zmije šarovite,
Pa da meće u kondir u vino;
Kada Ale sa vojnice dojde,
Da mu daje iz kondira vino.
  Eto Ale sa vojnice grede,
I pitaše iz kondira vino:
»Podaj, Mande, moja virna jubo,
Podaj meni iz kondira vino,
Neka ti se ponapijen junak!« —
  Prvu čašu kopi mu je dala,
Svome Ali milo nazdravjala:
»Zdrav u zdravje, Ale, moje drago!« —
— »»Bog da zdravje, Mande moja jubo!«« —
  Misli Ale da Mandica pije,
Ona mlada u nidra salije.

Drugu čašu kopi mu je dala,
Svome Ali milo nazdravjala:
»Zdrav u zdravje, Ale, moje drago!«
— »»Boje zdravje, Mande moja jubo!««
Sad je Ale Mandi besidija:
»Mande moja, draga dušo moja!
Zovi meni Šimetu likara,
Neka vida moje jute rane!
Još te molin, moja Mande jubo,
Jer ti ne ću odlíkati Ale,
Zovi meni popa redovnika,
Neka dade mojon duši lika!«
Rič izusti, a dušicu pusti.

Ivan Bulič, br. 2. *Od Antice Viculin iz Lušića u Kaštelina.*

155.

Nagrdjena Fatima.

Igra kolo u Karlovcu gradu;
Igrala ga Kapitanovica,
I dv'je kćere Kapitanovice,
I med njimi Fate bratučeda,
L'jepa mlada suncu odgovara.
Mimo prodje jedno momče mlado,
L'jepo momče tanko i visoko,
Na zelenku dobru konju svome,
Po imenu Korić Husaine.
I odjaše dobra konja svoga,
I otidje u to divno kolo,
I obrne kolo naokolo,
I zapjeva tanko glasovito:
»Mili Bože, čuda velikoga!
Ljepša Fate u svili zelenoj,
Neg dv'je kćere Kapitanovice,
Sve u srebru i suhome zlatu!« —
To se gospi jako na žal dalo.

Skide s noge zlaćenu papuču,
Udre Fatu po licu rumenu.
Kako ju je lako udarila,
Iz nosa joj krvca udarila.
  Kad to vidi Fatime djevojka,
Koja joj se žalost dogodila,
Ode plačuć b'jelu dvoru svome,
I otidje u svoju kamaru,
I uzimlje sjajno ogledalo,
Pak je sama sobom govorila:
»Ogledalo, da bi ne gledalo!
Kako j' moje lice nagrdjeno!« —
I otidje na vodu Koranu,
Korani je vodi govorila:
»Aj Korano, ladna vodo moja!
Milo mi je pogledati u te,
A kako ću ja skočiti u te!«
  Vadi 'z žepa svilenu maramu,
Veže oči, pa u vodu skoči.
Nitko nije sagledao mladu,
Nego junak Korić Husaine,
Pak je svomu konju govorio:
»Ala, konju, vrlo dobro moje!
Skoči poljem na dva na tri skoka,
Da izvučem Fatimu djevojku!
Skovat ću ti od srebra potkove,
Zlatnu uzdu do zemljice crne.« —
  Pa ubode dobra konja svoga,
I poleti preko polja ravna
Kao zv'jezda preko neba sjajna,
Da ju može živu uhvatiti.
Nije mogal žive uhvatiti,
Pa je hvaća za svilnu tkanicu,
Pak je metne gori na travicu.
Ondje joj je grobak iskopao,
I gorke je suze prolivao.
Povrh glave jabuku sadio,
Na grobu je 'vako napisao:
»Tko je gladan, nek jabuku grize!
Tko je žedan, neka vode pije!« —

Zbogom, Fate, lijepa djevojko!
Ja se junak nikad ženit ne ću.
Ako meni Bog i sreća dade,
Platit će mi Kapitanovica,
Kuja, kučka, da ju Bog ubije,
Što uradi od l'jepe djevojke!« —

Ana Dobrila-Mladineo, br. 1. *Iz Senja.*

156.

Zborićeva ženitba.

Kad se ženi Zborić, dite mlado,
U najgrje[1]) doba od godišća,
U ledove okolo božića;
Kad je Zborić hodi' po divojku,
Bojana mu rika zamrznula;
Kad se Zborić svatovima vrati',
Bojana mu rika uzavrila.
Sad je Zborić u misli velikoj:
Kud će svaćam', kud li će s divojkom?
Al mu reče najmanji brajelo:
»O Zboriću, moj rojeni brate!
Da ja vodim ovaku divojku,
Pripliva' bi riku od Bojane
S ove bande[2]) na onu onamo.
Miloj majci ja bi doni' glase,
Da idemo zdravo i veselo«. —
Kad to čuje Zborić, dite mlado,
Žal mu bilo, ništa mu ne reče.
Sebe svlači skrlatne dolame,
Pa se baci rici od Bojane;
Do pô rike vid'lo mu se perje,
Od pô rike ni klobuk ni perje.
Kad to vidi najmanji brajelo,
Nevisti je svojoj govorio:
»O bora ti, draga moja neve!

[1]) *najgrdje* [2]) *s ovog brijega, obale*

Pogine ti Zborić gospodare;
Vazmi mene, draga moja neve!« —
Kad to čula gizdava divojka,
Žal joj bilo, ništa mu ne reče.
Sebe svlači skrlatne dolame,
Pa se baci rici od Bojane.
Do pô rike vid'lo joj se perje,
Od pô rike ni klobuk ni perje.
Na Zborića mlada doplivala,
Al joj veli Zborić, dite mlado:
»O prokleta, ribo od Bojane!
Još se nisam dušom razdilio,
Ma ni s mojim Bogom pomirio,
Ti si došla jisti moje tilo.
Lipo ti ćeš danas pirovati,
Lipa pira Zborića mladega!« —
Ali mu je mlada govorila:
»Ne plaši se, mili gospodare!
Nije ovo riba od Bojane,
Neg je ovo lipa tvoja Mare.« —
Tu je njima Bog i srića dala,
Bojana je rika usahnula,
I zdravo su kraju doplivali,
Miloj majci donili su glase,
Da dolaze zdravo i veselo.
Kad je večer za večerom bilo,
Svak večera malo i veliko,
Samo ne hti najmanji divere,
Ali mu je neve govorila:
»Večeraj ga, najmlaji divere!
Večeraj ga, ne večerao ga!
Ako misliš da sam spovidila
A Zboriću, gospodaru momu,
Nisam, mlada, niti ću ikada.
Di smo rekli, neka i ostane,
Na prokletoj rici od Bojane!« —

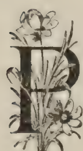
Baldo Glavić, str. 4245.

Od Markovine Ivana Ivanova, mladića od 18 godina iz Lumbarde na Korčuli.

157.

Mrtve oči gledati ne mogu.

Potopi se momče sviladžija,
Na Vrbasu konje kupajući.
Žalila ga gizdava djevojka,
Pa sestrila po Vrbasu vrbe:
»Bogom sestre, po Vrbasu vrbe!
Isplav'te mi moje milovanje!« —
To su vrbe za Boga primile,
Za božanstvo i za posestrimstvo;
Isplaviše momče sviladžiju.
Pregrli ga lijepa djevojka,
Pa zaplaka nujno žalovito:
»Crne oči, jer [1]) me ne gledate,
Kô što ste me i dosad gledale?
Medna usta, jer me ne ljubite,
Kô što ste me i dosad ljubila?
B'jele ruke, jer me ne grlite,
Kô što ste me i dosad grlile?«
Nad njome se tanak oblak vije,
Iz oblaka nešto progovara:
»Ne budali, lijepa djevojko!
Mrtve oči gledat' te ne mogu,
Kô što su te dosada gledale;
Mrtva usta ljubit' te ne mogu,
Kô što su te dosada ljubila;
Mrtve ruke grlit te ne mogu,
Kô što su te dosada grlile.«
Ciknu, vrisnu lijepa djevojka:
»Jao meni, do Boga mojega!«
To izusti i dušicu pusti.

Ante i Juraj Kušmiš, br. 75. *Od Ruže Kulić iz Roždanika u Požeškoj županiji.*

[1]) *zašto*

158.

Smrt Bora Klisanina.

Kad se ženi Klisanine Bore
S lipom Fatom medju devet braće,
Svaku večer Bore dohodio;
Jednu večer Bore zakasnio,
Nadje gradu zatvorena vrata.
On se penje uz mire[1]) od grada,
Ali Bori loša sreća biše;
Sritoše ga braća divojčina,
Na Boru su skladno udarili,
Na njem devet rana otvorili.
Idje Bore na Mirac na vodu,
Da umiva bolne rane svoje,
To gledala s pendžera divojka,
Ter je svojoj braći besidila:
»Da vam bora, mila braćo moja!
Pustite me na Mirac na vodu,
Da umijem bilo lice moje,
Da vam budem lišja[2]) pogledati!« —
Kad je došla na Mirac na vodu,
Ne će Fate da umiva lice,
Već celiva Klisanina Boru,
Ter mu mlada cvileć besidila:
»O vi usta, ča me ne ljubite,
Kako ste me i prvo ljubila,
A u dvoru mile moje majke?« —
Crne mu je oči celivala,
Ter je crnim očim' besidila:
»Crne oči, ča me ne gledate,
Kako ste me i prvo gledale,
A u dvoru mile moje majke?« —
Bile mu je ruke celivala,
Ter bijelim rukam' besidila:
»Bile ruke, ča me ne grlite,

[1]) *zidine* [2]) *ljepša (lipša)*

Kako ste me i prvo grlile,
A u dvoru mile moje majke?« —
Bile mu je noge celivala,
Ter bijelim nogam' besidila:
»Bile noge, ča meni ne grete[1])
Kako ste mi prvo dohodile,
A do dvora mile moje majke?« —
Mrtva usta nišće ne govore,
Mrtve oči nišće ne gledaju,
Mrtve ruke nišće ne grlidu,
Mrtve noge nišće ne idjedu.
Poklen[2]) se je mlada naplakala,
Žuti mu je prčin rasplićala,
Iz njega je gajtan vazimala,
Pa ga veže sebi o grjajce,
Ter se viša o žutu naranču.
Oba mrtva, pokojne im duše!

Mato Ostojić, I., br. 303 *Od Marije Vrsalović iz Povlja na otoku Braču.*

159.

Kiridžijina smrt.

odranile vlaške kiridžije
Prije zore priko Crnegore;
Prid njima je Miloš, dite mlado.
U sedlu je noge pödavio,
Pa on piva tanko glasovito.
Vile su mu grlo uzimale,
Al Milošu uzet ne mogoše.
Knjigu piše vila Zagorkinja,
A na ruke vile Cetinjkinje:
»Posestrimo, vilo Cetinjkinjo!
Sad će tamo vlaške kiridžije;
Prid njima je Miloš, dite mlado,

[1]) *ne idete* [2]) *pošto*

Pa on piva tanko glasovito.
Mi smo njemu grlo uzimale,
Al Milošu uzet ne mogosmo.
Pa te molim, posestrimo draga,
Kada dodju na vodu Cetinu,
Gdi Cetina baca na valove,
Na nju nitko udarit ne smide,
Udarit će Miloš, dite mlado
Na vrančiću dobru konju svome.
Pa kad bude posrid vode hladne,
Ja te molim, moja posestrimo,
Ol ustrili njega, ol vrančića!« —
  Dodje Miloš na vodu Cetinu,
A za njime kita kiridžijâ,
Gdi Cetina baca na valove;
Nitko na nju udarit ne smide.
Nat'ra konja Miloš, dite mlado.
A kad bio posrid vode hladne,
Pod njim vila ustrili vrančića;
Dobar mu se vrančić otimaše,
Ali mu se otet ne mogaše.
Vidi Miloš, da će poginuti,
Pa zavika grlom i javazom[1]):
Braćo moja, kito kiridžijâ!
Eto tamo na alalu[2]) mome,
Na njemu je zelena dolama,
Na dolami dva svilena džepa;
U jednom je sva kirija vaša,
U drugom je od zlata jabuka.
Jabuka je miloj majci mojoj,
Nek je hrani i oda zla brani!« —
  Jednom reče: »Jezus i Marija!«
Drugom reče: »Primi, Bože dušu!«
Trećom reče:»Zbogom, kiridžije!«
To izusti, voda ga poduši.

Mato Ostojić, I., br. 336. *Od Mata Raosa iz Medov-dolca.*

[1]) *avazom, glasom* [2]) *na mom konju*

160.

Dani-begovica.

Tužila se Dani-begovica
Uz koljeno Omeru-diveru:
»A bora ti, Omere-divere!
Kada mene vami dovedoše,
Mnogo li vam ja donesoh blaga;
Mojim blagom kule načiniste,
Mojim ruhom seke poudaste,
Mojim robljem zete darovaste.
Ev' u mene jada iznenada!
Kad se ženi moj Dani-beg na me,[1])
Išće moga konja pod divojku,
Išće roba, da mu vodi konja.
Svituj mene, Omere-divere!
Svituj mene, bi li mu ga dala?« —
Njoj govori Omere-divere:
»Bome podaj, moja nevistice!« —
Ona obli suze niz obraze,
Pa salazi niz čemerli-kulu,
Al prid dvorom kolo divojaka,
Kolo vodi Omer-begovica,
Pa govori Dani-begovici:
»Što si karli,[2]) moja jetrvice?
Da se ženi moj Omere na me,
Kô što s' ženi tvoj Dani-beg na te,
Ja bih kulu vatrom zapalila;
Zlato bih mu niz kulu bacila,
Dani-bega mlada otrovala.« —
Progovara Dani-begovica:
»Lako tebi, Omer-begovice;
Imaš majku, imaš razgovora,
Imaš bábu, imaš ogovora,[3])
Imaš braću često dohodeći,[4])
Imaš sina pozlaćenih krila,

[1]) *kad je uzeo drugu ženu pored mene* [2]) *zabrinuta* [3]) *imaš oca, koji će te braniti* [4]) *braću, koja ti često dolaze*

A ja mlada nikog nego Boga,
I svojega mlada Dani-bega.«
  Ona misli, da nitko ne čuje,
Al Dani-beg u kuli ćutio,
Pa on ide svom bratu Omeru:
»A bora ti, moj brate jedini!
Na poklon ti svati i divojka,[1])
Da ja vidim, šta će t' ljuba radit.
Hoće l' kulu vatrom zapaliti,
Hoće l' zlato niz kulu baciti,
Hoće l' tebe mlada otrovati,
Što je tvoja moju svitovala.« —

Mih. Pavlinović, II., br. 840. *S Duvanjskog polja.*

161.

Kako majka ljubi sina.

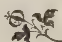

budovlje Bubića kaduna;
Na Aliji ostanula sinu,
Na Aliji, sinu od godine.
  Na nju silni svati navalili,
Navalili na sve četir strane,
A najviše aga Srdar-aga.
»Ako ćeš mi primiti Aliju,
Bit ću tebi vijerna ljubovca«.
  Odvedoše Bubića kadunu.
Kad je bila goricom zelenom,
Srdar-aga konja razigrava,
Do svoje ga ljubi doigrava:
»Ostav' Alu, Bubića kaduna!
Ako Alu ostaviti ne ćeš,
Ruse glave nanosit se ne ćeš«. —
  Na velike udarila misli:
»Što ću sade od života moga?«
Pa se penje u jeline grane,

[1]) *Poklanja mu djevojku, kojom se je mislio oženiti pored prve žene, Dani-begovice.*

Pa od grane salandžake[1]) gradi,
Malahnu mu pjesmu zapjevala:
»Nini, Ale, žalosna ti majka!
Kad ti puhne vijor večerine,
Mnit ćeš, Ale, da te ljulja majka;
Kad ti padne kapca vode s lista,
Mnit ćeš, Ale, da t' umiva majka;
Kad zapjeva u gorici vila,
Mnit ćeš, Ale, da ti pjeva majka«. —
  Kad je sjutra jutro osvanulo,
Molila se Bubića kaduna
Uz koljeno agi Srdar-agi,
Da otide obaći Aliju.[2])
Nikako joj aga ne dad'jaše,
Dok mu svoje pokloni imanje.
  Srdar-aga na čaršiju sidje:
»Šehutala,[3]) moja braćo draga!
Pöklonî mi sve svoje imanje«. —

Vinko Palunko, br. 45.

Iz Popova u Hercegovini od Jele Bukvić rodom iz Burića, a naučila od bulâ Ali-paše Rizvan-begovića u Stocu.

162.

Vile ispile djetetu srce.

Kad umrije beže Omer-beže,
  Osta mlada Omer-begovica,
  Osta mlada sa malo evlada,[4])
  Sa Alijom sa jedinim sinom.
Zaprosi je aga Hasan-aga:
»Podji za me, Omer-begovice!«
Odgovara Omer-begovica:
»Bogme ne ću, aga Hasan-aga;
Već ako ćeš uzet Alu moga,

[1]) *ljuljaške (Hängematte)* [2]) *t. j. da ona smije poći u goru, da vidi sina* [3]) *poklik radosti i veselja* [4]) *s malo djece*

Alu moga kô i sina svoga«.
»»Bogme hoću, Omer-begovice!««
  Prevari se, žalosna joj majka,
Prevari se, ujede je guja.
Kupi svate aga Hasan-aga,
Kupi svate, šalje po hanumu, [1])
I on glavom podje u svatove.
  Kupi blago Hasan-aginica,
Kupi blago, veže u tovare,
I podjoše Hasan-age dvoru.
  Kad su bili kroz prvu planinu,
Konja igra aga Hasan-aga,
Do kadune mlade doigrava,
I ovako njojzi progovara:
»O kaduno, Omer-begovice!
Baci Alu u zelenu travu!« —
Ona muči, ništa ne besjedi.
  Tuda oni zdravo prohodiše.
Kad su bili kroz drugu planinu,
Opet igra konja Hasan-aga,
Do kadune mlade doigrava,
I kaduni 'vako progovara:
»O kaduno, Omer-begovice!
Baci Alu u zelenu travu!« —
Ona muči, ništa ne govori.
  I tud oni zdravo prolazili.
Kad su bili kroz treću planinu,
Opet aga konja poigrava,
Do kadune svoje doigrava,
I ovako njojzi progovara:
»Baci Alu u zelenu travu,
Jer tako mi Boga jedinoga,
Ako ne ćeš bacit Alu svoga,
Ja ću tvoju odasjeći glavu!« —
  Kad se vidje mlada u nevolji,
Husejinu sluzi progovara:
»Husejine, vjerna slugo moja!
Rastovari prvu sejisanu! [2])
U njojzi su od zlata konapi, [3])

---

[1]) *gospodju* [2]) *tovarnog konja* [3]) *kanaf, konop*

Da zavrzem Ali salandžake! [1])
U mladjega pogovora nema;
Skoči Huso, konja rastovari,
Pa izvadi od zlata konape,
Pa ih dade Hasan-aginici.
Ona jami [2]) od zlata konape,
Ona ciknu kao ljuta guja,
Pa se penje uz zelenu jelu,
I zavrže Ali salandžake.
Ona leže Alu, sina svoga,
Pokri Alu dibom i kadifom,
A po glavi srmali-maramom, [3])
Pa ga juljnu, žalosna joj majka,
Juljajući pjesmu zapjevala:
»Nini, Ale, žalosna ti majka!
Kad ti vihor puhne sa planine,
Ti ćeš mislit, tebe julja majka;
Kad zapjeva bulbul-ptica [4]) mala,
Ti ćeš mislit, tebi pjeva majka;
Kad iz neba medna rosa pane,
Ti ćeš mislit: materina ml'jeka!« —
Pa se sidje niz jelovo granje;
I odoše Hasan-age dvoru,
Sve u dvoru šenli [5]) i veselo.
Nevesela Hasan-aginica,
Pa sve roni suze od očiju.
Kad je bilo noći o ponoći,
Molila se Hasan-aginica
Svome agi uz desno koljeno:
»Daj mi, aga, izun [6]) i besjedu, [7])
I daj meni slugu Husejina,
Da odemo u goru zelenu;
Plaho me je razapelo ml'jeko,
Da podojim prenejako čedo«. —
Dade njojzi izun i besjedu,
I dade joj slugu Husejina;
Oni dobre konje pojahaše,
I podjoše u goru zelenu.

[1]) *ljuljašku* [2]) *primi* [3]) *srebrom utkanim rupcem* [4]) *slavulj* [5]) *vradosno* [6]) *dopuštenje* [7]) *slobodu (da ide)*

Kad su došli u goru zelenu,
Sjaha s konja Hasan-aginica,
Sjaha s konja kano muška glava,
Pa se penje uz jelovo granje.
Ona nadje zlatne salandžake,
Pa razgrnu srmali-mahramu.
Mrtav Ale, žalosna mu majka!
Ali vile srce ispijale,
Gavranovi oči iskopali.
  Kad to vidje Hasan-aginica,
Ciknu jadna kao ljuta guja,
I poletje niz jelovo granje.
Mnide [1]) Huso, da se izgubila, [2])
Al već ona dušu ispustila.

Hasan Fehmi Nametak, br. 1. *Iz Mostara.*

163.

Kaduna, božja otpadnica.

Zacvilila u Dumnu kaduna:
»Ja sam mlada, ja bi se udala,
Da ja smijem od mog Muje sina!
Ko bi meni Muju pogubio,
Dala bi mu pô Mujina blaga,
I Mujinu zelenu dolamu,
I još Mujin čitluk [3]) na Zagorju!« —
  Ona misli, niko je ne čuje.
Sve je sluša hodža-mujezine,
Pa govori mladjanoj kaduni:
»A bora ti, u Dumnu kaduna!
Je l' istina, što si govorila?«
A kaduna njemu govorila:
»Jes' istina, hodža-mujezine!
Jes' istina, što sam govorila.« —
  Tad on jami [4]) bijele ćitabe, [5])
Pa on kune kadunina sina.
Uklinje ga za nedjelju dana.

[1]) *misli* [2]) *onesvijestila (izgubila svijest)* [3]) *imanje* [4]) *uzme* [5]) *kao biblija*

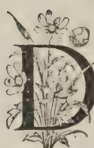
Razboli se Mujo u kadune.
Ne izišlo ni nedjelja dana,
Razboli se Mujo u kadune;
Ne izišlo ni petnaes' dana,
Preminuo Mujo u kadune.
Pa njegovu isprosiše majku.
Kad su njega zemljom posipali,
Onda majku žutijem cekinom. [1])
Ne izidje ni godina dana,
Zatrudjela u Dumnu kaduna;
Ona jesti [2]) porodila čedo
I bez glave i bez desne ruke.
Tada kadi [3]) na um pao Mujo,
Pa je evo Muji na mezaru. [4])
Ona zove svog jedinog sina:
»A, bora ti, moj jedini sine!
Je li tebi bez dušeka tvrdo?
Je li tebi bez jorgana zima?«
Al joj nešto iz mezara viče:
»Ajd otomle, [5]) božja otpadnice!
Nije meni bez dušeka tvrdo,
Nit je meni bez jorgana zima.
Bolovala devet godinica!
Kad zajegla [6]) desetu godinu,
A desete preminula, majko!
Troju tebi vodu uzvirali!
Sve se voda u vino stvarala! [7])
Najpotl'jem te vinom umivali!
Tri te puta u zemlju metali;
Sve te zemlja opet izmetala!
Odn'jeli te u goru pustinju,
Da te jedu vuci i galići! [8])
Nit će jest' te vuci ni galići,
Već će tebi crne oči piti,
Oči piti, u travu se viti.« —

Vice Palunko, br. 131. *S Belenića na Timaru u Popovu polju hercegovačkom, od Šimuna Zeke.*

[1]) svatovskim darovima [2]) je, jeste [3]) kaduni [4]) došla mu na grob [5]) odovud, odavde [6]) zaljegla, unišla u desetu godinu [7]) Valja da bude kletva što jača, proklinje je vinom, jer pravi Muslimani ne će za vino ni da čuju. [8]) gavrani

164.

Majka preljubnica kolje sina.

Dvorbu dvori momče od Mostara
U Saraj'vu Timar Teftedara.
Kada beže avdes [1]) uzimaše,
Njemu momče avdes-peškir daje,
A kad beže u čaršiju [2]) pojde,
Onda momče avdes uzimaše,
Begovica avdes-peškir daje.
Govorilo momče od Mostara:
»Gospojice Teftedarevice!
Hajde sa mnom ka Mostaru gradu!«
Odgovara Teftedarevica:
»Ne budali, momče Hercegovče!
Kako ću ja s tobom odlaziti,
Gdje ostavit sina Begulana,
Živu želju devet godin' dana?«
— »»Ti ponesi sina Begulana!««
Malo vr'jeme postanulo bješe,
Pojde s njime Mostaru bijelu,
I ponese sina Begulana.
Kad su bili na prvom konaku,
Stade momče avdes uzimati,
A gospoja lice umivati.
Rasplaka se sine Begulane
Živa želja devet godin' dana.
Govorilo momče Hercegovče:
»Gospojice Teftedarevice!
Jä utješi sina Begulana,
Jä utješi, jä zakolji, dušo!« —
Zaklala ga Teftedarovica;
Zakopala pod jelom zelenom,
Pak je vitoj govorila jeli:
»Vita jelo, kad kiša udari,
Savi grane sa četiri strane,
Da ne kisne sine Begulane,

[1]) *pranje tursko* [2]) *tržište*

Živa želja devet godin' dana!
Vita jelo, kad uzasja sunce,
Uzvi grane na četiri strane,
Nek se grije sine Begulane, —
A ja odoh ka Mostaru gradu.«

Fra Mato Duić, br. 24. *Iz Bosne.*

165.

Ciknu gjerdan ispod grla bijela.

am se Jovo po moru vozio,
Sam vozio, sam Boga molio:
»Stvor' me, Bože, na moru biserom,
Jal biserom, jal dragim kamenom!
Da me more nosi na prudove,
Da me beru gizdave djevojke,
Da me nižu na zelenu svilu,
Da me meću sebi pod grlašce,
Da ja čujem, što vele djevojke!« —
Što molio Budimlija Jovo,
Što molio, Boga namolio,
Bog ga stvori na moru biserom;
Nosilo ga more na prudove,
Birale ga gizdave djevojke,
Nizale ga na zelenu svilu,
Metale ga sebi pod grlašce.
Svaka draga o svom dragom zbori,
A Jovina o drugomu dragom.
Ciknu gjerdan ispod grla b'jela:
»Kam' ti vira, gizdava djevojko?
Kam' ti vira, pred Bogom se krila?
Kamo riči, što smo govorili?« —
Al govori gizdava djevojka:
»Ti otidi, Budimlija Jovo,
Ti otidi u goru zelenu,
Pa ti uzmi 'nu šušnjatu granu,

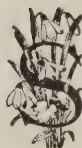
Udri njome o zelenu travu;
List opane, a grana ostane.
Tolika je vjera u djevojke,
U djevojke, a u tvoje drage.« —

Ivan Ivanišević, br. 85. *Iz Svinjara na Savi (god. 1867.).*

166.

Na sirote sunce istječe.

Sunce žarko, gdje si dosad bilo?
Gdje si bilo, što li si činilo?
Oli si se opod oblak krilo,
Ol' si s majkom na večeri bilo?
Ali žarko sunce odgovara:
»Nijesam se opod oblak krilo,
Nit sam s majkom na večeri bilo,
Neg Kovčiću više dvora b'jela;
U dvoru mu žalost prevelika:
Umrla mu vijerna ljubovca,
Ostala mu tri čeda nejaka;
Jedno mu se u voznici vozi,
A drugo mu uz koljeno raste,
Treća Fate sirota bez majke.
Za njom mnogo ostanulo blago:
Tri sanduka čohe nenošene,
A četvrti napola derane.« —
To se čudo i do cara čulo;
Car Kovčiću tanku knjigu piše:
»O, Kovčiću, moja slugo v'jerna,
Ćerca tvoja za mojega sina,
Za mojega sina starijega.« —
Njemu Kovčić knjigu otpisuje:
»Sv'jetli care, dragi gospodare!
Ćerca moja luda i nejaka;
Ona tanka kako likovina,
A žuta je kako lukovina,
Ubila je žalost materina.

Nije ćerca moja za udaju,
A još manje za sina tvojega,
I za tvoga dvora gospodskoga«.
  Na knjigu mu otpisuje care:
»Ništa zato, v'jerna slugo moja;
U mom će se dvoru načiniti,
Uz muža će zaboravit majku.«

Baldo Glavić, str. 4381. *Od Marije Peš, seljakinje s Prožure na otoku Mljetu.*

167.

Bratove sirote.

unce bi sjalo, ama ne more,
Ama ne more od Budim-grada,
Od Budim-grada, od Ivina jada.
Ivana bega svezana vode,
Svezana vode, da ga obise;
Ivan se beže natrag obzire,
Natrag obzire na Iliju brata:
»Ilija brate, pazi mi dicu,
Pazi mi dicu kano i svoju!
Kad svojim, brate, večeru daješ,
I mojim, brate, nabaška podaj,
Neka se znade, da su sirote,
Da su sirote Ivan-begove!
Ivane brate, pazi mi ljubu,
Pazi mi ljubu baš kô i svoju;
Kad svojoj, brate, žut kavad krojiš,
I mojoj, brate, mrku kadifu;
Neka se znade, da je sirota,
Da je sirota Ivan-begova!« —

Mihovio Pavlinović, II., br. 34. *Iz Zenice.*

168.

Ranjeni Ivan.

arko sunce, postoj za goricom,
Dok pronesu ranjena Ivana!
Ranjen Ivan družbi govorio:
»O družbino, moja braćo draga,
Kopajte me pod jelikom tankom!
Pokrijte me gorom listopadom,
Pa vi hajte gorom pivajući!
Izlazit će moja mila majka,
Sviju će vas na broj uzimati:
Kamo Ivo, žalosna mu majka?«
— »»Osto ti je u neznanu gradu;
Dovest će ti neznanu divojku,
Donit će ti svilenu košulju,
Uz košulju grane jadovite.««
Hode družba gorom pivajući,
Hode majka dvoru kukajući:
»Ah, moj Ivo, moje dite milo!
Što uradi ostariloj majci!« —

Mihovio Pavlinović, II., br. 49. *Iz Orašja kraj Travnika.*

169.

Bolan rastanak.

ovila se vita loza vinova
Od onoga b'jela grada Budima;
To ne bila b'jela loza vinova,
Već to bio lijep Ivo i Ana.
Oni su se još izmala gledali;
Za ruku se i u crkvu vodili,
Zajedno su i iz crkve hodili.
A sada se u nevrime rastaju,

Rastavlja ih kuja kučka Budimka.
Ode Ivo, uzjaši halata,
Osta Ana držeć' se kanata.[1])
Jedno drugom na rastanku govori:
»Ostaj s Bogom, moje žarko sunašce!«
— »»Pojdi s Bogom, moj siv-zelen sokole!
Kada budeš navrh gore zelene,
Onde ima jedno vrilo studeno,
I u vrilu jedna santa ledena;
Raspni puca, pa je meći u njedra!
Kako ti se ona santa rastapa,
Onako je moje srce za tobom.«« —
Ode Ivo bojno koplje lomeći,
Osta Ana grozne suze roneći;
Ode Ivo za sedlo se držeći,
Osta Ana b'jele ruke kršeći.

Mihovio Pavlinović, II., br. 157. *Iz Bristovskoga u Bosni.*

170.

Dvoje nesudjenih.

Mili Bogo, na Prologu sniga!
Sav se sniže u Cetinj saliže;
Da s' od njega ribe ne pobole,
Kô boluje bolan Asan-ago
Pod prstenom Ajkune djevojke?
Knjigu piše Ajkuna djevojka:
»Draga dušo, bolan Asan-ago!
Ako l' ti je ikoliko lašte,[2])
Kupi svate, pa ti hajde po me!
Mladje mi se seje poudaše,
Moje b'jelo ruho raznesoše;
Mladja mi se braća poženiše,
Moje pusto dobro potrošiše,

[1]) *krila na vratima ili na prozoru* [2]) *lakše (Ovaj se oblik vrlo mnogo javlja u ovom kraju.)*

A ja ostah, tebe čekajući!« —
Njoje ago knjigu otpisuje:
»Draga dušo, Ajkuno djevojko!
Nije meni nikoliko lašte,
Već ti hajde za pobru mojega,
Za mog pobru, bega od Udbine!«
Knjigu piše Ajkuna djevojka:
»Draga dušo, beže od Udbine!
Kupi svate pa ti hajde po me!« —
Kupi svate beže od Udbine,
Kupi svate, ide po djevojku.
Zdravo svati došli do djevojke,
I zdravo se natrag povratili.
Kad su došli pred agine dvore,
Al govori lijepa djevojka:
»Vjenčan kume i ručan djevere!
Je li testir u dvor ulaziti,
I od age blagoslov iskati,
Jerbo j' ago moje srce drago?« —
Al govore kićeni svatovi:
»Jest ti testir, naša snaho draga!
Jest ti testir, koliko ti drago!« —
Kad je Ajka u dvore unišla,
Suzama je agu probudila.
Progovara bolan Asan-ago:
»Oj starice, moja mila majko!
Je li kiša il je tija rosa,
Il su suze nesudjene drage?« —
Njemu majka tužno odgovara:
»Nit je kiša, nit je tija rosa,
Već su suze nesudjene drage.«
On dozivlje staru milu majku:
»Oj starice, moja mila majko!
Dohvati mi zelenu dolamu,
U dolami svilenu maramu,
U marami zlaćenu jabuku,
Da je dadem nesudjenoj dragoj!
Na ti, draga, zlaćanu jabuku,
Teb' sudjena, tebi nam'jenjena!« —
Draga njemu tananu košulju:

»Na ti, dragi, tananu košulju,
Teb' sudjena, tebi nam'jenjena,
O tvojemu t'jelu okrojena!« —
To izusti i dušicu pusti.

Ante i Juraj Kušmiš, br. 77. *Od Ruže Kulić iz Roždanika u Požeškoj županiji.*

171.

Hajka i Svilalija Alko.

oliko je u Prologu sn'jega,
Vas se sn'ježe u Cetinju sl'ježe.
A, kako je jadna riba živa
Od onoga Prološkoga sn'jega.
Kako l' jadna u matere Hajka,
Čekajući Svilaliju Alka!
Čekala ga devet godin' dana;
Mladje jom se sestre razudale,
A starija braća raženila,
I u dvore jubovce doveli.
L'jepu Hajku kori svoja[1]) majka:
»Bor t' ubio, l'jepa moja Hajko!
Hajko, moja, što se ne udavaš?
Koga čekaš, zla ga dočekala!
Veće su mi tužbe dodijale
Oko moga dvora bijeloga;
Junaci mi sve vino popili,
A konji mi zoba pozobali
S tebe, Hajko, da od Boga nadješ!
Mladje ti se sestre razudale,
A starija braća raženila,
I jubovce u dvore doveli,
A ti čekaš Svilaliju Alka,
Kad je Alko tebi poginuo,
Evo ima tri godine dana.« —
L'jepom Hajci majka dodijala,
L'jepa Hajka majci govorila:

[1]) *njena*

»Kad sam tebi, majko, dodijala,
Ti me udaj, mila mati moja,
Majko moja, za koga ti drago!« —
Pa je svoja obećala majka,
A za stara Jubovića bega;
Koji j' danak isprosio Hajku,
Isti j' danak i svatim' odveo.
Kad je večer do večera bilo,
Kad evo ti Svilalije Alka,
Gjengjil dodje s mora debeloga
I donese blago nebrojeno.
Ide na dvor lijepe Hajkune,
Erbo misli Svilalija Alko,
Da se nije udomila Hajka.
Al govori djevojčina majka:
»D'jete moje, Svilalija Alko,
Čekala te l'jepa Hajka moja,
Čekala te devet godin' dana,
Deseta je prošla polovina;
Ja je korim jutrom i večerom:
Hajko moja što se ne udavaš?
Na silu se danas udomila
A za stara Jubovića bega.
Ma te molim, Svilalija Alko,
Kada budeš b'jelu dvoru hodit,
Ti ne hodi, Svilalija Alko,
Ispod dvora l'jepe Hajke moje,
Da t' ne vidi l'jepa Hajka moja,
L'jepom Hajci da ne puca srce!« —
Kad to čuje Svilalija Alko,
Ide Alko b'jelu dvoru svome
Ispred dvora lijepe Hajkune,
L'jepu Hajku isprid dvora zove:
»Gdje si, Hajko, nevjernice moja?
Što se jadna jesi udomila;
Da b' za koga, ne bi ni žalio,
Neg za stara Jubovića bega!
A ja dodjem Svilalija Alko,
Gjengjil Alko s mora debeloga,
I donesem blago nebrojeno.

L'jepa Hajko, suho zlato moje!
Ko te svlači, ko li te oblači?
Ko l' te budi, ko l' ti lišce jubi?«
  Kad to čula plemenita Hajka,
Skočila se visoki na prozor.
Kad vidjela Svilaliju Alka,
Živu srcu odojet ne mogla,
Neg u njome živo srce puklo.

Vice Palunko, br. 185. *Od Kate Palunko s otoka Šipana.*

172.

Nemilosna majka.

ošetala prelijepa Raza
  Po čardaku, po debelu hladu.
  Gledala je Biokića majka,
  Gledala je, pa je govorila:
»Što se šećeš, prelijepa Razo,
Kad te ne ću za Agana sina?« —
Odgovara prelijepa Raza:
»Ako l' ne ćeš, ni molit te ne ću.
Da ga vodiš na uzdi na vodu,
Na ularu k Janjinu bunaru,
Opet ću ga mlada primamiti
Crnim okom i bijelim licem.
U četvrtak, koji prvi dodje,
Poručit ću Muli u Saraj'vo,
Nek mi küpi hiljadu svatova,
Od hiljade manje ni jednoga;
Toliko ih mogu darovati,
Kog jaglukom, koga boščalukom!« —
  To je Mulo jedva dočekao,
Pa pokupi gospodu svatove.
Kad su došli prelijepoj Razi,
Tu su bili tri bijela dana.
Kad četvrti danak osvanuo,

Zavikaše ognjeni čauši:
»Azur, azur! Kito i svatovi!
Djeverovi na konja djevojku!
Kasno nam je, a daleko nam je.«
Pa podjoše kita i svatovi.
Kad su metli na konja djevojku,
Govorila lijepa djevojka:
»Jä bora ti, kume i djevere!
Okrenite konje uz Dunavo,
Ispred dvora Biokić Agana,
Neka vidi Biokića majka,
Neka vidi Biokić Agane,
Nek u njemu živu srce pukne!«
Okrenuše konje uz Dunavo,
Ispred dvora Biokić Agana.
Gledale su Biokića seke,
Gledale su, pa su govorile:
»Nuto, majko, kićenih svatova!
Nuto, majko, prelijepe Raze!
Ne će 'naki svati prolaziti,
Nit će 'naku provodit djevojku
Kô što danas Mula iz Saraj'va.« —
Govorila Biokića majka:
»Ne budal'te, moje kćeri drage!
I bolji će svati polaziti,
I bolju će provodit djevojku,
Kad oženim svog Agana sina.« —
U ta doba svatovi pod kulu.
Izlazio Biokić Agane,
Pa govori Biokić Agane:
»Aj, bora vam, kumi i djeveri!
Je li izum[1]) curi govoriti?« —
Al govore kumi i djeveri:
»Tebi cura kod kule uzrasla,
Gdje si bio, što nis' govorio?« —
Odgovara Biokić Agane:
»Nije meni moja majka dala.« —
Govorili kumi i djeveri:

[1]) *jeli slobodno?*

»Govor', Ago, koliko ti drago!« —
  Ja, da vidiš Biokić Agana!
On izvadi od zlata jabuku,
U jabuci hiljadu dukata:
»Naj to tebi, prelijepa Razo!
To sam tebi momak nakitio;
Mislio sam, da ćeš biti moja.« —
Pa izvadi dvi ogre [1]) dukata:
»Naj to tebi, prelijepa Razo!
To su moje seke nakitile,
Mislile su, da ćeš biti moja.«
Pa izvadi vedro ogledalo:
»Naj to tebi, prelijepa Razo!
Kada budeš blizu Sarajeva,
Tad ogledaj svoje b'jelo lice,
I podveži mrke solufiće!» —
To izusti, dušicu ispusti.
  Kad to vidje prelijepa Raza,
Da je Ago svijet prom'jenio,
Tad govori kiti i svatovma:
»Zastavite najprvu komoru,
Da izvadim vezenu maramu,
Da pokrijem Biokić Agana,
Da mu muhe lica ne nagrde!« —
Zastaviše najprvu komoru.
Tada dodje prelijepa Raza,
Te izvadi nože okovane,
Sama sebe u srce udara.
  Sastaše se mnogi nosioci,
Zajedno im raku iskopali,
A kroz raku prometnuli ruke,
A u ruke crvene jabuke.
Na Aganu vinova lozica,
A na Razi crvena ružica;
Sve se vije loza oko ruže.
Dolazila Biokića majka,
Raspletala lozu od ružice:
»Ajd otale, prelijepa Razo!
Kad se nisi vila oko živa,

[1]) *ogrlice, dva niza*

Što se danas vezeš oko mrtva?« —
Iz groba joj nešto progovara:
»Ajd otale, Biokića majko!
Vila sam se više oko živa,
Neg se danas vijem oko mrtva!«

Fra Rafael Barišić, br. 105. *Od Joze Aždajića iz Sutjeske u Bosni.*

173.

Smrt Pilipa i Pilipe.

Ovce pasli Pilip i Pilipa,
Poviš Save, poviš vode hladne.
Ožednili Pilip i Pilipa,
Ožednile ovce i ovnovi.
Oni slaze k Savi vodi hladnoj;
Napili se Save vode hladne,
Napojili ovce i ovnove.
Pilip kupa ovne ispod zvona,
A Pilipa ovcu razbludnicu.
Izmače se ovan ispod zvona,
A Pilipi ovca razbludnica.
Kad to vide Pilip i Pilipa,
Jesu mi se teško uzbojali.
Oba skaču u vodu studenu,
Oba skaču, a u za' čas po se;
Oba mlada oba potonuše.
Same ovce riku priplivaše,
Na livadi pleter priskočiše,
U carevu šenu[1]) uletiše.
Al besidi sluga cesareva:
»Mili Bože, čuda golemoga!
Otkud ovce, kad im puta nema?
Ovce jesu, a čobana nema;
Ovce mokre, a padalo nije!« —
U to vila svrh planine viknu:
»Zlo ti jutro, Pilipina majko!
Zlo ti jutro, Pilipova majko!

[1]) *pšenicu*

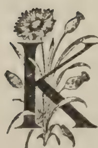
Utopi se Pilip i Pilipa,
Udno Save, udno vode hladne!« —
Kad su majke vilu oćutile,
One lete k Savi vodi hladnoj.
Jedna kuka kako kukavica,
Druga cvili kako lastavica.
»Ajme meni, do Boga miloga!
Tko će meni rano uraniti,
Dvor pomesti i vode doniti?« —
— »»Ajme meni, do Boga miloga!
Tko će meni rano uraniti,
Tko će mene staru nahraniti?«« —
Uzimaše čečerliju granu,
Zamutiše Savu vodu hladnu.
Zape Pili tura od prčina;
Izvadi ga majka na suhotu.
Zape Pili desna pletenica;
Izvadi je majka na suhotu.
Lipo su ih majke ukopale,
U novo ih greblje postavile.
Na noge im vodu navratile,
Na glavu im ružu posadile,
A na prsi tunju i jabuku.
Tko je žedan, neka vodu pije!
Tko je gladan, nek jabuke jede!
Tko je gizdav, neka ruže bere!
Svak će reći: »Pokojna im duša!« —

Mato Ostojić, I., br. 587. *Od Ivke Matković iz Medov-dolca.*

174.

Dva groba.

Kad se ženi Omer junak dobar
Lipom Fatom, jedinom u majke,
Prosil je je, obećali mu je,
I daje njoj prsten s desne ruke.
Omer lipoj Fati govorio:

»Uzmi, Fate, prsten s desne ruke,
I poček' me jednu godinicu,
Dokli idjem u Budinje grade,
Tebi, Fate, kupovati dare!« —
»»Hoću, Omer, i dvi godinice!«« —
I s tim idje u Budinje grade,
Lipoj Fati kupovati dare.
Kad je došo pod Budinje grade,
Pade kamen sa Budinja grada,
I ubije Omera junaka.
Omer svomu bratu govoraše:
»O Stipane, moj rojeni brajne!
Pokle me je srića doskočila,
Da me ubi kamen sa Budinja,
Hvala Bogu, moj rojeni brajne,
Hvala Bogu, ali ja te molim:
Ukopaj me pod Budinje grade!
Ono moja zelena dolama,
Na njoj su mi dva žepa svilena,
U jednom je prsten i jabuka,
A u drugom spenza [1]) nebrojena.
Daj mi Fati prsten i jabuku,
Majci staroj spenzu nebrojenu,
Tebi, brajne, sve naše imanje,
I na dar ti zelena dolama!
Još viruj mi, moj rojeni brajne!
Ak' je Fate roda gospodskoga,
Žalit će me tri godine dana!« —
Rič izusti, i dušicu pusti.
Stipe svoga brata poslušao,
Ukopa ga pod Budinje grade;
Fati daje prsten i jabuku,
Majci staroj spenzu nebrojenu.
Fate bila roda gospodskoga,
Žalila ga sedam godin' dana.
Fatu prose svaća odasvuda,
Al se Fate odavat ne htiše,
Nego žali Omera junaka.
Lipoj Fati govorila braća:

---

[1]) *tal., blago*

»Odavaj se, Fato, sestro naša!
Mi bismo se oženili braća.« —
Lipa Fate braće ne hajaše,
Nego žali Omera junaka.
Vrime temu postojalo malo,
Fatu prosi od Budinja bane.
Lipoj Fati govorila majka:
»Odavaj se, Fate, kćerce moja;
Dokle sam ti u životu majka,
Tvoja bi se oženila braća.«
Kako Fate majku razumila,
Silom se je odavala mlada
Za mladoga od Budinja bana.
Kad su došli pod Budinje grade,
Procmilila nevistica Fate:
»Budin-grade, ljuta rano moja!
U tebi je prva srića moja,
Prva srića, Omer drago moje.
Veliki bi, dušo, raj dobio,
Ko bi mene ovdi sagubio
I Omeru momu postavio!« —
To je začul od Budinja bane,
Povadil je iza bedre ćordu,
I odsikal lipoj Fati glavu,
Ukopal je uz Omera mlada.
Vrime temu malo postojalo,
Nad njima je izašlo zlamenje:
Nad Omerom zelen bor izresal,
Nad Fatimom tanka vita jela.
Vila se je tanka vita jela
Okol grane bora zelenoga,
Kako draga okol draga svoga.

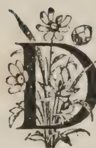
Šime Ljubić, I., br. 34. *S otoka Hvara.*

175.

Ženidba na silu.

(Omer i Mejrima.)

Dvoje milih u milosti raslo,
Od malena, od godine dana:
Omer momče, Mejrima djevojče.
Kad je Omer za ženidbu bio,
A Mejrima ope' za udaju,
Govorila Omerova majka:
»Oj Omere, hrâno materina!
Ajd, Omere, da te ženi majka
S l'jepom Fatom, Atlagića zlatom!« —
Al govori Omer momče mlado:
»Ne ću bome, moja stara majko!
Ne ću tužan vjeru izgubiti.« —
Al govori Omerova majka:
»Oj, Omere, hrâno materina,
Oj, Omere, moje b'jelo perje,
Oj, Omere, da te ženi majka,
Da ti prosi Atlagića zlato,
Koja j' dosad u kavezu rasla,
Koja ne zna na čem žito raste,
Koja ne zna, na čemu li trava,
Koja ne zna, što je muška glava.«
Odgovara Omer momče mlado:
»Ne ću bome, moja stara majko!
Tvrdom sam se vjerom zavjerio,
Tvrdja mi je vjera od kamena.«
Pa on ode gore na čardake,
Pa on leže, da l'jep sanak sniva.
Stara majka svate sakupila,
Sakupila hiljadu svatova,
Od hiljade manje ni jednoga;
Sakupila, ode po djevojku.
Kad su došli Atlagića dvoru,
Koliko ih Fata ugledala,
Toliko je pred njih išetala.

Ona ljubi Omerovu majku,
Pa govori Omerovoj majci:
»Oj starice, Omerova majko!
Kaki danak bez jarkoga sunca,
Kaka j' nojca bez sjajna mjeseca,
Kaki svati bez mlada ženika,
Bez ženika, bez Omera tvoga?« —
Al govori Omerova majka:
»Ču li mene, Atlagića zlato!
Jesi l' čula za goru zelenu,
I u gori zagorkinju vilu,
Koja str'jelja po gori junake?
Pobojah se za sina jedina,
Pobojah se, doma ga ostavih.« —
Kad je bio danak oko podne,
Kad su svati ručak poručali,
Krenuše se hiljada svatova,
Odvedoše Atlagića zlato.
Kad su došli Omerovu dvoru,
Svi svatovi konje odsjedoše,
Ne odsjede Atlagića zlato.
Govori joj Omerova majka:
»Odsjed' konja, mila snaho moja!«
Al govori Atlagića zlato.
Ne ću bome, moja stara majko,
Dok me Omer s konjica ne primi,
I na crnu zemljicu ne snimi.« —
Hitro skoči Omerova majka,
Ona ide gore na čardake,
Ona budi svog sina jedina:
»Ajd, Omere, hrâno materina!
Ajde primi zlato sa konjica!
Al govori Omer momče mlado:
»Ne ću bome, moja stara majko!
Tvrdom sam se vjerom zavjerio,
Tvrdja mi je vjera od kamena«.
Al govori Omerova majka:
»Oj, Omere, hrano materina!
Ako majku poslušati ne ćeš,
Prokleta ti moja hrana bila!« —

To s' Omeru na žao nadalo,
Pa on skoči na noge lagane,
Pa on ide dolje sa čardaka,
Pa on primi zlato sa konjica,
On je primi i na zemlju snimi.
Kad su svati večer večerali,
Kad su božji zakon savršili,
Odvedoše dvoje mladenaca.
Leže Fata na meke dušeke,
Omer sjede na šaren-sanduke.
Sâm se skida, sam se raspasiva,
I sam vješa ruho i oružje.
Pisnu, vrisnu Atlagića zlato,
Ona kune Omerovu majku:
»Bog ubio Omerovu majku,
Što sastavi milo sa nedragim,
I rastavi od miloga drago!« —
Al govori Omer momče mlado:
»Ču li mene, Atlagića zlato!
Ne pust' glasa do b'jeloga dana,
Dok se svati vinca ne napiju,
I sestrice kola naigraju!
Dohvati mi divit i artiju,
Da napišem sitnu knjigu malu!« —
I napisa sitnu knjigu malu,
I govori Atlagića zlatu:
»Podaj knjigu staroj mojoj majci,
Da te ona prävu ne ob'jedi!« —
Kad u jutro danak osvanuo,
Danak svanu, a sunce ogranu,
Ide majka da bûdi mladence,
Pa pokuca vajatu na vrata.
Pisnu, vrisnu Atlagića zlato,
Ona kune Omerovu majku,
Al govori Omerova majka:
»Oj, Omere, hrano materina!
Što uradi, ne bilo te majki!« —
Kad otvori stara majka vrata,
Omer leži na crnoj zemljici.
Ljuto kune Omerova majka,

Ona kune Atlagića zlato:
»Što uradi od sina jedina?
Što uradi, ne bilo te majki?« —
Al govori Atlagića zlato:
»Ne kun' mene, Omerova majko!
Već evo ti sitne knjige male,
Što je Omer tebi ostavio!« —
Uze majka sitnu knjigu malu,
Knjigu štije, gorke suze lije.
Ovako joj knjiga progovara:
»Obuc'te mi tananu košulju,
Što j' Mejrima od milosti dala!
Svežite mi svilenu maramu,
Što j' Mejrima od milosti vezla!
Kitite me smiljem, karanfiljem,
Čim je mene Mejrima kitila!
Kŭpite mi mlade nosioce,
Kupite mi mlade pratioce;
Nosioce momke neženjene,
Pratioce djeve neudane.
Pones'te me šefteli-sokakom,
Pokraj b'jela Mejrimina dvora,
Nek me mrtva grli i cjeliva,
Kad me nije živoga ljubila!« —
Kad Omera nosci ponesoše,
Vezak vezla Mejrima djevojka,
Na pendžeru u debelom hladu.
Dva joj gjula na gjergjef padoše,
A igla joj iz ruku ispala.
K njoj dolazi najmladja snašica,
Govori joj Mejrima djevojka:
»Oj, Boga ti, mila snaho moja!
Bog bi dao, da bi dobro bilo!
Dva mi gjula na gjergjef padoše,
I igla mi iz ruku ispala.« —
Al govori njezina snašica:
»Oj, Boga ti, moja zaovice!
Da je dobro, ne b' kod tebe bilo.
Omer ti se s drugom oženio;
Drugu ljubi, za tebe ne znade.« —

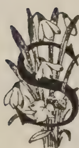
Pisnu, vrisnu Mejrima djevojka,
Pa pomrsi pet pasama zlata,
I polomi iglu od biljura.
Ona skoči na noge lagane,
Pa oblači na noge pašmage,
Ona trči na avlinska vrata,
Pa pogleda šefteli-sokakom;
Al Omera nose na nosilih.
  Kad su došli do njezina dvora,
Govori im Mejrima djevojka:
»Oj, Boga vam, mladi nosioci,
Oj, Boga vam, mladi pratioci!
Mrtvo t'jelo na zemlju spuštajte,
Da ga mrtva grlim i cjelivam,
Kad ga nisam živoga ljubila!« —
  To su oni za Boga primili,
Mrtvo t'jelo na zemlju spustili.
Tri je jada nad njim izjadala,
A onda je dušicu pustila.
Dok s' Omeru raku iskopali,
Mejrimi su sanduk satesali.
U jednu ih raku sahranili,
I kroz zemlju ruke sastavili,
I u ruke zelene jabuke.
  Kad je prošlo nekoliko dana,
Iz Omera zelen bor nikao,
Iz Mejrime zelena borika,
Borika se oko bora vila,
Kano svila oko kite smilja.

Stjepan Dungierović, br. 208. *Iz Starih Jankovaca u Slavoniji.*

176.

Smrt drage i dragoga.

unce zadje, a mjesec izadje,
Ranjen Ivo dvoru s vojske dodje,
Pa on leže u meke dušeke,
Pa on leži do zorice rane.

Kad svanulo i sunce granulo,
A Ivanu jauklija[1]) dodje,
Kako dodje, viš' mu glave prodje,
Nasloni mu ruku na obraze,
Pa Ivanu tiho besjedila:
»O Ivane, draži od očiju!
Moreš štogod, Ivo, od ponuda?[2])
Teb' će, Ivo, draga donijeti,
Ako nemaš u mile matere.«
  A da vidiš Ive materina!
Kad Marija ruku naslonila,
Ivo jeknu, nad njim čardak zveknu,
Pa je Mari tiho besjedio:
»Maro moja, lijepa djevojko!
Plaho sam se, Maro, izranio,
Mlogih jesam rana dopanuo;
Svaka rana smrti odgovara.
Meni valja sada umrijeti.
Već čuješ me, Marijo djevojko!
Halali me,[3]) materina Maro,
Udaji se, za kog tebi drago!« —
Kad djevojka njega razumjela,
Srce joj je tuga obujala,
Cura stade suze prol'jevati,
Pa je ona na noge skočila,
Pa mi ode miloj svojoj majci,
Grozne suze roneć niz obraze.
  Kada ode od Ive djevojka,
Ivo majci svojoj govorio:
»Čuješ li me, mila moja majko!
Halali me, što si me rodila,
I mlijekom svojim zadojila.
Sada meni valja umrijeti.
L'jepo ćeš me opremiti, majko,
L'jepo ćeš me ukopati, majko!« —
To izusti, a dušicu pusti.
I umrije Ivo u matere.
  L'jepo ga je opremila majka
Kiti njega cv'jećem svakakvijem,

[1]) *zaručnica* [2]) *jela, kojima se bolesnik ponudja* [3]) *blagoslovi me*

Pa saziva po selu komšije,
Pa njezina Ivu odnesoše.
To mi vidje Marija djevojka.
Dovikuje mile majke svoje,
Pa je majka kćeri dolazila,
Pa je kćerca majci govorila:
»Nuto, majko, sina materina!
Kako su ga l'jepo opremili!
Daj mi, majko, ključe od sanduka,
Da izvadim od zlata maramu,
Ja ću poći i odn'jet maramu,
Pa ću pokrit lice Ivanovo.« —
Privari se majka djevojačka,
Dade kćerci ključe od sanduka.
Djevojka je sanduk otvorila,
Al ne vadi od zlata maramu,
Već izvadi nože iz sanduka,
Pa udari sebe u srdašce.
Istor [1]) bänu majka djevojačka,
Pa zacv'jeli majka djevojačka:
»O, bora ti, kćeri mila moja!
Što si tako uradila, Maro?«
Djevojka je majci govorila:
»Nema hvajde [2]) nabrajati majko.
Već ti mene opremi lijepo,
Pa sazivaj po selu komšije,
Nek me nose ukopati, majko,
Pokraj dragog Ive materina;
Ja ću s Ivom leći u zemljicu.« —
Pa je majka kćercu opremala,
I saziva po selu komšije.
Odnesoše Maru materinu,
Lijepo su njiha [3]) ukopali,
Ukopali jedno do drugoga.

Fra Mirko Šestić, II., br. 28. *Od Pave Mikeljevića iz Vareša u Bosni.*

[1]) *u tom* [2]) *koristi* [3]) *njih*

177.

Ženidba Milića Sejina.

Kad se ženi Miliću Sejine
Sa prilipom Dukandunom selom,
Tri je lita prosio u majke,
A četiri u mile jom braće.
Nit je daju, nit je obećaju.
Dukanduni Sejin govorio:
»Kad li tebe za me ne dadoše,
Ocrnit ću sve aljine moje;
Ne ću pasa rad junačkog glasa,
Ni marame rad tebe divojke.«
Ali mu je mlada govorila:
»Da ti bora, Miliću Sejine!
Ti ne crni sve aljine svoje,
Niti pasa rad junačkog glasa,
Ni marame rad mene divojke
Ven ti ajde do Sinja biloga,
Onde ti je moja posestrima.
Ti je prosi i dat ćedu ti je.
Ma, kad projdeš kićenim svatovim',
Ti ne pojdi mimo moje dvore,
Da ne pukne željno srce moje!« —
A kad je je junak razumio,
On ti grede do Sinja biloga.
Kad je doša' do Sinja biloga,
Prosi curu, i dali su mu je.
Malo roka biše ostavili,
Malo roka tri nedilje dana.
Grede Milić bilom dvoru svome,
Kupi svate, da vodi divojku.
Kad je Milić svate pokupio,
Pa on grede svatim' po divojku.
Kad to vidi Dukanduna sele,
Da sad gredu kićeni svatovi,
Starici je besidila majki:
»Oj starice, moja stara majko!

Čigovi su kićeni svatovi?« —
»»Bora tebi, draga ćerce moja!
Ovo su ti Milića Sejina.«« —
Starici je besidila majki:
»Oj starice, stara moja majko!
Daj ti meni od sanduka ključe,
Neka vazmem od zlata jabuke,
Nek darujem moju posestrimu!« —
  Kada je je majka razumila,
Mudra bila, ma se privarila,
Podala jom od sanduka ključe,
Da vazimlje od zlata jabuke.
Ona ne će od zlata jabuke,
Ven uzimlje od svile konopac,
Pa se mlada niz penžer visila,
Rad žalosti Milića Sejina.
  Kad to vidi iz gorice vila,
Ona viče tanko glasovito:
»Di ste, braća Dukandune sele?
Ne marite, ne ajete za nju.
Sele vam se niz penžer visila
Rad žalosti Milića Sejina!« —
  Kad su braća vilu razumila,
Oni gredu u bijele dvore.
Kad su došli u bijele dvore,
Tot nalaze dragu selu svoju,
Di se mlada niz penžer visila
Rad žalosti Milića Sejina.
A, kad su je braća ugledala,
U dvor su jom greblje iskopali,
Skinuli je sa tankog konopca,
U novo je greblje pokopali. —

Vjekoslav Radica, br. 13. *Od udove Ivanice Jelaske iz Velikog Varoša u Spljetu.*

178.

Mrtva vjerenica.

Ženio se Ugrijanin Janko
Lipom Fatom, jedinom u majke.
U jedan je danak isprosio,
U drugi joj dare donosio,
U treći se Fate pobolila,
Starici je majci govorila:
»O starice, mila moja majko!
Ja se mislim dušom razdiliti.
Kad mi dodje Janko na dvorove,
I njegova lipa kita svaće,
Daruj mi ih, moja mila majko;
Svakom svatu vezenu maramu,
Mojem Janku vezenu košulju,
Što sam mlada po noćici vezla!« —
To izusti, a dušicu pusti.
Za to Janko ništa i ne znade,
Neg on kupi lipu kitu svaće;
Od hiljade ni jednoga manje.
Sve junake mlade neženjene,
Sve divojke mlade neudane,
Sve konjice prvo nesedlane.
Za kumove dva sina pašina,
Za barjaka Kraljevića Marka.
Oni gredu lipe Fate k dvoru,
Pa govori Ugrijanin Janko:
»Moja svaćo, moja mila braćo!
Sve mi zlo se obiližje kaže.
Moj se barjak naopako vije;
Moji konji stranputicom idju.
Ol je moja umrla divojka,
Ol divojka ol njezina majka,
Ol je majka drugom obećala.« —
Govori mu Kraljeviću Marko:
»Ne budali, Janko dite mlado!

Nije tvoja umrla divojka,
Ni divojka ni njezina majka,
Nit je majka drugom obećala.
Što ti barjak naopako vije,
To je vitar s mora zapuhnuo.
Što ti konji stranputicom idju,
Mladi konji puta ne umidu.« —
Kad su došli na pogled od dvora,
Pendžeri mu redom zatvoreni.
U pendžeru cviće uvenulo,
A najviše ružica rumena,
Kû je Fate najviše gojila.
Kad su došli prid bijele dvore,
U dvoru je lipe Fate majka,
Sva u crno kano udovica;
Crnim perjem bile dvore mete.
Bile im je dvore otvarala,
Janku konja za uzdu primala,
Pa je njemu govorila stara:
»A, moj Janko, zete narečeni!
Ča si to'ku svaću sakupio,
I tolike konje zamučio,
Kad je tvoja umrla divojka?
Tri dni mrtva u komori stala;
Jutros ti je rano ukopana.« —
Govori joj Ugrijanin Janko,
»Ne virujem, lipe Fate majko!
Dok ne vidim, gdi je ukopana.« —
Ona mu je govorila stara:
»Nu ti pojdi u gornje žardine!
Naći hoćeš dva bora zelena,
I pod njima do dva nova greba;
U jednom je kunjad Mikulica,
A u drugom tvoja virenica.« —
Kada je je junak razumio,
Pa on grede u gornje žardine;
On nalazi do dva nova greba,
I podiže ploču od mramora,
A pod njome Fatima divojka.
Natiče joj na ruke prstene,

Maša joj se rukom za nidarje;
Mrtva Fate ni trene, ni prene.
Ali joj je junak govorio:
»Črne oči, ča me ne gledate,
Kako ste me u majke gledale?
Bile ruke, ča me ne grlite,
Kako ste me u majke grlile?« —
Lipe joj je pisme izvodio:
»Tihe rose, ne padajte često!
Nek ne grubi moje Fate lice!
A vi tice, ne pivajte rano;
Ne bud'te mi Fatimu divojku!« —
  Okrene se bidan tužan Janko,
A za njime lipa kita svaće;
Oni gredu bilem dvoru svomu.
Gledala ga stara mila majka,
Ona gleda lipu kitu svaće;
Gredu svaća, ne vode divojku.

Mato Ostojić, I., br. 112. *Od Antice Jurunovićeve u Selcima na Braču.*

179.

Šuičkinja Mara.

Pasla ovce Šuičkinja Mara,
Pasla ih je povrh Malovana.
S njom porede dva Jakšića mlada;
Oba mlada, oba Mari draga.
  Mara njima jesti besidila:
»O bora vam, dva Jakšića mlada!
Oba mlada, oba meni draga!
Ne mogu vam obim biti ljuba.
Okrećite bile ovce svoje,
Okrećite podno Malovana,

Ja ću kretat povrh Malovana.
Kad ja mahnem vezenom mahramom,
Poletite dva Jakšića mlada!
Koji meni ponajprije dodje,
Onoga je Šuičkinja Mara.
Koji meni malo potla dodje,
Onoga je vezena mahrama!« —
  Kad u jutro malo osvitalo,
Mara krenu povrh Malovana,
Braća krenu podno Malovana.
Kad su bila na pô Malovana,
Obadva su pinom zapinila;
Pero bilom, Nikola krvavom.
Niko pade, a Pero dopade.
Gleda Mara u Perine oči:
Umro Pero, pokojna mu duša!
Podje gledat u Nikine oči:
Umro Niko, pokojna mu duša!
  Vadi Mara nože okovane:
»Kad je s mene, nek nije ni mene!«
 Naletiše tri gavrana crna;
Jedan nosi pera od Perina,
Drugi nosi burmu od Nikole,
Treći nosi vezenu mahramu.
Izletiše prid žalosne majke.
 Tri žalosne majke zakukale;
Zakukala Nikolina majka:
»Ovo jesti moga Nike burma!« —
Zavikala mladog Pere majka:
»Ovo jesti moga Pere pero!« —
Izletila majka Marušina:
»Ovo jesti Marina mahrama!« —
  Trče gledat prižalosne majke.
Kad dojdoše uvrh Malovana,
Sve troje ih bilo preminulo.
Tu su majke zakopale sinke,
Medju njima Šuičkinja Mara.
Kroza zemlju ruke sastavljali;
U rukam' im zelene jabuke.
Oko njih su voće posadili:

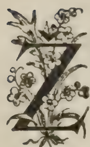
Tko je željan neka voće jede!
Oko njih su vodu navratili:
Tko je žedan neka vodu pije,
Neka njima pokoja nazivlje! [1])

Mihovio Pavlinović, II., br. 391. *Iz Ledinca u Hercegovini.*

180.

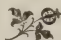
Čoban i djevojka.

ela moba u Todora mlada,
Sto momaka, dvista djevojaka,
I stotina mladih udovica,
Medju njima sestra Todorova,
Ona mu je u mobi vojvoda.
Ali pjeva u gori čobane:
»Oj djevojko iz velike mobe!
Golub guče u jeli zelenoj,
Ol ga koljte, ol mu majku šalj'te!«
Otp'jeva mu lijepa djevojka:
»Bora tebi iz gore čobane!
Snimi zvono s velikoga ovna,
Pa namuzi puno varenike,
Pa ti zalij u jeli goluba!«
Opet pjeva iz gore čobane:
»Triput jesam zvono namuzao,
I tri puta goluba zaliva',
Al on guče, ne će da prestane;
Ol ga koljte, ol mu majku šaljte!«
Osjeti se ljuba Todorova:
»Oj Todore, žalosna ti majka!
U sestre ti čedo prenejako.« —
— »»Muči, kujo, odsjeć' ću ti glavu!«« —
»Ako lažem, ods'jeci mi glavu!
Van ti zovi iz gore čobana,

[1]) U dnu ove pjesme dodaje Pavlinović u rukopisu ovo: „Vide se i danas u Malovanu tri groba travom obrasla, a u okolini puk pripovijeda, da su to grobovi braće Jakšića i Šuičkinje Mare“.

I iz mobe sestru vojevodu!«
Todor muči, ništa ne divani.
Kad je moba kući polazila,
Sva je moba zdrava i vesela,
Samo nema od mobe vojvode.
Todor sedla konja vilenoga,
Pa on jaše u goricu crnu,
Kad pod jelom — sestrica njegova,
I uza nju mladjani čobane:
Na kriocu čedo prenejako.
Todor veli sestrici jedinoj:
»Ajdmo, sele, dvoru bijelome!«
»»Bome ne smim, moj brate rodjeni!
Ljuba tvoja, a snašica moja,
Ona hoće svakom kazivati,
Meni moju sreću ukinuti.««
— »Ne boj mi se, moja sele draga!
Dokle dodjem dvoru bijelome,
Ja ću kuji odasjeći glavu.« —
Kad je doša' dvoru bijelome
I donio čedo u naramku,
Pitala ga braća i družina:
»Oklen tebi čedo prenejako?«
— »Naša' jesam čedo krajem puta.« —
Ljuba ćela da će ga odati,
A Todor joj odsiječe glavu. —

Luka Marjanović, br. 2. *Iz Gornje Krajine.*

181.

Smrt Mejre Atlagića.

Konja jaše Šećer-Salij-aga
Ispred dvora devet Atlagića.
Gledala ga seka Atlagića
Sa pendžera, sa visoke kule;
Pa doziva tananu robinju:
»Robinjice, po Bogu sestrice!

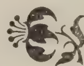
Idi zovi Šećer-Salij-agu!« —
  Ona misli, žalosna joj majka,
Da joj braće doma ne imade,
Da s' otišli u novu mehanu,
Al su braća svi u dvoru bili.
  Dolje strka tanana robinja,
Ona strka niz bijelu kulu,
Pa dozivlje Šećer-Salij-agu:
»Selam ti je [1]) moja gospojica,
Da ti idješ u bijele dvore!« —
Salij-aga jedva dočekao,
Pa on udje u bijele dvore,
Pa ostavi doru na avliji,
Pa on podje uz bijelu kulu,
Uz gospodske sitne basamake.[2])
Sretne njega devet Atlagića
Sve na sablje i na gole nože.
Birdem [3]) oni njega ufatiše,
Bijele mu savezaše ruke.
  Kad to vidje Šećer- Salij-aga
Moli im se Šećer-Salij-aga:
»Bogom braćo, devet Atlagića!
Poklon'te mi život na mejdanu,
Jer sam jedin u mile matere!«
Za to oni haju i nehaju;
Crne njemu oči izvadiše.
Opet veli Šećer-Salij-aga:
»Bogom braćo, devet Atlagića!
Poklon'te mi život na mejdanu;
Majka će me i slijepa 'ranit
U mom dvoru i na mome blagu.« —
Za to oni haju i ne haju;
Rusu njemu osjekoše glavu.
  A to ne zna sestrica Mejrima.
Kad je bilo noći po jaciji,
Već Mejrimu sanak savladao.
Dok je legla i sanak zaspala,
Tužan sanak Mejrima usnila:
Gdje unidje u njihove dvore,

[1]) *pozdravlja te* [2]) *uz stepenice* [3]) *tek*

Gdje unidje živ-zelen sokole
Zlatnih krila i zlatnoga perja,
A izidje iz bijela dvora
I bez krila i bez ruse glave.
Dok svanulo i sunce granulo,
Išetala Mejrima djevojka,
Išetala iz bijele kule,
Pa doziva Kumriju robinju:
»Robinjice, po Bogu sestrice!
Noćaske sam zao san usnila;
Jesu l' zdravo moja braća draga,
Moja braća, devet Atlagića?« —
Ona šuti, kučka je rodila!
Opet veli seka Atlagića:
»Bogom sestro, Kumrijo robinjo!
Jesu l' zdravo moja braća draga?«
Onda veli Kumrija robinja:
»Gospojice, Atlagića seko!
Jesu zdravo tvoja braća draga,
Al ti nije Šećer-Salij-aga,
Jer su ti ga braća pogubila.« —
»»Pa gdje su ga jadna ukopali?«« —
— »U gjul-bašči pod suhu naranču.« —
Kad to začu seka Atlagića,
Ona leti u šikli-odaju,
Oblači se štogod ljevše može;
Na se meće biser i dukate.
Jedna glava, a dva istifana,[1])
Jedno grlo — tri drobna gjerdana,
Jedne uši — četvere mendžuši.
Pa uzima od zlata tenefe,[2])
Ona idje u zelenu bašču,
Pa s' objesi o žutu naranču
Viš' mezara[3]) Šećer-Salij-age,

D. Popović. br. 12. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

[1]) *dva vijenca, krune* [2]) *uzice* [3]) *grob*

182.

Nevjerna ljepota.

Kulu gradi Tešanjski Gjul-aga,
Na kuli mu triest neimara,
I prid njima Rade neimare;
Nit on radi, niti kule gradi,
Već se šeće po visokoj kuli,
Da ugleda lijepu divojku.
Kad ugleda sestru Gjul-aginu,
Pade Rade u zelenu travu,
Rukom maše, a aršinom niše,
I on misli, da nitko ne vidi.
Sve to vidi Tešanjski Gjul-aga;
Svojoj seki htio [1]) govorio:
»Bit je lako roda gospodskoga,
Ama budi srca junačkoga!
Umami mi Radu u hodaju!«
— »»Lako ću ga, brate, primamiti;
Daj ti meni ključe od sanduka,
Da otvorim šipkali-sanduke,
Da s' obučem štogod bolje mogu!«« —
Dade njojzi ključe od sanduka,
I otvara šipkali-sanduke;
Oblači se štogod bolje more.
Kad je pošla na visoku kulu,
Stoji zveka biser' i dukata,
Stoji škripa svile i kadife;
Sva se kula iz temelja ljulja,
Dok uzajde lijepa divojka.
Kad izajde na visoku kulu,
Pa zacvili, kako guja ljuta:
»Hajme meni, do bora miloga,
Nema moga brata rodjenoga,
Dodj' mi, Rade, noćas na konake!« —
To je Radi vrlo milo bilo,

[1]) *tiho*

I on idje u novu mehanu;
Napije se vina i rakije,
Onda idje seki Gjul-aginoj:
»Otvor' vrata, seko Gjul-agina!« —
Ona njemu vrata otvorila.
Side Rade u meke dušeke,
A divojka na svoje sanduke,
I on pruža ruku po dušeku:
»Gjela, Hajko, na bijelu ruku!
Gjela, Hajko, ako ti je drago!« —
— »»Mene j' moja zaklinjala majka,
Da ne dadem lišca obljubiti,
Dok ne svežem ruke naopako.«« —
— »Veži, draga, kako tebi drago!« —
Ona sveza ruke naopako;
Livom rukom puca raspinjala,
A desnicom nože povadila;
Udara ga u srce junačko.
Kako ga je lako udarila,
Na nožu mu srce izvadila,
Pa ga nosi bratu u hodaju:
»Evo, brate, Radina srdašca!« —
Al govori Tešanjski Gjul-aga:
»Dosad sam ti srizao diebu,[1])
Odselen ću dibu i kadifu.« —

Mihovio Pavlinović, II., br. 531. *Iz Zenice.*

183.

Brat prodao sestru.

Ne bi sunca za tri b'jela dana,
A danice zä pô godinice,
Ni mjeseca za nedjelju dana.
Kad je žarko izgranulo sunce,
Sunce kara sirota djevojka:
»Sunce moje, jer [2]) si zastajalo?
Pomr'ješe ti sirote nejake,

[1]) *diba, svilena tkanina, u koju je utkano zlato* [2]) *zašto*

A bez tebe, moje sunce žarko!«
Žarko joj je govorilo sunce:
»Zastalo sam, lijepa djevojko,
Zastalo sam, pa se zabavilo,
Gdje brat svoju sestricu udaje;
Ne udaje, nego preprodaje.
Za nju hvata tri tovara blaga,
I siniju od suhoga zlata,
Na kojoj su tri kamena draga,
Koji sjaju kano sunce žarko.
Pred njimam se vidi večerati
U po noći kano usred podne.
  L'jepo sestru svati dočekaše.
Zdravo svati u dvor polaziše;
Sestri bratac konja izvodio,
Na putu joj 'vako govorio:
»Hajde zbogom, draga sestro moja!
Pred kućom ti javor drvo suho;
Kad se javor zaodio listom,
Ti se, sestro, zaigrala sinom!«
  Oto sestri vrlo žao bješe,
Plačuć svome bratu govorila:
»Ostaj zbogom, moj rodjeni brate!
Ti imadeš ljubu Mandalinu;
Osam kćeri, što ti je rodila,
Trudna j', brate, i devetu hoće,
Ono osam kuga pomorila,
Deveta ti u goru odbjegla,
Hodila ti od jele do jele
Kano pčela od cv'jeta do cv'jeta!« —
  Zdrava bila, dobru sreću našla.
Nije prošla ni godina dana,
Javor-drvo prozeleni listom,
Sestra mu se zaigrala sinom.
Ljuba bratu devetu rodila;
Osam kćeri kuga pomorila,
Deveta mu u goru odbjegla.
Hodila je od jele do jele,
Kano pčela od cv'jeta do cv'jeta.

Nikola Tommaseo, br. 43. *Iz okolice Sibeničke.*

184.

Prodana sirota.

ošetalo zlato daidžino
Po zelenoj bašči daidžinoj;
Nad svaki se cv'jetak nadnosila,
Povrh sebe sunce ugledala:
»Žarko sunce obasjaj sirotu!
Svoga babe zapamtila nisam.
Majka mi se daleko udala,
A ja stojim u daidže svoga,
Pa sad mene moj udaje babo;
Ne udaje već mene prodaje.
Za me išće tri tovara blaga.«
Ona misli, nitko je ne čuje,
Al je čuje mlada daidžica;
Jedva čeka, dok joj bego dojde:
»Je l' istina, beže Mustaj-beže,
Je l' istina, što Fatima veli?« —
U to doba svatovi na vrata;
Zdravo svati po djevojku došli,
Još zdravije s djevojkom otišli.
Kad su došli bijelome dvoru,
Večeraše i akšam klanjaše.
Poslen toga šećer-šerbet piše,
Dvoje dragih u alvat svedoše.
Kad je bilo noći o ponoći,
Udri kiša i krvava krupa.
Ali ide ostarila majka,
Pa doziva bega Mustaj-bega:
»Ustan'dere, drago dite moje!
Pitaj-de ti mlade nevistice,
Od kojeg je roda i plemena!«
Progovara mlada nevistica:
»Ja sam, majko, od Boga sirota;
Svoga babe zapamtila nisam,
Majka mi se daleko udala,

A ja bila u daidže svoga,
Pa sad mene moj dajo udao;
Nij' udao, već me je prodao,
Za me uzô tri tovara blaga.« —
  Govorila ostarila majka:
»Oj, bora ti, moje d'jete drago,
Jesi li joj išta učinio?« —
»»Nisam, majko, ništa učinio;
Samo sam je triput poljubio,
I brat seku od milja poljubi.«« —
  Tada majka oboje izvede,
Iznovice veselje činjaše;
Sina ženi pašinicom mladom,
Ćercu daje za pašina sina.

Mihovio Pavlinović, II., br. 526. *Iz Banjaluke.*

185.

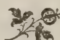
Povraćena sestra.

Knjigu piše Ivanova ljuba,
  Pa je šalje bratu jedinome:
  »Boraj tebi, moj jedini brajko!
  Ovo ima devet godin' dana,
Kako jesam za Ivanom mlada.
Nit sam s njime večer večerala,
Nit sam s njime riječ govorila,
Nit sam tavnu noćcu noćevala.« —
  Kad je bratac r'ječi razumio,
On uzjaši na vrana konjica,
Pa on ide seji pred dvorove.
Kad je došo pred sejine dvore,
On zavika grlom glasovitim:
»Otvor' dvore, božji nevjerniče!
Daj mi moju na povrate seju!
Ako li ih otvoriti ne ćeš,

Preko ću ti zida preskočiti,
Dvore ću ti ognjem zapaliti,
Tebe mlada glavom rastaviti.« —
Iz dvora se nitko ne odjavlja,
Sam' njegova jedina sestrica:
»Boraj tebi, moj brate jedini!
Davno bi ti dvore otvorila,
Al je moje privezao ruke.«
Kad je bratac r'ječi razumio,
Preko mu je zida preskočio,
Majku mu je konjem pogazio,
Dvore mu je ognjem zapalio,
Njega mlada glavom rastavio.
On uzima sestru jedinicu,
Pa je vodi dvoru bijelome.
Al govori stara mila majka:
»Što učini, moj jedini sine?«
A on njoje tiho odgovara:
»Ne budali, moja mila majko!
Ovo j' moja jedina sestrica,
Odvedena u srebru i zlatu,
Povraćena u crnome platnu.« —

Ante i Juraj Kušmiš, br. 89. *Od Kate Kulić iz Roždanika u Požeškoj županiji.*

186.

Utamničena ljuba.

Majka Maru za nedraga dala,
Za nedraga, gospodina Pavla.
Kad su bili u dvoru bilome,
Progovara gospodine Pavle:
»Oj Marice, draga dušo moja!
Ili voliš na dno u tavnicu,
Ili sa mnom u meku ložnicu?« —
Al govori Marica divojka:
»Volim sama na dno u tavnicu,

Nego s tobom u meku ložnicu!« —
  Uzima je Pavle gospodine,
Uzima je za desnicu ruku,
Pa je vodi na dno u tavnicu.
Tavnovala tri godine dana.
Kad četvrta godina nastala,
Knjigu piše Marica divojka,
Knjigu piše staroj miloj majci.
Ne piše joj, čim se knjiga piše,
Već joj piše krvcom iz obraza:
»Oj starice, moja mila majko!
Zar mi ne ćeš u pohode doći?
Al mi dojdi, al mi braću šalji!« —
  Slala joj je dva brata rodjena,
Jednake im konje kupovala,
I jednake sablje sakivala;
Na junake modre kabanice,
A na konje plave maramice.
Oni idu seki u pohode;
Oni idu priko polja ravna.
  Daleko ji' ugledao Pavle,
Još se bliže prid nji' išetao;
Konje prima, a za zdravlje pita:
»Jeste l' zdravo, dva šurjaka mlada?« —
— »»Jesmo zdravo, gospodine Pavle!««
Kad su bili u dvoru bilome,
Al govore dva šurjaka mlada:
»Oj naš zete, gospodine Pavle,
Di je naša sestrica Marica?« —
Al govori gospodine Pavle:
»Boraj vama, dva šurjaka mlada!
Otišla je za goru na vodu,
Otišla je da platno ubili;
Ne će doći, dok sunce ne zajde.« —
  Sunce zajde, Marica ne dojde.
Mladji bratac već je večerao,
Star'ji bratac večerati ne će,
Već uzima lulu i tamburu;
Lulu pije, a tamburu bije,

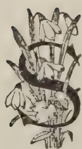
Nuz tamburu on sitno popiva:
»Oj Marice, draga seko moja!
Da ti znadeš, draga seko moja,
Kaka su ti dva sokola došla,
Ti bi bilo ostavila platno,
I došla bi svom bilome dvoru.« —
Nato se je Pavlu ražalilo,
Pa uzima ključe od tavnice,
I on ide tavnici na vrata,
Pa govori Pavle gospodine:
»Žarko sunce, je si l' pomrčalo?
Lipa Maro, jesi li umrla?« —
Kad otvori prokletu tavnicu,
Sja tavnica kano i danica,
Sinu Mara kano i sunašce.
Uzima je Pavle gospodine,
Uzima je za desnicu ruku,
Pa je vodi gore u čardake.
Kad je došla gore u čardake,
Mladjeg braca medju oči ljubi,
Star'jem bracu na krilu umrla.

Vjekoslav Gabrić, br. 22. *Od starice Mare Čaldarović iz Oriovac.*

187.

Zaova mrazi nevjestu.

Splasno [1]) snuje Asan-agovica,
S njom ga snuje neodana zalve.[2])
Trista su ga lakat' osnovali,
Polovicu pasma pomrsili;
Zalvici je neve govorila:
»Neg te molim, moja draga zalve,
Nemoj ovo povidati [3]) dragom,
Nemoj mene omraziti s dragim!
Doć' će meni majka u pohode,

[1]) *platno* [2]) *neudana zaova* [3]) *kazivati*

Ja te hoću mlada darovati.« —
  Zalvica se neve ne hajaše,
Nego čeka, dokli dodje aga,
Da će bratu povidati agi.
U to doba eto ga na dvore.
Ispraviše gospodske obide,
I još aga za ništa ne znade,
Niti znade, nit se čemu nada.
Zalve agu na večeru zvala,
Dali sviću Asan-agovici,
Da njim svima pokraj stola sviti.
Najloša joj srića priskočila,
Iz sviće njoj iskra poletila,
I agi je na kolino pala,
I prožegla tanahne mu gaće.
Zalvica je bratu govorila:
»Bidan bio, moj rodjeni brate!
Šta nam čini tvoja virenica;
Danas nam je splasno pomrsila,
Večeras nas živim ognjem žeže.« —
  Muči aga ne govori ništa,
Nego grede u svoje komore,
I doziva ljubi u komore,
I povadi svitlu ćordu svoju,
I udara ljubi u srdašce.
Ljubi svoju aga raspolio,
Na ćordi njoj čado povadio;
Mrtvo čado bila muška glava.
Kad to vidi aga Asan-aga,
Istom ćordom i sebe udara,
Udara se u srce junačko,
Povrh ljubi i on mrtav pade.

Luka Beivaldi-Lucić, br. 12. *Od Lukre Znanić s otoka Hvara.*

188.

Bule truju nevjestu.

njigu piše od Gabele bego,
A na ruke od Baćine kneza:
»A, moj pobro, od Baćine kneže!
Čuo jesam, a vidio nisam,
Da imadeš kćercu jedinicu.
Bi li mi je pokloniti möga'
Za mojega milog netijaka,
Netijaka Miolović Jurja?« —
Kad je knezu knjiga dolazila,
Knjigu štije, drugu napisuje:
»A, moj pobro, od Gabele bego!
Istina je, što ljudi govore,
Da imadem kćercu jedinicu,
Al je moja ponejaka kćerca,
Ponejaka od sedam godina,
Koja nije bábi ugodila,
Kamo li će od Gabele Turcim'.« —
Kad je begu knjiga dolazila,
Knjigu štije, netijaka zove:
»Poslušaj me, moje dite drago,
Što-no kaže ovā bila knjiga!«
Kad je Jure knjigu razumio,
Pa je ujku tiho besidio:
»Ne viruj joj, moj premili ujko!
Ja je jesam i vidio jednom
Na Birini, na vodici hladnoj,
Gdi je mlada i bilila platno.
Već te molju, moj primili ujko!
Da mi dadeš triest dobrih druga,
Dobrih druga prija neženjenih;
I još tomu triest dobrih konja,
Dobrih konja prija nesedlanih;
I još tomu triest ladja malih,
Malih ladja prija nevozenih,
Jer ja hoću odlaziti, ujko,

Odlaziti niz Neretvu mutnu,
Pa ću poći na Birinu hladnu.«
  Što je Jure ujki zapitao,
Što je pita', ujko mu je dao.
Pa su otle zdravo odlazili,
Odlazili niz Neretvu mutnu,
Na Birinu hladnu dolazili.
  Kad su došli na Birinu hladnu,
Družinu je razredio Jure,
A on ode pod bijele dvore,
Baš pod dvore od Baćine kneza.
Žubor stade pod knezovim dvorim',
Knezovica kćercu dozivala:
»Ustan', Nigo, moje dite drago!
Sve su drúge na vodicu pošle,
I ruse su iščešljale kose,
Još su one i pomele dvore,
A ti, Nigo, na dušecim' spavaš.« —
  Kad je Nigo riči razumila,
Skakala se kao i pomamna,
Bosonoga, bez pašmaga žuta,
Gologlava bez bila jagluka,
A raspasa brez kanic' i pasa.
Ode mlada na vodicu hladnu,
Spored njome neznana delija.
  Kad je mlada na Birinu došla,
Ona jesti zapitala testir:
»Je li testir zahititi vode?« —
Odgovara neznana delija:
»Testir tebi, koliko ti drago.« —
Kad je mlada zahitila vode,
Iz ruke joj vidro izvadio,
Pa je meće za se na konjica.
Cvili mlada kao zmija ljuta:
»Ajmeh meni, moja mila majko!
Evo mene zarobilo Ture!« —
  Tišio je Miolović Jure,
Pa je mladoj tiho besidio:
»Ne cvili mi, moja dušo draga!
Nije tebe zarobilo Ture,

Već kaurin Miolović Jure.« —
Kad to čuje starica joj majka,
Tiho Juri majka besidila:
»Bora tebi, Miolović Jure!
Vrati meni moje dite drago,
Ja ću moje naresiti zlato,
Nek ne reku bule Gabeljanke:
Koja hvala kneza baćinskoga,
Koja hvala, da lipote nije!« —
Punici je Jure besidio:
»Ne brini se, draga pûne moja!
Donili smo za divojke dara.« —
I tim idju do Neretve mutne,
Divojku su lipo napravili.
Otolen se oni zavezoše,
U Gabelu ravnu dolaziše.
Prida nje je izlazîlo svako,
Izlazilo mlado i nejako,
Stare žene i malena dica;
Medju se su oni besidili:
»A, moj Bože, na svemu ti hvala!
Otkad posta čitluk i Gabela,
Nije lipša snaha dovedena,
Što je ljuba Miolović Jurja.« —
Od mila je po rodbini vodi,
Po rodbini bulam Gabeljankam',
Lipe su joj dohranili časti,
Lipe časti pite i pogače,
U čem mladu otrovaše Nigu.
Pa je Juri besidila ljuba:
»A ti Jure, mili gospodare!
Sad mi piši listak knjige bile,
A na ruke moje mile majke:
Nek mi dodje u pohode majka!
Nek ne nosi ruha ni darova,
Ni sanduka drva šimširova,
Nego jednu tanenu košulju,
Koja-no je u jadu predena,
A u gorkim suzam' ubiljena;
Brez žarkoga sunca isušena,

Jadu će se domisliti majka.« —
  Kad je majci bila knjiga došla,
Jadu se je domislila majka;
Cvileć ode u Gabelu ravnu.
Kad je majka nasrid polja bila,
Gabeljansko zakucalo zvono;
Umri Nigo, žalosna joj majka.[1])

Mihovio Pavlinović, II., br. 790. *Iz Baćine u Hercegovini.*

189.

Zubinja bolest.

L'jepa ti je kade[2]) Zulićeva!
Ma je njome[3]) zaludu ljepota,
Kad će jadna umr'jeti od zuba;
Teško je je zubak zabolio.
Ona zove medik-barbijera,
Da joj vadi zuba bijeloga.
  Zub joj vadi medik-barbijere,
Zub joj vadi, na usta joj gleda,
Zulićevoj kadi govorio:
»Dušo moja, Zulićeva kade!
L'jepa kade, medna usta imaš!
Da me hoćeš celivati s njima,
Ja bi tebe izvido od zuba.« —
  Govori mu kada Zulićeva:
»Zub mi vadi, medik-barbijere!
Zub mi vadi, u zô čas ti bilo!
Meni nije tvoje od ob'jesti,
Nego mi je od moje nevolje!« —
  Jopet joj je medik govorio:
»L'jepa ti si, Zulićeva kade!
L'jepo, b'jelo lišce ti imadeš;
Daj mi, kade, ljubit lišce b'jelo,

[1]) Sabirač dodaje ovoj pjesmi: „Ovo se je dogodilo u ono doba, kad su Mleci osvojili Gabelu, a Turci u njoj ostali". [2]) *kaduna, turska gospodja*
[3]) *njoj*

Ja ću tebe izvidat od zuba!« —
Govori mu Zulićeva kade:
»Zub mi vadi, medik-barbijere!
Zub mi vadi, u zô čas ti bilo!
Ti ne gledaj b'jelo lišce moje;
Nije meni tvoje od ob'jesti,
Neg je meni moje od nevolje!« —
Jopet joj je medik govorio:
»L'jepa ti si, kade, moja dušo!
Ma zaludu sva tvoja ljepota,
Kad ćeš jadna umr'jeti od zuba!« —
Govori mu kade Zulićeva:
»Zub mi vadi, medik-barbijere!
Zub mi vadi, u zô čas ti bilo!
Nije meni tvoje od ob'jesti,
Neg je meni moje od nevolje.
Vadi meni b'jela zuba moga!
Ako mi ga izvaditi ne ćeš,
U meni će puknut srce moje
Od bolesti b'jela zuba moga!« —
Još bi kade bila govorila,
Od bolesti puklo joj je srce.
Mrtva pade Zulićeva kade
Preko rukâ mlada medikara.
Što učini, medik-barbijere?
Što učini, u zô čas ti bilo! —

Andro Murat, I., br. 13.

Od Kate Murat-Palunkove iz Luke na otoku Šipanu.

190.

Prenejaki Vid.

vce pase prenejaki Vide,
S njim poredi Kraljeviću Marko·
»Hajmo-de se, Vide, nadmetati,
Nadmetati u zelen-livadu!« —
On uzima studenicu st'jenu,

Umeće se Kraljeviću Marko.
Kad to vidje prenejaki Vide,
On uzima babulj od ramena,
Pa prebaci Kraljevića Marka
Dva koraka i dv'je stope više.
  Kad to vidje Kraljeviću Marko,
On uzima studenicu st'jenu,
Pa zahvaća Vida u njedarca;
Odbi njemu srce od rebarca,
Linu Vidu krvca niz njedarca.
  Kad to vidje Kraljeviću Marko,
On pobježe u tu goru crnu.
Dozivlje ga prenejaki Vide:
»Vrat' se amo, Kraljeviću Marko!
Evo tebi tvrda vjera moja,
Da te nikad ja odati ne ću,
Ni kod tvoje, ni kod moje majke.
Evo tebi b'jele ovce moje,
I evo ti srebrne svirale,
A ja idem b'jelu dvoru svome.« —
  Daleko ga seja ugledala:
»Ajmeh meni, mila majko moja!
Eto nami prenejakog Vida,
Niti sviri, niti ovce javi.« —
Sabliže ga majka susretala:
»Ajmeh meni, prenejaki Vide!
Je li tebe obranio Marko?« —
Odgovara prenejaki Vide:
»Nije mene òbranio Marko.
Kad sam bio u Janji-planini,
Vidio sam zelenu jabuku;
Ja sam poša', da uberem, majko.
Otrže se od jabuke grana,
Te me shvati u b'jela njedarca,
Odbi meni srce od rebarca,
I linu mi krvca niz njedarca.« —
  Al govori ostarjela majka:
— »A, moj Vide, moj nejaki sine!
Hoćeš majci rane preboljeti,
Da ti param tanane rukave,

Da ti tražim po selu ljekare,
Da ti tražim po planini trave?« —
Odgovara prenejaki Vide:
»Ne paraj-de tanane rukave,
Ne traž'dere po selu ljekare,
Niti traži po planini trave;
Ne ću, majko, rane preboljeti.
Nego hajde bijelome dvoru,
Pa ne steri dugo ni široko,
Jer ti ne ću dugo bolovati.
Nego kupuj svilena nosila,
I küpi mi konje nekovane
I junake mlade neženjene!
Nosi mene drumu junačkome,
Gdje-no stoji sabor djevojaka!
Neka čuju od konjikâ jeku,
Neka čuju od junakâ pjesmu,
Neka mene u kolu spominju!« —

Mihovio Pavlinović, II., br. 1495. *Iz Bukovice u Dalmaciji. Kazivao jedan Čengić iz bogate katoličke zadruge bukovičke.*

191.

Čobaninova smrt.

Ovce pase Ivane čobane,
S njim poredi d'jete Kostadine.
Kad je bilo oko podne sunce,
Zbile su se u zbojeve ovce.
Al govori d'jete Kostadine:
»Vaj, Bogom ti, Ivane čobane!
Ajdemo se vrći svake šale:
Vitke motke i desnice ruke
I kamena mrvicu s ramena!« —
Jedva Ivan dočekao toga;
Metnuše se svakojake šale:
Vitke motke i desnice ruke

I kamena mrvicu s ramena.
Al odvrže Kostadine d'jete,
Al odvrže i odskoči d'jete.
Žao bješe Ivanu čobanu,
Gdje odvrže i odskoči d'jete,
Trže Ivan nože od pojasa,
Pa udari d'jete niza pasa.
Pade d'jete na zelenu travu,
Ivan bježi u goricu crnu,
A ostaše same b'jele ovce.
Još je d'jete u životu bilo,
Pa govori d'jete Kostadine:
»Vaj, Bogom ti, Ivane čobane,
Ajd se vrati tragom uznatrage,
Pa ti čuvaj obadvoje ovce,
A ja idem svojoj staroj majci,
Pa ja ne ću majci kazivati,
Da si mene, Ivo, obranio.
Neg ja 'oću majci kazivati:
»Oj starice, moja stara majko!
Ja i Ivan zajavismo ovce
Kroz goricu na 'ladnu vodicu,
Kad kod ove pitoma jabuka.
Ja se pripe', majko, na jabuku
Da uberem tri roda jabukâ:
Jedan majci, a drugi sestrici,
Treći l'jepoj u selu djevojci.
Pod nogom se grana otkršila,
A ja pado' na studeni kamen;
Studen kamen rane zadavao.« —
Kad to čuo Ivane čobane,
On se vrati tragom uznatrage,
Pa on čuva obadvoje ovce.
Ode d'jete dvoru bijelomu.
Daleko ga sestre ugledale,
Pa su svojoj majci kazivale:
»Vaj, Bogom ti, stara naša majko!
Eto ide d'jete Kostadine,
Niti svira, niti popijeva,
Niti tuče u jasnu tamburu.

Ali mu je zabjegnulo stado,
Ali mu je zaire nestalo,
Al do glave njemu dolazilo.« —
Preda nj mu je majka izlazila,
Pa govori ostarjela majka:
»Kostadine, moj jedini sine!
Niti sviraš, niti popijevaš,
Niti tučeš u jasnu tamburu.
Je li tebi zabjegnulo stado,
Je li tebi zaire nestalo,
Al do glave tebi dolazilo?« —
Veli majci d'jete Kostadine:
»Oj starice, moja mila majko!
Nije meni stado razbjegnulo,
Nit je meni zaire nestalo,
Nit do glave meni dolazilo.
Neg, bogom ti, stara moja majko!
Ja i Ivan zajavismo ovce
Kroz goricu na 'ladnu vodicu;
Kad kod ove pitoma jabuka.
Ja se pripe', majko, na jabuku,
Da uberem tri roda jabukâ:
Jedan majci, a drugi sestrici,
Treći l'jepoj u selu djevojci.
Pod nogom se grana otkršila,
A ja pado' na studeni kamen;
Studen kamen rane zadavao.
Nego podaj Ivanu čobanu,
Podaj njemu od zlata sviralu,
Neka svira i nek popijeva,
I nek čuva obadvoje ovce!
Podaj, majko, lijepoj djevojci,
Podaj majko, pitomu jabuku,
Neka vene ka' jabuka vene!« —
Dade majka Ivanu čobanu,
Dade majka od zlata sviralu,
Da on svira i da popijeva,
I da čuva obadvoje ovce.
Dade majka lijepoj djevojci,
Dade majka pitomu jabuku,

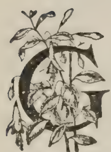
Da 'na vene ka' jabuka vene.
Niti svira Ivane čobane,
Niti svira, niti popijeva,
Neg on vav'jek suze prolijeva.
Žali Ivan druga vijernoga,
Žalio ga tri godine dana,
A četvrte i on preminuo.

Petar Delić, br. 13. *Iz Gornje Krajine u Hrvatskoj.*

192.

Djever osvećuje nevjestu.

Glavu veže Ivan-begovica,
Glavu veže, a dukate steže.
Niko diver drži ogledalo:
»Zaludu ti, moja nevistice,
Zaludu ti stručak i lipota,
Kad ti nemaš od srca evláda.[1])« —
Progovara Ivan-begovica:
»Evo ima devet godin' dana,
Kako sam ja za Ivana došla;
Još ja ne znam, gdi moj Ivan spava,
Gdi li spava, gdi l' se raspasiva.« —
— »»Je l' istina, moja nevistice?
Hajde spremi gospodsku večeru;
Zovnut ćemo ljude na večeru,
I prid njima mlada Ivan-bega,
Ne ćemo li Ivu opojiti,
Ne će l' Ivo na konaku ostat.«« —
To je mlada jedva dočekala;
Ona sprema gospodsku večeru;
Niko zove ljude na večeru,
I prid njima Ivu čelebiju.
Tuj su Ivu mlada napojili;
Ivo osta tude na konaku.

[1]) *poroda*

Ode Niko konjma na ćairu,[1])
Pa on leže na meke dušeke.
Kad je bilo noći od ponoći,
Stade škripa nestav' i papuča,
Stade zveka na grlu gjerdana.
Skočio se Niko čelebija,
Ona zbori, a Niko ne zbori.
— »Šta je tebi, Ivo čelebija,
Što si mi se junak razljutio,
A što sam ti mlada zakasnila?
Nisam mogla ja ranije doći,
Nisam mogla od tri sina tvoja;
Jedan mi se uz kolino prima,
Drugi sine bilu knjigu piše,
Treći sine u beši se lila.«
Kad to čuo Niko čelebija,
Skočio je na noge lagane,
Pa uzima nože sa čivije,
Pa joj Niko glavu odsikao.
Leteći joj glava govorila:
»Bor ubio svaku drúgu moju,
Koja drži viru u junaka;
Svaki junak vira i nevira,
Svaki hoće privarit divojku.«
Izvadi joj obe oči crne,
Pa ih nosi svojoj nevistici:
»Nevistice, Ivan-begovice!
Evo tebi ove oči crne.
Kad ti Ivo hladne vode pita,
Pa mu metni u maštrafi vode,
A u vodu do dva oka crna!«
To je mlada jedva dočekala.
Ivo išće studene vodice;
Ona nosi u maštrafi vode,
A u vodi do dva oka crna.
Kad to vidi Ive čelebija,
On izvadi nože okovane,
Pa udra sebe u srdašce:
»Kad nje nije, nek ni mene nije!

Mihovio Pavlinović, II., br. 56. *Iz Skoplja u Bosni.*

[1]) *na livadu*

——>>◉<<——

193.

Osvećena Biser-begovica.

Rano rani Biser-begovica,
Ona idje u zelenu bašču;
Sve po bašči prèglêda cvijeće.
Kada dodje kaloper cv'jetu,
Njemu se je mladu potužila:
»Kalopere, jalovo cvijeće!
Niti cvateš, ni sjemena daješ,
Kao ni ja božja nesretnica;
Nit se ljubim, nit poroda radjam.
Moj sudjeni sa mnom i ne spava;
U dan spava na novom konaku,
A u noći na rosnoj livadi.
Evo ima devet godinica,
Otkako sam dovedena mlada.
Hude sreće, kalopere cv'jeće!
Djevojka sam, života mi moga,
Kao što sam ja kod majke bila.« —
Misli ona, da niko ne čuje;
Sve to sluša djever Muhamede.
Nevjesti je svojoj govorio:
»Nevjestice, katmerli [1]) ružice!
Je l' istina, što si govorila?« —
— »»Istina je, života mi moga!«« —
— »Nevjestice, katmerli ružice!
Ti otidji u donje mutvake,[2])
Pa zgotovi gospodsku večeru!
Ja ću dovest na večeru ljude,
I svog brata sa rosne livade.« —
To nevjesta posluša djevera.
Ona ode u donje mutvake,
Pa zgotovi gospodsku večeru,
Muho [3]) pozva ljude na večeru,
I svog brata sa rosne livade.
On nevjesti tiho govoraše:

[1]) *punocvjetna* [2]) *u kuhinju* [3]) *Muhamed*

»Nevjestice, gondže od ružice!
Ti prosipaj svakake bengjije,[1])
Obengjijaj Biser-bega svoga!« —
To nevjesta posluša djevera,
Ona prosu svoje marifete,[2])
Obengjija Biser-bega svoga.
Muho ode na rosnu livadu.
Polu noći već prošlo bijaše,
Dok eto ti Memagine Ajke.
Stade šušanj dibe i kadife,
Stade škripa hakikli-nanula,[3])
Stade žobor drobnoga bisera,
Stade zveka žutije' dukata.
Tihim glasom idjući pjevaše:
»Beg Biser-beg draži od očiju!
Jesi li se dosad naspavao?
Je si li mi mjesto ostavio,
Pô dušeka i polu jastuka,
I bijelu po jastuku ruku?« —
Muhamed-beg glas je promijenio,
Pa govori Memaginoj Ajki:
»Srce, dušo, Memagina Ajko!
Ja sam tebi mjesto ostavio.« —
Odmah Ajka pozna ga po glasu;
Pleći dade, pa bježati stade.
Dostiže je mladi Muhamede;
Crne joj je oči izvadio,
Skinuo joj gjerdan sa gr'oca,
I odrezo sitne pletenice.
Kad se vrati bijelome dvoru,
Sve pokloni svojoj nevjestici.
Nju je Muho 'vako svjetovao:
»Nevjestice, katmerli-ružice!
Uzmi biser na grlo bijelo,
A objesi sitne pletenice!
Kad beg vode studene zatraži,
Ove oči metni u maštrafu,
Pa mu podaj, života ti tvoga!« —

[1]) *trâve, da se opije i zaspi kao mrtav (bengj, bunika)* [2]) *ne znam, šta je* [3]) *ženskih papuča, na kojima je ozdo drvo, a ozgo kajiš*

Probudi se beže Biser-beže,
Pa poziva svoju biser-hanku: [1])
»Donesi mi studene vodice!« —
Ljuba njemu vode donijela.
Kad pogleda na dno u maštrafe,
Veliko je čudo ugledao:
U maštrafi oči Ajkunine.
On povika iz grla bijela:
»Muhamede, žalosna ti majka!
Bud joj uze gjerdan sa gr'oca,
Bud odreza sitne pletenice,
Kako može Ajki kidisati [2])
I živoj joj oči izvaditi?« —
U to doba Muhamed na vrata,
Pa govori begu Biser-begu:
»Ja, kako je našoj nevjestici
U našemu bijelome dvoru!
Ljuba bila, a nije ljubljena;
Već imade, to već svako znade,
Taman punih devet godinica.« —

S. R. Bašagić, br. 9. *Iz Sarajeva.*

194.

Udaja udovice Janje.

L'jepa ti je jesenska vedrina,
Još je ljevša Janja udovica.
Zaludu joj njezina ljepota,
Kad s' udade od devet sinova,
Desetoga luda ostavila,
Vrlo luda od godinu dana.
Udade se ljepotica Janja,
Preko mora za banova sina.
Tako stalo za devet godina.
Kad nastala godina deseta,
Onda veli bratac ponajmladji:

[1]) *hanumu, gospodju* [2]) *upropastiti je*

»Ajmo našu polaziti majku!«
Sva su braća brata poslušala;
Stadoše se namah opremati,
I za majku dare kupovati.
Milivoje mladi progovara:
»Vi kupujte, šta je kome drago,
Ja ću kupit od zlata kol'jevku,
U čem me je ostavila majka.«
I svi zdravo konje pojahaše,
I zdravo su more prelazili,
I banovu dvoru dolazili.
Kad pred dvorom šadrvan-vodica,[1])
Viš' vodice zelena sofrica,
Na sofrici dvije robinjice,
Hitar vezak na gjergjefu vezu,
Mrkom svilom po bijelu platnu.
A svi dvori mrkim zastrveni.
Zastavi se do deset delija
Pred bijelim dvorom banovijem,
Pa govori do deset delija:
»O, Boga vam, do dv'je robinjice!
Kakva vam je golema žalošća,
Te su dvori mrkim zastrveni?« —
Govore im tanane robinje:
»O, Boga vam, do deset delija!
U naske je žalosna gospoja
Za svojijeh do deset sinova!« —
Onda veli mladi Milivoje:
»O, Boga vam, tanane robinje!
Zov'te nama vašu gospojicu!« —
Kad to začu tanana robinja,
Ona skoči na noge lagahne,
Brzo ode na tananu kulu.
Kol'ko trči tanana robinja,
Sva se kula iz temelja ljulja.
Govori joj banovica mlada:
»Kol'ko trčiš, tanana robinjo,
Sva se kula iz temelja ljulja.
Znaš li, jadna, da sam žalostiva?« —

[1]) *šadrvan je skokavac (Špringbrunen)*

Onda veli tanana robinja:
»Daj muštuluk, mlada gospojice!
Eno tebi do deset sinova!« —
Govori joj banovica mlada:
»Robinjice, po Bogu sestrice!
Ako Bog da, te bude istina,
Dosad si mi bila robinjica,
A odsela mlada nevjestica.« —
Tada sleće banovica mlada,
Devet ih je poznavala majka,
A desetog ne poznaje mlada.
Već doziva najstarijeg sina:
»Dragutine, ponajstari' sine,
Ponajstari', ponajdraži majci,
Koga ste to u društvo poveli?« —
Nasmija se mladi Milivoje,
Pa govori svojoj miloj majci:
»Zar me ne znaš, moja mila majko?
Vrlo si me ostavila luda,
Vrlo luda od godine dana.« —
Svi stadoše darivati majku,
Milivoje od zlata kol'jevku,
U čem ga je ostavila majka.
Dugo ih je zadržala majka,
Dugo vr'jeme, tri mjeseca dana.
Kad četvrti mjesec nastanuo,
Onda braća besjedila majci:
»O, bora nam, naša mila majko!
Valja nama dvoru polaziti!« —
Kad to začu banovica mlada,
Sve deset je ustavljala[1]) redom,
Ni jedan se ne šće zastaviti,
A najmanje mladi Milivoje.
I podjoše dvoru bijelome.
Pratila ih ostarjela majka
B'jelim nogam', doklegod mogaše,
Crnim očim', doklegod mogaše.
Na majku se svaki obziraše,
A najviše mladi Milivoje.

[1]) *zadržavala, da ostanu kod nje*

I najposlje kad se obazr'o.
Pada majka u zelenu travu;
Kako pade, više ne ustade.
Onda veli mladi Milivoje:
»Hajdemo se, braćo, povratiti,
Jer je naša preminula majka;
Pade majka u zelenu travu.
Hajdemo se, braćo, povratiti,
Da mi našu sahranimo majku!« —
To su braća brata poslušala,
Svi se natrag mladi povratili.
Kad dodjoše svojoj miloj majci,
Ali majka davno preminula.
Nadžacima tabut [1]) načinili,
Buzdohanim' raku iskopaše;
Oplakaše svoju milu majku,
Pa odoše tužni, neveseli,
Pa odoše svome b'jelom dvoru,
I zdravo su more prelazili.

D. Popović, br. 31. *Iz Zenice u Bosni.*

195.

Tréšnja u Ljubinju.

Potresla se zemlja od istoka,
Oborila polu Dubrovnika
I bijele po Ljubinju kule.
Jedno kula Bahibegovića,
Drugo kula age Srdar-age,
Treće kula paše Durmiš-paše.
Durmiš-paše doma ne bijaše,
Vet sin Tezle bole bolovaše,
Više njega seka Hajka staše,
Vjerenica mladog Paunića.
Tezle momče seku dozivaše:

[1]) *sanduk*

»Ču li mene, moja seko draga!
Bila nam se naša kula kreće,
Čini mi se, da će biti smeće.
Jami mene na pleće junačko,
Iznesi me u zelenu bašču,
A u bašču pod žutu naranču!« —
Pa je seka njega poslušala;
Iznese ga u zelenu bašču,
A u bašču pod žutu naranču.
A da veli Tezle monče mlado:
«Ču li mene, moja seko Hajko!
Ostala mi šićahna tambura,
A da mi je hoćeš donijeti!« —
Pa je seka njega poslušala,
Pa se vrati u kulu bijelu.
A tako joj loša sreća bila,
Od kule se ćošak otisnuo,
I Hajkune malo dohvatio
Posred pasa, ukide je s glasa.
A da vidiš Tezle momče mlado!
On mi zove hitra knjigonošu,
Pa mu dodje hitar knjigonoša.
A Tezle je knjigu nakitio,
Pa je šalje ka Mostaru gradu
Svomu babi paši Durmiš-paši.
Hitro mu je knjiga dolazila.
A da vidiš paše Durmiš-paše!
Knjigu gleda suze prolijeva;
Nema kade osedlat konjica,
Na gola se konja navalio.
Hitro dodje ka Ljubinju gradu;
Stade zvati mnoge neimare,
A da diže prembijelu kulu.
Ode dizat prembijelu kulu,
Brzo svoju nalazio Hajku.
Baška [1]) ruke, baška belenzuke,
Baška uši, a baška mendžuše,
Baška kose, a baška sadžbage.[2])

[1]) *odjeljeno* [2]) *upletnjak*

Viš nje babo sidu bradu guli:
»Moja Hajko, žalostan ti babo!
Evo tebi iz Bišća svatova,
Djeverova a Paunovića!« —

Vice Palunko, br. 78. *Od starice Janje Vlahović iz Ramnoga u Popovu polju hercegovačkom.*

196.

Smrt Grgura Senjanina i sestre mu Marge.

Otpravi se Grgur Senjanine
S vojskom svojom na Kosovo bojno;
Za njim sestra pristajala svoja,
I Grgura brata dozivala:
»Ne hod' s vojskom na Kosovo bojno,
Er sam noćas malo sanka spala
Malo spala, čudan mi se snio;
Da si pošo Senja iz bijela
S tvojom, brate, junačkom družinom;
Još da n'jesi ni do gore došo,
Puknu puška grane iz jelove,
Ter se tebi u njedra sasula;
I da su te rane dopanule,
Da si grane pao pod jelove,
Da s' od ranâ svijaš i previjaš,
Da ne možeš jadan nikudara.
Sva se družba Senju povratila,
A ti osto gori u zelenoj.« —
Grgur svojoj govori sestrici:
»Vrat se u Senj, Mârge, sestro moja!
U san, sestro, vjerovat ne valja;
San je tlapa, a Bog je istina.
Jošter mlad'jeh ima djevojaka
U našemu Senju bijelome,
Al za bratom n'jedna ne pristaje,
Neg ti sama za mnom, sestro moja!« —
Kad Grgura jadna sestra čula,

Ona se je Senju povratila;
Cvili mlada i suze prol'jeva.
Grgur podje Senja iz bijela
S vojskom svojom na Kosovo bojno.
Jošter nije ni do gore došo,
Puknu puška grane iz jelove,
Grguru se u njedra sasula;
Ljute su ga dopanule rane.
Grgur pade jele pod zelene;
On s' od rana svija i previja.
  Kad ga vidje njegova družina,
Svak se natrag Senju povratio,
Al im reče Grgur Senjanine:
»Borja vama, moja družinice!
Vi podjite Senju bijelome,
A mojega konja ne vodite,
Da se sestra ne domisli moja,
Da su mene dopadnule rane!« —
  Al Grgura družba ne slušaše,
Neg njegova konja povedoše.
Kad su bili na pogled od Senja,
Vidjela ih Grgureva Marge
Sa prozora od bijela dvora.
Poton ih je očima vidjela,
Svu je družbu očim' pribrojila,
Ma Grgura brata ne nabraja,
Neg njegova dobra konja vrana.
Svemu se je jadu domislila,
Da s' Grgura rane dopadnule,
Pa mi trči kuli niz skaline,
Pa mi senjskoj govori družini:
»Borja vama, senjska družinice,
Gdje ste meni brata ostavili?
Ali su ga rane dopadnule?« —
  Margi kažu senjska družinica:
»Borja tebi, Grgureva Marge!
N'jesu njega rane dopadnule,
Neg je osto gori u zelenoj;
Lova lovi gori po zelenoj,
Ne će doći do tri b'jela dana.« —

Ali Marge družbi ne vjeruje,
Nego ide zelene u gore;
Zdrava dodje jele pod zelene,
Tu Grgura svoga brata nadje,
Gdje s' od rana svija i previja,
Pa sestrica bratu govorila:
»O Grgure, brate od matere!
Koliko ti moje govorenje!
Prokleto je tvoje neslušanje,
Da ne ideš na Kosovo bojno
S tvojom, brate, junačkom družinom.« —
Ali Grgur svojoj sestri reče:
»O ti Marge, draga sestro moja,
Da mi se je napiti vodice
Iza gore, draga sestro moja,
Ja bih moje prebolio rane.« —
Al Grguru svoja sestra reče:
»O Grgure brate, dobro moje!
Ja bih pošla za gore na vode,
Ma kad jadna puta ne umijem.
Da bih Marge i na vodu došla,
Al se ne bih vratiti umjela.« —
Grgur svojoj govorio sestri:
»O ti Marge, draga sestro moja!
Ti povr'jedjaj ljute rane moje!
Kondir moje ti natoči krvi,
I ti podji za gore na vode!
Krvlju mojom biljeguj kamenje,
Dokle hladne na vodice dodješ;
Ne ćeš, sestro, zaboravit puta.
Kad sestrica svoga brata čula,
Ljute mu je povr'jedjala rane;
Kondir vruće natočila krvi,
Pa mi podje za goru na vodu.
Sve po putu bilježi kamenje.
Zdravo Marge na vodicu dodje;
Ona hladne zahiti vodice.
Al djevojci lošom srećom bilo;
Vedro bilo, naoblačilo se,
Iz oblaka tihi daždić pade,

I djevojci opere biljege,
Pa djevojka zaboravi puta,
I obija gori po zelenoj.
Obijala tri bijela dana,
Da Grgura svoga brata nadje,
Al ga Marge naći ne mogaše.
Kad četvrti b'jeli danak bio,
Viče vrane iz jelove grane:
»Koja sestra ište brata svoga,
Koga ište, nać' ga ona ne će;
Sinoć ga je večerao vuče.
Prokletome od večere vuku
Grgureva ostala je ruka,
Desna ruka puna prstenaka.
Ako želiš, Grgureva Marge,
Ako želiš Grgureve ruke,
Šetaj, Marge, malo naprijeda,
Hoćeš naći svilena šatora
Tvog Grgura brata pokojnjega,
Pod njim desne Grgureve ruke,
Ako želiš Grgureve ruke,
Ti je uzmi u desnice svoje,
Bježi s njome Senju bijelome,
Er kad večer do večera bude,
Doć' će proklet na večeru vuče,
Da večera Grgurevu ruku,
Uz ruku će večerat i tebe«. —
  Kad to Marge čuje Grgureva,
Ona crnom vranu govorila:
»Crni vrane, da bi i to bilo,
I to bilo, al tebe ne bilo!« —
  Tako ide jadna naprijeda.
Kad je došla malo naprijeda,
Tu nahodi svilena šatora,
Pod njim desne Grgureve ruke,
Te je uzme u desnice svoje.
Marge ruku grli i celiva,
I s njome se jadna razgovara:
»O, Grgure, moj brate pokojni!
Koliko ti moje govorenje,

Da ne ideš s tvojom družinicom!« —
Pa se sama sobom razgovara:
»Da ja Senju podjem bijelome,
Da odnesem Grgureve ruke,
A komu ću jadna Marge poći,
Strini mojoj, koja će me jadnu,
Koja će me jadnu prikarati,
Prikarati jutrom i večerom,
Da je Grgur s mene poginuo.
Neka dodje na večeru vuče,
Da večera Grgurove ruke,
Nek uz ruke večera i mene!« —
U njezino malo govorenje
Mrkla se je nojca primaknula;
Dodje proklet iz gorice vuče,
Da večera Grgureve ruke;
Uz ruke je Marge večerao.

Baldo Glavić, str. 1.

Od Mare Fortumić seljanke od 50 godina iz Luke na Šipanu, a naučila od Kate Kalafatović iz istoga mjesta.

197.

Idris-begovu kulu rastrgao vjetar s Velebita.

Beg Idris-beg na put se oprema,
I ostavlja svoju bilu kulu,
I u kuli svoju virnu ljubu,
I kod ljube dva blizanca sina,
Pa govori ljubi na rastanku:
»Virna ljubo, draža od očiju!
Čuvaj moja dva blizanca sina,
Jer se natrag povratiti ne ću,
Proć' će, ljubo, dva miseca dana.
Car me zove do Stambula bila,
Da me pita, što s' u Bosni radi.
A da smijem od našeg sultana,

Ne bih išo, da mi Bosnu dadu.
Ne imade od govora fajde,[1])
Murtati[2]) bi mogli opanjkati,[3])
Pa bi mogo katul-ferman[4]) doći
Na našega učtugli[5]) vezira,
Da mi ide ka Stambulu glava.[6])« —
  Al govori Idris-begovica:
»O, moj beže, moje žarko sunce!
Muka mi te od sebe puštati,
Jer išaret[7]) u mom srcu ima,
Da ja tebe nikad vidit ne ću,
Jer sam, beže, čudan san usnila,
Da je mene voda opkolila,
I uza me dva blizanca sina.
Uza lug se jesam otimala,
Oteti se, beže, nisam mogla;
Val odnese dva blizanca sina.
U tom sam se strahu probudila.« —
  Al govori beže Idris-beže:
»Kan' se toga, moja virna ljubo!
Tvoji su mi sani dodijali!« —
  Ode beže na mermer-avliju,[8])
Za njim ljuba mlada išetala,
A za njome dva blizanca sina.
Beg uzjaha na konja vilena,
Pa govori svojoj virnoj ljubi:
»Čuvaj kulu, a čuvaj sinove!
Moli Boga, da se sretno vratim!«
Pa on ode niz zelene luge.
  Osta gospa Idris-begovica,
Osta plačuć na mermer-avliji,
Te se krenu uz visoku kulu.
Side ljuba kraj džamli-pendžera.[9])
Dok je mogla okom dosegnuti,
Gledala je niz zelene luge;
A kad nije mogla više vidit,

[1]) *ne koristi duže razgovarati* [2]) *klevetnici* [3]) *ocrniti* [4]) *carska zapovijed, da se netko posiječe* [5]) *prvi, triput odlikovani* [6]) *da se Idris-begu odreže glava i pošalje u Carigrad* [7]) *mig, slutnja* [8]) *mramorno dvorište* [9]) *stakleni prozori*

Uzela je srčali-durbina,[1])
A kad ni njim nije mogla vidit,
Nesvist dojde Idris-begovici;
Zanese[2]) se u svojoj odaji.
Vedro bilo, pa se naoblači,
Iz oblaka kiša udarila,
Dotle se je gospa razabrala.[3])
Kada se je noćca unoćala,
Sivnu munja iz oblaka crna,
Zgromi kulu bega Idris-bega;
Upali je od pokrova njena,
Pa do zemlje i zelene trave.
Zapali se kula od kamena.
U kuli je Idris-begovica,
I uza nju dva blizanca sina.
Zaklanja ih Idris-begovica,
Zaklanja ih rukom i rukavom,
Dok su njojzi skuti izgorili.
Govorila Idris-begovica:
»Da bi vami od Boga iskala,
To je vami Bog i naredio;[4])
Da bi vami babu dozivala,
Babo vam je na dalekom putu.« —
Prhnu vitar sa vrh Velebita,
Pa rastrže kulu po sredini.
Pade kula sred zelena luga,
I zatrpa Idris-begovicu,
I uza nju dva sina blizanca.
Kada se je beže povratio
Iz Stambula grada bijeloga,
Kad je došo Drini valovitoj,
Beg je čuo, da mu kule nema;
Nema kule, nema virne ljube,
Nema njemu dvaju sokolova,
Što mu biše najdraže na svitu.
Na Drinu je konja natirao,
Sa konjem se beže utopio.

Antun Hangi, br. 60. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

[1]) *staklen dogled* [2]) *zavrti joj se* [3]) *kada se osvijestila* [4]) *nije se mogla na Boga obraćati, da im pomogne, kad je on tu pokoru na njih i poslao*

198.

Glava sestre izdajnice.

Zaspa Vide u gori zelenoj,
Nad njim vile kolo izvodile,
Bile vile Vidi govorile:
»Ustan', Vide, pomoz' igrat kolo!« —
Al je Vide vilam' govorio:
»Prodjte me se, bile vile moje,
Ja sagubih moga gospodara
Mene išću tri mlada srdara.« —
Oni gredu k majci Vide mladog:
»Tebi bora, majko Vide mladog,
Pokaži nam Vidu sina svoga!« —
Oni gredu k majci Vide mladog:
»Bora vami, tri mlada srdara!
Nisam Vidu čula ni vidila,
Otkad sam ga na vojsku poslala.« —
— »»Ako nam ga ti pokazat ne ćeš,
Rizat ćemo bile dojke tvoje,
S kojima si Vidu zadojila.«« —
Ona im je stara govorila:
»Vi rizajte bile dojke moje,
Ja vam ne ću Vidu kazivati,
Jer ga nisam čula ni vidila,
Otkad sam ga na vojsku poslala.« —
Kad srdari staru razumili,
Oni gredu k ljubi Vide mladog:
»Bora tebi, ljubo Vide mladog,
Pokaži nam Vidu gospodara!
Ako ne ćeš, ljubo Vidulova,
Vadit' ćemo crne oči tvoje,
S kojima si Vidu zamamila!« —
Ali im je mlada govorila:
»Bora vami, tri mlada srdara!
Vi vadite crne oči moje,
Ne ću kazat Vidu gospodara,
Jer ga nisam čula ni vidila,

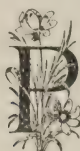
Otkad sam ga na vojsku poslala.« —
Kad srdari mladu razumili,
Oni gredu k seli Vidulovoj:
»Pokaži nam brata Vidu svoga!
Ako ne ćeš, sele Vidulova,
Rizat ćemo žute kose tvoje!«
Ona im je mlada govorila:
»Bora vami, tri mlada srdara!
Ne rižite žute kose moje,
Ja ću kazat Vidu brata moga.
Sinoć ga je zatvorila majka,
A u kuli od devet tavana
A pod one kupe kamenite,
A pod one ključe devetare.« —
Kad su oni mladu razumili,
Odšetali k majci Vide mladog:
»Bora tebi, majko Vidulova,
Pokaži nam Vidu sina svoga!« —
Ne htijaše, s manjim ne mogaše,
Bile im je kule otvorila,
Sina im je Vidu povadila.
Kad to vide tri mlada srdara,
Medju sobom jesu govorili:
»A moj Bože, lipote junaka!
Grihota je, da ga sablja siče.
Ni ga 'naka u naših Turaka,
Ni ga 'naka porodila majka,
Niti će ga poroditi kada.« —
Oni zovu selu Vidulovu
Pa su mladoj kose odrizali,
Rusu su joj glavu odsicali,
Na ćordi joj oči povadili,
Pa 'ni gredu caru na dvorove,
Noseć glavu sestre Vidulove.
»Tebi bora, care gospodaru,
Evo tebi glave Vidulove!
Tilo smo mu na gnjide isekli.« —
Pa je sluge care darivao:
Svakom slugi po zlatnu jabuku.

Mato Ostojić, I., br. 150. *Od Margarite Vukovićke iz Selaca s otoka Brača.*

199.

Ranjeni Radivoj i posestrima izdajnica.

Pasa [1]) Novak mimo Carigrada,
A s ranjenim bracem Radivojem.
Od grada ih nitko ne vidjaše,
Već divojka iz hladenca vode.
Novak svomu bracu govorio:
»Radivoja, moj mijeli [2]) brajne!
Od grada nas nitko ne vidjaše,
Već divojka iz hladenca vode,
Oćemo l' ju pogubiti mladu?« —
Radivoja bracu govorio:
»Grihota ju j' pogubiti mladu,
Već ti hodi, moj mijeli brajne,
Već ti hodi, da ju posestrimo!« —
Oni su ju posestrili mladu;
Novak dade prsten s desne ruke,
A Radivoj zlaćenu jabuku.
I još su joj mladoj govorili:
»Aj divojko, naša posestrimo!
Nemoj kazat nikomu od grada,
Da j' šal [3]) Novak mimo Carigrada,
A s ranjenim bracem Radivojem!« —
Al divojka za bratstvo ne znade.
Kad je došla od grada na vrata,
Zavapila iza svega glasa:
»Na noge se, Turci janjičari!
O, na noge, devet braće moje!
Pasa Novak mimo Carigrada,
A s ranjenim bracem Radivojem.« —
Skočiše se Turci janjičari,
Skočiše se devet braće njene,
Se od priše [4]) i na gole konje.
Novak v polje, a Turci pred polje,
Novak s polja, a Turci u polje,
Novak v goru, a Turci pred goru.

[1]) *prolazi* [2]) *mili* [3]) *išao* [4]) *sve od brzine (preše)*

Radivoja bracu govorio:
»O Novače, moj mijeli brajne!
Ne morem ti junak više bižat,
Već te molim, moj miljahni brajne,
Nasloni me na 'vu vitku jelvu,
Daj mi v ruki[1]) britku sablju moju,
A ti biži, kuda ti Bog dade!
Kad nestane boja i hauka,
Onda pridi,[2]) moj miljahni brajne,
Pak ćeš moje pokopat košćice!« —
Lipo Novak braca poslušao,
Nasloni ga na 'vu vitku jelvu,
I dade mu britku sablju v ruki,
A on biži u goru zelenu.
Al to idu Turci janjičari,
Devet braće mlajahne divojke.
Kako koji redom dolitaše,
Svaki svoju izgubio glavu;
Radivoju Bog i srića dala,
Svih je devet redom posikao.
Kad nestade boja i hauka,
Ide Novak tužan i žalostan,
Da bratove pokopa košćice.
Ali se je lipo radovao;
Živa najde braca Radivoja.
Novak uze braca Radivoja,
Ter odoše kući pivajući.

Antun Mažuranić, br. 5. (i 57). *Iz Novog Vinodolskog u Hrvatskom Primorju.*

200.

Omraznica ljuba Janka Kosovca.

Hvalio se od Kosova Anko
Svojoj ljubi na meku kosancu:
»O Jelice, draga ljubi moja!
Otkad sam se od majke rodio,

[1]) *u ruke* [2]) *dodji*

N'jesam vidje' ljepše ženske glave,
Što nepuče [1]) ljubi Sormanove;
Ne bi reka', da je ženska glava,
Nego prla od Boga stvorena!
Imao sam dv'je zlatne jaboke,
Obje sam joj dunde [2]) darovao,
Kada sam joj za kunpara [3]) bio.« —
  Hoda [4]) bila ljuba Ankulova,
Hoda bila, na zlo pomisljela;
Napisala listak knjige tanke,
I šalje je Sormanu neputu,
U tankoj mu poručuje knjizi:
»Zaludu ti moje govorenje:
Ne ženi se Budimkom gospodjom,
Jer su one mlade samovojne!
Otkad si se, sinko, oženio,
Tvoga dunda ne ima na dvoru,
Nego ljûbi dragu ljübi tvoju.
Imala sam dv'je zlatne jaboke,
Obje mi je Anko [5]) ugrabio,
Tvojoj ih je ljubi darovao.« —
  Kad Sormanu b'jela knjiga dodje,
Knjigu lega,[6]) kolur [7]) promjenjiva.
Gleda' ga je sluga Tratimire,
L'jepo mu je sluga govorio:
»Bor ubio, dragi gospodare,
Bor ubio i tu knjigu tanku,
I krajinu, po kojoj je došla!« —
  L'jepo mu je Sorman govorio:
»Ne kon' knjigu,[8]) slugo Tratimire!
Ne kon' knjigu, ko je nakitio,
Ni krajinu, po kojoj je došla!
Ova me je knjiga dopadnula
Od mê tetke, ljubi Ankulove.« —
  N'je mi, sinko, ni konja osedla',
Neg pobjegni kroz goru zelenu.
Kad je Sorman goricom hodio,
Vranega je konja osedlao:

[1]) *tal. nipote, nećakinja* [2]) *ujak* [3]) *kum* [4]) *huda* [5]) *Janko, Jankulo*
[6]) *čita* [7]) *boju* [8]) *ne kuni knjigu*

»Vran konjicu, b'jela vilo moja!
Kada dodješ b'jelu dvoru momu,
Doći će mi draga ljubi moja;
Izaći će, da mi primi konja.
Nemoj joj se dati ni gledati,
A neko-li u ruke hitati!«
Ljubi ga je niz prozor gledala;
Ide mlada, da mu hita konja;
Konjic joj se ne da ni gledati,
A neko-li u ruke hitati.
Govori mu draga ljubi svoja:
»O Sormane, dragi gospodare!
Što si, Sorman, hod i neveseo?«
L'jepo joj je Sorman govorio:
»Ostav' me se, draga ljubi moja!
Imao sam jaboku od zlata,
Negdje sam je pogubi' u gori.« —
Ljubi mu je svoja govorila:
»Ništa zato, dragi gospodare!
Ja imadem tri zlatne jaboke:
Jednu mi je majka mila dala,
A dv'je mi je dundo darovao,
Kada mi je za kunpara bio.« —
Kad je Sorman ljubi razumio,
On je oštre nože povadio,
Hoće ljubi da os'ječe glavu.
Moli mu se draga ljubi svoja:
»O Sormane, dragi gospodare!
Ne čin' krvi u dvoru tvojemu
Porad tvega čeda malahnega!
Neg me vodi na goru visoku!
Gdje mi pade rusna glava moja,
Sama će se nagraditi crkva,
Okon crkve voda navoditi,
Okon vode ruže nasaditi;
Prohodit će gizdavi mladići,
Kî je devot,[1]) ti će Boga molit;
Ki je gizdav, ti će brati ružu;
Ki je žedan, ti će piti vodu.« —

[1]) *nabožan, tal.*

Kako ju je Sorman razumjeo,
On ju vodi na goru visoku;
Tu je Sorman glavom od'jelio.
Gdje joj pala rusna glava svoja,
Sama se je nagradila crkva,
Okon crkve navodila voda,
Okon vode nasadila ruža.
Kad to vidi Sorman d'jete mlado,
Posrnuo, nož je uzimao;
U srce se svoje udario,
Mrtav pade na crnu zemljicu.
Poboli se Ankulova ljubi;
Bolovala devet godinica,
Da ne može umr'jet ni ozdravljet.
Kroz kosti joj muhe prolećale,
Po kosti' joj trava poniknula.
Molila se svomu gospodaru,
Da ju vodi na goru visoku,
Gdje je Sorman ljubu pogubio.
Bio joj se Anko smilovao;
On je vodi na visoku goru.
Kad su došli sred gore zelene,
Doletne mu golub i golub'ca,
Dundu Anku na desno ramence.
To ne bili golub i golub'ca,
Nego Sorman i svoja ljubovca.
Govorili Sorman i ljubovca:
»Povrati se na se,[1]) dunde dragi;
Crna će se prosednuti zemlja!«
Anko se je na se povratio,
A pod njom [2]) se zemlja prosednula;
Duboka se ponjka rastvorila,
U nju bila živa upadnula.

Baldo Glavić, str. 4065.

Od Antuna Gjivoja, Lastovca, mladića od 18 godina, koji je pjesmu naučio od Marije Antice u Lastovu.

---

[1]) *natrag* [2]) *t. j. pod njegovom ljubom*

201.

Jela, ljuba Radulova.

Mlad se Rade u bojnicu spravja,
Jubi svoju u dvorih ostavja;
Radulu je jubi govorila:
»Ajmeh! Radul, sunce moje žarko,
Ja ću s tobom u bojnicu poći,
Oli ću poj' dvoru materinu.«
Radul jubi svojoj govorio:
»U bojnicu ne vode se jube,
Neg s' ostavju u bilih dvorovih.
Čuvaj, Jele, bile dvore moje,
I poštenje i moje i tvoje!« —
Radulu je Jele govorila:
»Kad ćeš mi se iz bojnice vratit?«
Radul Jeli svojoj govorio:
»Kad pobili na gavranu perje,
I procvate na mramoru ruža,
Tad ću ti se iz bojnice vratit.«
Kadar ga je jubi razumila,
Od zlata mu jabuku davala,
Robinjica vezenu mahramu.
Tad joj se je od dvora dilio.
Brzo bile dvore zatvorila,
I uhiti črnega gavrana,
I usadi ružicu rumenu
Na studenu ploču mramoritu.
Niti bili perje na gavranu,
Niti cvate ruža na mramoru.
Umiva ga lugom i saplunom
I još bilim mlikom iz prsiju.
Zalije je jutrom i večerom,
I u podne po suncu žarkemu.
Izašlo je devet godin' danâ,
Robinjici mladoj govorila:
»Slugo moja, mlada robinjice!
Ovo ima devet godin' dana,

Da smo Rada u boj otpravile;
Nit je Rada nit od njega glasa.
Ne vidimo sunca ni miseca,
Bila danka, ni mlada junaka.
Nemoj Radu mene obaditi![1]
Ja bih išla do kola malega,
Da bih čula koje dobre glase
Od Radula, gospodara moga.« —
Ona joj je mlada besidila:
»Hodi bome, gospojice moja,
Da biš stala devet godin' dana,
Ja te ne bih Radu obadila.«
Kadar li je Jele razumila,
Lipo ti se mlada narešila:
Do pojasa i svile i zlata,
Od pojasa sama suha zlata;
Od srebra se pasom opašiva,
Vrhu pasa s kordunom od zlata;
Za pas kladje kitu tratorovu,
Da je šćiti od sunca žarkega,
A u ruku kitu veslijela;
Stablo mu je od srebra živega,
Grane su mu zlatom propletene.
Pa kad se je od dvora dilila,
Do kola je malega šetala.
Kad je došla do kola malega,
Dobar im je danak nazivala,
Oni su joj bȍje odvraćali,
Do zemje se črne svi klanjali:
»Dobra došla, Radulova Jele!
Testir ti je u kolo igrati,
Baš s junakom, s kim je tebi drago!«
Ona im je mlada zahvalila:
»Hvala vami, od kola junaci!
Nisam došla u kolo igrati,
Neg da čujem kegod dobre glase
Od Radula, gospodara moga.« —
Ma n' izadje ni vele vrimena,
Tere ide na konju delija;

[1]) *obijediti, izdati*

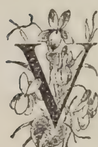
Dobar im je danak nazivao,
Oni mu ga böje odvraćali:
»Dobar doša', na konju delija!
Testir ti je u kolo igrati
Baš s divojkom, s kojom tebi drago,
Ma ne s lipom Radulovom Jelom,
Er nî došla u kolo igrati,
Neg da čuje kegod dobre glase
Od Radula, gospodara svoga.« —
Kad to čuje neznana delija,
On mi ide k Radulovoj Jeli:
»Dušo moja, Radulova Jele,
Hoćeš li poj' u kolo igrati?
Spovidit ću tebi dobre glase
Od Radula, gospodara tvoga;
Sinoj sam s njim rujno vino pio,
Tako mi je junak besidio,
Da ne će doj' do godinu dana.« —
Kadar ga je razumila mlada,
Ona ide u kolo igrati.
Kad su bili pô kola malega,
On je lomi u svilenu pasu,
I lomi joj pod prstenom ruke,
I truni joj biser ispod vrata,
I staje joj nogom na pašmage.
Ona mu je besidila mlada:
»Ne lomi me u svilenem pasu,
Nî me tvoja porodila majka,
Ne truni mi biser ispod vrata,
Nî ga tvoja sanizala majka,
Nego moja, duša joj pokojna!
Ne lomi mi pod prstenom ruke,
Nisi mi ih u dare donio,
Neg moj Rade, Bog mu podaj zdravje!«
U tom se je kolo dovršilo,
A on joj je junak besidio:
»Dušo moja, Radulova Jele!
Počekaj me jedno malo vrime,
Poj' ću s tobom do dvora tvojega;
Spovidit ću tebi dobre glase

Od Radula, gospodara tvoga!« —
  Ona tega ništa ne hajala,
Neg savija skute u rukave,
I pobiže kako lastovica,
Pa je ne bi dostignule vile,
A kamo l' će na konju delija.
  Kad je došla do bilega dvora,
Robinjicu mladu dozivala:
»Otvor' dvore, robinjice moja!
Evo ima devet godin' danâ,
Da sm' u bilih dvorih Radulovih,
Da mi nismo bile porobjene,
Danas ćemo, vira ti je moja!« —
  Brzo joj je dvore otvorila,
A brže ih za njom zatvorila.
U to dojde neznana delija,
Pak doziva Radulovu Jelu:
»Otvor' dvore, Radulova Jele,
Spovidit ću tebi dobre glase
Od Radula, gospodara tvoga.« —
  Ona mlada kako da ne čuje,
Nego mu je tiho besidila:
»Ako uzmem Radulove puške,
Ne ćeš otij' ni odniti glave!« —
  Kadar je je junak razumio,
Veće mu se manje ne mogaše,
Neg on meće jabuku od zlata,
Koju mu je Jele darovala,
Kada ge je u boj otpravila;
Robinjici vezenu mahramu.
Tada mu je dvore otvorila.
Po tom su ga mlade poznavale.
Paka joj je reka': »Viruj meni!
Viruj meni, virenice moja!
Da si meni dvore otvorila,
Prî neg sam ti jabuku mećao,
Bî' bih tebe glavom razdilio,
Robinjici oči povadio.« —

Baldo Glavić, str. 4077. *Od Franice Bačić, seljačke djevojke od 20 godina iz Blata na Korčuli, koja je pjesmu naučila od svoje majke, kućom Četinić iz istoga Blata.*

202.

Komović Ivan i Vojinić Jakov.

Vino pije Vojinić Jakove,
S njime pije Lika-Mustajbeže,
Pa govori Lika-Mustajbeže:
»Bora tebi, Vojinić Jakove!
Oklen tebi od zlata marama?
Oklen tebi od svile košulja?
Oklen tebi vezene čarape?» —
Al govori Vojinić Jakove:
»Muči, beno, Lika-Mustajbeže!
Dobro znadeš ti Komića grada,
I onoga Komović Ivana.
Ljubio sam staricu mu majku,
Dala mi je od svile košulju;
Ljubio mu previjernu ljubu,
Dala mi je vezene čarape;
Ljubio mu sestricu Jelicu,
Dala mi je od zlata maramu.« —
Govori mu Lika-Mustajbeže:
»Ne budali, Vojinić Jakove!
Ne divani neprikladnih riči!
Riči jesu jedne letilice,
Doletit će do Komića grada,
Do onoga Komović Ivana,
Tri će Ive straže postaviti,
Tebe hoće Ive ustaviti.«
Ni to čudo zadugo ne bilo.
Riči jesu jedne letilice,
Doletiše do Komića grada,
Do onoga Komović Ivana.
Tri je Ive straže postavio.
Jednu stražu polju Bjelopolju,
Drugu stražu pod Kukom-planinom,
Treću stražu majci uz postelju.
Koja će ga opaziti straža,

Koja li će njega uhvatiti?
Opazi ga pod Kukom-planinom,
Uhvati ga majci uz postelju.
Al govori ostarila majka:
»O Ivane, jedini u majke!
Nemoj meni kindisat [1]) Jakovu!
Rodilo ti devet vinograda,
I deseta pitoma jabuka,
Koja m'riši do Krbave ravne,
List joj pada do Udbine bile.
Bjelopolje t' voda ne topila!
Krbava ti sva prosom rodila!« —
Odgovara jedini u majke:
»Ne ću, majko, kindisat Jakovu,
Već ću s njime rujno piti vino.« —
Kad s' napio Vojinić Jakove,
Da mu leži glava bez uzglavlja,
Ali ide Komović Ivane,
On mi ide na gornje štukove,
I gvozden je ražanj sanosio,
Živa Jaku na ražanj natako,
Živa Jaku on je ispekao.
On ga nosi u zelenu bašču,
U zelenu bašču pod naranču,
Gdje mu majka u šetanje ide.
Pokrio ga šarenom maramom,
Obuko mu od svile košulju,
Obuo mu vezene čarape.
Kad je majka u šetanje pošla,
Misli majka, da je Jakov zaspo,
Pa sakriva Vojinić Jakova.
Kad vidila ostarila majka,
Da je pečen Vojinić Jakove,
Ona svomu sinu govorila:
»O Ivane, jedan zatočniče!
Prokleto ti moje mliko bilo,
Što si sao do sedam godina!
Usahlo ti devet vinograda,
I deseta pitoma jabuka,

[1]) *ubijati*

Koja m'riši do Krbave ravne,
List joj pada do Udbine bile!
Bjelopolje voda potopila,
Krbava ti prosom ne rodila.« —

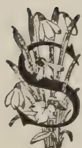
Luka Marjanović, II., br. 50.

Od Petra Madžara iz Željave u Gornjoj Krajini.

203.

San ljubi Romanove.

San zasnjela jubi[1]) Romanova,
San zasnjela u sanku vidjela,
Da je iz nje[2]) dvora bijeloga
Otpravila jato golubova,
A prid njima sivoga sokola;
Svi da su se na dvor povratili,
A da nije soko tica siva.
Tega[3]) sanka nikomu ne kaže,
Neg Romanu svomu gospodaru:
»O Romane, dragi gospodare!
U noćas sam malo sanka spala,
Malo spala, čudan mi se snio,
Da sam b'jela dvora iz našega[4])
Golubova jato otpravila,
A prid njima sivoga sokola;
Svi da su se na dvor povratili,
Ma[5]) da nije soko tica siva.
To j' Suplikar, drago d'jete naše.
Molim tebe, dragi gospodare!
Kadar[6]) budeš kŭpiti svatove,[7])
Ti ne vodi sina Suplikara,
Da nam ne bi d'jete poginulo.«
Ali jom[8]) je Roman govorio:
»Luda ti si, draga jubi moja!

---

[1]) *ljubi, ljuba* [2]) *iz njena* [3]) *toga* [4]) *ovaj hiperbatonski (razbacani) slog čuje se najviše na otoku Šipanu* [5]) *ali* [6]) *kada* [7]) *t. j. kad budeš ženio sina Suplikara* [8]) *joj*

San je klapa,[1]) a Bog je istina,
U san, jubi, vjerovat ne vaja.« [2])
Pa on stane kupiti svatove;
Sobom vodi sina Suplikara.
Kad su došli u gore zelene,
Suplikara zabojela [3]) glava;
On je svomu babi govorio:
»O, moj babo, spahija Romane!
Teško me je zabojela glava;
Umr'jet ću ti, babo, dobro moje,
Od bolesti ruse glave moje.« —
A kad ga je babo razumio,
On mu dava vezene mahrame,
Suplikaru sinu govorio:
»Suplikare, drago d'jete moje!
Na ti, sinko, vezene mahrame;
Ti poveži u mahrame glávê,
Jeda [4]) bi ti boje [5]) glavi bilo!
Dok dodjemo tvoje u punice,
U punice, djevojčine majke,
Punica je tvoja vidajnica;
Ona će ti izvidati glave.« —
Kad Suplikar baba razumio,
Veže svoju u mahramu glavu.
Oni idu tako ponapr'jeda.
Kad je došo svoje u punice,
Suplikara i ne boli glava;
Huda ga je sreća naučila,
On punici ne govori ništa.
Punica hi [6]) l'jepo pričekala,
Poštovali [7]) djevojke [8]) im dali.
I oni se natrag povratili.
Kad su došli gore u zelene,
Suplikara teško boli glava;
On je svomu babu govorio:
»O, moj babo, spahija Romane!
Teško me je zabojela glava;
Umr'jet ću ti, babo, dobro moje,

[1]) *tlapnja* [2]) *ne valja* [3]) *zaboljela* [4]) *ne bi li* [5]) *bolje* [6]) *ih* [7]) *počastili* [8]) *djevojku (običajni genitiv mjesto akuzativa)*

Od bolesti ruse glave moje.« —
  Kadar ga je babo razumio,
Njemu dava vezene mahrame:
»Na ti, sinko, vezene mahrame!
Ti poveži ruse tvoje glave,
Jeda bi ti Bog i sreća dala,
Da bi tebi ƅoje glavi bilo!« —
  Uzme junak vezene mahrame,
I poveže u mahrame glave.
Suplikara gore boli glava;
On je svomu babu govorio:
»O, Romane, babo, dobro moje!
Mene kalaj [1]) sa konja na trave,
Neka mi se s dušom razd'jeliti!«
A kad ga je babo razumio,
Kalo ga je sa konja na trave.
Kad vidjela kićena nevjesta,
Ide mlada gori po zelenom,[2])
I nabere vida svakojega;
Suplikaru obložila glavu.
Suplikara gore boli glava;
Djevojci je mladom [3]) govorio:
»O, djevojko, draga dušo moja!
Ti ne hodi gori pó zelenom!
Nemoj brati vida nijednoga,
Er, me dušo, izvidati ne ćeš.
Ma te molim, draga dušo moja,
Ne vraćaj se na dvor majci tvojom,
Nego podji b'jelu dvoru momu!
Kolik' ima žutijeh cekina,
Da hi suh'jeh zobješ [4]) za života,
Ne bi h', moja, izobala, dušo.« —
I svomu je babi govorio:
»O Romane, babo, dobro moje!
Kad priminem, ukopaj me l'jepo
U planine, gore u zelene!
Nametni me od gore ševarom,
Da m' ne jede od gore zvjerenje.
Ti priveži dobra konja moga,

[1]) *skidaj* [2]) *po zelenoj* [3]) *mladoj* [4]) *zoblješ*

Priveži ga jele pri zelene,
Neka žali gospodara svoga!
Ma te molim, babo, dobro moje,
R'jeti nemoj milom majci mojom,
Ja da sam jom d'jete priminuo!
Neg jom reci, babo, dobro moje:
Ostali su kjuči [1]) od riznice
Na dušeku moje u punice;
Vratio se gore iz zelene,
A da uzmeš kjuče od riznice.« —
  Još bi s babom bio govorio,
Ma se svojom dušom razd'jelio.
Babo ga je l'jepo ukopao
U planine, gore u zelene.
Nametne ga od gore ševarom
Da g' ne jede od gore zvjerenje.
Priveže mu dobra konja svoga,
Priveže ga jele pri zelene.
Pa s' otole svati otpravili.
  Kad su bili na pogled od dvora,
Gledala hi jubi Romanova
S visokoga od dvora prozora.
Sve svatove očim' pribrojila,
Mali [2]) nije sina Suplikara.
Svemu se je jadu domislila.
Potrčala kule niz visoke,
Suproć njima mlada išetala,
I Romanu svomu govorila:
»O Romane, dragi gospodare!
Gdje j' Suplikar, drago d'jete naše?
Oli mi je jadnom [3]) poginuo?« —
Ali jom je Roman govorio:
»O, vjenčana, draga jubi moja!
Nij' Suplikar nama poginuo;
Ostali mu kjuči u punice.
Vratio se gore iz zelene,
A da uzme kjuče od riznice.« —
Ma mu ona ništa ne vjeruje,
Nego ide goricom zelenom.

[1]) *ključi* [2]) *ali* [3]) *jadnoj*

Kad vidjela kićena nevjesta,
U živu je srcu zabojelo;
Ona ju je mlada dozivala:
»Ti ne hodi, jadna moja majko,
Nerodjena, kolik' i rodjena!
Što ću jadna lagovati tebi?
Kad smo došli gore u zelene,
Suplikara zabojela glava.
Hodila sam gori po zelenom,
Brala jesam vida svakojega,
Suplikaru oblagala glave.
Ma zaludu, mila majko moja!
To mu ništa boje bilo nije,
Nego ti je d'jete priminuo.
Babo ga je l'jepo ukopao
U planine, u jele zelene.« —
Kad to čuje Suplikara majka,
Ničice je crnom zemji [1]) pala.
Svi je svati redom odizali,
I on, Roman, dragi gospodare;
Nijednom se odić nije dala,
Er u njome živo puklo srce.
Roman svoju jubi ukopao,
A u bašče žute pod naranče.
Žalio je tri bijela dana.
Kad četvrti danak osvanuo,
Mladi se je Roman oženio,
A za svoje kićene nevjeste.

Vice Palunko, br. 178. *Od sestre sabiračeve Kate Murat s otoka Šipana* [2]).

[1]) *crnoj zemlji*

[2]) I ta pjesma od iste kazivačice nalazi se i u zborniku Andre Murata, sina Katina (br. 37.), ali se pjesma slogom razlikuje od prvoga zapisa, pogotovo je štokavština nadbila čakavštinu

204.

Grkinja Danojla.

'jepa ti je Grkinja Danojla!
Pa se sama sobom razgovara,
Da li take ne ima djevojke
U bijelu gradu Carigradu:
»Ne ću uzet n'jednoga junaka,
Nit ću mu se nazvati ljubovca,
Koga majka ne rodi junakom,
Da navede vodu sa ćuprije,
I dovede oko dvora moga,
Da nasadim cv'jeća svakojega,
Da ja mogu lijepa djevojka
Cv'jeće brati, lišce umivati,
Onome ću biti za ljubovcu.« —
To je čuo Ivan kapetane,
Pa joj ide kuli pod prozore,
Pa je Ivo tiho lako zove:
»Jes' u dvoru, Grkinjo Danojlo?
Da-n' iznesi na prozore glavu,
Da je meni govoriti s tobom!« —
A kad čula Grkinja Danojla,
Na prozor je glavu iznijela.
Govori joj Ivan kapetane:
»Je l' istina, Grkinjo Danojlo,
Ko navede vodu sa ćuprije,
I dovede oko dvora tvoga,
I svakoga da nasadi cv'jeća,
Da ti možeš lišce umivati,
Oko vode drobno cv'jeće brati,
Onome ćeš biti za ljubovcu?« —
Govori mu Grkinja Danojla:
»Istina je, sivi moj sokole!«
Kad to čuje Ivan kapetane,
Mnogo Ivan blaga potratio,
Sa ćuprije vodu navodio
Oko dvora Grkinje Danojle,

Oko vode cv'jeće posadio.
Vodu hita Grkinja Danojla,
Vodu hita i lišce umiva;
I svakoga cv'jeća natrgala,
A evo ti kapetan-Ivana,
I dozivlje Grkinju Danojlu:
»Stani amo, Grkinjo Danojlo!
Ali ne znaš, što si govorila?
A ne vidiš, da sam učinio?« —
A govori Grkinja Danojla:
»Stan', počekaj, Ivan kapetane!
Ovo sam se s tobom tamošila:
Koga majka ne rodi junaka,
Da ne zgradi tanahne gjemije,
U gjemiji da napravi bočje,
A usadi vinovu lozicu,
Da se penje brodu uz arbule,
Zeman dodje, da to rodi grožđje,
Da ja dodjem, da trgati možem,
Tome ću se nazvati ljubovca.«
Kad to čuo kapetane Ivo,
I tu mnogo blago potratio,
I brzo je gjemiju zgradio,
U gjemiju bočje napravio
I vinovu lozu nasadio.
Loza s' penje brodu uz arbule,
Zeman dodje, a da sazdri grožđje.
Kad to vidi Ivan kapetane,
Zove mladu Grkinju Danojlu:
»Stani amo, Grkinjo Danojlo!
Ali ne znaš, što smo govorili?
Idi amo moje na gjemije,
Trgaj grožđje, koliko ti drago!
I da budeš draga ljubi moja!«
A govori Grkinja Danojla:
»Još se hoće, Ivan-kapetane,
Ako te je porodila majka,
Da ustr'jeliš na nebu danicu,
Da danica crnoj zemlji pade,
Ja je uzmem u bijele ruke,

Da ja vidim djevojka Danojla,
Je li bolja od mene danica?«
Kad to čuje Ivan-kapetane,
On govori Grkinjici mladoj:
»Dušo moja, Grkinjo Danojlo,
Kadar sutra b'jeli danak bude,
Kad isteče na nebu danica,
Ja ću, dušo, uraniti rano,
Hoću doći pod tvoje prozore,
Ti ćeš kuli gledat sa prozora,
Kako pada na zemlju danica.«
Kad je sutra k b'jelu jutru bilo,
Podranio Ivan kapetane
Prije zore i bijela dana
Pod prozore djevojke Danojle;
Još ne bila istekla danica,
Zove Ivo Grkinju Danojlu:
»Ustani se, Grkinjo Danojlo,
I otvori visoka prozora!
Gledaj dobro, Grkinjo Danojlo,
Kako hoću ustr'jelit danicu,
Da će pasti na crnu zemljicu!«
U to doba istekla danica,
A evo ti Grkinje djevojke,
Pa govori Ivan-kapetane:
»Da-nu str'jeljaj, Ivan kapetane,
Str'jeli, Ivo, na nebu danicu,
Neka pane na crnu zemljicu,
Da ja vidim lijepa djevojka,
Je li ljepša od mene danica!«
A govori Ivan kapetane:
»Dobro gledaj, moja dušo draga,
Iznesi se dobro na prozore,
Neka gledaš sa neba danicu,
Kako pada na crnu zemljicu!«
Dobro mlada na prozor izadje;
Ivo ljutu str'jelu pripravio,
Pušti str'jelu kapetane Ivo,
Al ne str'jelja na nebu danicu,

Niti ona crnoj zemlji pada,
Nego str'jelja Grkinju Danojlu,
Niz prozore na zemlju padnula.
Tad govori Ivan-kapetane:
»Neka znadeš, Grkinjo Danojlo,
Kako varaš po sv'jetu junake!« —

Baldo Glavić, str. 4158.

Od Anice Begin iz Luke na Šipanu, a slušala od svoje sestre Mare.

205.

Nevjernica vojvode Ivana.

Knjigu piše care od Stambula
A na ruke vojevodi Ivu:
»Slugo moja, vojevoda Ivo!
Evo tebi knjige i pozdrava,
Da ti meni u vojnicu dodješ,
Bez promjene za deset godina;
Nosit ćeš mi krstača [1]) barjaka!« —
Kad je Ivu sitna knjiga došla,
Knjigu lega [2]) vrlo neveselo.
Gledala ga svoja ljubi draga,
Gledala ga, pa mu govorila:
»Gospodare, vojevoda Ivo!
Otkle tebi knjiga šarovita,
Što je legaš vrlo neveselo?
Jal je tebi knjiga od mejdana,
Jal od kakva dobra prijatelja?«
A Ivane ljubi odgovara:
»Oj vjere ti, moja ljubi draga!
Ovo nije knjiga od mejdana,
Ni od kakva moga prijatelja,
Neg od onog cara od Stambula;
Da ja dodjem u njega na vojsku
Bez promjene za deset godina,

[1]) *krstaš* [2]) *čita, po talijanskome*

Da mu nosim krstača barjaka.
Ja ću poći, draga ljubi moja!
Evo tebi moje kule b'jele,
I u kuli bijeloga blaga;
I eno ti drage sestre moje,
Gledaj mi je kano oči svoje.
I eno ti dva nejaka sina,
Do dva sina do dva oblizanca;
Nemoj moje djece bataliti! [1])
I eto ti sluge Milutina,
Gledaj mi ga, kô rodjena brata,
Gledaj mi ga, ne batali mi ga!
I eto ti polja Kosovoga,
I u njemu kmeta i čitluka; [2])
Sve to čuvaj, pa mi ne batali!
I eto ti konjâ i volova,
I u polju Ružice [3]) crkve,
I u njome [4]) četeres' fratara,
A pred njima fratra Marijana;
Oni mole sitne litanije,
A za zdravlje i moje i tvoje.
Nemoj meni fratre bataliti!« —
S tijem ti je Ivo odlazio.
Istom Ivo malo odmaknuo,
To vremena malo postajalo,
Al da vidiš kučke ljübi Iva!
Batali mu prembijelu kulu,
I u kuli prembijelo blago,
A i ona do dva svoja sina,
Do dva sina, do dva oblizanca,
I zaovu, sestru Ivanovu.
Samo nije Milutina slugu;
Sastade se s' slugom Milutinom,
A Ivanu sramotu učini.
Batali mu polja Kosovoga,
I u polju kmete i čitluke,
A i one konje i volove,
A i one Ružice crkve,
I u njome do četres' fratara,

[1]) *zapustiti* [2]) *posjed* [3]) *čitaj kao dva „u“: Ruužicc!* [4]) *u njoj*

A pred njima fratra Marijana,
Koji mole sitne litanije,
A za zdravlje vojevode Iva,
I njegove kučke ljubi drage.
Još da vidiš dva Ivova sina,
Gdje se djeca po Kosovu skiću,
A za sebav [1]) vojevode Iva,
I to njome vele malo bilo;
Na Kosovo zulum [2]) nametnula;
Koja s' cura udavati ima,
Da jom daje trideset dukata;
Jali momak oženiti ima,
Da jom daje trides' i četiri.
To vremena malo postajalo,
Dokle Ivo službu islužio;
Stambul-care njega darovao.
Pa da vidiš vojevode Iva,
Gdje uzimlje svile i kadife,
Da daruje ljubu i sestricu!
S tijem ode vojevoda Ivo,
Ode Ivo ka Kosovu bojnom.
A kad Ivo na Kosovo dodje,
Tu mi nadje trides' čobanica,
Gdje-no mlade uzbijaju [3]) ovce;
Svaka mi je pos'jedjela mlada,
A nijedna nije se udala.
Svijem Ivo »dobro jutro« viče:
»Dobro jutro, trides' čobanica!« —
Još mu mlade bolje odazvale:
»Da si zdravo, neznan dobar junak!«
Govori im vojevoda Ivo:
»U Bogu vam trides' čobanica!
Što uspitam, pravo ćete kazat?« —
A one mu govorile mlade:
»Ču li i nas, neznana delijo!
Štogod bude, pravo ćemo kazat«.
Veli njima vojevoda Ivo:
»Što ste tako mlade ostarjele,

[1]) *preokrenuto mjesto „sevap", zadužbina* [2]) *nepravdu* [3]) *natrag tjeraju*

A n'jeste se dosad udavale,
Već po polju uzbijate ovce?
Koja vam je velika nevolja?
Kud su pošli sa Kosova momci,
Te se s vama n'jesu poženili?« —
Ivanu su mlade govorile:
»U Bogu ti, neznana delijo!
Kad nas pitaš, pravo ćemo kazat,
Što smo tako ostarjele mlade,
A n'jesmo se dosad udavale,
Već po polju uzbijamo ovce.
Imale smo dobra gospodara,
Gospodara vojevodu Iva;
Evo ima devet godin' dana,
Da je njemu knjiga dolazila
Od onoga cara čestitoga,
Da on dodje u njega na vojsku
Bez promjene za devet godina,
Da mu nosi krstača barjaka.
Sva je dobra ljubi ostavio,
Pa je svojom ljubi govorio,
Da mu čuva, da mu ne batali.
Al da vidiš ljubi Ivanove!
Imo Ivo dva nejaka sina,
A sad mu se po Kosovu skiću,
Ko će njima koru kruha dati,
A za sebav vojevode Iva.
Još je njome i to malo bilo,
Na Kosovo zulum nametnula:
Koja s' cura udavati ima,
Da jom dava trideset dukata,
Koji s' momak oženiti ima,
Da jom dava trides' i četiri!
Mi nemale žutijeh dukata,
Zato ti se n'jesmo udavale,
Već čuvamo po Kosovu ovce.
Nego mi se kučka sastajala
A s onijem slugom Milutinom;
Sramotu je Ivu učinila.«
  Kad to čuo vojevoda Ivo,

A da vidiš vojevode Iva,
Gdje-no stavlja u džepove ruke,
Pa izvadi žutijeh dukata;
Svakom daje po trides' dukata:
»Evo vama, lijepe djevojke!
Udajte se, nikog ne čekajte!«
  S tijem ti je Ivo odlazio.
Kad je došo blizu kule b'jele,
Al mu b'jela zatvorena kula;
On zadrma alkom na vratima.
Kako zveči, sva mu kula breči.
To začula sestra Angjelija,
Pa je ona mlada govorila:
»Ko se muči alkom na vratima?
Ište ludo, da pogine mudro!«
Al Ivane sestri govorio:
»Otvor' kulu, moja sestro draga!«
Al Ivanu sestra govorila:
»O Ivane, moj rodjeni brate!
Ja bi tebi kulu otvorila,
Ma ne mogu od srama da sadjem,
Jer sam, brate, i gola i bosa.
Da me vidiš, moj brate rodjeni!
Ona mi je ruho zatvorila,
Ona kučka, tvoja ljubi draga.«
Al Ivane sestri govorio:
»Ne srami se, moja sestro draga!
Neg otvori prembijelu kulu!«
  Kad Ivana sestra razumjela,
Ona sidje kuli niz skaline,
I od kule otvorila vrata,
Pa se krije za vrata od kule,
Da je ne bi bratac ugledao.
Tad je Ivo sestri govorio:
»Setro moja, kitna Angjelijo!
Ti se ne krij za vrata od kule,
Neg ti hajde na bijelu kulu,
Pa otvaraj sićana sanduka,
Pa uzimlji tanko ruho tvoje!
I na se ga, ti sestro, oblači!

I uzimlji žute štopelice,
Što si mi ih i prije nosila!«
Još Ivanu sestra govorila:
»Ja ne smijem, moj brate rodjeni,
A od kučke, tvoje ljubi drage.
Hoće ona mene prekoriti,
Da jom jesam sanduk prolomila!«
Al Ivane sestri govorio:
»Hajde, sestro, kitna Angjelijo!
Ti se ne boj moje ljubi drage!« —
Pa da vidiš vojvode Ivana,
Gdje mi ide na tančice kule.
Ode sestra do sanduka svoga,
Pa sanduke ona prolomila,
Iz sanduka ruho izvadila,
Pa se ona mlada oblačila.
A da vidiš vojevode Iva,
Kad ugleda slugu Milutina
Ispod ruke s' svojom [1]) ljubi dragom.
U njemu je srce podigralo,
Pa uzimlje sablju brijatkinju,
Pa mi ide za vrata od kule,
Tu mi čeka slugu Milutina.
Prvi ide sluga Milutine,
A za njime ljubi Ivanova.
Kad su došli pod bijelu kulu,
Ona zove svoje zaovice,
Zaovice, sestre Ivanove.[2])
Kad kroz pendžer sestru ugledala,
Ugledala, gdje se oblačila,
Ispod kule njome govorila:
»Pitat ću te, sestro Ivanova,
Čiji jesi sanduk prolomila,
Čije l' jesi ruho oblačila?« —
I oni su kulu otvorili.
Kako Mile kulu otvorao,
Al da vidiš vojevode Iva,
Gdje poteže sablju brijatkinju
Pa zamanu na Milutin' slugu;

[1]) *njegovom t. j. Ivanovom* [2]) *to je genitiv mjesto akuzativa, zaovicu*

Nesta Milu na ramenu glave.
Kad vidjela ljubi Ivanova,
Svemu se je jadu domislila,
Pa pobježe kuli niz avliju,
A za njome vojevoda Ivo.
U brzo je Ivo dostignuo,
Rasplete jom žute pletenice,
Pa se junak na konja bacio.
Priplete ih konju za repinu.
On potjera niz polje zeleno.
Kad se za se Ivo obrnuo,
Al mu nesta svoje ljubi drage,
Nego samo glava pri repini.
Tad se Ivo sa konja skočio,
Pa otpleo sa repine glavu,
I bacio na zelenu travu.
Ode Ivo niz polje Kosovo,
Ode iskat dva nejaka sina.
Kada nadje svoje djece drage,
On ih vodi b'jelom kuli svojom.

Andrija Svilokos, br. 18. *Iz Smokovljana kraj Dubrovnika.*

206.

Teško bratu, koji brata nema.

Gorom jezdi Novaković Grujo,
Gorom jezdi s bratom Tatomirom.
Kad su došli nasred gore crne,
Al govori Novaković Grujo:
»A moj Tade, moj brate rodjeni!
Čuo jesam i ljudi mi kažu,
Da ti ljubiš moju virnu ljubu.« —
Al govori Tade, momče mlado:
»Nit ja ljubim, nit za ljubav znadem,
Već to ljudi od zlobe govore;
Rado bi nas, da zavade, brate,

Da zavade i da nas rastave.« —
Al to Grujo ništa i ne ćuti,[1])
Već on trže nože od pojasa,
Pa udara Tadu u srdašce.
Nejak Tade po zemljici pade;
Kako pade, više ne ustade.
Jezdi Grujo kroz goru zelenu.
Kad je došo na kraj gore crne,
Al dva orla ćeraju sokola;
Sokol leti konju pod gr'oce,
Pa govori siv-zelen sokole:
»Da ja imam brata rodjenoga,
Ne bi mene orlovi gonili.
Teško bratu, koji brata nema,
A sestrici, koja seke nema!« —
Kad te Grujo riči razumio,
On se vraća tragom uznatrage,
Pa ga ide bratu rodjenomu,
Pa govori Novaković Grujo.
»A, moj Tade, moj brate rodjeni!
Oćeš li mi rane preboliti,
Da ti berem po gorici bilje,
Da zavijam grdne rane tvoje?« —
Al govori sa zemljice Tade:
»A, moj Grujo, moj brate rodjeni!
Ne ber' bilje, ne dangubi dana!
Ne ću tebi preboliti rana!«
Kad te Grujo riči razumio,
Trže nože od svilena pasa,
Pa udara sebe u srdašce.
Pade brate jedan kraj drugoga,
Da ne žali jedan na drugoga.

Ivan Bunjevac, br. 20. *Iz Zrinja.*

[1]) *ne sluša*

207.

Žena mrazi braću.

sv'jetu se naći ne mogaše,
Što se braća l'jepo milovahu,
Asan-aga i Usein-aga;
Pod njima se dobri konji ljube.
Asan-aga bratu govorio:
»A, daj brate, da se ne ženimo!« —
Ne izadje ni polu godine,
Asan-aga curu isprosio,
I ne kaže bratu Useinu.
Dodje fakat[1] da vodi djevojku,
Onda kaza bratu Useinu.
I tu njemu vrlo milo bilo,
Da dovede lijepu djevojku.
I doveo dvoru bijelomu.
Kad je večer u gjergjeku bilo,
Asan veli lijepoj djevojci:
»Što ne zboriš, lijepa djevojko?« —
— »»Što ću t' zborit, što li govoriti,
Dok ne smakneš brata Useina,
Što je mene danas obljubio.«« —
Kad to čuo aga Asan-aga,
Golu ćordu pod ćurak jamio,
I potrči da ubije brata;
Kad mu sjedi brate Useine,
I on kuca u sitnu tamburu,
Sitno kuca, a tanko pop'jeva:
»Mrkla noći, svani mi se brže,
Da ja vidim dvije želje moje:
Jedno brata, a drugo nevjestu,
Koju n'jesam ja prije vidio!« —
Ražali se agi Asan-agi,
Pa se ne će bratu ni javljati.
Kad je sjutra jutro osvanulo,

[1]) *vakat, vrijeme*

A da veli aga Asan-aga:
»Useine, moj brate rodjeni,
Da idemo u lov u planinu!« —
  Kad su bili u goru zelenu,
Asan-aga njemu govoraše:
»Useine, moj brate rodjeni,
Jier [2]) m' obljubi u putu djevojku?« —
A on mu se ljuto oklinjaše:
»N'jesam, brate, ja te ne želio!
Ako sam je, brate, obljubio,
Okamen'o s' kako mramor-st'jena!
Osušio ka 'vo drvo suho!
Ako li je n'jesam obljubio,
Iz kamena voda udarila,
Iz javora klica i mladica!« —
  A ni tako njemu ne vjerova,
Vet ga nožem u srce udrio,
A on pade po zemljici crnoj.
Kad pogleda aga Asan-aga:
Iz mramora voda udarila,
Iz javora klica i mladica.
Kad to vidje aga Asan-aga,
Stade parat rukav od košulje,
A veli mu brate Useine:
»Ti ne paraj rukav od košulje,
Tvoja će te v'jerna karat ljubi,
A ja hoću sade umrijeti.« —
  Kad to čuje aga Asan-aga,
Sam je sebe nožem udario,
Oba pala na zemljicu crnu.
Kako pali, nikad ne ustali.
Obadva se zajedno ženiše,
Crnom zemljom i zelenom travom.

Vice Palunko, br. 57.

Od starice Jele Bukvić iz Ramnoga u Popovu polju hercegovačkom.

[1]) *jer, zašto*

208.

Dioba braće Hasan-age i Husejin-age.

Dv'je se kule na Zagorju b'jele,
U njima se do dva brata d'jele,
Hasan-aga i Husejin-aga.
Oba su se brata zavadila,
Da su kroz što, ne bi ni žalio,
Već za jedan timar [1]) u Zagorju,
I za onog konja lastavicu.
Hasan-aga ljubi govoraše:
»Čuješ li me, vjerna ljubo moja!
Otruj meni brata Husejina!
Ja ću sutra u lov u planinu.
Ako l' mi ga otrovati ne ćeš,
Dok ja dodjem iz gore zelene,
Ja ću tebi posijeći glavu.« —
Kad u jutro bio dan svanuo,
Ode aga u lov u planinu.
Mislila je Hasan-aginica,
Mislila je misli svakojake:
»Što ću jadna od života svoga?
Kako ću ja brata otrovati?
Ja sam njega milim bratom zvala,
A on mene milom sekom zvao!« —
Sve mislila, na jednu smislila.
Ona muti od meda šerbeta,[2])
Ona jami [3]) srmali-mahramu,[4])
Ona ide bratu u odaju.
Kad uljeze u šikli-odaju,
Huso sjedi na mehku šiltetu,
Ispred nje je na noge skočio:
»Gjela,[5]) nevo, gjela, seko moja!«
Pokuči [6]) mu maštrafu [7]) šerbeta.
Šerbet pije djever Husejine,

[1]) *neko dobro, spahiluk* [2]) *medovinu* [3]) *uzima* [4]) *srebrom nakicen rubac* [5]) *poklik: ao!* [6]) *pruži* [7]) *čaša s drškom*

Šerbet pije, na nevu se smije.
Pokuči mu srmali-mahramu,
Da otare medna usta svoja.
Usta tare, a nevi besjedi:
»Nevo moja, mila seko moja!
Oklen tebi srmali-mahrama?« —
— »»Dala mi je mila seka moja;
Seka meni, ja ću, brate, tebi.«« —
— »Moja nevo, pokloni mi seku,
Ja ću tebi pô timara moga,
I svog brza konja lastavicu!« —
  To kaduna jedva dočekala,
Odmah mu je seku poklonila.
  U gorici kamen valoviti,
Na njem sjedi aga jadoviti.
Nešto mu se dalo pogledati,
Pa pogleda nebu pod oblake.
Kad al oro potjera gavrana.
Da ne bješe brata u gavrana,
Oro bi mu oči iskopao.
  Svog se aga avizao [1]) brata,
Pa pojaha konja lastavicu;
Brže ide b'jelu dvoru svome.
Preda nj vjerna ljuba ishodila,
Pa pod agom konja uhvatila..
Koliko se aga izgubio,[2])
Ne umi joj dati ni selama,[3])
Nego pita sa konja golema:
»Ljubi moja, vele jadna bila!
Jesi li mi brata otrovala?
Ako mi ga budeš otrovala,
Ja ću tebi posiјeći glavu!« —
— »»Hasan-aga, mio gospodaru!
Ja ti brata n'jesam otrovala,
Već sam njemu seku poklonila,
A on meni pô timara svoga,
I svog brza konja lastavicu.
On je meni, ja ću, aga, tebi!«« —

[1]) *sjetio (tal. avisare)* [2]) *dao u misli* [3]) *nije ljubu ni pozdravio*

Kad to čuo aga Hasan-aga,
Posu ljubu grošim' i dukatim':
»Hej, aferim, i ko te rodio,
I ko te je pamet naučio!« —

Hasan Fehmi Namatak, br. 8. *Iz Mostara.*

209.

Dančilovica.

Dva čadora na Udbini b'jeloj,
Jedno pašin, a drugo Dančilov;
Väs je čador pašin potamnio,
A Dančilov kô da gori sunce.
To sve gledo paša sa Udbine,
To je paši vrlo mučno bilo,
Dančilovoj ljubi govorio:
»Dušo draga, ljübi Dančilova!
Kad Dančilo sa Udbine dodje,
Doć' će junak trudan i umoran,
Potkradi mu moći od pomoći
Sa njegovog junačkog ramena,
Dragi kamen iz žuta perčina;
Donesi ga meni na Udbinu,
Ja se hoću oženiti za te.
Ja te ne bih po goram' vodio,
Kako tebe tvoj Dančilo vodi,
Neg hranio u dvoru mojemu,
Da ti čuvaš b'jele dvore moje
Sa staricom milom majkom mojom.«
Kad to čula ljubi Dančilova,
To je njojzi puno drago bilo.
Kad Dančilo došo sa Udbine,
Potkrala mu moći sa ramena,
Dragi kamen iz žuta perčina;
Odn'jela ga paši na Udbinu.
Kada sutra b'jela zora dodje,

Dančilov je šator potamnio,
A pašin je ko na gori sunce.
Paša njega u kulu zatvara;
Dančilo se u nevolji nadje.
Niz prozor je platno spuštavao,
Da niz platno iz kule izadje.
A njegova nesretna ljubovca
Bijelo je platno pristrizala;
Mrtav pade pod bijelu kulu.
To sve gledo paša sa Udbine,
To sve gledo i milo mu bilo.
A nesretna ljubi Dančilova,
Kad vidjela, da je poginuo,
Tad je pošla k paši na Udbinu,
Ovako je paši govorila:
»Eto vidiš, da sam ti ljubovca,
Ja ga jesam pogubila l'jepo.«
Ali joj je paša govorio:
»Gledo sam te, ljubi Dančilova,
Što učini svome gospodaru,
Neg li ne bi meni tudjininu!« —
Ter je paša kordu povadio,
Pa joj rusu otkinuo glavu.
Da je komu bilo pogledati!
Tri put mrtva poskočila glava,
A četvrti mrtva progovara:
»Ovako se svakoj dogodilo,
Koja izda svoga gospodara,
Kako i ja ljubi Dančilova!« —

Baldo Glavić, str. 4057.

Od Marije Peš, 70-godišnje udovice s Mljeta, koja je slušala pjesmu od svoje matere u Prožuri.

210.

Udovica Ruža i sin joj Milovan.

Knjigu piše care od Stambula
A na ruke od Srijema knezu.
U knjizi ga care pozdravljaše:
»Čuješ li me, od Srijema kneže!
Kupi meni pet stotina djece
Po Srijemu i okolo njega!«
Knjigu gleda od Srijema kneže,
Knjigu gleda, a suzam' je kvasi.
Uza nj sidi udovica Ruže,
Ona pita od Srijema kneza:
»Oklen knjiga tako žalovita?
I dosad su knjige dolazile,
Al nijedna tako žalovita.« —
Njoj govori od Srijema kneže:
»Evo piše care od Stambula,
Da mu kupim pet stotina djece
Po Srijemu i okolo njega.« —
Al ga moli udovica Ruže:
»Nemoj, kneže, moga Milovana!«
— »»Hoću, kučko, udovice Ruže!
Njega ću ti prvog zapisati.«« —
Ona ciknu kao guja ljuta,
Pa jamila Milovana sina;
Ode s njime u planinu gustu.
Travu pase, a rosicu pije.
Progovara Milovane sine:
»Mi hajdemo na vodu studenu
Napiti se i umiti lišce!« —
Kad eto ti tutnja uz planinu,
Kad eto ti dvanes' pašalija,
Oni vode pet stotina djece,
A za njima od Srijema kneže.
Obletiše, Milu uhvatiše.
Majka ljubi dvanes' pašalija

Sve ih ljubi u skut i u ruku,
Pa zaklinje pašalije mlade:
»Poklon'te mi sina Milovana!« —
Turci bi joj poklonili sina,
Ama ne da od Srijema bane.
Kad su bili na drugom konaku,
Opet majka moli pašalije,
Ona moli, da joj sina vrate.
Onda veli od Srijema kneže:
»Otkopajte crnu zemlju tute,
Da ukopam Milinovu majku!« —
Zakopa je do bijela vrata,
Sve do vrata u zemljicu crnu;
Iskopa joj do dva oka crna,
Kroz dojke joj ruke provlačio.
Slipa majka dozivala sina:
»Odi k meni, Milovane sine!
Evo tebi moje oči crne.
Sad ćeš doći na vodu Boravu,[1])
Pa ćeš svoju zaboravit majku!
Nemoj piti ni umiti lice!«
Kad su došli na vodu Boravu,
Svaki pije i umiva lišce,
Samo Mile sjetno neveselo.
Obzire se mali Milovane,
Obzire se s desna na lijevo,
Da ne mora piti vode hladne.
Gledao ga care gospodare,
Gledao ga sa svoga divana,
Gledao ga, pa je govorio:
»Dovedite ono dite malo!
Ko je njemu na odžaku [2]) osto?«
Sve se Turci kunu i zaklinju:
»Ostala mu udovica majka,
I dva brata, oba prenejaka.«
Al mu veli mali Milovane:
»Ostala mi sama stara majka.
Evo tebi do dva oka crna,

[1]) *Letha, voda zaboravna* [2]) *na domu*

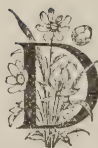
Do dva oka moje mile majke.« —
Onda veli care gospodare:
»Bi li mi se, Mile, poturčio?«
Al govori mali Milovane:
»Ta, bi ti se, care, poturčio!« —
To je caru vrlo milo bilo.
Kad je mali Mile porastao,
Car ga šalje Bosni za vezira,
I da kupi harač po Srijemu.
Kad je došo u Sr'jem po harače,
Lipo ga je kneže dočekao.
Tad družini Mile besjedio:
»Iskopajte jamu do pojasa!
Uvalite od Srijema kneza!
Oba njemu oka iskopajte,
Os'jecite ruke po laktima,
Kano kneže mojoj staroj majci!« —

Pero Marković, br. 8. *Iz Dračeva u Hercegovini, od neke starice, koja je bila preko 100 godina stara.*

211.

Sin u jagnjetu.

Dvije kume zakumile kuma,
Jedna kúma visoka Bosanka,
A druga je bijela Latinka.
U Latinke žensko čedo bilo,
U Bosanke muško čedo bilo.
Govorila bijela Latinka:
»A moj kume, Bošnjiću Bogdane!
Kada budu čeda na kršćenju,
Ti ćeš meni čedo prom'jeniti.
Dat ću tebi dva bisaga blaga;
Podaj moje visokoj Bosanki,
A meni ćeš muško donijeti.« —
To joj kume za blago primio,

I njoj mi je čedo prom'jenio;
Dade žensko visokoj Bosanki,
Muško dade lijepoj Latinki,
Pa poteže dva bisaga blaga.
Dodje dvoru visoka Bosanka;
Muško dala, a žensko primila.
Vide tute čuda velikoga!
Ona idje Bošnjiću Bogdanu:
»A moj kume, Bošnjiću Bogdane!
Ti si meni čedo prom'jenio;
U mene je muško čedo bilo.« —
Tu se kume kumi kunijaše:
»Tako m' Boga i svetog Jovana!
Ja ti čedo prom'jenio nisam.« —
Ona njemu ne vjeruje tute.
On se opet kumi kunijaše:
»Imam Milu sina jedinoga,
Da Bog dâ ga pečena pojeo,
Ako sam ti čedo prom'jenio!« —
Tadaj mu se kuma vjerovala,
Pa se vraća dvoru bijelomu.
Tamo ode Bošnjiću Bogdane,
I odnese dva bisaga blaga.
Kad je bio nasred gore crne,
U gori ga janje susretalo.
On uhvati to jagnješce mâlo.
Pa izvadi nože od pojasa,
Pa on zakla to jagnješce mâlo.
Oganj-vatru učinio živu,
I on peče to jagnješce mâlo,
Pa ga jede, niti što ostavlja,
Već ostala glava od janjeta.
On je meće u svoju zobnicu,
Da je viša konju o unkašu.
Kad on dodje dvoru bijelomu,
U dvoru je ljubu nalazio.
Plačna ljuba i zlovoljna bila.
»Što je tebi, vjerna ljubo moja?
Je li zdravo kod bijela dvora?« —
— »»Žalosno ti i kukavno zdravlje!

Kad je juče u pô dana bilo,
Stvorio se u janješce Mile,
I uteka' u goricu crnu.«« —
Al govori Bošnjiću Bogdane:
— »U gori sam janje uhvatio;
Ja sam zakla' to janješce mâlo.
Ja sam njega, ljubo, ispekao,
I pečena svega sam pojeo.
Od njega je glava ostajala;
Vrga' sam je u moju zobnicu.« —
Kad zaviri ljuba Bogdanova,
Kad zaviri konju u zobnicu,
Kad li nije glava od janjeta,
Neg od Mile, sina jedinoga.«

Mihovio Pavlinović, II., br. 1307. *Iz Udbine.*

212.

Karlovica osvetila djevojačko lice.

Hvalio se Tade Popovića,
Da je lipa sele Karlovića,
Al da zalud sva njena lipota,
Kad je ljubil bilo lice njeno
U bilemu dvoru pod narančom;
Da je lipim darivao darom,
Lipim darom sedmere papuče,
Da su fino srebrom potkovane,
A odozgor zlatom naštrapjene;
I tarkije zlatom buligane,
I mahrame u troje gibane.
Tade misli, da ne čuje nikor,
To su čula braća Karlovice,
Braća tekla i sestri su rekla:
»Bidna bila, draga sestro naša!
Oli ne znaš, oli se ne haješ,
Šta se hvali Popović Tadija,

Posrid Skadra grada bijeloga,
U tovirni »K Marku Kraljeviću«:
Da je lipa Karlovića sele,
Al da zalud sva njena lipota,
Kad je ljubil bilo lice njeno
U bilomu dvoru pod narančom;
Da je lipim darivao darom,
Lipim darom sedmere papuče,
Da su fino srebrom potkovane,
A odozgor zlatom naštrapjene;
I tarkije zlatom buligane,
I mahrame u troje gibane.« —
  Sestrica je braći govorila:
»Nisam, braćo, da bih bidna bila;
Al virujte, moja braćo mila,
Da će mi ga sad platit Tadija
Vrlo brzo rusom glavom svojom.« —
Pa uzimlje vidro okovano,
I grede ga na bunar na vodu.
Na bunaru Popović Tadija.
Dobar mu je danak nazivala,
A on joj ga zdravljem odvraćao,
Ter je njemu tiho besidila:
»Ter ti bora, Popović Tadija!
Pust' me vezat ruke naopako,
Vodit ću te u moje dvorove,
Pa ćemo se mi ljubiti dragi.« —
  Na to se je Tade privario,
Privario, ujede ga zmija;
Karlovica svezala mu ruke,
I vodi ga u svoje dvorove,
Da ćedu se oni ljubit dragi.
Kada ga je u dvore dovela,
Vezala ga pri stup od naranče,
I Tadiji tiho govorila:
»Je l' istina, Tade Popoviću,
Je l' istina, da si se hvalio
Posrid Skadra grada bijeloga
U tovirni »K Marku Kraljeviću«,
Da je lipa sele Karlovića,

Al da zalud sva njena lipota,
Kad si ljubil bilo lice njeno,
U bijelom dvoru pod narančom,
I da si je darivao darom,
Lipim darom sedmere papuče,
Da su fino srebrom potkovane,
A odozgor zlatom naštrapjene;
I tarkije zlatom buligane,
I mahrame u troje gibane?« —
Govori njoj Tade Popovića:
»Istina je, draga dušo moja,
Istina je, da sam se hvalio;
Nî istina, da sam učinio.« —
Kada ga je mlada razumila,
Mahne ćordom, koju mu povadi,
Mahne ćordom, odsiče mu glavu,
Pak je stavi u tanku mahramu,
I nosi je braći u komore.
Karlovica braći govorila:
»Evo vami Tadijina glava!
Jesam li vam pravo govorila,
Da će mi ga platiti Tadija,
Mili Bože, rusom svojom glavom?
Sad vam evo Tadijina glava!« —
Kad su braća glavu ugledala,
Živa krvca još iz glave tekla;
Temu su se kruto začudili,
Začudili, a i pristrašili.
Sestrici su braća govorila:
»Bidna bila, draga sestro naša!
Bidna bila, šta si učinila?
Tade ima devet mile braće,
A desetog cara čestitoga;
Cića [1]) tebe nas će sagubiti.« —
Sestrica je braći govorila:
»Ne brin'te se, moja mila braćo!
I većoj sam sili odolila,
Hoću i toj, vira vam je moja!« —
Još je mlada u toj riči bila

[1]) *radi tebe*

U to doba braća Tadijina;
Svi joj devet u dvor ulizoše,
Svi su seli pokraj bila dvora.
Kad Tadiju mrtvog ugledali,
Suznim okom ljuti ustadoše,
Povadiše svoje britke ćorde.
Karlovica sama vojevala;
Zavrnula divojačke ruke,
Svu ih devet redom sagubila.
  To se čudo nadaleko čulo,
Čuo ga je i čestiti care.
Knjigu piše on čestiti care,
I šalje je sestri Karlovića,
Da mu dodje mlada na dvorove.
Toj se knjizi braća pristrašila,
Al ona se lipo napravila,
I išla je caru na dvorove,
Kako njoj je bio poručio.
  Kad je care mladu ugledao,
Lipo je je care dočekao,
Još njoj lišje care govorio:
»Ter ti bora, sele Karlovića,
Pokaži mi svitl' oružje tvoje,
S čim si moju braću sagubila!« —
  Ponizno mu mlada odgovara:
»Viruj meni, moj čestiti care,
Da divojke ne nose oružje,
Već poštenje prida licem svojim.« —
  Kada je je care razumio,
Meće ruke u žepe svione,
I povadi dvi zlatne jabuke
I daje jih sestri Karlovića:
»Ovo vazmi prvi dar od mene!
Kad se budeš mlada udavati,
Piš' mi caru listak knjige tanke,
Trikrat ću te lišje darivati.
Hodi zbogom bilu dvoru svomu!« —

Luka Bervaldi-Lucić, br. 53. *Od Petra Kovačevića-Begote s otoka Hvara.*

213.

Kćerka kneza poljičkoga.

Mio bože, na daru ti hvala!
Lipe ti su solinske livade;
Kroz njih teče Solin-voda hladna.
Al se Solin-voda pomućuje,
Po tri puta u jednoj godini
Od onoga Kune Asan-age,
Asanage, izili ga vuci!
Zadnjeg puta kad je prolazio,
Tri sindžira roblja provodio;
Jedan sindžir mladjanih junaka,
Drugi sindžir kitnih divojaka,
Treći nevâ stopro [1]) dovedenih.
Sve bi, brajne, roblje pregorio,
A za one tri kitne divojke,
Sve tri kćeri kneza poljičkoga.
Medju njima najlipša divojka
Po imenu Iva mezimica,
Lipa Iva od šesnest godina.
Nu da vidiš Ive mezimice!
Okreće se ka istoku suncu,
I pozdravlja zvijezdu danicu:
»Zvizdo moja, moja posestrimo!
Istom si mi perom pomolila,
Pomolila iza gore crne,
A kad budeš na ravna Poljica,
I ugledaš dvore babe moga,
Ti pozdravi starog babu moga
I u dvoru malo i veliko!
Pak ti reci starcu babi momu,
Da me ne će više pričekati,
Niti će me mladu zagrliti,
Jere me je guja zarobila.

---

[1]) *istom, tek*

Ljuta guja Kuna Asan-aga!« —
  Misli mlada da niko nè čuje,
Al je sluša Kuna Asan-aga,
Pak besidi Kuna Asan-aga:
»Kujo jedna, Ive mezimice!
Kad budemo na Kunar-planinu,
Sve ću roblje redom povezati,
Povezati za jele zelene,
A tebi ću oprostiti ruke,
Da me služiš vinom i rakijom.
Pa kada se budem nakitio,
Tad ću tebi obljubiti lice.« —
  Muči mlada, riči ne besidi,
A kad biše pod Kunar-planinu,
Sve je Kuna roblje povezao,
Povezao za jele zelene,
A Ivi je oprostio ruke,
Da ga služi vinom i rakijom.
Mlada bila lipota divojka,
Mlada bila, al se vlada mudro,
Sve mu miša vino i rakiju.
A kada se Kuna opojio,
Pade Kuna glavom bez uzglavlja,
A prileti mlada mezimica,
Trže njemu brijetkinju ćordu,
Pak mu siče sa ramena glavu,
Pak je tura vrancu u zobnicu,
Pak eto je do mladjana roblja.
Svakom ona oprostila ruke,
Pak pojaši vranca tovenoga;
Oni idju na ravna Poljica,
Pred njima je mladjana divojka.
Konja igra, grlom popijeva,
Kô da vodi kitu i svatove.
  Kad dodjoše na ravna Poljica,
Da mi vidiš mlade mezimice!
Komu vraća sina mladjanoga,
Komu daje ćercu jedinicu,
Komu nevu stopro dovedenu,
A svom babi knezu poljičkomu

Dariva mu tri ćerce mladjane
I još tomu rumenu jabuku.
Krvava je, a rumena nije,
To je glava Kune Asan-age.

Bartuo Grgić, II., br. 92. *S Cetine u Dalmaciji.*

214.

Ana Karlovićka.

Sobet spravlja gospodine kralju,
Svu gospodu na sobet pozivlje,
I junaka Karlović Ivana,
I njegovu Anu ljubu vjernu.
Ivo Ani tiho govorio:
»Ajde, dušo, u gornje čardake,
Pa oblači sve novo od'jelo,
Više zlata, nego b'jela platna,
I na glavu krunu od bisera,
A ja idem sedlati konjice,
Tebi vilu, meni lastavicu,
Pa ajdemo na sobete kralju!« —
Ivanu je govorila majka:
»Davor, Ivo, moj sine jedini!
Nejdi, sine, na sobete kralju,
I ne vodi Ane, ljube svoje!
Ti ćeš s Ane izgubiti glavu,
Jer je Ane vrlo kralju draga.«
Ivo svoju ne slušao majku,
Već on ode na sobete kralju.
Daleko ga upazio krâlju,
Još je dalje pred njeg išetao.
Primi Ani dobroga konjica,
A dvorani Karlović Ivanu.
Uzeo ju gospodine kralju,
Uze Anu za bijelu ruku,
Pa ju vodi u gornje čardake,

Pa je Ani tiho govorio:
»Dušo moja, Karlovića Ane!
Izber' vina, koga tebi drago!« —
Al mu veli Karlovića Ane:
»Ne ću borme, gospodine kralju!
Imam vina poboljeg od tvoga
U mojemu gradu Karloviću.« —
Tom se krâlju na ino ne može,
Uhvatio zmiju presojkinju,
Iz zmije je jeda ispustio,
Pa nazdravlja Karlović Ivanu:
»Da si zdravo, Karlović Ivane!
Ni u moje, ni u tvoje zdravlje,
Već za zdravlje Karlovića Ane!« —
Prevari se Karlović Ivane,
Prevari se, žalosna mu majka,
Prevari se, ponapi se vinca.
Odmah ga je zaboljela glava.
Ani Ivo tiho govorio:
»Ajdmo, dušo, dvoru bijelomu!
Vrlo me je zaboljela glava,
Bog bi dao, da bi dobro bilo!« —
Al mu veli Karlovića Ane:
»Bog bi s tobom, draga dušo moja!
Ako li ti, dušo, štogod bude,
Odvrnut ću srämotu sramòtôm.«
Pa odoše dvoru uznatrage.
Daleko ga ugledala majka,
Još je bliže pred njeg išetala,
Primala mu dobroga konjica.
Ivo svojoj govorio majci:
»Ne primaj mi dobra konja, majko.
Već mi steri mekanu ložnicu!
Ne steri mi duge ni široke,
Jer ti dugo bolovati ne ću,
Jedan danak i drugi do podne.« —
Stara mu je govorila majka:
»Eto, sine, žalosna ti majka!
Je l' te, sine, svjetovala majka,
Da ne vodiš Ane, ljube svoje;

Da ćeš s Ane izgubiti glavu,
Jer je Ane vrlo kralju draga?« —
— »»Ne budali, moja mila majko!
Nije Ane ništa tome kriva.«« —
Stere majka mekanu ložnicu,
Sterala mu dugu i široku,
Ne bi l' Ivo dugo bolovao.
Ne bolova Karloviću Ivo,
Jedan danak i drugi do podne,
A kad bilo drugoga u podne,
Ive svojoj govorio majci:
»Oj starice, moja mila majko!
Nemoj Ani žao učiniti.
Jer s' u Ane dva sina jedina,
A treći joj leži pod srdašcem!
Ne uzimaj ključe od Karlovca,
Od Karlovca grada bijeloga!« —
To izusti, a dušicu pusti.
Nije prošla ni nedjelja dana,
Uranila Karlovića Ane,
Uranila, b'jelu knjigu piše,
Ter ju šalje gospodinu kralju:
»Gospodine, sjajna kruno moja!
Evo ima nedjeljica danâ,
Kako mlada izgubih Ivana.
Ako ti je jošter Ane draga,
Kupi svate, pa ti ajde po me!« —
To je kralju jedva dočekao,
Skupi svate, pa ode po Anu.
A kad dodje k b'jelome Karlovcu,
U dvorove Karlović Ivana,
L'jepo ga je dočekala Ane.
Iznosila rumenoga vina,
Pa je kralju zdravicu napila:
»Da si zdravo, gospodine kralju!
Ako ti je Karlovićka draga,
Uzmi kupu, s kom je Ivo pio,
Kad je mene mladu isprosio,
Koju sam mu iz roda don'jela;
Rodit ću ti sine sokolove

A djevojke iz gorice vile!« —
Prevari se gospodine kralju,
Popi čašu jeda presojkina.
Kad to vidje Karlovićka Ane,
Skoči mlada u dvorove b'jele,
Za sobom je vrata zatvarala,
Sa čardaka kralju govorila:
»K Bogom ostaj, gospodine kralju!
Pozdravi mi Karlović Ivana,
Da sam kralju sramotu vratila!« —

Dragutin Rakovac, br. 113. *Iz Gornje Krajine.*

215.

Krvavi svatovi Predojević Jurja.

Kad se ženi Pridojević Jure
Priko volje stare majke svoje,
Pravo junak do divojke dojde,
I pravo se natrag povratio.
Kad su došli gori Jabukovoj,
Al iz gore hladan vetar puše,
A govori mlajahna divojka:
»Aj vi, moja gospodo svatovi!
Oštro jaš'te dobre konje vaše,
Oštro jaš'te, a tiho divan'te!
Ova gora nigdar nije sama,
Al prez vuka, ali prez hajduka,
Al je u njoj Tomiću Mijajlo.
Trikrat me je kod majke prosio,
Nî me tila obećati majka,
Niti majka nit sam tila sama.« —
Još divojka u riči bijaše,
Ali udri Tomiću Mijajlo,
Ter po gori svate rastrkuje,
A govori mlajahna divojka:
»Bogom brate, Tomiću Mijajlo!

Ne gubi mi do tri dobra moja;
Ne gubi mi dragoga mojega,
Nit mi gubi kuma vinčanoga,
Nit mi gubi ručnoga divera!«
  Al govori Tomiću Mijajlo:
»Bor te ubil, mlajahna divojko!
Što me nisi prvo pobratila?
Sva tri su ti mladi poginuli.« —
Stade cvilit mlajahna divojka,
Tere grede malo ponaprida,
Najde glavu ručnoga divera.
Tu je glavu od krvce oprala,
I veza ju v šarenu mahramu,
I hita ju na travu zelenu,
Na travicu pram žarkom sunašcu.
Jošće grede malo ponaprida,
Najde glavu kuma vinčanoga,
I tu j' glavu od krvce oprala,
I veza ju v šarenu mahramu,
I hita ju na travu zelenu,
Na travicu pram žarkom sunašcu.
Jošće šeće malo ponaprida,
Najde glavu dragoga svojega;
Tu je glavu suzama oprala,
I veza ju v šarenu mahramu,
I meće ju sebi u nedarca.
  Tako malo postanulo vrime,
Side mlada na stinu studenu,
Ter se sama sobom razgovara:
»Mili Bože, čuda velikoga!
Kud ću sada, na koju li stranu?
Nazad ne smim, naprvo ne umim.
Da bim išla staroj majki mojoj,
Reći će mi stara majka moja;
Što si došla jednom odvedena?
Da bim išla svekrvici mojoj,
Reći će mi svekrvica moja:
Što si došla utornice moja?«
  Uzme mlada nože od pojasa,
I udari sebe u srdašce,

Pade mlada pod stinu studenu,
A govori Tomiću Mijate:
»Volel bin se bio ne roditi,
Nego ovdi danas prigoditi.
Oj družino, draga braćo moja!
G'te, braćo, da je ukopamo,
Sve dva a dva redom nasporeda,
Nasporeda kuma i divera,
A naspored momka i divojku!« —
  Još ne pasa ni godina dana,
'z junaka je zelen bor izrasal,
A 'z divojke vinova lozica,
Pak se mota vinova lozica
A okolo bora zelenoga,
Kot divojka okolo junaka,
Bila svila okol kite smilja.

Iz starog rukopisa (od god. 1836.) Antuna Mažuranića, br. 81.

Iz Novog Vinodolskog u Hrv. Primorju.

216

Dizdarevica osvetila braću.

rocvililila dva Dizdarevića
U tavnici Jakšić-kapetana.
Pitao ih Jakšić-kapetane:
»Što je vama, dva Dizdarevića?
Ali vam je ponestalo piva,
Al debele ovnovine mesa,
Al beškota hljeba bijeloga,
Ali sira tečenluka [1]) b'jela?« —
A vele mu dva Dizdarevića:
»Hajd otole, Jakšić-kapetane!
Nije nama ponestalo piva,
Ni debele ovnovine mesa,
Ni beškota hljeba bijeloga,

[1]) *tečnoga sira*

A ni sira tečenluka b'jela,
Već tavnica-kuća dodijala.
Nije šala ni nedjelja dana,
Kamo li je devet godin' dana.
C'jeni, Jaša, teško dugovanje,[1])
Pa nas šalji našem b'jelu dvoru!« —
Njima veli Jakšić-kapetane:
»Ne ištem vam puno dugovanja,
Nego vašu plemenitu seku!« —
Mladji šuti, stariji besjedi:
»Ne dam, Jaša, vjeru za nevjeru,
Da ću kuću nikad ne vidjeti«[2]) —
Njemu veli Jakšić-kapetane:
»Dignut ću vas u drugu tavnicu,
U kojoj je voda do koljena,
A u vodi guje i akrepi.
Teško ću vam gvoždje udariti,
Teška će vam muka dodijati.« —
Što im reče, to im ne poreče.
Prediže ih u drugu tavnicu,
Na nje teško gvoždje navalio,
Na oluke[3]) vodu navratio;
Zmije kolju, a akrepi štiplju;
Teška njima muka dodijala.
Oni zovu Jaša-kapetana,
Dohodi im Jaša-kapetane:
»Izvadi nas iz mračne tavnice!
Donesi nam list tanke artije
I kalema, crna murećepa,[4])
Da pišemo knjigu šarovitu,
Pa je našoj seki otpremimo!« —
Izvede ih iz mračne tavnice,
Donese im divit i kalema,
I hartije knjige bez jazije.
Oni pišu knjigu šarovitu,
Pa je daju Jakšić-kapetanu.
On je spremi Dizdarevoj Fati.
U knjigi su braća napisala:

---

[1]) *reci, koliko tražiš otkupnine* [2]) *makar nikada ne vidio svoje kuće*
[3]) *žlijeb, kojim voda teče* [4]) *trsku i mastilo*

»A, Fatimo, draga seko naša!
Teška nam je muka dodijala.
Ne će Jakšić blago-dugovanje,[1])
Nego ište tebe, seku Fatu.« —
Knjigu gleda, a suze prolijeva.
Ona drugu knjigu nakitila:
»Čuješ li me, Jakšić-kapetane!
Ti pokupi kitu i svatove,
Pa ih spremi po l'jepu djevojku!« —
Kad je Jaši knjiga dohodila,
To je Jaša jedva dočekao.
Kupi svati, sprema po djevojku.
Kad su došli u l'jepe djevojke,
Dar primiše, što za koga bješe.
Kad u jutro jutro osvanulo,
Povedoše lijepu djevojku.
Kad su došli Jakšićevu dvoru,
Izlazio Jakšić-kapetane,
Da on snimi sa konja djevojku.
Ne da mu se sa konja snimati,
Nego ište oba brata svoja.
Izlazi joj Jakšićeva majka,
Iznosi joj pun sahan[2]) bisera:
»Sjaši s konja, nevjestice moja!
Pa ti sjedi i b'jel biser niži!« —
— »»Bogme ne ću, Jakšićeva majko!
Izvedite oba brata moja!«« —
Izlazila Jakšićeva seka,
Iznosi joj tevsiju[3]) dukata:
»Sjaši s konja, nevjestice moja,
Pa ti sjedi i dukate kiti!« —
— »»Bogme ne ću, Jakšićeva seko!
Izvedite oba brata moja!«« —
Dohodi joj Jakšić-kapetane:
»Sjaši s konja, lijepa djevojko;
Dosta si ga danas umorila,
Baš da si ga od babe dovela.« —

---

[1]) *ne će, da se otkupimo blagom* [2]) *sančić, zdjela od metala* [3]) *tepsija, plitica od mjedi*

— »»A, Boga mi, Jakšić-kapetane!
Da sam znala, da ti konja nemaš,
Devet bi ti od bábê dovela,
I desetog tebi darovala.
Ne ću sjahat sa konja golema,
Dok ne vidim oba brata moja.«« —
Izvedoše dva Dizdarevića.
Ja, kakvi su, žalosna im majka!
Nokti su im, u nje se obuli;
Kose su im, u nje se odjeli;
Potavnili u mračnoj tavnici.
Kad ih vidje plemenita seka,
Ona ciknu kao guja ljuta.
Opet veli sa konja djevojka:
»O, Jakšiću, dinski dušmanine![1])
Dovedi im tri hitra berbera,
Nek ih briju, nek im kose miju!« —
Dovedoše tri hitra berbera,
Jedni briju, jedni kose miju,
A jedni im nokte obrizuju.
Opet veli sa konja djevojka:
»O Jakšiću, dinski dušmanine!
Donesi im pusat[2]) i haljine,
U čem si ih jadne uhvatio!« —
Donese im pusat i haljine,
Obukoše dva Dizdarevića.
Opet veli sa konja djevojka:
»O, Jakšiću, dinski dušmanine!
Podaj njima sto dukata blaga,
Džep-trošluka do svojega grada!« —
Izbroji im sto dukata blaga,
Sjaha s konja lijepa djevojka.
Daleko ih seka ispratila,
Sa hajata do obornih vrata.[3])
Pa im hitro seka govorila:
»Čujete li, oba brata moja!
Čekajte me u zelenom lugu!

[1]) *neprijatelju po dinu (muslimanskom zakonu), vjerski, jer je ona bila muslimka, a on kršćanin* [2]) *oružje* [3]) *od vajata, klijeti do vrata na ogradi od dvorišta (obora)*

Čekajte me noći do ponoći!
Ako seku dotle ne vidite,
Viš' me nikad ni vidjet ne ćete.« —
Te odoše dva Dizdarevića,
A djevojka u visoku kulu.
Kad je bilo večer po večeru,
Po večeru, a i po jaciji,[1])
Dva se draga u hajat[2]) svedoše.
Njoj dohodi Jakšić-kapetane,
Pa otvara varakli-sanduke;[3])
Sve su puni žutoga dukata.
Njojzi veli Jakšić-kapetane:
»Gjela blago, plemenita Fato!
Gjela blago, koliko ti drago.
Ima l' 'v'liko u tvog babe zlata?«
— »»Hajd otole, Jaša-kapetane!
On ne hvaća žive Gabeljane,[4])
Pa da ima baš toliko blaga.«« —
Leže Jakšić na meke dušeke,
Pruži ruku po meku jastuku:
»Gjela, Fato, na bijelu ruku!« —
Njemu Fata kroz plač progovara:
»O, Boga mi, Jakšić-kapetane!
Nije taki adet[5]) u Turaka.«
Njojzi veli Jakšić-kapetane:
»A Fatima, srce iz njedara!
Ti provedi turski adet sebi;
Ja nimalo zažaliti ne ću.«
Kad to čula lijepa djevojka,
Ona sjede na meku ložnicu
Uz Jakšića sa lijevu stranu,
Pa Jakšiću puce raspinjaše,
A desnicom nože povadila,
Pa Jakšiću u srce zadila.
Kako ga je lako udarila,
Kako jeknu, sva odaja zveknu;
Za tavan[6]) ga odmah prikovala.

---

[1]) *peta molitva, poslije akšama* [2]) *vajat, soba za mladence* [3]) *zlatom prevučeni kovčeg* [4]) *Dizdarevići su valjda bili iz Gabele u Hercegovini* [5]) *običaj* [6]) *o tle*

Kako huknu, tahta džama[1]) puknu.
Pripade se lijepa djevojka,
Pa Jakšiću mrtvu progovara:
»Sebi ruke, Jakšić-kapetane!
Sebi ruke, one t' otpanule!
Eno tvoje majke na vratima,
Seke Mare na demir-pendžeru.«
Te su r'ječi obje razumjele,
Pa se seka brata pobojala,
Stara majka zastidila sinka,
Pa iz kule obje pobjegnuše,
Na avliji s' kola uhvatiše.[2])
Kad to vidje Dizdarèva Fata,
Na se uze Jakšića haljine,
Sve mu misne obuče haljine,[3])
I pripasa pusat i oružje.
Ona nasu pune hegbe[4]) blaga,
Pa je eto kuli niz skaline,
Pa besjedi sejizbaši[5]) Mati:
»Izvedi mi konja najboljega,
Što ga jašem crkvi manastiru!«
U mladjega pogovora nema;
Izvede mu konja najboljega.
Za njim stara pristajala majka:
»Moj Jakšiću, moje d'jete drago!
Zar je taki adet u Turaka,
Da se odmah ide u punicâ?[6])«
Odgovara lijepa djevojka:
»Ovaki je adet u Turaka!
Već čuješ li, moja mila majko!
Ne ću doći do današnjeg dana;[7])
Nemoj budit nevjesticu mladu,
Dok se sama ne probudi mlada!
Nemoj kuli otvarati vrata,
Dok ih draga ne otvori sama!« —

---

[1]) *staklo na prozorima* [2]) *Ovo je jedno od najznačajnjih mjesta u ovoj knjizi narodne poezije.* [3]) *Ovaj Jakšić mora da je bio svećenik (valja da hrišćanski) kao Sorić i Mesić, pa su i oružje nosili, s Turcima vojevali i mejdane dijelili.* [4]) *bisage* [5]) *konjušaru* [6]) *t. j. zar ga je tako naučila nevjesta, koja je Turkinja* [7]) *dok ne svane dan*

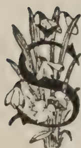
Pa pojaha pretila hajvana,[1])
Pa istjera iz mermer-avlije,[2])
Pa otjera preko polja ravna.
Kad je došla lugu zelenome,
Ona nadje oba brata svoja.
Otolen se zdravi podigoše,
I bijelu dvoru pobjegoše.
Kad u jutro bio dan svanuo,
Čudila se Jakšićeva majka:
»Bože mili, na svemu ti hvala,
Kako nema iz ložnice neve!« —
Kad je dana bila polovina,
Kad se vidje u nevolji majka,
Ona jami lake merdevine,[3])
Pa je meće kuli uz pendžere,
Da probudi nevjesticu mladu.
Kad pogleda u šikli-odaju,
Al odaja u krv ogreznula,
Jakšić mrtav leži u odaji.
Tad zakuca kao kukavica,
Ona pade niza merdevine.
Zapucaše na gradu topovi,
Al zaludu, fajde [4]) ne imade,
Jer već Fata doma pobjegnula.

Hasan Fehmi Namatak, br. 9. *Iz Mostara.*

217.

Ženska nevjera.

ator penje Grujica vojvoda
Na prolomu visoke planine,
I sa njim Angjelija ljuba,
I sinak mu nejaki Stjepane.
Al govori Grujica vojvoda:

---

[1]) *debelo živinče, konja* [2]) *iz mramorna dvorišta* [3]) *uze ljestve*
[4]) *nema koristi*

»Angjelijo, moja vjerna ljubo!
Ti pogledji na četiri strane,
Ponajviše ka Udbini gradu!
Kad udare Turci janjičari,
Búdi, ljubo, tad mene junaka,
Da otimam blago od Turaka!« —
Leže Grujo, žalosna mu majka;
Kako leže, tvrd ga sanak svlada.
Al se magla vedrom nebu diže,
Pa govori nejaki Stjepane:
»Búdi, majko, Grujicu babajka,
Da otima blago od Turaka!« —
Al govori Angjelija ljuba:
»Muči, sine, grlo ti promuklo!
Ovo n'jesu Turci janjičari,
Već su ovo moja mila braća,
Moja braća, a tvoji ujaci.« —
Još je ljuba u riječi bila,
Dopadoše Turci janjičari.
Kad su Turci Gruju opazili,
Tri koraka natrag odstupili,
Al govori Angjelija ljuba:
»Avaj, Turci, valjda žene n'jeste!
Dones'te mi svilena litara,[1])
Da vam svežem moga gospodara!«
Kad to čuli Turci janjičari,
Dadoše joj svilena litara;
Sveza Angja svoga gospodara,
Pa ga lupa Ture pod koljena:
»Ustaj, Grujo, da pijemo vina!«
Kad se Grujo od sna probudio,
Tad poviknu Grujo iza glasa:
»Jesam li ti, ljubo, govorio,
Kad se magla vedrom nebu digne,
Búdi, ljubo, tad mene junaka,
Da otimam blago od Turaka!« —
Al mu veli Angjelija ljuba:
»Evo meni, Grujo, gospodarâ!« —
Tad krenuše Turci putovati

---

[1]) *konopac*

U Udbinu, u svoju krajinu.
Ljuba jaše Grujina žerava,
Za njim ide nejaki Stjepane.
Putovaše tri bijela dana;
Zajauka nejaki Stjepane:
»Jaoj, babo, da od Boga nadješ!
Nije šala tri bijela dana
Vode hladne okusio n'jesam,
Već su meni noge smalaksale.
Al mu veli Grujica babajko:
»Idi moli svoju milu majku,
Nek te metne malo na konjica!«
Ode Stjepan svojoj miloj majci,
Pa on moli svoju milu majku:
»Metni m', majko, malo na konjica,
Već su meni noge smalaksale.« —
Al mu veli Angjelija majka:
»Id' otale, gadni orjatine,
Orjatine i orjatski sine,
Jer će tebe konji pogaziti!« —
  Zajauka nejaki Stjepane,
Pa on pridje svome milom babi:
»Ovako mi, babo, veli majka:
Id' otale, gadni orjatine,
Orjatine i orjatski sine,
Jer će tebe konji pogaziti!« —
Al mu reče Grujica babajko:
»Drž' se, sine, babi oko vrata;
Ne će tebe babo ostaviti!« —
  Putovaše još nedjelju dana,
Dok dodjoše polju ubavome.
Tada Turci šator razapeše,
Pa sjedoše rujno piti vino,
A Grujicu za jelu svezaše;
Kraj njeg sjedi nejaki Stjepane.
Veli njemu Grujica babajko:
»Idi, sine, pod šatore majci,
Pa ti moli svoju milu majku,
Nek nam dade jednu čašu vina,
Ne bi l' nama za pričešće bilo!« —

Ode Stjepan pod šatore majci,
Pa on moli svoju milu majku:
»Daj nam, majko, jednu čašu vina,
Ne bi l' nama za pričešće bilo!« —
Al mu reče Angjelija majka:
»Id otale, gadni orjatine,
Orjatine i orjatski sine!
Dok se Turci malo ponapiju,
Sad će vama pogubiti glave.« —
Ode d'jete pod jelu babajku,
Pa on veli svome milom babi:
»Ovako mi, babo, veli majka:
Id' otale, gadni orjatine,
Orjatine i orjatski sine!
Dok se Turci malo ponapiju,
Sad će vama pogubiti glave.« —
Tad je Grujo sinu besjedio:
»Idi, sine, pod šatore majci,
Pa se valjaj po majčinu krilu,
Ne bi l' ukro noža materina!
Krij ga, sine, sebi u njedarca,
Donesi ga pod tananu jelu!« —
Ode d'jete pod šatore majci,
Pa se valja po majčinu krilu,
I ukrade noža od matere,
Pa ga meće sebi u njedarca.
Iz daleka sinak dovikuje:
»Ukrao sam noža od matere!« —
Tiho njemu Grujo odgovara:
»Muči, sine, grlo ti promuklo,
Da ne čuju Turci janjičari!
Reži, sine, svilena litara!« —
Rezo ga je od jutra do podne.
»Jesi l', sine, štogod prerezao?« —
— »»Jao, babo, istom polovicu.«« —
Tad se Grujo Bogu pomolio,
Ono drugo sa snagom potrgo,
Pa on veli nejakom Stjepanu:
»Sjedi, sine, pod tananom jelom,
A ja idem pod šatore Turkom.

Sad će biti hljeba i janjine; [1])
Sad će biti vina i rakije.« —
Pa on podje pod b'jele šatore;
Odmah Grujo kavgu zametnuo,
Pa pogubi šezdeset Turaka.
Kad to vidje Angjelija ljuba,
Ona bježi niz to polje ravno.
Al poviknu nejaki Stjepane:
»Ne bjež', majko, jer uteći ne ćeš!
Još da si nam lane potrčala,
Danas bi te žerav uhvatio.« —
A kad vidje Angjelija ljuba,
Da uteći ne može nikako,
Ona svraća trage unatrage.
Tad sjedoše sinak i babajko,
Tad sjedoše rujno piti vino.
I kad su se malo ponajeli,
I kad su se malo ponapili,
Tad govori Grujica vojvoda:
»O moj sine, nejaki Stjepane!
Kako voliš, da pogine majka?
Ili voliš, da na vatri gori,
Ili voliš, da j' u vodu bacim,
Ili voliš, da o drvu vjesi?« —
Odgovara nejaki Stjepane:
»O moj babo, Grujica vojvodo!
Nije prase, da j' na vatri pališ,
Nije riba, da j' u vodu baciš,
Nije tikva, da o drvu vjesi.
Zakopaj je u zemlju do pasa!
Namaži je sumporom i prahom,
Pa je polij žeženom rakijom!
Navrh glave kiku zapali joj,
Neka gori orjatsko koljeno!« —
To je Grujo poslušao sina;
Zakopa je u zemlju do pasa,
Namaže je sumporom i prahom,
I poli je žeženom rakijom;
Navrh glave kiku zapali joj.

[1]) *janjetine*

Kad izgori do očiju crnih,
Al govori Angjelija ljuba:
»Trni, Grujo, moje oči crne!
Dosta su te izglédale pútâ!«
Hoće Grujo da utrne ljubu,
Al mu ne da nejaki Stjepane:
»Nemoj, babo, da od Boga nadješ!
Neka gori orjatsko koljeno;
Ni posl'je ti dobra biti ne će!« —
Pa odoše sinak i babajko,
Otidoše gorom pjevajući;
Osta ljuba u polju goreći.
Sva izgori Angjelija ljuba
Kano da se ni rodila nije.

Marko Svirac, br. 4. *Iz Mikanovaca, od sljepice Ane*[1])
(god. 1901.)

218.

Bjelogrla Ane.

etala se bilogrla Ana[2])
Na dvor bili Borić kapitana,
Dobro jutro naziva mu Ane:
»Dobro jutro, Borić kapetane!«
Junak joj je dobro prihvaćao,
Udovici bojin[3]) odvraćao:
»Dobro došla, bilogrla Ana,
Što si došla do moga dućana?«
Ona mu je mlada besedila:
»Začula sam, ma nisam vidila,
Da prodavaš zlato na dućane?«
Govori joj Borić kapetane:
»Nimam junak zlata na prodaje.
Oli ne znaš, ol ti s' malo haje,
Da mi moja jubovca primine,

[1]) *Sljepica Ana doselila se onamo negdje iz gornje Hrvatske.* [2]) *ovo je jedini primjer veće narodne pjesme, koja je složena u srokovima: a, a, b, b.* [3]) *boljim*

Ovo je jur dana pol godine?«
Govori mu bilogrla Ane:
»Ništa zato, Borić kapitane,
Kad je tvoja priminula jubi,
Ti se ženi, a brime [1]) ne gubi!
Evo tebi bilogrle Ane,
Jubi mene, Borić kapitane!«
— »»Jubi' bih te, bilogrla Ana,
Ma ti imaš prikladna Stipana;
Stipan bi se na me najidio,
Rusnom bi me glavom razdilio.«« —
Mlada mu je govorila Ane:
»Ne boj mi se, Borić kapitane!
Rano rani, prije zore hodi,
Pričekaj ga za gorom na vodi,
Pa se spremi u jeline grane,
Kada dojde prikladni Stipane,
Pak ga rusnom ti glavom razdili,
Paka dojdi k meni u dvor bili!
A ja ću se bolom poboliti,
Stipanu ću prikladnomu riti: [2])
A moj Stipe, moje dite milo,
Zdravje se je moje pobolilo;
S teška bola ne ću ozdraviti,
Dite moje, neg ću ti umriti!
Vazmi vidro i na vodu hodi,
Rano vode donesi mi odi,
Da s' napijem vode iza gore,
Bolu mojem boje biti more.«
Stipe majci ne reče beside,
Vidro vazme i na vodu ide.
Kad je došo nasrid gore vele,
Susrite ga Anjelija sele;
Dobro mu je jutro nazivala,
I ovako njega zapitala:
»Dobro jutro, moj braje Stipane!
Kud putuješ niza ove strane,
Nisi nijda ovdas prohodio!«
A on joj je lipo besidio:

[1]) *vrijeme* [2]) *reći*

»Naša se je majka pobolila,
U bolu je njeje[1]) govorila:
Da mi je pit vode iza gore,
Mojen bolu da boie bit more!«
Ona mu je mlada govorila,
I ovako njega ukorila:
»Oli ne znaš, moj rojeni brajne,
Na vodi je Borić kapitane;
Kad te bude na vodi viditi,
Rusnom će te glavom razdiliti.
Naše majke ti se vrati dvoru,
I bez ćorde ne hodi za goru!
Nî se naša pobolila mati.
Jednom ću je rukom milovati,
Drugom ću joj kjuče izmicati;
Kad izmaknem, tebi ću ih dati.
Otvorit ćeš sanduka maloga,
Pa ćeš vazest ćordu babe tvoga;
Tad ćeš poći na vodu za goru,
Ma ne rano, ne hodi za goru!
Pak pogledaj u jeline grane.
Ondi leži Borić kapitane;
On se jeli u granama krije,
Jedva čeka, kad ćeš dojti prije,
Da te more glavom razdiliti,
I na tebe oganj oboriti.«
Stipan svoju selu poslušao,
I kada je na vodu došao,
Pogledao u jeline grane,
To t' u granah Borić kapitane,
Teški na nje' oganj opalio,
Ma Stipana nije ni dodio.
Kad prikladni Stipane vidio,
Hitro ti se na noge skočio;
Ćordu vazme, osiče mu glavu,
Mrtav pade na zelenu travu,
I još se je k njemu uskočio,
Paka mu je oči povadio,
Pak ih klade[2]) u vidarce vode,

[1]) *njenom, svom* [2]) *stavlja*

I goricom bilen dvoru ode,
Pivajući i popivajući.
Svoju majku sele spominjući,
Dok se Stipan vrati iza gore,
Najde kolo di igra za dvore,
Malo kolo devet divojaka,
Prid divojkam' majka joj opaka.
U njoj duša poigrala živa,
Ali majci dobri dan naziva:
»Dan ti dobar, moja majko mila!
Jesi li se mlada umorila
Igrat kolo za bijele dvore,
Dokle Stipe dojde iza gore?«
Njoj govori bilogrla Ane:
»Dobro došla, moja ćeri Anje!
Ja se nisam mlada umorila,
Stoprva sam kolo izvodila
Igrati ga za bijele dvore,
Doklen Borić dojde iza gore.«
Još se Ane i boje podnila,
I mâlen je kolu govorila:
»Sad veselo, malo kolo moje!
Sad veselo i poskoči boje!
Eto meni Borić kapitana,
Nosi glavu prikladna Stipana!«
Anjelija kada to vidila,
I kolu je mâlen govorila:
»Sad veselo, malo kolo moje!
E, da Bog dâ, da nam Stipan doje,
Nosej [1]) glavu Borić kapitana!«
Kad to čuje bilogrla Ana,
Mili Bože, žal ti joj je bilo!
Zaušnjicom udri je u rilo.
Koliko je lako udarila,
Ispadu joj do dva zuba bila,
Oma je je krvca obalila,
Anjelija bidna pocmilila.
U to dojde nje rojeni brajo,
Dobri jim je danak nazivao:

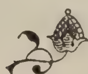
[1]) *noseći*

»Dan ti dobar, moja majko mila!
Jesi li se mlada umorila?« —
Ona mu je tada besidila:
»Ja se nisam mlada umorila,
S kolom igrat uza bile dvore,
Dok si iša' na vodu za gore.«
Al joj veli prikladni Stipane:
»Moja majko, bilogrla Ane,
Evo tebi vode iza gore;
Napij mi se, boje bit ti more!«
Na te riči prikladna Stipana
Pušti kolo bilogrla Ana,
Pušti kolo i do vidra doje,
Da s' napije, da joj bude boje.
Kad je vidro malo vazimala,
To t' u vidru oči ugledala.
Teško ti ga proklinje opaka:
»Što s' pogubi' ovega junaka?
Proklet bio, moj sine Stipane,
I od Boga i od majke Ane!«
— »»Muk zamukla! da mi ni grihota,
Prid judima velika sramota,
Rusom bih te glavom razdilio,
Istom ćordom, kom sam njeg ubio!«
Isto [1]) kune bilogrla Ane:
»Proklet da si, moj sine Stipane!«
To Stipanu ne bi čuti milo,
Njemu se je dodijalo bilo;
K majci svojoj hitro se primiče,
Istom ćordom glavu joj posiče,
I siče je na četiri strane,
I meće je na četiri grane.

[1]) *ipak*

Baldo Glavić, str. 4088.

Kazivala Jakica Tomašić, seljačka djevojka od 25 godina iz Smokvice na Korčuli, a naučila je od svoje majke.

219.

Smrt Baja Pivljanina.

Pasla ovce udovica Angje
Po Kunari, visokoj planini.
K njome dodje Pivljanine Bajo,
Angjeliji mladoj govorio:
»Bog pomogo, Angjelijo mlada!
Hoćemo li pom'ješati ovce,
Ovce moje u torine tvoje?«
To mi Angje i u Boga [1]) pita;
Baja b'jele zatvorila ovce,
Zatvori ih svoje u torine,
Pa mi podje objed pripravljati,
Debeloga mesa omnovine.
A kadar je po objedu bilo,
Junak dobar pivljanine Bajo,
On je dugi čibuk zapalio.
Ukraj Baja sjede Angjelija;
Zavratila ruke do lakata,
A bijela skuta do koljena.
Govori joj Pivljanine Bajo:
»Dušo moja, udovice Angje!
Svrati, Angje, niz ruke rukave,
I ti spusti skuca niz koljena,
Da se tvoje ne bijele noge,
Da ne puca živo srce moje!« —
Govori mu udovica mlada:
»Moj sokole, Pivljanine Bajo!
Ovo ima devet godinica,
Da ostala jesam udovica,
Da ja Angje nemam gospodara.
Ljubi, Bajo, b'jelo lišce moje!« —
To mi Bajo i u Boga pita
On mi ljubi mlade Angjelije;
S njome stoji tri nedjelje dana.

---

[1]) *to je Angje jedva dočekala; t. j. od Boga je to i molila*

Govori joj Pivljanine Bajo:
»Dušo moja, udovice Angje!
Što se hoće,[1]) moja Angjelijo,
A da Nenad, tvoje d'jete, dodje?
On je Nenad djavo od djavola,
Pogubio b' i tebe i mene.« —
Govori mu mlada udovica:
»Ti se ne boj, moj sokole Bajo,
Od Nenada, od mojega sina;
Ńe će Nenad u Kunaru doći.« —
Izišla su tri-četiri dana,
Jopet reče Pivljanine Bajo:
»Dušo moja, udovice Angje!
Ja ću poći b'jelu dvoru mome;
Iz Kunare izvesti ću ovce,
Jer se bojim Bajo od Nenada,
Da nam Nenad ne bi obaznao,
Da ne dodje Nenad iznenada,
Da pogubi i tebe i mene.« —
Kad to čula udovica Angje,
Pivljaninu Baju govorila:
»A lud ti si, Pivljanine Bajo!
Kad se tako bojiš od Nenada,
Ja ću njemu knjige nakititi,
Da sam mu se poboljela majka
U Kunari, visokoj planini.
Da on mene pohoditi dodje,
Ma da sobom ne nosi oružje,
Erbo ima u gori hajduka;
U njega je sa zlatom oružje,
Pri oružju on bi poginuo.
Na mene je srca milostiva;
On će doći u Kunar-planine,
Ti ćeš lasno pogubiti njega.« —
Kako rekla, tako učinila.
Stane Angje, b'jelu knjigu piše
A na ruke svojega Nenada.
Ovako mu u toj knjizi piše:
»O Nenade, moj jedini sinko!

[1]) *što bi bilo?*

Oli ne znaš, ol ne haješ za me,
Da sam ti se poboljela majka
U Kunari, visokoj planini?
Umr'jet ću ti, ne ću ti preboljet.
Neg te molim, dijete Nenade,
Dodji mene pohoditi majke,
Da te vidim jednom za života,
Da izvedeš iz Kunare ovce!
Ma te molim, drago d'jete moje,
Da ti sobom ne nosiš oružja,
Erbo ima u gori hajduka;
U tebe je sa zlatom oružje,
Pri oružju ti ćeš poginuti.« —
  Kad Nenadu b'jela knjiga pade,
Knjigu lega[1]) dijete Nenade,
Knjigu lega, suzam' je pol'jeva.
Gledala ga draga sestra svoja,
Nenadu je sestra govorila:
»O Nenade, moj rodjeni brate!
Otkle tebi mala knjiga pade,
Kad je tako legaš neveselo?
Bor ubio knjige i krajine,
Ruke desne, koja je kitila!
Da bi ruka pod sabljom ostala!
A krajina, iz koje je knjiga,
Da b' krajina ognjem izgorjela!« —
  A kad Nenad svoju sestru čuo,
Od jada joj kazati ne može,
Neg joj knjigu na skuta bacio.
Kad vidjela sestra Nenadova,
Knjigu malu u ruke uzela,
Po knjizi je očim' pogledala;
Kad vidjela, što je nakićeno,
Grohotom se mlada nasmjejala,
Nenadu je sestra govorila:
»O Nenade, moj rodjeni brate!
Strah je mene, da nije prevara.
Naša j' majka udovica mlada,

[1]) *čita, prema tal. leggere*

Što se hoće, brate dobro moje,
A da nema kojega jarana?[1])
Ako podješ u Kunar-planinu,
Vodi sobom konja i oružje!
Jer kad ima u gori hajdukâ,
Brez oružja ti bi poginuo!« —
  A kad Nenad sestru razumio,
Plane Nenad kako vatra ognja.
Nenad svoju sestru i ne sluša,
Nego se je l'jepo uresio,
I on ide u Kunar-planinu;
On ne vodi konja i oružja.
Kad vidjela sestra Nenadova,
Ona se je na noge skočila,
Pa mi šeta u konjske podrume,
Nenadova konja izvodila,
I uzme mu svijetlo oružje,
Pa za bratom u poćeru ide.
Za njime je mlada pristajala,
Suze roni, Nenadu govori:
»Gdje mi ideš, moj rodjeni brate?
Gdje ti ideš danas poginuti!
Kadar ima u gori hajduka,
Hajduci će tebe dočekati,
A ti nemaš konja ni oružja,
Hajducim' se obranit ne možeš;
Brez oružja ti ćeš poginuti.
Majka nam je udovica mlada;
Strah je mene, brate dobro moje,
A da nema kojega jarana.
Kada bi mi jadnoj poginuo,
A komu bi mene ostavio?
Nego uzmi konja i oružje,
Pa brez straha odi u Kunare!« —
  Kad je Nenad svoju sestru čuo,
On uzimlje konja i oružje,
Pa mi ide u Kunar-planinu;
Daleko ga Bajo ugledao.
Kad je Bajo vidio Nenada,

[1]) *drûga, ljubavnika*

Teško se je Bajo prepadnuo,
Udovici mladoj govorio:
»Bor t' ubio, udovice Angje!
Ev' odovud mladoga Nenada
Na njegovu konju debelomu;
Sobom nosi svijetlo oružje.
Danas ću ti Bajo poginuti.« —
Govori mu udovica mlada:
»Što si mi se, Bajo, prepadnuo?
Da b' od koga, ne bi ni žalila,
Nego, Bajo, moj sivi sokole,
Od Nenada, lude djetetine.
Kad se tako bojiš od Nenada,
Poć' ću Angje u pećine moje,
Kô da sam se bolom poboljela;
K meni Nenad, moje d'jete doć' će,
Hoće Nenad govoriti meni:
»»Što je tebi, mila moja majko?
Od šta si se bolom poboljela?
Je li nemoć od Boga poslana,
Oli ti je od ašikovanja?«« —
Ja ću njemu govoriti mlada:
»»Oj Nenade, moj jedihni sinko!
Nije nemoć od ašikovanja,
Već je nemoć od Boga poslana.
Evo vidim, da preboljet ne ću.
Evo ima tri bijela dana,
Da ti n'jesam blagovala majka.
Čini mi se, drago d'jete moje,
Da m' je malo lova iz Kunare,
Čini mi se, da bi ozdravila.««
Na mene je srca milostiva,
On će poći u lov u Kunaru,
On će lovit lova po Kunari.
Ti se penji jele u visoke!
Kadar Nenad moje d'jete dodje,
Ti ispali svoga čeferdala,
Ti pogubi mladoga Nenada!« —
Kad to čuje Pivljanine Bajo,
Uzme Bajo sjajna čeferdala,

Pa mi ide u Kunar-planinu,
Pa se penje jele u visoke,
Ona, Angje, meke u dušeke.
U to Nenad pred pećinu dodje;
Tu je junak konja osjednuo,
Konja svoga pred pećine veže,
Pa mi Nenad u pećine šeta,
Majku svoju u dušeku nadje.
Kada majku u dušeku vidi,
Nenadu se srce ražalilo,
Suze proli i majci govori:
»Što je tebi, mila moja majko?
Od šta si se bolom poboljela?
Je li nemoć od Boga poslana,
Oli ti je od ašikovanja?«
Njemu jedva progovara majka:
»Prodji me se, moj jedihni sinko!
Nije nemoć od ašikovanja,
Neg je nemoć od Boga poslana.
Vidim, sinko, da preboljet ne ću.
Evo ima tri bijela dana,
Da ti n'jesam blagovala majka,
Ma m' se čini, moje d'jete drago,
Da m' je malo lova iz Kunare,
Čini mi se, da bi ozdravila.« —
Kad je Nenad svoju majku čuo,
Na majku je srca milostiva,
On mi podje u lov u Kunaru,
Lovi lova po zelenoj gori,
Mäli nije ništa ni vidio,
A nego li da je ulovio.
Teško se je Nenad rasrdio;
On mi podje drumu pokraj puta,
Oštre nože vadi iza pâsa,
Pa ih baca nebu u oblake,
Pa ih prima u bijele zube.
Sve to gleda Pivljanine Bajo,
A on Bajo iz jelove grane;
Teško se je Bajo prepadnuo.
On se spusti niz jelove grane,

Pa mi ide Angji na pećine,
Angjeliji mladoj govorio:
»Angjelijo, udovice mlada!
Danas ću ti Bajo poginuti.
Nenad ti je u Kunaru došo,
Lovi junak lova po Kunari,
N'jednog lova nije ni vidio,
A nego li lova ulovio.
Teško se je Nenad rasrdio;
On je Nenad djavo od djavola,
On išeta drumu nakraj puta,
Oštre nože vadi iza pasa,
Pa ih baca nebu pod oblake.
Ne prima ih u ruke bijele,
Neg ih prima u kučije [1]) zube.
Strah je mene, mlada Angjelijo,
Da ti ne bih Bajo poginuo.« —
Govori mu mlada Angjelija:
»Ne boj mi se, moj sokole Bajo!
Kada Nenad iz planine dodje,
R'jet će meni Nenad d'jete moje:
»»O gospodjo, mila majko moja!
Majko moja, čuda velikoga!
Obišo sam svu Kunar-planinu,
N'jednog lova n'jesam ni vidio,
A nego li lova ulovio;
Teško sam se, majko, izlomio.«« —
Ja ću njemu govoriti majka:
Fala Bogu, moje d'jete drago!
Podji, moje, u torinu, d'jete,
Pa ti vidi u torini ovce,
Da ih nije hajduk uhodio,
Debele ti odveo omnove,
Što sam ti ih uzgojila majka
U Kunari, visokoj planini,
I za njima mnogo zlo vidjela.
On će Nenad u torine poći,
U torine pogledati ovce;
Ja ću njemu otrovat oružje,

[1]) *pasje (od imenice „kuče, kučeta")*

A i puške male i velike.
Kadar Nenad iz torine dodje,
Hoće Nenad objed pripraviti.
Ti se sakri za pećine, Bajo!
A, kad Nenad ukraj vatre bude,
Ti ispali sjajna čefrdala.
I pogubi mladoga Nenada!« —
  Pa se Bajo u pećine skrije.
Kad evo ti mladoga Nenada!
Nenad svojoj govorio majci:
»Majko moja, čuda velikoga!
Obišo sam svu Kunar-planinu,
N'jednog lova n'jesam ni vidio,
A nego li lova ulovio!« —
»»Fala Bogu, moje d'jete drago!
Hajde, moje, u torine, d'jete
I pregledaj u torinam' ovce,
Da ih nije hajduk uhodio,
Odveo ti debele omnove,
Što sam ti ih uzgojila majka,
U Kunari, visokoj planini,
I za njima mnogo zlo vidjela!«« —
  A kad Nenad svoju majku čuo,
On mi Nenad u torine ide,
U torine pregledati ovce.
Kad vidjela mlada Angjelija,
Iz dušeka na noge skočila,
Sinu svome otruje oružje,
Pa se opet u dušek složila.
On se Nenad u pećine vrati,
Pa je svojoj govorio majci:
»O gospodjo, mila moja majko!
Zdravo su ti u torinam' ovce,
Nije hajduk ovce uhodio.« —
Nenadu je govorila majka:
»O Nenade, moje d'jete drago!
Ovo 'e veće od objeda br'jeme,
Hajde, sinko, i pripravi objed,
I ti blaguj, drago d'jete moje,
Erbo si mi trudan i umoran!«

Kad je Nenad svoju čuo majku,
On mi Nenad ide pred pećinu,
Pa je vatru ognja naložio;
Stane Nenad objed pripravljati,
Sve to gleda Pivljanine Bajo,
On potegne svoga čeferdala,
Čeferdalu živi oganj dava,
Da pogubi mladoga Nenada.
Ma je Baju lošom srećom bilo,
On Nenada nije obranio.
Kad vidio mladjahan Nenade,
On mi Nenad na noge skočio,
Pa mi Nenad ide za pećine;
Tu mi nadje Pivljanina Baja,
Pa ga Nenad za prsi fatio,
Koljenim' mu na prsi skočio,
Zubima mu grlo prekosio.
Pa se Nenad u pećine vrati,
Majku svoju u dušeku nadje.
Majku svoju za kose fatio,
S njome Nenad udre u pećinu,
U njome je živo srce puklo.
Pa mi Nenad u torine ide,
Pušti svoje iz torine ovce,
Pa ih vodi dvoru bijelomu.
Kad je bio na pogled od dvora,
Sestra ga je s prozora vidjela,
Supro' njemu mlada išetala,
Brata svoga l'jepo pričekala.
Ruke šire, u lišce se ljube.
Nenadu je sestra govorila:
»Dobar došo, moj brate Nenade!
Što je, brate, u Kunari tamo?
Je l' onako, kak' ti sestra kaže?« —
Nenad svojoj sestri govorio,
Po istini sve, kako je bilo.
Nije svaka ni majka jednaka;
Angjelijo, crn ti obraz bio!

Andro Murat, br. 24.

Od Kate Murat-Palunkove iz Luke na otoku Šipanu.

HRVATSKE NARODNE PJESME

HRVATSKE NARODNE PJESME

KNJIGA ŠESTA

SKUPILA I IZDALA

MATICA HRVATSKA

ODIO DRUGI

ŽENSKE PJESME

SVESKA DRUGA

(PRIČALICE I LAKRDIJE)

ZAGREB
TISAK DIONIČKE TISKARE
1914.

ŽENSKE PJESME

SVESKA DRUGA

UREDIO

Dr. NIKOLA ANDRIĆ

ZAGREB
IZDANJE „MATICE HRVATSKE“
1914.

Predgovor.

U uvodu pete knjige „Matičinih“ narodnih pjesama rečeno je, da će šesta donijeti oko 600 ljubavnih pjesama, a sedma oko 100 odužih pričalica i lakrdija. Taj se je red dosad promijenio, pa evo u šestoj donosimo ono, što smo u uvodu pete knjige namijenili sedmoj. Ovo je i prirodniji nastavak, jer se „Pričalice i lakrdije“ svojim pripovjedačkim tonom skladnije nadovezuju na „Balade i romance“, nego li na „Ljubavne pjesme“. Povrh toga šesta knjiga, kao i sve dosadašnje, donosi u naučnom podatku sav aparat zabilježenih varijanata, što po samoj prirodi gradje „Ljubavne pjesme“ ne će moći donijeti, pa će prema tome i sâm spoljašnji oblik knjige biti drugačiji. Dok se je redakcija u prvih šest knjiga morala uglavnom držati viših naučnih principa — da u što savršenijem obliku donese kritički sve motive, koji zaokupljaju dušu narodnih pjevača i kazivača — morat će u sedmoj birati pjesme ponajviše samo prema estetskom ukusu. „Ljubavne pjesme“ ne će imati dodatka s varijantama, jer je nježni osjećajni momenat neiscrpan, a sama fabula — ako je ima — nije ni tako znatna, ni toliko stvarna, da bi trebalo dodavati u bezbrojnim primjerima „isto to, samo malo drugačije.“

Imenom „pričalice“ nazvao sam pjesme, koje pričaju i opisuju „ženski“ dogadjaj bez tragičkog i tužnog završetka. Dakle pjesme, koje se ne mogu ubra-

jati medju balade i romance, a svojim osnovnim karakterom nikako ne spadaju medju junačke. Kad prodana sestra prepoznaje u kupcu rodjenoga brata, kad se preudana ljuba vraća prvom svome vojnu ili kad Arapka spasava Zrinovića bana iz sužanjstva. I sve tako. Ali sam ovamo uvrstio i pjesme kao što je „Jele Šćepanova", koja mjesto oca polazi u vojsku carevu. Na prvi pogled rekao bi čovjek, da je pjesma junačka, a nije. Možda „ženska junačka", jer se cijelim svojim sastavom i dahom odvaja od onih pjesama, koje muškarci nazivlju svojima. Mogla se dakle uvrstiti, kao i mnoge druge, samo u ovu knjigu*.

Imenom „lakrdija" nazvao sam pjesme, uvrštene na koncu knjige, koje u sebi sadrže kakovu šalu, vedro narodno shvaćanje ili siroviju gradju, koja se očima obrazovana čitaoca prikazuje šaljivom (na pr. „Nauk pernog buzdovana" i „Ciganski lijek za bolnu kadunu"). Da ih nismo uvrstili u ovu knjigu, ne bi kasnije nigdje mogle naći mjesta.

Pjesme sam rasporedjivao prema motivima: — „kako je koja na koju nalik". Mitološke i nabožne smjestio sam na početak knjige, dajući tako djelu neki kronološki red. Iza „Prepiranja neba sa zemljom" dolaze odmah tri (2., 3. i 4.), u kojima djevojka čini zavjete i priseže, da će učiniti ovo ili ono. U prvoj („Tko je s Bogom, i Bog je s njime") djevojka hoće da proti volji turskoga cara sagradi tri crkve: tri oltara

* Sama riječ „pričalica" mogla bi označivati i čeljade, koje priča; dakle isto što: pričalo ili pripovijedalo, ali se u tom značenju slabo javlja. Imenice na „ica", koje se tvore od glagolskih pridjeva, ne moraju označivati samo čeljad, koja nešto radi (bajalica, izjelica, radilica), nego mogu primiti i svoje osobito značenje (kao gibanica, mučenica, propalica). Mi smo uzeli riječ „pričalica" u značenju pjesme, koja priča, ostavljajući osnoví prijelazno značenje, koje zadržavaju riječi ovoga kova označujući čeljad, koja nešto radi.

od suhoga zlata, troja vrata od srebra kovana. Caru to dojave sluge, a on djevojku baca u tamnicu. Kad je poslije devet godina poslao sluge, da mu donesu djevojčine kosti, — sva tamnica u svjetlosti bješe, djevojka živa sjedjela za trpezom od zlata, a do nje stajala tri božja angjela . . . Onda je car uda za sina svojega. — U drugoj pjesmi („Djevojka vrši svoj zavjet“) zaklinje se djevojka, da ne će piti vina crljenoga, ljubiti junačkoga lica, ni jesti ovnovine mesa. I opet sluge dojavljuju paši, a on je daje svezati „imbrišimom tankim, da joj bi prižuljalo ruke“ i dovesti preda se. Paša je htjede poturčiti i uzeti za kadunu, ali ga ona odbija, jer tobože za njega nisu sirote djevojke, nego samo velike gospodje. Onda joj on daje od zlata jabuku, u jabuci hiljadu dukata i pusti je u goru zelenu. — U trećoj („Zadarkinji Mari“) kazuje djevojka svojim ovcama, da se ne trebaju bojati ni od cara, ni od njegovih sluga, dok ona nabere cvijeća, koje će svome Bogu darovati. Sluge to opet dojave caru, a on je dade svezanu dovesti pred sebe, pitajući je, da li voli, da je konji sataru, vatra izgori ili sablja posiječe. Ona se odluči za sablju, no da joj car dade staro kljuse i tupu sablju, pa je svezanu na konju pusti niz ravno polje, gdje će ju šest stotina Turaka sabljama raznijeti. Car je usliša, a ona došavši u polje, zamoli sv. Teklu, sv. Nedjeljicu i vile, da joj pomognu. One to učine, a onda djevojka pobije Turke, a samoga cara priveže o konjski rep.

Za svaku od ovih pjesama, koje se u svojoj strukturi gdjegdje mnogo dodiruju, odabrao sam posebne tipove, a varijantama utvrdio, da se na čitavom hrvatskom narodnom teritoriju nahode pjesme s ovim motivima, koji se jasno odvajaju jedan od drugoga, a ni jedan dosadašnji izdavač narodnih pjesama nije imao

pri ruci toliko obilje narodnih varijanata kao „Matica Hrvatska“, da bi ih mogao ovako raskošno podijeliti. Zato se u dodatku s poznatim štampanim pjesmama više puta nijesu mogle naći pjesme, koje bi se u svim svojim dijelovima sasvim podudarale s Matičinima. Mislim: nema ih takovih, koje bi se po svom osnovnom sadržaju i izvedbi podudarale s Matičinim pjesmama, jer je danas već potpuno utvrdjena — Murkovim fonografskim studijama — moja tvrdnja, da narodnih pjesama nigdje nema istih, pa da ni isti pjevač i kazivač po drugi put ne umije pjevati ili kazivati pjesmu onako, kako ju je prije, čak i istoga dana, kazivao.

U tom stilu proveo sam redakciju čitave knjige držeći se naučnih načela, koja su spomenuta u uvodima predjašnjih knjiga.

Iza spomenutih triju pjesama dolazi „Dijan se posvetio“. Tko pročita pjesmu, razabrat će smjesta, da joj je upravo ondje mjesto, gdje je postavljena. Ton, kojim se pjesma počinje (majka šije Dijanu košulju i uspavljuje dijete: rasti, da uzmogneš oteti caru svoju djedovinu), dojavljivanje caru, bacanje u tamnicu i spasavanje božjim čudom, sve se to mora dovesti u svezu s pjesmom „Tko je s Bogom, i Bog je s njime“. Pjesma o Dijanu kao da je muški prepjev one pjesme sa ženskom junakinjom. A da je ipak ženska, razbira se po pjevačici Matiji Šešelji, od koje ju je sabirač Jakov Ćuka zapisao na Debelom Otoku, premda sama činjenica, da li je pjesma zapisana iz muških ili ženskih usta, ne mora sama sobom navoditi na zaključak, da je pjesma muška ili ženska. Iz zapisaka pod pojedinim pjesmama opažamo, da su ih muškarci primili od ženâ ili žene od muškaraca. Matičina se naime izdanja narodnih pjesama izdižu u pogledu kritičkog aparata i svih potrebitih folklorističkih momenata iznad

svih narodnih pjesama, koje su dosad izdavane medju Slavenima. Ne samo da je zapisano, tko ju je slušao, nego i gdje i od koga (što ne spominju samo neki sabirači) pa čak — gdje se moglo — od koga je pjevačica pjesmu naučila. O glavnim sabiračima i njihovim pjevačicama izdane su u „Glasu Matice Hrvatske“ i posebne rasprave. Jedino, što bi moglo — da je moglo! — biti točnije, pokazivalo bi se u prezimenima pojedinih kazivačica. Sabirači redovno nisu zapisivali, da li im je kazivačica djevojka ili udata žena. To bi nam moglo mnogo poslužiti. Vice Palunko n. pr. ne spominje, da li je njegova Jele Bukvić iz Popova polja u Hercegovini bila žena ili djevojka. Da znamo pozitivno, da je djevojka, zapisali bismo joj ime „Jele Bukvićeva“, a ženu: „Jele Bukvićka“. Ovako smo morali ostaviti — od nevolje — Jele Bukvić, što se kosi s pravilnošću narodnoga govora, ali zato bar nismo neistinito nazvali ženu djevojkom ili djevojku ženom. Gabrićevu oriovačku kazivačicu naprotiv mogli smo s pouzdanošću zapisati Mara Čaldarovićka, jer je sabirač jasno rekao, da je bila udata i starica.

Iza Dijana nadovezali smo „Malog Marijana“ prema istim osnovnim načelima. I sve tako dalje.

O ljepoti ovih pjesama zališno je govoriti. Kako rekosmo: u redigiranju ove knjige nije moglo ni smjelo odlučivati uvijek jedino estetsko čuvstvo, nego u prvom redu naučni kriteriji. Da li su ipak pjesme lijepe, imaju da kažu drugi. Gdjegdje je štampan i manje savršen primjerak, ako se slučajno nije našao savršeniji, a gdjegdje je štampan i jedini, koji se našao. Trebalo je naime spasiti motiv, koji je možda unikum medju svim dosadašnjim zbirkama naše narodne poezije. To će umjeti da ocijene jedini stručnjaci.

Duboko smo uvjereni, da je „Matica Hrvatska" i ovom knjigom poslužila u isti mah i narodu i nauci, to više, što je izdala odmah dvije naklade: jednu sa samim tekstovima, a drugu s naučnim dodatkom. Tako će i oni, koji čitaju pjesmu samo poradi pjesme i ljepote narodnoga kroja, kao i oni, koji u njoj traže nešto više, uvelike biti udovoljeni.

U Zagrebu, o Nikolju god. 1914.

Dr. Nikola Andrić.

Gdje je što.

Strana.

Ženske pjesme. — Sveska druga.

Prvo kolo:

Drugo kolo:

Treće kolo:

Četvrto kolo:

Peto kolo:

Šesto kolo:

ŽENSKE PJESME.

SVESKA DRUGA

Prepiranje neba sa zemljom.

Mili Bože, čuda velikoga!
Zemlja se je s nebom zavadila;
Crna zemlja nebo dozivala:
„Vedro nebo, da na sud idemo!
Mene tareš, vedro nebo moje,
Mene tareš zloćom svakojakom;
Od Miolja do Jurjeva danka
Burom, zimom, privelikim ledom;
Od Jurjeva do Miolja danka
Tučom, gladom, sušom privelikom.
Uzimlješ mi od voća rožice,
Uzimlješ mi od gorice lišće,
Uzimlješ mi pupoljem litine,
Odnosiš mi narodu življenje;
Ostaje mi polje neveselo,
Ostaje mi gora nezelena,
A po polju narod neveseo.
Truješ mene vitrom otrovanim,
Moriš mene smrću nepripravnom,
Uzimlješ mi narod u mladosti:
Lipe momke i lipe divojke,
Što se tebi narod zamirija?“
Vedro nebo zemlji odgovara:
„Aj, prokleta crna zemljo moja,
Ostavi se neba visokoga!
Kako mi se zamirilo nisi?
Na tebi je zloća privelika,
Na tebi su kriva svidočanstva,
Pa ne sluša mladji starijega,
Ne poštuje oca ni matere,
I ne sluša Boga jedinoga,

Nit kum kuma u goste zazivlje,
Nit brat sestre sestricom nazivlje,
A brat brata na mejdan pozivlje.
Na tebi je božje uvridjenje,
A još veće božje sagrišenje,
Da ne pada iz neba kamenje,
Da ne bije po zemlji stvorenje,
Ne bi li se narod pokorija,
I jedinim Bogom pomirija.
Zato tebe tarem, zemljo crna,
I narode, što po tebi 'ode!"

Stjepan Ugarković, br. 138. *Iz Starigrada u Hrv. Primorju.*

2.

Tko je s Bogom i Bog je s njime.

Vezak vezla lijepa djevojka,
Sitno veze popijeva tanko,
Da s' ne boji nikoga do Boga,
Ni onoga cara čestitoga,[1])
Ni njegova sina čelebije;
Tri bi crkve[2]) mlada sagradila,
Tri otara[3]) od suhoga zlata,
Troja vrata od srebra kovana.
Misli mlada, nitko je ne čuje,
Ma je čuju tri careve sluge,
Pa 'no jesu caru povidjele:
„Da, naš care, dragi gospodare!
Da ti čuješ u gori zelenoj,
Kako pjeva lijepa djevojka,
Sitno veze, popijeva tanko:
Da s' ne boji nikoga do Boga,
Ni još tebe cara čestitoga,
Ni tvojega sina čelebije;

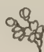
[1]) *t. j. turskoga* [2]) *tri kršćanske crkve protiv volje turskoga cara.* [3]) *oltara.*

Tri bi crkve mlada sagradila,
Tri otara od suhoga zlata,
Troja vrata od srebra kovana!“
  Ma je care slugam' govorio:
„Počujte me, v'jerne sluge moje!
Vi ajdete u goru zelenu,
Uvatite lijepu djevojku,
Pa joj žute kose raspletite;
Ako budu više od aršina,
Vodite je meni na dvorove!
Ako budu manje od aršina,
Vi djevojci otkinite glavu!"
  Al mi njojzi Bog i sreća dala:
Kose su joj dulje od aršina,
Pa je vode caru na dvorove.
Kada su je caru dovodili:
„Je l' istina, lijepa djevojko,
Je l' istina, što ti pjevaš tanko?“
— „„Jes' istina, care gospodare!““ —
Al je care slugam' govorio:
„Počujte me, v'jerne sluge moje!
Vi uzmite ključe od tamnice,
Stavite je u tamnice tamne,
U studenu vodu do koljenâ,
U zelenu travu do ramenâ!“
  Tu mi stala devet godin' dana,
Kad je bila deseta godina,
Tad je care slugam' govorio:
„Počujte me, v'jerne sluge moje!
Vi uzmite ključe od tamnice,
Donesite kosti od djevojke!“
  Ma su sluge od posluha bile,
Oni idu na tamnice tamne;
Od tamnice otvorili vrata,
Sva tamnica u svjetlosti staše,
Kako da se žarko sunce sjaše,
Pred djevojkom trpeza od zlata.
Prepale se tri careve sluge,
Oni bježe caru na dvorove:
„A, naš care, dragi gospodare!

Kad tamnica u svjetlosti staše,
Pred djevojkom trpeza od zlata,
Kod nje su mi tri božja angjela!“
  Opet care slugam' besjedio,
Da dovedu lijepe djevojke,[1])
Da će pitat lijepu djevojku:
Ko je njojzi objed donosio,
Ko li joj je lišce umivao,
Ko li žute kose òpletao?
  Pa je vode caru na dvorove;
Ona caru po istini kaže,
Da Bog posla tri angjela svoja.
Sve mu ona po istini kaže.
S njom je care sina oženio.
L'jep mu mlada rodak porodila:
Dvije Fate,[2]) a četiri sina.

Baldo Glavić, str. 4205.

Kazivala Kata Skvorce, čobanica od 57 godina, Konavoka s Pločicâ, a naučila od svoje matere.

3.

Djevojka vrši svoj zavjet.

Cviće brala u gori divojka,
Cviće brala, u gori zaspala.
Kad se ona od sna razabrala,
Onda sobom besidila mlada:
Da pit ne će vina crljenoga,
Ni ljubiti lišca junaškoga,
Niti jesti ovnovine mesa.
  Misli mlada, nitko je ne sluša;
Al slušale dvi pašine sluge,
Pa su sluge paši povidile:
„O naš paša, mili gospodare!

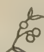
---

[1]) *lijepu djevojku: gen. mj. ak.* [2]) *djevojčice.*

Cviće brala u gori divojka,
Cviće brala, u gori zaspala.
Kad se ona od sna razabrala,
Onda sobom besidila mlada:
Da pit ne će vina crljenoga,
Ni ljubiti lišca junaškoga,
Niti jesti ovnovine mesa." —
— „„Jel' istina, moje virne sluge?"" —
— „Istina je, paša, gospodare." —
— „„Da vam bora, do dvi sluge moje!
Vi hajdete u goru zelenu,
Uhvatite mladjahnu divojku!
Vežite joj naopako ruke;
Ne vežite svilom ni gajtanom,
Već vežite imbrišimom tankim,
Da joj ne bi prižuljalo ruke.
Doved'te je bilu dvoru mome!""
Kad su sluge pašu razumile,
Oni idju u goru zelenu,
I nabave mladjahnu divojku,
Pa joj vežu ruke naopako.
Ne vežu ih svilom ni gajtanom,
Da joj ne bi ruke prižuljalo;
Nego vežu imbrišimom tankim,
I vode je paši gospodaru.
Pa je paša curi besidio:
„Je l' istina, mladjahna divojko,
Je l' istina, što mi sluge kažu?" —
— „„Jesti, paša, mili gospodare!"" —
Al joj veli paša gospodare:
„O divojko, draga dušo moja!
Bi l' se mogla poturčiti mlada,
Pa mi biti u dvoru kaduna?" —
— „„Bome ne ću, paša gospodare!
Za te nisu sirote divojke,
Već su za te velike gospoje.
Men' je draže u gorici stati,
Nego u tvom dvoru bijelome.
Već te molim, paša gospodare,
Bi l' me štogod moga' uglédati?""

A kad vidi paša gospodare,
On se maši u džep od dolame,
Izvadi joj od zlata jabuku,
U jabuci hiljadu dukata,
Pa je pusti u goru zelenu.

Mihovio Pavlinović, II., br. 15. *Ljubuški.*

4.

Zadarkinja Mare.

vce pase Zadarkinja Mare
Povrh Zadra grada bijeloga,
Pa je svojim ovcam' govorila:
„Pas'te s mirom, bile ovce moje,
S mirom pas'te, straha ne imajte
Ni od cara, ni od njeg'vih sluga!
Ja ću poći na moje livade
Lipu kitu cvića ubirati,
Što no ću ih Bogu darivati.“
Misli mlada, da nitko ne čuje;
Slušale je dvi careve sluge.
One išle caru čestitomu,
Pak su njemu 'vako besidili:
„Oli ne znaš, moj čestiti care,
Oli ne znaš, ol za to ne haješ:
Ovce pase Zadarkinja Mare
Povrh Zadra grada bijeloga,
Pa je svojim ovcam' govorila:
Pas'te s mirom, bile ovce moje,
S mirom pas'te, straha ne imajte
Ni od cara, ni od njeg'vih sluga!
Ja ću poći na moje livade,
Lipu kitu cvića ubirati,
Što no ću ih Bogu darivati!“
Nato se je care rasrdio,
Pa je svojim slugam' govorio:
„Vi hajdete u gore zelene,

Uhvatite Zadarkinje Mare,
Vežite joj ruke naopako,
Pak je meni caru dovedite!“
  Oni odu u gore zelene.
Netom ih je Mare opazila,
Odmah se je jadu domislila,
Pa je njima tiho besidila:
„Vami bora, dvi sluge careve!
Kuda ste se danas zaputili?“
Govore joj dvi sluge careve:
„Baš do tebe, Zadarkinjo Mare!
Posla' nas je care gospodare,
Da mi tebe uhvatimo, Mare,
Vežemo ti ruke naopako,
Pred kolina njemu dovedemo.“
  Govori im Zadarkinja Mare:
„Nije triba, dvi sluge careve,
Da vi mene tako uhvatite,
Nit vežete ruke naopako;
Ja ću sama prid cesara poći.“
  Upute se dvi careve sluge,
A za njima Zadarkinja Mare.
Kad je Mare prid cesara došla,
Na gola je kolina kleknula,
Pa je caru 'vako besidila:
„Što me zoveš, care gospodare?“
Ali joj je care govorio:
„Je l' istina, Zadarkinjo Mare,
Je l' istina, što ljudi govore?“ —
— „„Istina je, care gospodare!
Sve istina, što ti ljudi kažu.““
  Nato joj je care govorio:
„Oli voliš, Zadarkinjo Mare,
Oli voliš, da te konji taru,
Oli voliš, da te vatra gori,
Oli voliš, da te sablja siče?“
  Govori mu Zadarkinja Mare:
„Tebi bora, care gospodare,
Nisam trava, da me konji taru,
Nisam šuma, da me oganj žeže,

Nisam drvo, da me ćorda siče,
Već te molim, care gosdodare,
Daj ti meni staru kljusetinu,
I daj meni tupu sabljetinu,
I veži mi ruke naopako,
Pak me šalji niz to polje ravno;
Za mnom pošlji šest stotin' Turaka,
Pa ti gledaj, moj čestiti care,
Kako će me na sabljam' raznosit!“
  Kad to čuo care gospodare,
Sve joj daje, štogod Mare pita,
Pa je pošlje niz to polje ravno,
Za njom pusti šest stotin' Turaka.
Kada se je Mare uputila,
Pak zaviče tanko niz gr'oce:
„Sveta Teklo, oprosti mi ruke,
Nediljice, ustavi mi Turke,
Posestrimo planinkinjo vilo,
Dobavi mi šarca konja dobra,
Dobavi mi ćorde od megdana!“
  Sveta Tekla oprosti joj ruke,
Nediljica ustavi joj Turke,
A vila joj konja pomladila
I još k tomu sablju naoštrila.
Dokle se je Mare obrnula,
Dvista Turak' ona pogubila,
A dvista ih na vodicu nagna,
Dvista goni caru na večeru.
Care cipa stóce i lopare,
Što će varit Turcim' za večeru.
  Kad to vidi care gospodare,
Zatvori se u tvrde odaje,
Zatvori se devetorim vrati.
Al je Mare slugam' govorila:
„Kamo vami care gospodare?“
Ali su joj one govorile:
„Otišo je u gore zelene,
Ne će doći za tri bila danka.“
  Nato se je Mare naljutila,
U vrata je nogom udarila,

Devetora vrata polomila,
Unutri je cara uhvatila,
Pa ga veže konju za repove,
S njim obigra drvlje i kamenje.
Onda sidje k bilu dvoru svome
Pivajući i popivajući.

R. Nališ, br. 40. *Kazivao Tome Mazalo iz Sućurja na otoku Hvaru.*

5.

Dijan se posvetio.

etio je soko na visoko,
Na visoko nad Dijana grade.
Majka šije Dijanu košulje
Zlatnom žicom, srebrenom iglicom,
Pa je majka sinu besidila:
„Resti, resti, drago dite moje!
Kada, sinko, veliki narasteš,
Uzet ćemo caru carevinu,
Uzet svoju staru didovinu."
Misli majka, da ju ne ču nitko,
Al ju čule dvi careve sluge;
Trču sluge caru čestitomu,
Pa se hvalu caru gospodaru:
„Borom tebi, naš care čestiti!
Da ti znadeš, što mi lipo znamo,
Lipim biš nas darom darivao,
Lipim darom od zlata kolajnom,
Što junaci nosu oko vrata."
Kad je care riči razumio,
On govori virnim slugam' svojim:
„Kaž'te pravo, do dvi sluge moje!
Lipim ću vas darom darivati,
Lipim darom od zlata kolajnom,
Što junaci nosu oko vrata."
Tada kažu sluge gospodaru:
„Letio je soko na visoko,

Na visoko nad Dijana grade.
Majka šije Dijanu košulje
Zlatnom žicom, srebrenom iglicom,
Pa je majka sinu besidila:
Resti, resti, drago dite moje!
Kada, sinko, veliki naresteš,
Uzet ćemo caru carevinu,
Svoju staru, sinko, didovinu."
Kad ih čuo care gospodare,
On je svojim slugam' besidio:
„Borom vami, do dvi sluge moje!
Tražite mi Dijana u majke,
Vodite ga meni prid kolina!"
Sluge lešto[1]) cara poslušaše,
Ter dovedu Dijana pred cara.
Kad ga vidi care gospodare,
Zapovida svojim virnim slugam':
„Mećite ga u tamne tamnice,
Malo vrime devet godin' dana!"
Virne sluge cara poslušaše,
Povedu ga na saraje donje;
Otvoriše dvanaest kamara,
I dvanaest vrata zatvoriše.
Tu ga držu devet godin' dana,
Dok se samom caru ražalilo,
Pa doziva virne sluge svoje;
Ovako je slugam' besidio:
„Sluge moje, virne i valjane,
Poslušajte, što ću vami reći!
Hajte tamo na saraje donje,
Otvorite vrata dvanajstera,
Izvadite kosti Dijanove;
Bacite ih van na žarko sunce,
Da se one mrtve ogrijaju,
Kad se nisu žive ogrijale."
Hitro cara sluge poslušale,
Otvoriše vrata dvanajstera,
Al tamnica žarkim prosja suncem.
Lipi Dijan na kolina kleči,
I u mali librić[2]) Boga moli.

---

[1]) *brzo* [2]) *knjižicu, prema tal. libro.*

Kad to vidu dvi careve sluge,
One jesu Dijana pitale:
„Borom tebi, junače Dijane!
Tko ti dade kruha da se hraniš,
A i vina žedan da ga piješ,
I tko te je pismo naučio,
Tere nisi ovde poginuo?“
Al govori junače Dijane,
Mladi junak od deset godina:
„Bog mi dade kruha da se hranim,
A Marija vina da ga pijem,
Sveti Petar pismo naučio.“
Kad to čule dvi careve sluge,
Brže bolje teku k svome caru,
Pa mu kažu, što jesu vidili,
Što vidili, a što još i čuli.
Slušao jih care gospodare,
Pa kada jih care razumio,
Svojim slugam' 'vako besidio:
„Borom vami, do dvi sluge moje!
Peljajte ga k bilu dvoru momu,
Ter ložite vatru na tri mista!“
Brzo cara sluge poslušale,
Pa podjoše u tavne tamnice.
Iz tamnice Dijana izvedu,
Pa ga vodu u careve dvore,
Tere ložu vatru na tri mista,
Pa Dijana usrid sride meću.
Malo toga vrime postojalo,
A angjeli iz neba doletu,
Pa Dijana mlada popadoše,
I u nebo njega odnesoše.
Osta care gledajuć u vatru,
A i sluge u svog gospodara!
Više može Bog sami na nebu,
Neg svi cari i careve vojske.

Jakov Ćuka, br. 39.

Sa Debeloga Otoka, kazivala čobanica Marija Šešelja.

6.

Mali Marijan.

Konja jaše mali Marijane,
Konja jaše pokraj Carigrada.
Niz bedro mu ćorda trepećaše,
Sam se sobom junak razgovara:
„Što trepećeš, svitla ćordo moja?
Al trepećeš caru u srdašce,
Al carici, da bi moja bila?“
Misli junak, da niko ne čuje,
Al ga čuju tri careve sluge,
Pa su tekle, pa su caru rekle:
„O naš care, mili gospodare!
Da ti znadeš, što ti sluge znadu,
Pô bi svoga prigorio carstva.
Konja jaše mali Marijane,
Niz bedro mu ćorda trepećaše,
Pa je junak ćordi govorio:
Što trepećeš, svitla ćordo moja?
Al trepećeš caru u srdašce,
Al carici, da bi moja bila?“
Kad je care sluge razumio,
Onda njima lipo govorio:
„Čujte mene, do tri sluge moje,
Uhvatite malog Marijana!
Lipo će vas care darovati,
Dat će vami do tri kese blaga.“
Kad su sluge cara razumile,
Odlazile u goru zelenu,
Uhvatiše malog Marijana,
Pak ga vode caru u dvorove.
Kad je njega care ugledao,
Onda mu je care besidio:
„Ej bora ti, mali Marijane!
Ali voliš, da te mlini melju,
Ali voliš, da te vatra žeže,
Ali voliš, da te konji taru?“

Besidio mali Marijane:
„Nisam slama, da me konji taru,
Nisam drvo, da me vatra žeže,
Nisam žito, da me mlini melju,
Već sam junak, da me ćorda siče!
Pak te molim, moj čestiti care,
Da mi dadeš konja kljusetinu,
Da mi dadeš ćordu tuparliju,
Da mi vežeš noge ispod konja,
A bijele ruke naopako,
Pa me pustiš niz to polje ravno;
Za mnom pošlješ do trista vojnika,
Sve po izbor najboljih junaka;
Pak da gledaš s gornjega pendžera,
A carica s pozlaćena stola,
Kako mene ćorde rasicaju."
Nato se je care smilovao:
Daje njemu konja kljusetinu,
I daje mu ćordu tuparliju;
Veživa mu noge ispod konja,
A bijele ruke naopako,
Pa ga pušta niz to polje ravno;
Za njim tura do trista vojnika,
Sve po izbor najboljih junaka;
Pak on gleda s gornjega pendžera,
A carica s pozlaćena stola,
Kako će ga rasicati ćorde.
Uto se je care privario,
Privari se, ujeda ga guja.
Kad su došli nasrid polja ravna,
Zaviknuo mali Marijane:
„Gdi ste sada do tri moje vile,
Do tri vile, do tri posestrime?"
Prva vila bila dotrkala,
Ona mu je ruke odvezala;
Druga vila bila dotrkala,
Ona mu je noge oprostila;
Treća vila bila dotrkala,
Ona mu je konja pomladila.
Pak poleti mladi Marijane,

Pak poleti niz to polje ravno,
Kano zvizda niza nebo sjajno.
Sve isiče, niko ne uteče.
Pak on trči caru u dvorove,
I sobom se junak razgovara:
„Što trepećeš, svitla sabljo moja?
Al trepećeš caru u srdašce,
Al carici, da bi moja bila?“
Kada ga je care razumio,
Junaku je 'vako besidio:
„Bora tebi, mladi Marijane,
Ne sici mi ruse glave moje!
Evo tebi do tri kese blaga,
I evo ti pô kraljevstva moga,
Mala plaća tog junaštva tvoga!“
Al Marijan mali besidio:
„Što će meni do tri kese blaga?
Što li će mi pô kraljevstva tvoga,
Kad mi može sve kraljevstvo biti?“
Ćordom mahnu, odsiče mu glavu,
Pak caricu prihvati za ruku,
I vodi je svom bijelu dvoru.
A kad biše priko polja ravna,
Nahodili bunar vode hladne,
Pak carica njemu besidila:
„Bora tebi, mali Marijane!
Teško sam ti mlada ožednila;
Pusti mene, mali Marijane,
Pusti mene vode se napiti.“
A kad mlada k vodi dohodila,
Onda živa u vodu skočila.

Bartuo Grgić, I., br. 11. *Iz Mravinaca splitskoga kotara.*

7.

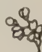
Radi djevojke bacila sina u tamnicu.

majke je samovoljan Mujo:
Sâm se ženi, a majci ne kaže.
To mu majci vrlo muka bilo:
„Ne ćeš, Mujo, života mi moga!
Ti se ne ćeš Fatom oženiti.
Ja ću tebi curu isprositi
I čak ljevšu i od Fate višu,
I bòjêga roda i plemena.“ —
A Mujo je majci govorio:
„Ne ću, majko, života mi moga!
Jal ću Fatom, jal crnom zemljicom.“
Kad mu čula mila svoja majka,
Bacila ga u dno od tamnice:
„Támni, Mujo, godinicu dana!
Ne ćeš vidjet sunca ni mjeseca.“
Kad izadje godinica dana,
Ona zove Kurmiju robinju:
„Hajd otidji, moja robinjice,
Hajd otidji tamnici na vrata,
Pa otvori vrata od tamnice,
Pa pokupi kosti Mujagine,
Da s' nagriju sunca i mjeseca!“
Ona uze ključe od tamnice,
Pa otvori vrata od tamnice.
U tamnici sunca i mjeseca,
A nasred nje sofra postavljena.
Kroz nju teče Šedirvan vodica;
Na njoj Mujo avdes uzimao,
A Fata mu mahramu držaše,
Desnom nogom bešiku cujaše,
U bešici sina Abdulaha.
To se čudo do daleko čulo,
To se čudo i do cara čulo,

To začuo care od Stambola,
Pa ga care sebi dobavio,
Pa mu dao mnoge agaluke.

Vice Palunko, br. 95.

Iz Ramnoga u Hercegovini; kazivala starica Janje Vlahinić.

8.

Mala Maleševka.

Tužna šeće mala Maleševka,
Grozne suze niz lice prol'jeva.
Al je pita Maleš-gospodaru:
„Što je tebi, mala Maleševko,
Pa ti roniš suze niz obraze?“
Odgovara mala Maleševka:
„Oj Malešu, sunce ogrijano!
Kad me pitaš, pravo ću ti kazat.
Evo danas devet godin' dana
I desete četiri mjeseca,
Kako si me isprosio mladu,
Isprosio i dvoru doveo,
Stare majke još vidjela n'jesam!“
Al govori Maleš-gospodaru:
„Preži konje u lake intove,
Pa ti idi za devet konaka;
Ti otidji, al i natrag dodji!“
To je mlada jedva dočekala,
Pa doziva svoga vjernog slugu:
„Golubane, moj vijerni slugo!
Preži konje u lake intove,
Pa me vozi mojoj staroj majci,
Da je vidim za devet godina!“
A kad pošla s Bogom polaziti,
Pozdravlja se sa dječicom milom:
„Zbogom stojte, moja djeco draga!
Ali doći, al više ne doći.“ —

Onda seda u lake intove.
Kad je došla do prvog konaka,
Prvo ju je sastignulo pismo:
„Vrat' se natrag, mala Maleševko!
Umrla ti sva četiri sina!“
Al govori mala Maleševka,
„Kad sam pošla, ne ću da se vratim,
Dok ne vidim svoje stare majke.“
Kad je došla do drugog konaka,
Drugo ju je sastignulo pismo:
„Vrat' se natrag, mala Maleševko!
Umrle ti sve četiri kćeri.“
Al govori mala Maleševka:
„Kad sam pošla, ne ću da se vratim,
Dok ne vidim svoje stare majke.“
Kad je došla do trećeg konaka,
Treće ju je sastignulo pismo:
„Vrat' se natrag, mala Maleševko!
Umro ti je Maleš-gospodaru.“
Tad zaplaka mala Maleševka:
„Jao, moji dvori ponositi,
Gdje u vama nigdje nikog nemam!“
Pa se vraća tragu unatrage.
Kad je došla dvoru bijelome,
Al u dvoru do devet grobova.
Zakukala mala Maleševka,
Zakukala kao kukavica:
„Jao, moji dvori ponositi,
Gdje u vama nigdje nikog nemam!
Oj sinovi, sivi sokolovi;
Kad letiste, kad zemlji padoste?
Jao, kćeri, rumene ružice;
Kad cvatoste, kad li opadoste?
Oj Malešu, sunce ogrijano;
Kad izadje, kad za goru zadje?“
I l'jepo ih mlada saranila,
Saranila u devet grobova;
Pometala jedno kraj drugoga.
Kroz zemlju im ruke sastavila,
I u ruke rumene jabuke.

Onda sidje vodi niz bregove,
Ona skače u vodicu ladnu:
„Tija vodo, primi moje t'jelo!
Višnji Bogo, primi moju dušu!
Što će glava, kad uzglavlja nema,
Što li ljuba bez svog gospodara?"

M. Svirac, br. 1. *Iz virovitičke županije.*

9.

Skadarka djevojka.

Platno bîli Skadarka divojka
Na Bojani ladjanoj vodici.
Pod vratom joj struke od bisera:
Četrdeset i četiri struke;
Još k otome struke od dukata:
Sedamdeset i četiri struke.
Kraj Bojane tanka staza pala,
Stazom ide sva careva vojska,
Ponajprije care na konjicu,
A najstražnji Ture od Kaniže.
Al govori care sa konjica:
„Koji bi se našao junakâ,
Da prepliva Bojanu vodicu,
Da ufati lipu divičicu?"
Svi junaci nikom ponikoše,
I u zemlju oči oboriše,
Samo ne će Ture od Kaniže.
Ture svome besidilo dori:
„Davor doro, davor dobro moje!
Bi l' se mogo pouzdati u te,
Da preplivaš Bojanu vodicu,
Da ufatiš lipu divičicu?"
On udara doru mamuzama,
Pa on pliva Bojanu vodicu.
Kad to vid'la gizdava divojka,

Ona baca jednu krpu platna,
Ne bi l' mu se konjic pobunio.
Toga konjic ni gledati ne će,
Već on pliva Bojanu vodicu.
Kad je vid'la gizdava divojka,
Da će Ture na brig izroniti,
Ona biži kroz travu zelenu,
I satrga gjerdan od bisera,
Pa ga baca u travu zelenu,
Ne bi li se Ture zabavilo.
Al to Ture ni gledati ne će,
Već on ide za lipom divojkom.
Ona trga gjerdan od dukata,
Pa ga baca u travu zelenu,
Ne bi li se Ture zabavilo.
Ture toga ni gledati ne će,
Već on ide za lipom divojkom.
  Kad ufati on lipu divojku,
Progovara gizdava divojka:
„Pusti mene, Ture momče mlado;
Jere sam se zaručila mlada
Za junaka Šestokrilovića."
Al to Ture čuje i ne čuje,
Već je meće za se na dorata;
Tri je puta opasao pasom,
A četvrti od sablje kajasom.
  Kad su bili napolak Bojane,
Al govori gizdava divojka:
„Oj bora ti, tursko momče mlado!
Odakle si, od kojega grada?"
Odgovara tursko momče mlado:
„Ja sam Ture od Kaniže grada!"
  Kad su mladi na brig isplivali,
Skoči Ture sa svoga dorata,
Stade Ture gaće ožimati,[1])
Iz čizama vodu izlivati.
Kad se Ture ništo obazrilo,
A divojka napolak Bojane.
Al podviknu Ture momče mlado:

---

[1]) *cijediti vodu iz njih.*

„Vrat' se natrag, gizdava divojko!“
To divojka čuje i ne čuje.
Kad je mlada na brig isplivala,
Al podviknu Ture momče mlado:
„Sestro moja, gizdava divojko!
Bar mi pusti mojega dorata!“
Al podviknu gizdava divojka:
„Ne budali, prokleti Turčine!
Kako ću ti dorata pustiti?
Kako ću se majki pofaliti,
Što sam mlada od roda dobila,
I od tebe Turčina otela?“
Al podviknu Ture momče mlado:
„Zbogom, sestro, gizdava divojko!“
Pa on skoči u Bojanu ladnu.

Vjekoslav Gabrić, br. 51. — *Iz Oriovca, od starice Mare Čaldarovićke.*

10.

Pavlovica okumila kralja Lauša.

Narasla je lovorika
Nasrid grada Dubrovnika.
Skupila se sva gospoda;
Tute viće učiniše,
Kako primit Lauš-kralja.
U kog dvori ponajlipši,
U kog ljuba ponajlipša,
Unde[1]) će kralj večerati,
S ljubom noćcu noćevati.
S nogom na nogu stadoše,
Na Pavla oko vrgoše:
U Pavla dvori najlipši,
U Pavla ljuba najlipša.
Unde će kralj večerati,

[1]) *ondje*

S ljubom noćcu noćevati.
Kada začu mladi Pavle.
Zlovoljno konja osedla
I bilu dvoru ošeta.
S dalek' ga ljuba ugleda,
Prid njega mlada išeta.
Dobra mu konja primala,
Ter mlada Pavlu govori:
„Što si mi, Pavle, zlovoljan?
Ali si s konja umoran?“
Zlovoljno Pavle govori:
„Nisam ti s konja umoran.“
— „„Ali si grad izgubio?““ —
— „Niti smo grad izgubili.
Jadna se lipa rodila!
Ovde će kralju večerat,
I s tobom, ljubo, noćivat.“
Ona mu mlada govori:
„Muči, ne boj se, Pavle moj!
Skoro sam čedo rodila,
Màli[1]) ga nisam krstila;
Ja ću ga zvati za kuma.“
Oni mi tako govore,
Uto mi dodje Lauš-kralj.
Dobra mu konja fatala,
Za zdravlje njega pitala:
„Dobro mi došo, kume moj!
Skoro sam čedo rodila,
Màli ga nisam krstila,
Ti ćeš mi biti za kuma.“
Kada to začu kralju mlad,
Unda on Bogu zafali:
„Hvala ti budi, Bože moj!
Gdigod sam tio ljubiti,
Unde me zovu za kuma.“

Fran Alačević, I. br. 163. i II. br. 139. *Iz Dalmacije.*

[1]) *ali.*

11.

Ivan Karlović i sestra.

Šetnju šeta Karloviću Ivo,
S njim Nikola sluga usporede;
Iz dvora se zdravo podignuli,
Nikoli je Ivo govorio:
„O Nikola, v'jerna slugo moja,
Što te pitam, kaži meni pravo!
Tko dohodi b'jelu dvoru momu,
A k djevojci dragoj sestri mojoj?
Tko joj plete kose u petero,
U petero i u devetero
I uči je jezik svakojaki?“
Nikola je Ivu govorio:
„O Ivane, dragi gospodare!
Bio bih ti i pr'je povidio,
Ma ne smijem od sestrice tvoje,
E mi tvoja sele obećala,
Ja kada bih komu povidio,
Da bi moju okinula glavu.“
Nikoli je Ivo govorio:
„Ne boj mi se, v'jerna slugo moja!
Dokle mi je na ramenu glava,
I desnica u ramenu ruka,
Ti se ne boj drage sestre moje!“
Govori mu sluga Nikolica:
„K njoj dohodi lijepa djevojka,
Draga sele Pera Zadranina;
Da je vidiš, dragi gospodare,
Da je vidiš, pobolio bi se;
Da je ljubiš, ti bi ozdravio.“
Otole se dvoru povratili.
Kad je došo za bijele dvore,
To t' mu b'jeli dvori zatvoreni;
On je sestri svojoj govorio:
„Otvor' dvore, draga sele moja!“

Ona mu je govorila mlada:
„Sad ću, Ivo, moj mili brajene.
Nek opletem žute kose moje.“
Opet joj je Ive govorio:
„Otvor' dvore, draga sele moja!“
A ona mu govorila mlada:
„Sad ću, brajo, moj mili brajene.
Nek umijem b'jelo lice moje.“
I treći joj put je govorio:
„Otvor' dvore, draga sele moja!
S k'jem se, sele moja, razgovaraš?“
Ona mu je govorila mlada:
„„Sad ću, Ivo, moj mili brajene;
Er me boli rusa glava moja,
Pa se s bolnom glavom razgovaram.“
B'jele mu je dvore otvorila:
Na dušeku djevojka lijepa;
Od kamare zatvorila vrata.
U vrata je Ivo udario,
Pusta su se otvorila sama,
Na dušeku djevojka lijepa,
S lica joj je mahramu podigo,
To t' joj lice ko na gori sunce.
A govori Ivanova sele:
„Nemoj, Ivo, moj mili brajene,
Ti ne grdi lica djevojčina,
To će biti vjerenica tvoja.“
Kada je je Ivo razumio,
Listak male knjige nakitio,
Ter je šalje Peru Zadraninu:
„Prijatelju Zadranine Pero!
Do sada smo bili prijatelji,
A od sada hoćemo i bolji!
Iz dvora ti utva izletjela,
U moje je dvore doletjela,
Ma joj ne ću oblomiti krila.
Neg ti uzmi dragu sestru moju,
Uzmi moju, a ja hoću tvoju.“
Kako rekli, tako učinili.
Za nju se je Ivo oženio,

I l'jepi mu porod porodila:
Do tri ćeri, a četiri sina.
U mladosti ćeri poudali,
U starosti sinove ženili,
Zdravo bili, te se veselili!

Baldo Glavić, str. 4875.

Kazivala Marija Peš, mljećka starica, a slušala od Nike Nikoline Beline iz Prožure.

12.

Djevojka na vodi vara junaka.

'jepa ti je Gjurgjevica Jele,
Još je bolja zôva Vangjeljena!
U nje mládê, zôvê Vangjeljene,
B'jelo lice m'jendelovo cv'jeće,
Žute kose perje paunovo,
Crne oči dva draga kamena,
Sitni zubi dva niza bisera.
Prosio je Senjanine Ivo.
Ni ga htjela, ni je dala majka.
A red dodje mladu Vangjeljenu,
Red je dodje, da na vodu podje.
Ne sm'je mlada ni na vodu hodit,
Jer joj se je zahvalio Ivo,
Da će joj se naljubiti lica,
Ako nikad, kad na vodu dodje.
Ma red dodje mladu Vangjeljenu,
Red je dodje, da na vodu podje,
Pa je nevi svojoj govorila:
„Nevo moja, Gjurgjevice Jele,
Zajimlji mi tvoje ruho tanko,
A na ruke dvanes' prstenaka;
Red me dodje, da na vodu podjem,
A ja ne sm'jem ni na vodu hodit

Od mladoga Senjanin Ivana,
Koji me je u majke prosio;
Ne htjedoh ga, nit mi dade majka."
Kad je neva svoja razumjela,
Svoje tanko zajimava ruho,
A na ruke dvanes' prstenaka;
Podje mlada na vodu studenu.
Kad je došla na vodu studenu,
To se Ivo pokraj vode šeta,
Te je njojzi Ivo govorio:
„Zdravo bila, Gjurgjevice Jele!
Gdje je tvoja zôva Vangjeljena,
Al umrla, al se poboljela?"
Pa je njemu ona govorila:
„Zdravo bio, Senjanine Ivo!
Moja mlada zôva Vangjeljena
Nit umrla, nit se poboljela,
Neg red dodje mene Gjurgjevicu,
Red me dodje, da na vodu podjem."
Kad je mlada zahitila vode,
Podje mlada dvoru bijelome.
U to doba čoban od ovaca,
Božiju mu pomoć nazivao:
„Bog na pomoć, Senjanine Ivo!"
— „„Zdravo bio, čoban od ovaca!""
— „Koga čekaš na vodi studenoj?"
Govori mu Seljanine Ivo:
„Ovdi čekam mladu Vangjeljenu,
Koju jesam u majke prosio;
Ni me htjela, ni je dala majka,
Ma ću joj se naljubiti lišca,
Ako nikad, kad na vodu dodje."
Govori mu čoban od ovaca:
„Lud ti li si, Senjanine Ivo!
Sad je bila mlada Vangjeljena,
Sad je bila na vodi studenoj!
Nije ono Gjurgjevica Jele,
Neg je ono mlada Vangjeljena."
Kad to čuo Senjanine Ivo,
Udrio se rukom po koljenu.

Kako se je lako udario,
Tri mu svite na koljenu pukle,
I živo mu srce propuknulo.

Baldo Glavić, str. 4371. *Marija Peš na Šipanu čula od Nike Nikoline Beline iz Prožure.*

13.

Vjerenica hercega Stjepana.

Vezak vezla lipa Mandalina
Pod prstenom, još kod mile majke;
Vezuć joj se malo zadrimalo.
Došla majka bile darke gledat,
Pak zaplaka gorko i čemerno.
Otkide se suza niz obraze,
Pade Mandi na bijelo lice.
Probudi se lipa Mandalina,
Pak opita svoju milu majku:
„Što je tebi, moja mila majko,
Te ti tako grozne suze točiš?
Il je tebi žao Mandaline,
Il Mandina bijeloga dara?“
Al govori lipe Mande majka:
„Nî mi žao, Mandice divojka,
Nî mi žao tvog bijela dara,
Već mi žao tebe, Mando moja,
Što te dado' za erceg Stipana;
Na njeg tuži sva Ercegovina.“
Al je Manda majku svitovala:
„Ovo[1]) jesi, moja mila majko!
Kada čuješ kićene svatove,
Opravi me lipo mrtavački,
Pak ti sidi na bijelu dvoru,

[1]) *U drugim se pjesmama u Slavoniji javlja oblik „ovor“ (davor?) kao poklik.*

dočekaj u dvoru svatove!
Pa kad dojde erceže Stipane,
Ovako ćeš njega opitati:
„Što si došo, erceže Stipane?
Tvoja Manda davno je umrla.“
Ako rekne, moja mila majko:
„„Vodi mene na to novo grobje!““
A ti reci, moja mila majko:
„Ovdi u nas rdjav adet ima;
Kad divojka pod prstenom umre,
Ne dadu je u grobje kopati,
Veće-no ju u vodu bacaju.“
Istom ona majku naučila,
Al se čuli bubnji i svirale.
Majka uze Mandu opravljati,
Opravlja ju lipo mrtavački,
Pa izajde na bijele dvore,
Pa tu zače grozne suze ronit.
Kada dojde erceže Stipane,
Kada dojde u bijele dvore,
On zagrli staru milu majku,
Zagrli ju, u ruku poljubi,
Pak je njoje tiho govorio:
„O, punice, lipe Mande majko!
Što je tebi, te si zaplakana?“
Ona njemu lipo odgovara:
„O moj zete, erceže Stipane!
Moja Manda davno je umrla.“
Udari se erceže Stipane,
Udari se rukom po kolinu;
Kako se je lako udario,
Na kolinu zdrava čoa puče,
Pa govori erceže Stipane:
„O punice, lipe Mande majko!
Vodi mene na to novo grobje,
Da iskopam lipu Mandalinu,
Da ju nosim mojoj miloj majki.
Moja majka mlogo bilje znade,
Ne bi li mi oživila Mandu.“
Al govori lipe Mande majka:

„O moj zete, erceže Stipane!
Ovdi u nas rdjav adet ima;
Kad divojka pod prstenom umre,
Ne dadu ju u grobje kopati,
Veće-no ju u vodu bacaju."
Al govori erceže Stipane:
„Otvori mi šarene sanduke,
Da ja vidim lipe Mande dare,
Bi l' mi mogla svate darovati?"
Majka njega penje na čardake,
Kazivala pribijele dare.
Kad se Stipan natrag obrnio,
Al ti Manda pod pokrovom leži.
Tad povika erceže Stipane,
Tad povika kuma i divera:
„Dones'te mi oganj žive vatre,
Da naložim Mandi na srdašcu,
Ne bi li se probudila Manda!"
Doneše mu oganj žive vatre,
Pa naloži Mandi na srdašcu:
Nit se Manda miče, nit pomiče.
Tad zaiska zmiju prisojkinju.
Doneše mu zmiju prisojkinju,
Metnuše joj za nidarce mladoj:
Nit se Manda miče nit pomiče.
Ništ' ne staje erceže Stipane,
Već se maši rukom za nidarca;
Mal se nije nasmijala mlada.
Kad je pošo erceže Stipane,
Pita kćercu mila stara majka:
„Tako t' bora, kćerce Mandalino!
Kako nisi jauknula mlada,
Kad ti oganj na srce staviše?
Jal kako se nisi uplašila,
Kad ti zmiju za nidra metnuše?"
Al govori lipa Mandalina:
„Kad mi oganj na srce staviše,
Mal ne reko': jao mila majko!
Kada zmiju za nidra metnuše,
Onda malo ja ne džipi', majko!

A kad rukom za nidra se maši,
Onda, viruj, moja mila majko,
Ne mogo' ja smija uzdržati.“

Iz starog Babukićeva rukopisa (od god 1798.) str. 152. *Iz Požege.*

14.

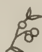
Prevareni paša Erceglija.

Ana spava, majka ruho sprema.
Majka Anu desnom rukom budi:
„Ustaj, Ano, šćeri materina!
Nešto mi se uz polje čujaše,
Da to nije paša Erceglija?“
Govorila Anuša djevojka:
„Idem, neno, na gornje čardake,
Pak ću zaspat baš kô i umrla,
A ti plači, moja mila majko.
Kada dojde Erceglija paša,
Pitat će te paša Erceglija:
„„Što je tebi, Anušina majko?““
A ti reci, moja mila majko:
Evo danas nediljica dana,
Kako mi je Ana preminula.
Ako mi se, paša, ne vjeruješ,
A ti idi gore na čardake,
I vidit ćeš, da je preminula.“
Ode paša na gornje čardake,
Dovikuje svoje vjerne sluge:
„Pones'te mi zmiju prisojkinju,
Da ju mećem Ani na srdašce!“
Zmiju meće, ni ujest je ne će.
Opet viče paša Erceglija:
„Pones'te mi živu žeravicu,
Da ju mećem Ani na srdašce!“
Žeru meće paša Erceglija,
Žeru meće, al ju ožeć ne će.
I to joj se paša ne vjerova,

Te joj meće ruku na srdašce,
Al se Ana ni pomaknut ne će.
Podigo se paša Erceglija,
Pa uzjaha konja prebiloga,
I on ode niz to polje ravno.
Usta Ana na noge lagane,
Pa je paši pjesme izvodila:
„Vita jelo, uzvi nebu grane,
Doka projde paša Erceglija,
I provede Anušu djevojku,
Nek ju ljubi na dušeku svomu!“
Pitale ju njene drugarice:
„Bora tebi, naša drugarice!
Kad te paša na muke metaše,
Koje muke ponajgore biše?“
Govorila Anuša djevojka:
„Kad me paša na muke metaše,
Guju meće, ni ujest me ne će,
Žeru meće, ni ožeć me ne će;
Kad mi metnu ruku na srdašce,
Mal se nisam mamom pomamila.“

Dobroslav Nedić (iz ostavine bosanskih klerika, br. 203).

15.

Mali Radojica.

Zasužnjio paša gospodine,
Sužnjio četr'est sužanja.
Sužnjio ih devet godin' dana
U tamnici u debeloj kuli.
Boga moli četr'est sužanja,
Ni za sreću ni za zdravlje svoje,
Već za zdravlje malog Radojice,
Ne bi li ih pakla iskupio
I tavnice grdjene ranice.
Ne pasala[1]) ni nedjelja dana,
Ni nedjelja, niti polovina,

[1]) *Nije prošla (tal. passare).*

Zasužnjio paša gospodine,
On zasužnji malog Radojicu.
I on Radu baci u tavnicu,
Gdje-no tavni četr'est sužanja.
Al besjedi četr'est sužanja:
„Boga tebi, mali Radojica,
Živa mi te ne čekala majka!
Nismo Boga mi ovdje molili
Ni za sreću, ni za svoje zdravlje,
Van za sreću malog Radojice,
Ne bi li nas pakla iskupio,
I tavnice, grdjene ranice."
  Al besjedi mali Radojica:
„Boga vami, četr'est sužanja!
Kad se svane i sunce ograne,
Zavičite ka' čauši mladi,
Zavičite na vratih tavnice,
Da je sinoć paša gospodine,
Da je sinoć zatvorio Radu,
A jutros je preminuo Rade!"
  Kad ujutro bijel dan svanuo,
Zavikaše sužnji iz tavnice:
„Boga tebi, paša gospodine!
Ti si sinoć zatvorio Radu,
A jutros je Rade preminuo!"
  Tad otvara paša gospodine,
On otvara vrata od tavnice,
Mrtva Radu iz tavnice vuku.
Pa govori paša gospodine.
„Boga vami, sluge i delije,
Nos'te sužnja, pa ga pokopajte!"
Al ispade pašinica mlada:
„Tako t' Boga, nije umro Rade,
Nego se je ulunjio[1]) Rade.
Već postavljaj sluge i delije,
Neka lože malom Radojici,
Neka lože vatru na prsima.
Jal će dahnut mali Radojica,

[1]) *Umrtvio se, ulukavio se, da je mrtav, a nije (običniji oblik: „uljunio se").*

Jal dahnuti, jal nogom maknuti.“
Al je Rade srca junačkoga,
Nit je dahno, nit je nogom makno.
Tad besjedi paša gospodine:
„Nos’te sužnja, pa ga pokopajte!“ —
Al ispade pašinica mlada:
„Tako t’ Boga, nije umro Rade,
Nego se je ulunjio Rade.
Već postavljaj sluge i delije,
Neka idu u goru zelenu,
Nek vataju do dvi zmije šare,
Nek ih meću Radi u njedarce!“
Al je Rade srca junačkoga,
Nit je dahno, nit je nogom makno.
Tad govori paša gospodine:
„Boga vami, sluge i delije!
Nos’te sužnja, pa ga pokopajte!“
Al govori pašinica mlada:
„Tako t’ Boga, nije umro Rade,
Nego se je ulunjio Rade.
Veće grádi dvadeset klinaca,
Udaraj ih pod dvaest nokata!
Jal će dahnut, jal će nogom maknut.“
Al je Rade srca junačkoga,
Nit je dahno, nit je nogom makno.
Tad besjedi paša gospodine·
„Boga vami, sluge i delije!
Nos’te sužnja, pa ga pokopajte!“
Al izlazi pašinica mlada,
„Tako t’ Boga, nije umro Rade,
Već se Rade samo ulunjio.
Neg sakup’te kolo djevojaka,
I u kolu Ajkunicu mladu!
Jal će dahnut mali Radojica,
Jal dahnuti, jal nogom maknuti.“
Tu mi igra kolo djevojaka,
I u kolu prelijepa Ajka.
Al s’ nasmija mali Radojica
B’jelim zubom i desnijem brkom.
Tu je Radi dobra sreća bila,

Te ne vidje nitko djevojaka,
Nego samo prelijepa Ajka.
Pa otpasa prelijepa Ajka,
Otpasuje šarenu maramu,
I pokriva malog Radojicu.
Pa dozivlje svog starog babajka:
„Boga tebi, moj stari babajko!
Nos'te sužnja, pa ga pokopajte!
Ne griješi svoje duše, babo!“
  Tad postavlja paša gospodine,
On postavlja sluge i delije:
„Boga vami sluge i delije!
Nos'te sužnja, pa ga pokopajte!“
Al ispade pašinica mlada:
„Tako t' Boga, nije umro Rade,
Nego vam se uljunio Rade,
Bac'te njega moru na dubljinu!“
  To su sluge edva dočekale,
Ne bi li se utopio Rade.
Odnesoše malog Radojicu,
Baciše ga u duboko more,
Ne bi l' njega zanijelo more.
Al je Rade srca junačkoga,
On prepliva more na bregove,
Pa izadje na travu zelenu,
Pa zaklinje b'jele zube svoje:
„Boga vami, b'jeli zubi moji!
Vad'te meni klince iz nokata!“
  Onda ode mali Radojica,
On mi ide u tu svetu crkvu,
Pa namaza rane od vatrice,
Pa namaza rane od zmijicâ,
I namaza rane od klinaca,
I ozdravi mali Radojica.
Ne pasala ni tri b'jela dana,
Baš je paša za večeru sjeo,
Pa besjedi mlada pašinica:
„Neka, neka, milom Bogu vala!
Večeras ću s mirom večerati,
Kad je umro mali Radojica,“

Za to čuo mali Radojica,
Pa on ide do pašine kule.
Na troje je vrata rastrgao,
I ulazi u bijelu kulu.
Kako mi je pašu uvatio,
Već ga nije živa ispustio.
Uvatio pašinicu mladu,
Te njezine prorezao dojke.
Kroz dojke joj promolio ruke,
Pa udara mali Radojica,
On udara dvadeset klinaca
Pašinici pod dvaest nokata,
Još joj nije ni polak udrio,
Al je mlada veće preminula.
Pa govori mali Radojica,
On govori Ajkuni djevojci:
„Dajder meni ključe od cekinâ."
Dade njemu ključe od cekina,
Njoj besjedi mali Radojica:
„Dajder meni ključe od tavnice,
Da otvaram prokletu tavnicu!"
Dade njemu ključe od tavnice,
Te on pušta četr'est sužanja.
Njima daje žutijeh cekina:
„Nä se ran'te i oda zla bran'te!
Mol'te Boga i sreću junačku
I za zdravlje malog Radojice,
Kad je vaske pakla izbavio!"
Pa uzimlje Ajkunu djevojku,
I vodi je u Krstovu crkvu,
Pa se s njome krsti i zakoni.
Bilo joj je tursko ime Ajka,
A dao joj l'jepo ime Kata.
L'jep je s njome porod porodio:
Dvije ćeri i četiri sina;
U mladosti ćeri poudao,
U starosti sine poženio
I nikad se s ljubom prekorio.

Luka Marjanović, II., br. 42. *Iz Željave u gornjoj krajini od Petra Madžara.*

❀

16.

Jele Šćepanova.

lago tebi, zelena gorice,
Kâ se svako lito odmaduješ,
Na godinu i dva i tri puta,
A ja junak nikad i nikada!
Ja sam junak veće ostario;
Ja imadem devet kćera mojih.
Sve sam kćere moje razudao,
Sve za bane i za kapitane,
Kćer stariju ostavio za me!
Još me hoće u vojsku carevu!
Ali mu je kćerca govorila:
„Ništa zato, bâbo dobro moje!
Ti mi najdi dvi mlade terzije,
Da mi kroje namušku haljine;
Ja ću za te na vojnicu poći.“
Ali joj je babo govorio:
„Ne lûj lûdo, draga kćerce moja!
A ti imaš črne oči tvoje,
Po kojima poznavat će tebe;
A ti imaš žute kose tvoje,
Po kojima poznavat će tebe;
A ti imaš bile dojke tvoje,
Po kojima poznavat će tebe.“
Ali mu je ona govorila:
„Što ja imam črne oči moje,
Al ja ne ću gledat na junake;
A što imam žute kose moje,
Spremit ću ih pod muške klobuke;
A što imam bile dojke moje,
Spremit ću ih pod muške dolame.“
Kada je je babo razumio,
Ne htijaše, s manjim ne mogaše,
Pak joj najde dvi mlade terzije,
Da joj kroje namušku haljine,
Pak osedla vrana konja svoga,

A na nj metne, što je od potribe;
Konju zobi, a junaku spize,[1])
Pak se meće konju na ramena,
I biga ga priko poja ramna.
Brez testira u vojsku uliza,
Svom carevom vojskom zapovida.
I još cara svlači i oblači,
I još caru podno nogâ spava.
Nitko ne zna, da je ženska glava,
Nego majka, koja je rodila,
I sestrica, koja je gojila.
Vazme pero od vojske delija,
Vazme pero i foj[2] bile karte,
I napiše listak knjige tanke,
I šaje je staroj svojoj majci;
Ovako joj u toj knjizi piše:
„A bora ti, stara mila majko!
U vojsku mi delija uliza,
I svom mojom vojskom zapovida,
I još mene svlači i oblači,
I još meni podno nogâ spava;
Divojčina, mila majko moja,
Divojčina hoda i govora.
Je li doma sele Ivanova,
Oli Jele Šćepana staroga?“
Knjigu štije delijeva majka,
Knjigu štije, potom drugu piše,
I šaje je od vojske deliji.
Ovako mu u toj knjizi piše:
„A bora ti, od vojske delija!
A da bude nasrid poja ramna,
Pa ga vodi na nove pazare,
Gdi prodaju bole[3]) trgovačke!
Ako bude neznana delija,
Kupovat će konja i sokola,
I črnega praha i olova,
I ostalo, što je za junaka;
Ako bude gizdava divojka,

[1]) *spenza, tal. trošak, novac* [2]) *foglio, tal. list* [3]) *tal. balla, denjak, svežanj.*

Kupovat će svile i iglice,
I ostalo, što je za divojke."
  Knjigu štije od vojske delija.
Kada vidi, što mu knjiga kaže,
Kad je bilo nasrid poja ramna,
Gdi prodaju bole trgovačke,
Pak je vodi na nove pazare.
Al delija domišljata bila,
Prvo kupi konja i sokola
I črnega praha i olova,
I ostalo, što je za junaka.
Pak kupuje svile i iglice,
I ostalo, što je za divojke.
Pak se skoči od vojske delija,
Srdito joj junak govorio:
„Što će tebi svile i iglice?"
  Ali mu je govorila mlada:
„Skoro sam se junak oženio;
Virenici, da pošajem svojoj."
  Služila ga devet godin' dana,
Kad se svrši deveta godina,
Ali mu je mlada govorila:
„Plati mene, mili gospodare!
Ja ću poći milu dvoru svomu."
  Pak izvlači junačke hajine
A oblači ruho divojačko,
Pak ga biga priko poja ramna.
Kad to vidi od vojske delija,
Pa se udre rukom po kolinu:
„Nije zmija zmiju prevarila,
Što je mene Jele Šćepanova."

Baldo Glavić, str. 4248.

Kazivao Markovina Ivan Ivanov iz Lumbarde na Korčuli, mladić od 18 godina.

17.

Šišanje careva sina.

Svadile se do dvi svitle zvizde,
Prihodnica i Danica zvizda.
Danici je Priho besidila:
„Oj Danice, ležakinje jedna!
Gdi izlaziš, tute i osvićeš.
Ja izlazim iza Carigrada,
A osvićem nada Šibenikom;
Jutros jesam iza Carigrada.
Evo nosim listak knjige bile
Bijelomu gradu Šibeniku,
A na ruke Zemjića Stipana,
Od onoga cara čestitoga,
Da mu dodje ošišati sina!“
Kad je Stipi knjiga dolazila,
Knjigu štije Zemjiću Stipane,
Knjigu štije, a uzdiše teško.
Gledala ga seka Angjelija,
Pa je svomu bratu besidila:
„Što je, brate, milo dobro moje?
Otklem tebi bila knjiga dodje?
Vrlo ti je jadovita, brate!“ —
Ali brate seki odgovara:
„Prodji me se, draga seko moja!
Evo meni listak knjige dodje
Od onoga cara čestitoga,
Da mu dodjem ošišati sina.
A, bora ti, draga seko moja!
Kad sam skoro Carigradu iša',
Ja se jesam junak zavadio,
A s junakom Bandurović Jankom.
Pa se meni zaklinjao Janko,
Da kad dodjem k bilu Carigradu,
Da će mene Janko pogubiti.“
Al sestrica bratu odgovara:
„Aj, Stipane brate, dobro moje!

Daj ti meni dobra konja tvoga,
I daj meni svu odoru tvoju!
Ja sam tvoga hoda i govora,
A muškoga smiha i pogleda.“ —
Al je brate seki besidio:
„Angjelijo, draga seko moja!
Ako hoćeš poći k Carigradu,
Steži dojke bilom anterijom!
Evo tebi sva odora moja,
I evo ti vranac dobar konjic!“
Kad divojka riči razumila,
Lipo ona vranca osedlala;
Sedla njega sedlom tatarijom,
A uzda mu zuba zmijinoga,
Priteže mu četiri kolana,
Pokriva ga svilom do kolina,
A kolina kitom do kopita.
Zob mu daje bilice pšenice,
Poji njega vinom i rakijom,
Kopita mu rakijom natapa.
Kad je lipo konja nakitila,
Još je lipše sebe napravila.
Pak je brate seki besidio:
„Angjelijo, draga seko moja!
Kada dodješ k bilu Carigradu,
Prida te će išetati care,
I za desnu uhvatiti ruku;
Al mu ne daj, draga seko moja,
Jer je meka u divojke ruka,
Strah je mene, da poznade tebe.
Već mu reci, draga seko moja,
Da je tebe zabolila ruka!“
Kad sestrica brata razumila,
Pa se baca vrancu na ramena,
Pa poleti k bilu Carigradu.
Kad je bila iza Carigrada,
Prida nju je care išetao,
I s njim pobro Bandurović Janko.
Božju im je pomoć nazivala,
A oni joj zdravlje odvraćali,

Car je hvata za bijelu ruku,
Al divojka caru odgovara:
„Nemoj, kume[1]), milo dobro moje,
Moja me je zabolila ruka.“
U bile je dvore uvodio,
I za pune stole postavio.
Kad to vidi Bandurović Janko,
Skrovito je caru besidio:
„Čini mi se, moj čestiti care!
Da 'vo nije Zemjiću Stipane,
Već njegova seka Angjelija.
Muškoga je hoda i govora,
A ženskoga smiha i pogleda.“
Kada ga je care razumio,
Pa izlazi pod dvor na livade,
Pa je svomu kumu besidio:
„A, moj kume, Zemjiću Stipane!
Čuo jesam, a vidio nisam,
Da ti jesi junak na krajini,
Da ti ne će odbaciti nitko,
Ni odskočit skokom junačkijem.
Evo tebi trista janjičara,
I pred njima Bandurović Janko.
Izadjite na livadu ravnu,
Prokušajte tu sriću junačku!“
Al divojka caru odgovara:
„A, moj kume, Otmanović care!
Nisam doša' k bilu Carigradu,
Umećat se s ramena kamenom,
Ni odskakat skokom junačkijem,
Nego tebi ošišati sina.
Al ti bora, kume, dobro moje!
Nek ne rečeš, da sam plašivica;
Izać hoću na livadu ravnu,
Nek me boli u ramenu ruka.“
Hode mlada na livadu s Turcim';
Bacaju se s ramena kamenom.
Svim je mlada Angje odbacila.

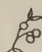
---

[1]) *Nazivlju se kumovina „po šišanju“, ostatak prastarog narodnog shvaćanja*

Kad to vidi Bandurović Janko,
Drugu igru Janko zametnuo,
Da se skaču skokom junačkijem.
Angje im je svima odskočila.
  To je gleda' sa divana care,
A carica kroz kitu bisera,
Pak carica caru besidila:
„Nut junaka Zemjića Stipana!
Blago majci, koja ga rodila,
A divojci, kojoj sudjen bude!“
  Na livadu care pošetao,
Pa besidi Banduriću Janku:
„Bora tebi, Bandurića Janko!
Ti govoriš, da je Angjelija;
Ne bi mogla Angje odolıti,
Odmetnuti s ramena kamenom,
I odskočit skokom junačkijem.“
  Vodi kûma u bijele dvore,
Pa mu dade ošišati sina.
S njime staše nediljicu dana,
Pa s' uputi k dvoru bijelomu.
Za njime je kuma izlazila,
Iznosila zlatne tepsijice,
Na kojoj je zmija šarovita,
Učinjena od dragog kamenja.
Kad to vidi mladjahna divojka,
Pa se maši u džep od dolame,
Pa izvadi sto žutih dukata,
Pak je svoju kumu darovala.
  Za njom biše išetao care,
I dade joj ćordu pozlaćenu,
Na kojoj je alem-kamen dragi,
Pri komu bi moga' večerati
U ponoći, kano i u podne.
Pa besidi mladoj Angjeliji:
„A, moj kume, Zemjiću Stipane!
Evo tebi britka sablja moja,
Po čem ćeš me, kume, spominjati.“
  Lipo njemu kuma zahvaljiva,
Pak mu daje stotinu dukata,

Pa poleti dvoru bijelomu.
Nadaleko brat je ugledao,
Pa prida nju biše išetao.
Konja prima, za zdravlje je pita;
Seka brata lipo celivala,
I lipe mu dare prikazala.
To je Stipi puno drago bilo;
Svoju seku grli i celiva,
Pa je vodi dvoru bijelomu,
Veseleć se, vesela im majka!

Mihovio Pavlinović, I., br. 18. *Iz Dusine.*

18.

Karlovića blago.

Ivana Karlovića bana,
U njega su od mramora dvori;
Široki su sedam pendžerova,
A visoki devet tavanova.
U njima je devet paunova,
Sprama njima devet paunica,
I pred njima vidra plemenita,
I za njima kuna naperlata.
To se čudo i do cara čulo.
Kad to čuo care gospodine,
On napisa listak knjigu malu,
Pa je šalje Karloviću banu:
„Oj Ivane, Karloviću bane!
Je l' istina što govore ljudi,
Da s' u tebe dvori od mramora?
Da s' široki sedam pendžerova,
A visoki devet tavanova?
U njima je devet paunova,
Sprama njima devet paunica,
I pred njima vidra plemenita,
I za njima kuna naperlata?“

Odgovara Karloviću bane:
„Istina je, care gospodine!“ —
Opet veli care gospodine:
„Pokloni mi vidru plemenitu,
I sa njome kunu naperlatu!
Ja ću tebi kolajnu od zlata,
Što junaci nose oko vrata,
Koja sije kao žarko sunce.“
Odgovara Karloviću bane:
„Oj, Boga mi, care gospodine!
Toga blaga na prodaju nema.
Što u mene devet paunova,
To je moje devetero braće;
Sprama njima devet paunica,
To je mojih do devet snašica;
Što pred njima vidra plemenita,
To je moja ostarjela majka;
Što za njima kuna naperlata,
To je moja Vidosava ljuba.“

Klotilda Kučera, br. 206. *Otok*

19.

Prevareni ban Derenčin

Vićala su budinjska gospoda:
Čigova je najlipša gospoja?
Al govori Kenkeljević Ive,
Da j' njegova najlipša gospoja.
Nî tuliko ni prelipa mlada,
Kuliko je mlada domišljata:
Svačemu se domisliti znade;
Nijedan je privariti ne će.
Al govori bane Derenčine:
„Bora tebi, Kenkeljević Ive!
Hodi simo, da se okladimo,
Ni za grade, ni za vinograde,

Već za naše za junačke glave,
Da ću tvoju privariti ljubu!
Podaj meni te tvoje haljine,
I dobroga konja ispod sebe,
Ja ću ti ju mladu privariti."
  Ivanu se s manjim ne mogaše,
On mu daje sve svoje haljine,
I dobroga konja ispod sebe,
Tere jaše bane Derenčine
Na dvorove k Jelici gospoji.
Ugleda ga dvorkinjica Mare,
Pa je ona mlada govorila:
„Aj, Jelice, aj, moja gospoje!
Evo ide Kenkeljević Ive!"
  Kada ga je Jela ugledala,
Dvorkinjici svojoj govorila:
„Bora tebi, dvorkinjice Mare!
Podaj meni te tvoje haljine!
Ti obuci bilo ruho moje,
Pak ti sidi s Ivom u kamare,
Ja ću spravljat gosposke večere!"
  Lipo Mare gospu poslušala;
S Ivanom je lipo večerala,
I s njime je noćcu noćevala.
Kad je sutra jutro osvanulo,
Al zavapi dvorkinjica Mare:
„Aj, Jelice, aj, moja gospoje!
Nije ovo Kenkeljević Ive,
Već je ovo bane Derenčine.
Ostriže mi žutu kosu s glave,
I odnese prsten desne ruke!"
  Kad to čuje Jelica gospoja,
Uzjahala na dobra konjića,
Tere trči ka Budinju gradu.
Al se šeće bane Derenčine
Ponosito po Budinju gradu,
Ter dozivlje Kenkeljević Ivu:
„Simo hodi, Kenkeljević Ive,
Da ti rusu odsiječem glavu!
Ja sam tvoju gospu privario;

Evo tebi veliko zlamenje,
Evo njena žuta kosa s glave,
I zlaćeni prsten desne ruke.“
Kad to čuje Kenkeljević Ive,
Ide junak banu Derenčinu,
Da mu dade svoju rusu glavu.
Ali viče Jelica gospoja
Iz daleka odsrid polja ravna:
„Ne boj mi se, Kenkeljević Ive!
Nije mene bane Derenčine,
Nije mene junak privario,
Već je našu dvorkinjicu Maru;
Ostriže joj žutu kosu s glave
I odnese prsten desne ruke.“
Kad to čuje bane Derenčine,
Od srama je problednuo bio.
Mahne sabljom Kenkeljević Ive,
Pak odsiče Derenčinu glavu.
Još govori Kenkeljević Ive:
„Aj, Jelice, draga dušo moja!
Draža si mi, neg si ikad bila,
Kad si moju iznijela glavu!“

Antun Mažuranić, br. 20. *Iz Novog Vinodolskog u Hrvatskom Primorju.*

20.

Brat i sestra vjenčani u neznanju.

Ovce pasla Jagodica;
Za gorom je plandovala,
Na kamenu užinala,
Iz kamena vodu pila.
Malo legla, pa zaspala.
Kraj nje pala tanka staza;
Stazom ide devet braće,
Devet braće sve rodjene,
I deseti nerodjeni.

Najstarijem Marko ime,
A najmladjem Radojica.
Al govore devet braće:
„Hajdmo ženit Radojicu;
Prosit ćemo Jagodicu!“
Što rekoše devet braće,
Što rekoše, učiniše;
Isprosiše Jagodicu,
Oženiše Radojicu.
Kad su pošli na vjenčanje,
Vazdan kiša prepadala,
I gromovi prepucali,
Njima dvojma pred očima,
Ne bi li se dosjetili,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.
Ne mogu se dosjetiti,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.
Kad su došli pred oltare,
Oltari se sarušiše,
Popu knjige ispadoše,
Dv'je se sv'jeće ugasiše
Njima dvojma pred očima,
Ne bi li se dosjetili,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.
Ne mogu se dosjetiti,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.
Kad su došli u ložnicu,
Dva se mača sasjekoše,
Do dv'je čaše krvi staše
Njima dvojma pred očima,
Ne bi li se dosjetili,
Da su roda rodjenoga
Da su bratac i sestrica.
Ne mogu se dosjetiti,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.

Al govori Radojica:
„Boraj tebi, Jagodice!
Imaš koga roda svoga?“ —
Odgovara Jagodica:
„Imala sam devet braće,
Devet braće sve rodjene,
I desetog nerodjenog.“
Još govori Jagodica:
„Boraj tebi, Radojice!
Imaš koga roda svoga?“ —
Odgovara Radojica:
„Imao sam devet braće,
Devet braće nerodjene,
Jednu seku Jagodicu.“
Onda su se dosjetili,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.
Tada su se poljubili,
I ovako govorili:
„Ako smo se poljubili,
Bratac seku poljubio,
Bratac seku od milosti.
Ako sam ti prsten dao,
Bratac seku darivao,
Bratac seku od milosti.
Prosti, Bože i Marijo!“

etar Bogdešić, br. 129. *Iz Dragovaca kraj Oriovca u Slavoniji.*

21.

Dragoman-djevojka.

inoć paša pade na Grahovo
U Nikole knjeza[1]) od Grahova.
U njega su na večeri bili;
Po večeri žedni Turci bili,
Žedni bili, vode zapitali.
A u dvoru vode ne imali,
Niti turski umjeli govorit,
Neg Dragoman, ćera[2]) Nikolina.
Ona hladne donese vodice.
Uzimala zlatnjeno rom'jenče[3]),
Pa mi redom poji žedne Turke.
I svi Turci redom piju vodu,
Samo ne će čelenbija Muje,
Nego meće oko na djevojku,
Na Dragoman, ćeru Nikolinu,
Pa govori ljubi Nikolinoj:
„Dušo moja, ljubi Nikolina!
'e l' Dragoman komu obećana?“
Govori mu ljûbi Nikolina:
„Dragoman je moja obećana
Za Sekulu Ankova neputa[4]);
Sekul joj je zlatan prsten dao,
Na njemu je ime Sekulovo.“
Kad to čuje čelenbija Muje,
On se, Muje, meće u ložnicu,
Niti spava, nit se razgovara.
Edva Muje danak dočekao.
Kad je sutra b'jela zora došla,
On pošeta paši na čadore,
I ovako njemu govorio:
„Oli ne znaš, paša gospodare?

---

[1]) *kneza. — Ovo je jedna od rijetkih pjesama s otoka Lastova, pa je kao i u ostalim pjesmama sačuvan vjeran izgovor kraja, u kojemu je pjesma zapisana* [2]) *kćerka* [3]) *bakren sud za vodu; rumendža* [4]) *nećak (tal. nepote) Sibinjanin Janka.*

U Nikole, knjeza od Grahova,
U njega je jedno d'jete l'jepo;
Mogla bi ti biti za ljubovcu."
Kad to čuje paša gospodare,
On napiše listak knjige tanke,
I šalje je knjezu od Grahova,
Ter mu l'jepo paša poručio:
„Uistinu, knježe od Grahova!
Čuo jesam, a vidio nisam,
Da ti imaš l'jepo d'jete mlado,
Bi li mi je za ljubovcu dao?" —
Govori mu Nikolica knježe:
„Es' istina, paša gospodare,
Da ja imam jedno d'jete l'jepo.
Ma je ona meni obećana
Za Sekula, Ankova neputa;
Sekul joj je l'jepi prsten dao,
Na njemu je Sekulovo ime."
Govori mu paša gospodare:
„Dušo moja, od Grahova knježe!
Dovedi mi Dragoman-djevojku,
I Sekula, Ankova neputa,
Neka vidim, koga će djevojka,
Oli pašu, ol Sekula mlada?"
Kad to čuje od Grahova knježe,
On napisa listak knjige tanke,
I šalje je Sekulu mladomu.
U tankoj mu poručio knjizi:
„E li ne znaš, Sekul d'jete mlado,
Da ti paša otimlje djevojku?"
Kad to čuje Sekul d'jete mlado,
On pošeta paši na čadore,
Sobom vodi Dragoman-djevojku.
Govori joj paša gospodare:
„Koga voliš, Dragoman-djevojko?
Oli pašu, ol Sekula mlada?"
Govori mu Dragoman-djevojka:
„Volim s tobom, paša gospodare,
Volim s tobom u travi zelenoj,
Neg Sekulom u suhome zlatu." —

To je bila naučila majka,
Sekulova nevjerna ponica[1]),
Da prom'jeni vjeru u nevjeru.
Govori joj Sekul d'jete mlado:
„Kamo vjera, Dragoman-djevojko?
Kamo vjera, kamo duša tvoja?
Pruži ruku, nevjerna djevojko,
Neka poznam moje obiliježje!“ —
Prvari se[2]) Dragoman djevojka,
Ruku pruži, ujede je zmija,
Os'ječe joj ruku u ramenu.
Govorio Sekul d'jete mlado:
„Dušo moja, paša gospodare!
Menje[3]) ruka, a tebje[4]) djevojka!“ —
Govori mu paša gospodare:
„O Sekule, arambaša jedan!
Što mi činiš na čadoru momu,
Gdje gledaju age i spahije?
Izidi mi na mejdan junački!“ —
Govori mu Sekul d'jete mlado:
„Slušat ću te, paša gospodare!“
Oni podju na mejdan junački.
A kada su na mejdanu bili,
Sekul d'jete pašu pogubio,
Er od paše bolji junak bio.

Baldo Melkov Glavić,
knjiga 109., str. 4211.

S otoka Lastova, od Antuna Gjivoja, mladića od 18 godina, koji je pjesmu naučio od Marije Antice s istoga otoka.

---

[1]) *punica* [2]) *privari se, prevari se* [3]) *meni* [4]) *tebi.*

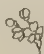
22.

Draga ljuba, barjaktar pred vojskom.

inoć Ivi b'jela knjiga došla,
Da on ide na carevu vojsku;
Ivi poći, ako mu ne doći.
U Ive je umiljata draga,
Moli mu se umiljata draga:
„Molim tebe, prelijepi Ivo!
Povedi me sa sobom na vojsku,
Bit ću tebi barjaktar pred vojskom.
Nosit ću ti barjak o ramenu,
Talijansku pušku u rukama.
To je Ive poslušao ljube,
Poveo ju sa sobom na vojsku;
Bila mu je barjaktar pred vojskom.
Nosila mu barjak o ramenu,
Talijansku pušku u rukama.
Vojska pada do Sibinja grada,
Konj do konja, junak do junaka,
Pisan šator jedan do drugoga.
Izlazile Sibinjske djevojke,
Pa govore Sibinjske djevojke:
„Još ovake vojske nije bilo,
Otkako je Sibinj postanuo,
Što je danas Ive kapetana,
I njegova mlada barjaktara;
Dale bi mu pô Sibinja grada
I Sibinjku najbolju djevojku“.
Ali ona njima odgovara:
„Što će meni pô Sibinja grada,
I Sibinjka najbolja djevojka,
Kad sam sama lijepa djevojka,
I sama bi ljubila junaka!“

Ante i Juraj Kušmiš, br. 27.

Iz Jazavice kraj Rajića,
od Eve Tomašić.

23.

Bez slobode nema Marku života.

Igra konja Kraljevića Mare
Uspod mire od grada Budima.
Gledala ga budinska krajica,
Gledala ga, ter mu govorila:
„Mili Bože, velika ti hvala!
Lipa konja Kraljevića Marka,
Pod njim konjic kako lastavica,
Mladi Marko, kako sunce žarko!
Lip ti si nam, Kraljevića Mare!
Da bi nam jti[1]) u Budimu stati,
Pô Budima mi bismo ti dali
I Budinku najlišju[2]) divojku,
Pod Budimom jezer-vode hladne,
Da bi, Mare, poji' konje vrane!“
Besidi joj Kraljevića Mare:
„Vele luda, budinska krajice!
Ja ne b' doša' u Budimu stati,
Pô Budima da biste mi dali
I budinsku najlišju divojku.
Što će meni pô Budima grada,
Kad s' u njemu Turci večerali!
Što će meni budinska divojka,
Kad je Turci u matere ljube![3])
Što će meni jezer-voda hladna,
Kada Turci poje konje vrane!
Hvala mi ti, budinska krajice!“

Baldo Glavić, str. 3691. *Kazivala Jaka Korunić, udovica od 45 godina iz Smokvice na Korčuli.*

---

[1]) htio [2]) najljepšu [3]) kad je Turci ljube, dok je još kao djevojka kod matere.

24.

Osta ljuba kod prvoga druga.

Kad su Turci Budim zarobili,
Zarobili nejaka Lazara
I Iliju, jedinog u majke.
To je roblje mlogo dugo bilo,
Mlogo dugo: devet godin' dana.
Kad deseta godina nastala,
Turski care roblje raspustio.
Al govori nejačak Lazare:
„Ajde, brate, da dvoru idemo!
Da vidimo, kako je u dvoru,
Je li naša u životu majka,
Jesu l' nam se razudale ljube?"
Ništ ne staše dva braca rodjena,
Oni idu sâdu vinogradu.
Kad su došli sadu vinogradu,
Tude im je stara mila majka.
Kosu reže stara mila majka,
Kosu reže, pa vinograd veže,
Suze roni, pa mu kišu daje.
Al govori nejačak Lazare
I Ilija, jedini u majke:
„Ovor[1]) jesi, stara starinice!
Kaka ti je golema nevolja;
Kosu režeš, pa vinograd vežeš,
Suze roniš, pa mu kišu daješ?"
Al govori stara mila majka:
„Ovor jeste, neznane delije!
Kad su Turci Budim zarobili,
Onda su mi djecu otjerali.
Ostale mi previjerne ljube:
U Lazara od godine dana,
U Ilije od nedilju dana.[2])
Sad su im se razudale ljube,
U dvoru im kićeni svatovi!"

---

[1]) *obični poklik i pozdrav u pjesmama oko Broda, kao davor; čuje se i „ovo jesi"* [2]) *prvi je bio oženjen godinu dana, a drugi tek nedjelju.*

Al govore neznane delije:
„Ovor jesi, stara starinice!
Bi l' nas mogla na konak pustiti?“ —
— „„Kako ne bih, neznane delije!
Kako ne bih na konak pustila,
Ta za ono dvoje djece zdravlje!““
Oni idu dvoru bijelome;
U dvoru im kićeni svatovi.
Al govori nejačak Lazare
I Ilija, jedini u majke:
„Je li testir[1]), kume i djevere!
Je li testir za trpezu sjesti,
Je li testir bila hljeba jesti?“
Al govori kume i djevere:
„Testir vama, neznane delije!
Testir vama za trpezu sjesti,
Testir vama bila hljeba jesti,
Još otome[2]) rujna vina piti!“
Kad se braća ponapiše vinca,
Nahraniše hljeba bijeloga,
Progovara nejačak Lazare
I Ilija, jedini u majke:
„Je li testir, kume i djevere!
Je li testir pjesmu zapjevati,
I to pjesmu, kako j' komu drago?“
Al govori kume i djevere:
„Testir vama, neznane delije,
Testir vama pjesmu zapjevati,
I to pjesmu, kako j' komu drago!“
Tu zapjeva nejačak Lazare,
I Ilija, jedini u majke:
„Bože mili i mila Marijo!
Gnjizdo vila tica lastavica,
Gnjizdo vila devet godin' dana.
Kad deseta godina nastala,
Zaleti se oblak i oluja,
I obori kamenito gnjizdo.“
Nitko s' tome dosjetit ne može;
Dosjeti se ljuba Lazarova.

---

[1]) *je li dopušteno* [2]) *k tome, pored toga.*

Baca dunak[1]) djeveru na krilo,
Pa se vije oko 'nog Lazara
Kano svila oko kite smilja.
I govori Lazareva ljuba:
„O svatovi, draga braćo moja!
Vi idite dvoru bijelomu,
Osta ljuba kod prvoga drûga."

Mato Zdjelarović, II., br. 90. *Iz Sibinja kraj Broda, od babe Reze Topalović.*

25.

Sužanj Mehmed-aga.

Zasužnjio sužanj Mehmed-aga
U tavnici od Janoka bana;
Sužnjio je devet godin' dana.
I on hrani siv-zelen sokola,
Suze roni, a sokola poji,
Lice grdi, a sokola hrani,
Pa ga sprema b'jelu dvoru svome,
Da odnosi i donosi glase;
Da on vidi, šta s' u dvoru radi:
Jesu l' mu se porušili dvori,
Je l' mu stara u životu majka,
Je l' njegova uzrasla sestrica,
Je li mu se preudala ljuba?
Ode soko i odnese glase,
Dodje soko i donese glase:
„A, Boga mi, sužanj Mehmed-aga!
Jesu ti se porušili dvori,
Jes' ti stara u životu majka,
Jeste tvoja uzrasla sestrica,
Nije ti se udala ljubovca.
Sjedi majka na minderu[2]) crnu,
Sva u crnu na minderu crnu,

[1]) *vjenčani prijevjes, veo* [2]) *blazina, na kojoj se leži.*

Ona ljubi rahte[1]) i gadare,[2])
Ona roni suze od očiju,
I spominje svog Mehmeda sina:
„Ovo ti je moj sinak nosio."
Ajka seka kuli basamake:[3])
„Ovuda je moj bratac hodio."
A ljubovca gjerdan prenizuje
Na priliku,[4]) hoće se udavat."
Kad te sužanj razumio r'ječi,
Tad zacvili u mračnoj tavnici;
Vas[5]) je Janok zabun[6]) učinio,
Kamo l' nije janačkoga bana.
Dohodi mu od Janoka bane:
„Šta je tebi, sužanj Mehmed-aga?
Il je tebi ponestalo piva,
Ili sira tečenluka b'jela,
Il beškota hljeba bijeloga,
Il debele ovnovine mesa,
Pa ti cviliš u mračnoj tavnici?"
„Prodji me se, od Janoka bane!
Nije meni ponestalo piva,
Niti sira tečenluka b'jela,
Nit beškota hljeba bijeloga,
Nit debele ovnovine mesa,
Već tavnica kuća dodijala.
Nije šala ni nedjelja dana,
A kamo li devet godin' dana!
Evo ima devet godinica,
Kako hranim siv-zelen sokola,
Suze ronim, a sokola pojim,
Lice grdim, a sokola hranim,
Pa ga spremam b'jelu dvoru svome,
Da ja vidim, šta s' u dvoru radi:
Jesu l' mi se porušili dvori,
Je l' mi stara u životu majka,
Je li moja odrasla sestrica,
Je li mi se preudala ljuba?

---

[1]) *konjske nakite* [2]) *sablje* [3]) *stepenice; t. j. sestra je ljubila stepenice, kojima je negda njen brat hodio* [4]) *kao da se odlučila preudati* [5]) *sav* [6]) *uzbunio.*

Oskora sam njega opremao,
Ovaki mi haber[1]) donosio:
„„A Boga mi, aga Medhmed-aga!
Jesu ti se porušili dvori,
Jes' ti stara u životu majka,
Odrasla ti nejaka sestrica;
Nije ti se udala ljubovca.
Sjedi majka na minderu crnu,
Sva u crnu na minderu crnu.
Ona roni suze od očiju,
Ona ljubi rahte i gadare,
I spominje svog Mehmeda sina:
„Ah, ovo je moj sinak nosio!“
Ajka seka kuli basamake:
„Ovuda je moj bratac hodio.“
A ljubovca gjerdan prenizuje,
Na priliku, hoće se udavat““.
Ljuto cvili aga Mehmed-aga,
Ljuto cvili i tuguje banu:
„Čini, bane, teško dugovanje![2])
Šalji mene b'jelu dvoru mome!
Ja ću b'jele prodavati dvore,
Ispod dvora kmete i čifluke,[3])
Pa ću tebi spremiti dugove“.
Progovara mlad janočki bane:
„Ja ti ne ću teško dugovanje,
Samo jednu hiljadu dukata“.
I on pušća sužnja nevojnoga,[4])
Udari mu halku[5]) od čelika,
Pa ga sprema b'jelu dvoru svome.[6])
Ode aga b'jelu dvoru svome.
Dok je svomu dvoru dohodio,
Hiljadu je dukat' ukupio.
Kad je došo b'jelu dvoru svome,
Al u dvoru svati razjahali.
Sužanj dodje, turski selam viknu,
Svatovi mu selam prihvatiše:
„O, Boga ti, sužanj nevojniče!

---

[1]) *glas* [2]) *ucjenu, otkupninu* [3]) *imanje,* [4]) *nevoljnoga, kao ostatak čakavštine* [5]) *obruč oko vrata* [6]) *t. j. njegovom (prema tal. „suo“).*

Oklen jesi, iz kojega grada?
Gdje si jadan tako zasužnjio?“ —
Sužanj njima tiho progovara:
„Odovud sam, iz daleka nisam.
Iz ove sam, iz zemlje Krajine.
Evo ima devet godin' dana,
Otkako sam dopao tavnice,
A tavnice od Janoka bana,
Pa me bane oprosti sužanjstva,
Za hiljadu žutijeh dukata.
Je l' mi testir, kićeni svatovi,
Je l' mi testir noćcu prenoćiti?“
— „‚Testir tebi, sužanj nevojniče!
Testir tebi, koliko ti drago.““
Kad je bilo večer po akšamu,[1])
Progovara sužanj Mehmed-aga:
„A, Boga vam, kićeni svatovi!
Čiji l' svati, čija li djevojka?“ —
Progovara svatski starješina:
„A, Boga mi, sužanj nevojniče!
Svati jesu sabačkog dizdara,
A djevojka Čemal-kapetana,[2])
Vjerna ljuba age Mehmed-age.“
Progovara aga Mehmed-aga:
„A, Boga ti, svatski starješina!
Je li testir pjesmu zapjevati?“
Njemu veli svatski starješina:
„Testir tebi, sužanj nevojniče!
Testir tebi, koliko ti drago!“
Tad zapjeva sužanj Mehmed-aga:
„Vȉla gn'jezdo ptica lastavica
U tavnici od Janoka bana;
Vȉla ga je devet godin' dana.
Jednim ga je danom napravila;
Zaletje se siv-zelen sokole,
I obori gn'jezdo lastavice“.
Tom se niko avizat[3]) ne može,
Već aviza sluga Husejine,

[1]) *poslije sunčanog zahoda* [2]) *Mehmedaginica je bila kći Čemal-kapetana* [3]) *dosjetiti (tal. avisare).*

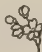
Vjerna sluga sužnja Mehmed-age,
Pa on veli sužnju Mehmed-agi:
„Hoću l' otić na muštuluk[1]) majci,
Na muštuluk majci i ljubovci?“ —
Progovara aga Mehmed-aga:
„Nemoj, Huso, obadva ti sv'jeta,
Dok se moja ne okrije ljuba.“
Huso sluga odurat[2]) ne može,
Već on ode na muštuluk majci:
„Gospojice, Mehmed-age majko!
Šta bi meni muštuluka dala,
Da ja rečem: eto sina tvoga?“
Ona ciknu kao guja ljuta:
„Husejine, vjerna slugo moja!
Dala bih ti oba oka svoja,
Dokle bih se sina nagledala.“ —
— „„Daj muštuluk, Mehmed-age majko!
Još je sinoć u dvor dohodio.“
Pa on ode Mehmed-age seki:
„A, Boga ti, Mehmed-age seko!
Šta bi meni muštuluka dala,
Da ja reknem: eto brata tvoga?“ —
— „„Husejine, vjerna slugo moja!
Dala bih ti ruho iz sanduka,
I da bih se nikad ne udala““.[3])
— „Daj muštuluk, Mehmed-age seko!
Još je sinoć u dvor dolazio,
I u dvoru konak učinio.“
Pa on ode Mehmed-age ljubi:
„Gospojice, Mehmed-aginice!
Šta bi meni muštuluka dala,
Da ja reknem: eto Mehmed-age?“ —
— „„Husejine, vjerna slugo moja!
Ja bih tebi načinila dvore
Krajem sebe ljepše neg u sebe.
I ja bih te oženila mlada.“
Njojzi veli sluga Husejine:
„Daj muštuluk, moja gospojice!

---

[1]) *radostan glas, a i nagrada za taj glas* [2]) *izdržati (tal. durare)*
[3]) *makar se nikada ne udala*

Još je sinoć u dvor dolazio,
I u dvoru konak učinio."
Po dvoru se muštuluci daju.
U to doba u dvor Mehmed-aga;
Ljubi majku u skut i u ruku,
Majka njega u čelo junačko,
Seka braca u skut i u ruku,
A ljubovca podviš[1]) ruke staše.
Njojzi veli aga Mehmed-aga:
„Ne stidi se, vjerna ljubo moja!
Da si mi se davno preudala,
Ja se tebi ne bih narugao".
Pa izidje pred dvor na ahare[2]),
Pa besjedi svatskoj starješini:
„Čekajte me, kita i svatovi,
U mom dvoru za nedjelju dana,
Dok siguram čeiz[3]) mojoj seki;
Ja ću vami moju seku dati!"
Čekaše ga kita i svatovi,
Dok je seki čeiz sigurao.
On je njima seku poklonio.

Hasan Fehmi Namatak, br. 2. *Iz Mostara*

26.

Kumovanje nesudjenoj.

unce moje, je l' vêle do noći?
Hoću l' zorom u Primorje doći,
U Primorje do moje divojke,
S kom sam pasal sedam godišć' ovce,
Ona ovce, a ja junak janjce;
Ona ovce na visoke dolce,
A ja janjce na visoke rate?
Ni takal joj krilca, ni rukavce,
Niti rekal, ča bi njoj žal bilo,
Jer sam mislil, da će biti moja,

[1]) *podvivši* [2]) *čardak* [3]) *dok spremi vjenčanu opremu.*

Ili moja, ili brata moga.
A sad me je prevarila mlada,
Prevari me, ide za drugega;
Sad me zove za kuma vincova,
Ne ću njoj ga ni za kuma poći!“
To je čula stara mila majka,
Govori mu stara mila majka:
„Poj ga, sinko, kumi za kunpara,
Jer je kumstvo velo podičenje,
A prid Bogom radost i veselje.
Na ti, sinko, prsten s ruke desne,
Ča ćeš, sinko, kumi darovati.“
Kunpar kumu lipo blagosivje:
„Da biš, kume, devet kćer rodila,
A desetu zmiju jadovitu!“
Kunparu je kume govorila:
„Hvala mi ti, moj dragi kunpare,
Liti ti se pokraj srca vila,
A zimi ti na srcu ležala!“

Baldo Glavić, str. 4459. *S otoka Hvara.*

27.

Jelenova napitnica.

Jaraniše momče i djevojče,
Jaranili devet godinica,
Po planini po gori zelenoj;
Ovce pasli, razgovarali se,
Jedan drugom tvrdu vjeru dao,
Njemu mlada i po devet puta,
Da od sela ne će dalje poći:
„Nego za te, ol' za brata tvoga!“
Kadar prodje devet godinica,
Draga dragu mladu zahvaljiva:
„Drago moje, velika ti hvala!
Braća su me moja obećala,
Ne gledaj me, ne ću biti tvoja!

Da t' na mene što žao ne bude,
Dodji meni za vjenčana kuma!“
Kada momče razumje djevojče,
Žô mu bilo, suze oborio,
I otide dvoru bijelome,
Majci kaže, što mu reče mlada.
„Poć' hoću li, mila mati moja?“
Majka njega i suje i kara:
„Ne ćeš tamo, moje d'jete drago,
Da je vodiš kúmôm za sramotu!“
Momak podje zelene u gore,
Da bi malo lova polovio,
A u isto vr'jeme prohodio.
Sve loveći goricom zelenom,
Kad mu na um od djevojke pade,
Još niz obraz grozne suze l'jeva.
Pa na putu iznadje jelena,
Gdje on leži travi na zelenoj;
Previja se tamo i ovamo;
Mlad je junak njemu govorio:
„A što ti je, od gore jelenko?
Što ne idješ i travu ne iješ,
Neg se valjaš travi po zelenoj,
Prevrćeš se tamo i ovamo?“
Govori mu od gore jelenko:
„Prodji me se, momče Sarajlija!
Ja imadoh košutu jarana,
S njom jaranih puno godin' dana.
Evo ima tri-četiri dana,
Niti sam je čuo, ni vidio;
Oli mi je kogod primamio,
Oli brzni lovac ulovio?
Ako mi je kogod primamio,
Da Bog da se mamom pomamio!
Ako brzni lovac ulovio,
Obje svoje noge polomio!“
A govori momče Sarajlija:
„Ostavi se, od gore jelenko!
Da ja tebi moje jade kažem:
A ja imah jarana djevojku,

S njom jaranih devet godin' dana,
I još mi je tvrdu vjeru dala,
Da me mlada ostaviti ne će,
Nego da će ona poći za me,
Oli za me, ol za brata moga,
A sadara ide za drugoga;
Mene zove za vjenčana kuma.
Ja bih išô, ne da moja majka."
Reče njemu od gore jelenko:
„Ta, lud li si, momče Sarajlija!
Hajde, momče, bor te ne ubio!
Kad te mlada u svatove zove,
A ti hajde i majku ne pitaj!
Kada budeš za soprom svijetlom,
Kad se počme redom piti čašom,
I napijat kićeni svatovi,
A ti napi' dragoj kumi tvojoj:
„„Da si zdravo, draga kumo moja!
Moš li znati, ol se spominjati,
Kad družismo devet godin' dana,
A sadara pod tvojim pojasom
Imaš, kumo, sivoga sokola?
Hajde, kumo, zdravo i veselo,
Al mi čuvaj sivoga sokola,
Kak' u glavi oba oka tvoja!""
Kadar čuje mladi gjuveglija,
Podignut će kićene svatove,
Pobjegnut će, ostavit djevojku!"
Kad to čuje momak Sarajlija,
On posluša od gore jelenka,
Pa otide na dvor u djevojke.
Kadar dvore u bijele dodje,
Dočeka ga prva vjerenica,
Veselo ga u dvor pričekala,
Stavila ga za svijetlu sopru.
U to doba kićeni svatovi;
Medju njima mladi gjuveglija,
Sve u dvore uveli svatove,
Oko sv'jetle sopre posjedaše.
Gospodski im objed donosiše.

Kad počeli napijat svatovi,
Kadar kûma redom čaša dodje,
Kum napija kumi pokraj sebe:
„Da si zdravo, draga kumo moja!
Ni u zdravlje moje ni u tvoje,
Neg u toga sivoga sokola,
Koji tebi pod pojasom spava!
Čuvaj mi ga, draga kumo moja,
Kak' u glavi oba oka svoja!“
  Kad to čuje mladi gjuveglija,
On pobježe kule sa visoke,
I odvede sa sobom svatove.
Osta sama lijepa djevojka,
A on bez nje b'jelu dvoru dodje.
  Kad vidio momak Sarajlija,
On uhvati za ruku djevojku,
Pa je vodi kuli niz skaline;
S njome podje b'jelu dvoru svome,
I dovede lijepu djevojku
Bez svatova i vjenčana kuma.
  Kad djevojku u dvore uveo,
Tad mu veli lijepa djevojka:
„Što učini, da od Boga nadje?
Što si meni sreću omrazio,
Ter govoriš, što istina nije?“
  Govori joj momče Sarajlija:
„Je li pravo, draga moja dušo:
S tobom rasô, s tobom jaranio,
S tobom tvrdu vjeru uhvatio!
Kad bi mi te drugi odvodio,
Bi li puklo moje srce živo?
A ti misliš, da je tebi krivo!“
  Kad su došli dvoru bijelome,
Svoja ih je dočekala majka.
Kad ih vidi, milo joj je bilo,
I oženi jedno za drugoga,
Da miruje jedno uz drugoga.

Baldo Glavić, str. 4315.

Kazivala Anica Begin iz Luke na Šipanu, a slušala od Šćepana Ozimice, takodjer Šipanjca.

❦

28.

Zarad dugova prodao vjernu ljubu.

Bogdana devet vinograda,
I na vodi devet vodenica,
I u štali devet vranih konja.
Sve je Bogdan za dugove dao;
Još se nije duga ot'odio:
On, prodaje staru milu majku.
Al govori ljuba Bogdanova:
„Oj Bogdane, mili gospodaru!
Ne prodaji stare mile majke!
Za majku ćeš manje blaga dobit,
Manje blaga, a više grijote.
Već prodaji mene virnu ljubu;
Za ljubu ćeš više blaga dobit,
Više blaga, a manje grijote.“
Ništ ne stade Bogdan gospodaru,
Vodi ljubu na Nove Pazare.
Susrete ga Ture janjičare,
Pa govori Ture janjičare:
„Po što ljuba, Bogdan gospodaru?“
Al govori Bogdan gospodaru:
„Moja ljuba za trista dukata.“
Ništ ne stade tursko momče mlado,
Već on stere zelenu dolamu,
Trista broji, a trista zabraja.
Uze ljubu za desnicu ruku,
Pa ju baca za se na konjica.
Ode Ture kući pjevajući,
Ode Bogdan kući tugujući.

Mato Zdjelarević, II., br. 109. *Iz Sibinja.*

29.

Ljuba Bogdanova.

Bogdana devet vinograda,
A deseta vidovka jabuka,
Koja radja triput na godinu.
Svemu tomu zaludu ljepota,
Er je Bogdan puno Turcim' dužan.
Pr'jete Turci prodavat Bogdana.
A kad vidje Ljutica Bogdane,
Kad se jadan pri nevolji nadje,
Ide svoju da prodaje majku,
Da je vodi na Nove Pazare.
Gledala ga Jela, ljûbi svoja,
Koja mu je skoro dovedena,
Od velika roda i plemena,
Pa Bogdanu govori ljubovca:
„O, Bogdane, mili gospodare!
Kud ti resiš staru tvoju majku?
Kudar misliš s njome putovati?"
Bogdan svojoj govori ljubovci:
„Prodj' se, Jele, draga dušo moja!
Evo moju ja naresih majku,
Da je vodim na Nove Pazare;
Hoću prodat milu moju majku,
Erbo meni Turci pritužiše,
Da ja plaćam njima dugovanje."
Reče Jele, ljubi Bogdanova:
„A, Bogdane, jadan gospodare!
Ko će tvoju kupovati majku,
Kad je stara, jadan gospodare!
Što ćeš za nju prihvatiti parâ?
Mene resi, Jelu ljûbi tvoju,
U najbolje u moje od'jelo,
U čem sam ti skoro dovedena,
Pa me vodi na Nove Pazare!
Mene prodaj, dragi gospodare!

Za mene ćeš uhititi blaga
I platiti štogod dugovanja.“
Žô Bogdanu Jele, ljubi svoje,
Pa niz obraz suze oborio.
Od žalosti resit je ne šćio,
Pa se Jele sama naresila
U od'jelo, što joj je najbolje,
U čemu je skoro dovedena:
To je ruho od nevjeste bilo.
Mili Bože, na svemu ti hvala;
L'jepo ti se Jele naresila;
L'jepa Jele i od sebe bila,
L'jepo ti je pogledati bilo!
Dok se Jele opremila mlada,
Bogdan u to konja opravio.
Mili Bože, na svemu ti hvala!
Kada Jele pred dvore izadje,
Viče mlada Bogdanova Jele:
„Ostan' s Bogom, nerodjena majko,
Nerodjena, kolik' i rodjena!
Bog sâm znade, više vidiš li me,
I ja tebe, i ti mene, majko!“
Tad se Bogdan na konja bacio,
A uza se Jelu, ljubi svoju;
S njome ide na Nove Pazare.
Stade tamo pazarit ljubovcu;
Cijeni je péstotin[1]) dukata.
Svak razgleda Jelu Bogdanovu,
Al je niko da kupuje ne će,
Ni da dade groša pestotina.
Bogdanu je Bog i sreća dala,
Da izadje beg Filipoviću;
Beg izadje niz Nove Pazare.
Kad vidio Jelu Bogdanovu,
Jes' mu Jele srcu omiljela;
Kupuje je beg Filipoviću.
Za nju dava pestotin dukata.
Još Bogdanu dobra[2]) darovao,
Neka pije niz Krajinu vina!

[1]) *pet stotina* [2]) *s dobre volje dao još i više.*

*

Primi Bogdan jaspre[1]) u mahramu,
Pa se jadan obzirati stade,
Gdje ostavi Jelu, ljubi svoju.
A kad vidje beg Filipoviću,
Uzme Jelu za ruku bijelu,
Odvede je u svoje duhćane.
A kad s njome u duhćane dodje,
U njega se Jele zagledala.
Govori joj beg Filipoviću:
„Što me gledaš, tanka Latinkinjo?
Ali si se štogod prepoznala,
Ali gledaš, da mene pogubiš?“
Govori mu Jele Bogdanova:
„Gospodine, beg Filipoviću!
Ja ne gledam pogubiti tebe,
Nego sam se zagledala u te;
Sve bih rekla, ne bih se zaklela,
Da sam brata takoga imala.“
Govori joj beg Filipoviću:
„Duše moja, tanka Latinkinjo!
Čigova si[2]) roda i plemena?
Od koje si zemlje i Krajine?“
Govori mu rodjena sestrica:
„A, čuj mene, dragi gospodare!
Kad me pitaš, da ti pravo kažem!
Ja sam rodom iz Karlovca grada,
Od bijele kule Vojinove,
Moj je babo Vojine Nikola.
Na vojšci mi babo poginuo;
Pogibe mi na vojšci carevoj.
Osta moja sirotica majka,
A uza nju devet braće moje,
Ja deseta, djevojka nejaka,
A su[3] devet mile braće moje.
Pa se moja braća razbjegoše,
Neki podju na vojsku carevu,
A neki mi podje trgovati,
A najmladji mali Nikolica
Otide nam od kule tanahne;

[1]) *novce* [2]) *čijega si* [3]) *s, sa.*

Nije imo devet godinica.
Za nj ne znamo smrti i života.
Neg smo čuli, što ljudi govore,
Da je negdje na Novom Pazaru,
Da se zove beg Filipoviću,
Od Pazara Novoga plemiću.“
  Kad to čuje beg Filipoviću,
Skoči beže na noge lagahne,
Svoju sestru grli i celiva:
„Ti to li si, Jele, moja sele?
Jesam li te mogo obljubiti
I nemilo Bogu sagr'ješiti,
Ol ti mene noćas pogubiti!
Čigova si vjenčana ljubovca?
Za koga te udomila majka?“
  Sve mu Jele po istini kaže,
Da je ljuba Ljutice Bogdana,
Da je skorom udomila majka.
Kad to čuje beg Filipoviću,
Brzo b'jelu knjigu nakitio,
Za Bogdanom knjigu opremio:
„Šuro moja, Ljutica Bogdane!
Da si brže na Nove Pazare!
I dovedi deset konja vran'jeh,
Da ti dadem spenze[1]) nebrojene,
I dadem ti moju sestru dragu,
Sestru moju, dragu ljubi tvoju!“
  Kad Bogdanu b'jela knjiga dodje,
Knjigu štije Ljutica Bogdane.
Kad vidio, što mu knjiga kaže,
Teškijem se čudom začudio,
Pa govori Ljutica Bogdane:
„Mili Bože, na svemu ti hvala,
I na ovom daru iznenada!“—
Pa se skače na noge lagahne,
Trče[2]) Bogdan niz kulu tanahnu
I otide konjim' u podrume,
Pa izvede devet konja vranih
I otide put Nova Pazara.

[1]) *blago* [2]) *trči.*

Kadar Nove na Pazare dodje,
Na duhćane beg Filipovića,
S njim se grli rukama bijelim,
I ljube se lišce u junačko,
I za svoje pitaju se zdravlje.
Beg mu dava vjenčanu ljubovcu,
I uza nju silnovito blago.
Podje Bogdan sa Nova Pazara,
I odvede Jelicu ljubovcu,
I odnese blago nebrojeno.
Zdravo Bogdan svome dvoru dodje,
I Turcima plati dugovanje,
I ostade gjengjil[1]) za života.

Baldo Melkov Glavić, str. 3123. *S otoka Šipana, od Anice Begin.*

30.

Sestra prepoznaje brata.

Zateče se tursko monče[2] mlado,
Porobit će Srijem do sabaha[3]),
Da će izves' tries' djevojaka
I pred njima kitnu Angjeliju.
Što je Ture pjano besjedilo,
Ono Ture tr'jezno učinilo,
Porobilo Srijem do sabaha,
Te izvelo tries' djevojaka,
I pred njima kitnu Angjeliju.
Kad su sjeli roblje dijeliti,
Svakom drûgu lijepa djevojka,
A Smailu kitna Angjelija.
Angjuši je Smail govorio:
„Imadeš li ikoga od roda?"
Odgovara kitna Angjelija:
„Imala sam brata i materu;
Oboje mi odvodili Turci."

---

[1]) *sretan* [2]) *momče* [3]) *do zore* (*zareče se, da će do zore porobiti Srijem*).

Pitalo je tursko monče mlado:
„Bi li po čem brata poznavala?“
Odgovara kitna Angjelija:
„Ja bi moga brata poznavala,
Kada sam ga luda[1]) dadijala,
Omakne se kuli niz skaline;
Na ramenu ranu načinio.
Znat će mi se bratu do vijeka.“
Progovara tursko monče mlado:
„Zavrati mi kevčeta-dolame[2]),
A zagrni rukav od košulje!“
Kad mu nadje ranu na ramenu,
Objesi se bratu o ramenu.
Brat je dade Gjerzelez Aliji.

Vice Palunko, br. 16. *Iz Popova polja u Hercegovini; od Jele Bukvić.*

31.

Srijemska banica.

Dvorbu dvori tursko momče mlado,
U Stambolu cara Sulejmana.
Dvorio ga dvanaest godina:
Nit izdvori pare ni dinara,
Pojde momče zavičaju svome.
Sažali se caru Sulejmanu,
Pa ga care dobro darovao:
Dade njemu Stojna Biograda,
Da on bude paša biogradski,
I dade mu trista pratioca,
Da ga prate Stojnu Biogradu.
Pa ga care dobro svjetovaše:
„Kada dojdeš Stojnom Biogradu,
Ne uzdiži porez ni arača;
Muška glava sto i deset para!
A na raju ne iznosi b'jedu!

[1]) *još sasvim mlada* [2]) *dolama širokih razrezanih rukava.*

Ak' uzdigneš porez i arača,
S rusom ću te rastaviti glavom."
Ode paša Stojnom Biogradu.
Paša bio tri godine dana;
Kad četvrta nastala godina,
On uzdiže porez i arača,
A na raju iznosio b'jedu.
On sastavlja do dvanest knezova,
Trinestoga od Srijema bana,
Pa dobavi vilena dželata,
Pa pos'ječe dvanaest knezova.
A za bana ustade gospoda,
Bane dade, digod što imade:
Svoju b'jelu kulu do temelja,
I na kuli s uhata siniju,
Po kojoj su dragi kamenovi,
Pri kojoj se vidi večerati,
I po noći kao u popodne.
Dade bane duge podvornice[1]),
A na njima kmeti posadjeni
S volovima i sa sjemenima.
Dade bane stûpe valjarice,
Što bacaju na godinu dana
Po hiljadu mehkije' dukata.
Dade bane stotinu volova
I stotinu krava jalovica,
Što junica i što jalovica.
Dade bane hiljadu ovaca,
Ne bi l' bane glavu otkupio;
Osta dužan hiljadu dukata.
Sutra petak, eto turski svetak.
Ovako mu paša govorio:
„Donesi mi hiljadu dukata,
Podne bude, tebe ne bijaše,
Ne donesi hiljade dukata,
S tvojom ću te rastaviti glavom!"
Ode bane do Srijema svoga,
Da on traži hiljadu dukata.
Al je dao, di je što imao,

[1]) *livade pod dvorom.*

Sam' ostalo hače četvrtače.
Kad je bio do Srijema svoga,
Na pogled ga ugledala majka:
I pred njeg majka išetala,
I stara mu govorila majka:
„Bogu fala i današnjem danu,
Kad j' ostala na ramenu glava,
Jer je meni bilo dodijalo
Dolazeći krvavi haberi,
Da si, sine, izgubio glavu!"
Onda bane njojzi govorio:
„Zaludu sam dolazio, majko!
Kad sam dao sve, što sam imao,
Osto dužan hiljadu dukata;
Ništa nemam, nego staru majku,
I još svoju mladu banovicu.
Sramota je, moja stara majko,
Sramota je, od Boga grihota,
Sramota je majku prodavati!"
Onda veli mlada banovica:
„Ja ću ići u šikli-odaju,
Pa s' obući štogod bolje mogu,
Pa me uzmi za bijelu ruku,
Pa me vodi u novu čaršiju,
Pa me podaj bijelu telalu,
Nek me telal po čaršiji viče:
„„Na prodaju mlada banovica!""
Ne će li se kogod nalaziti,
Da ti uzmeš hiljadu dukata,
Da t' ostane na ramenu glava."
Al to banu vrlo milo[1]) bilo.
Nama' ode mlada banovica,
Pa s' obuče štogod bolje more,
Pa je uze za bijelu ruku,
Odvede je u novu čaršiju,
Pa je dade bijelu telalu.
Vazdan telal po čaršiji viče:
„Na prodaju mlada banovica!
Išće bane hiljadu dukata!"

---

[1]) *bilo mu žao, smililo mu se.*

Podne bilo, nema mušterije,
A kad bilo danu iza podne,
Al eto ti careve delije,
I on jaše hata četvrtaka,
Pa govori careva delija:
„Bog t' ubio, bijeli telale!
Što ti vazdan po čaršiji vičeš?"
Govorio bijeli telale:
„A Boga mi, careva delijo,
Na prodaju banovica mlada,
Išće bane hiljadu dukata."
Pa natjera careva delija,
Pa natjera hata četvrtaka,
Pa ugleda mladu banovicu.
A kad vidi, što je i kako je,
Zarovio ruke u džepove,
Pa mu dade hiljadu dukata,
Pa odvede banovicu mladu,
Odvede je uz novu čaršiju.
Ugleda ga paša biogradski,
Da je ono careva delija,
Pa ga dobro paša dočekao;
Spremio mu gospodsku večeru,
Pa večera careva delija,
Ama ne će mlada banovica,
Veće roni suze niz obraze.
Pitala je careva delija:
„Što ti roniš suze niz obraze?
Zar ti žališ od Srijema bana,
I njegove prebijele kule
I njegove iz ramena ruke?"
Govorila mlada banovica:
„A Boga mi, careva delijo!
Ja ne žalim od Srijema bana,
Ni njegove prebijele kule,
Ni njegove iz ramena ruke,
Već ja žalim hrza i obraza[1])."
Onda veli careva delija:
„Kad ti žališ hrza i obraza,

[1]) *poštena glasa.*

Čijega si roda i plemena?“
Odgovara mlada banovica:
„A Boga mi, careva delijo,
Kad me pitaš, pravo da ti kažem:
Iz Banjora Banović Damjana,
Bratičnjina Banović Ivana.
Imala sam brata jedinoga,
Pa dojdoše careve delije,
Da pokupe djecu u vojnike.
U amidže Banović Ivana,
U amidže do sedam sinova,
Pa mu žao djecu rastaviti;
Dade moga brata jedinoga,
Odvedoše careve delije.“
A kad tako mlada govorila,
Onda veli careva delija:
„Bi l' ti mogla brata poznavati?“ —
— „„Ja bih lako brata poznavala;
Ujede ga debeli gjogate
Za mišnicu, za desnicu ruku.““
A, da vidiš careve delije!
On zagrnu uz ruke rukave,
Al ga uj'o debeli gjogate
Za mišnicu, za desnicu ruku.
I tude se mladi poznavali
Kô što i jest bratac i sestrica.
Poručuje careva delija,
Poručuje od Srijema banu:
„Hodi, vodi mladu banovicu!“
Dohodi mu od Srijema bane;
Dodade mu careva delija,
Dodade mu mladu banovicu.
Odvede je ka Srijemu svome.

D. Popović, br. 6. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

32.

Vladimir i Kosara.

Procmili' je sužanj Vladimire
U tamnici krája[1]) bugarskoga;
Cmili teško i nevolja mu je.
Začula ga Kosara divojka,
Lipa ćerca kraja bugarskoga.
Ona mu je besidila mlada:
„Što ti mi je, moj sužnji nevojni?
Što niz obraz grozne suze roniš?
Oli ti je stanje dodijalo
U tamnici lošoj kući mojoj?"
Odgovara sužanj Vladimire:
„Duše moja, Kosara divojka!
Stanje mi je dodijalo teško
U tamnici lošoj kući tvojoj.
Jur je ovo devet godinica,
Nisam vidi' mile majke moje,
Ja se nisam junak oženio;
Od tega mi ni na pamet nije,
Nego sam se majke uželio
I mojega dvora bijeloga.
Moli babu tvoga velikoga,
Da me pusti do dvora mojega,
A na viru opet ću mu doći."
Besidi mu Kosara divojka:
„Spovidi se, moj sužnji nevojni!
Tiho zboriš, ponizno govoriš,
Rek bi da si roda gosposkoga?"
Govori joj sužanj Vladimire:
„Ma ja nisam roda gosposkoga,
Neg sam sinac kraja slovinskoga,
A sužanj sam starca babe tvoga
Samojila, da ga bor ubije!
Na božju me viru privario,
U tamnicu mene postavio."

[1]) *kralja.*

Kad to čula Kosara divojka,
Mili Bože, ža' ti joj je bilo!
I šeta se babi u kamari,
I njemu je tiho besidila:
„O moj babo, velo dobro moje!
Svi ti sužnji u tamnici cmile,
Ma najveće sužanj Vladimire.
Pusti mi ga, babo dobro moje,
Za mojega draga zaručnika!“ —
— „„Vele luda Kosara divojka!
Ti vazimaj ključe od tamnice,
I pusti mi sužnja do jednoga
Ma ne sužnja moga Vladimira!““ —
— „O tako ti, babo dobro moje!
Ja ti ne ću od krajestva ništa,
Neg mi pusti sužnja Vladimira
Za mojega draga virenika!“
Više mu se s manjim ne mogaše,
Jer se babi vije o grjavce[1]),
On joj dade ključe od tamnice,
Da pušćiva sužnja Vladimira,
A za njeje draga virenika.
Ona pojde tamnici na vrata,
U tamnicu nogom udarila:
„Ustani se, sužanj Vladimire,
I otari grozne suze tvoje,
Jer te draga zaručnica zove!“
Muči sužanj, kako da ne čuje.
Opet mu je mlada govorila:
„Ustani se, moj sužnji nevojni,
I izajdi tamnici na vrata,
Jer te zove Kosara divojka,
Lipa ćerca kraja bugarskoga.“
Kad izajde tamnici na vrata,
Hitila ga za bijele ruke,
I vodi ga u kamare svoje.
Mili Bože, velika ti hvala!
Tri barbira ona nahodila;
Jedan brije, a drugi ga striže,

[1]) *gr'oce.*

A treći mu nojte[1]) obrižuje.
Žuta mu je do pojasa brada,
Žuti su mu brci do za uho,
Kraj mu dava ćercu jedinicu
Za njegovu dragu zaručnicu.
I dava mu pô krajestva svoga,
Pa ga šaje[2] dvoru bijelomu,
Da pozdravi milu majku svoju.

Baldo Glavić, str. 3698.

Kazivala Jàka Korunić, udovica od 45 godina iz Smokvice na Korčuli, a naučila još u djetinjstvu od neke stare Tomašinke.

33.

Tamnovanje bana Zrinjanina.

Tamnio je bane Zrinjanine
U tamnici bega od Novoga;
Tamnio je devet godin' dana.
Kad deveta na zahodu bila,
Piše bane listak knjige bile,
Pa je šalje svojoj staroj majci:
„Oj starice, mila moja majko!
Pošalji mi srebrenu tamburu
I terzijan od suhoga zlata,
Da se s njome junak razgovaram,
Jer je meni tavna dodijala.“
Kad je majka knjigu razumila,
Mislila se ostarila majka:
„Otkle meni srebrena tambura
I terzijan od suhoga zlata?“
Potribom se svojom pohrvala,
Sve prodala, što je god imala;
Uzela mu srebrenu tamburu
I terzijan od suhoga zlata,
Pa ih šalje banu u tamnicu,

[1]) *nokte* [2]) *šalje.*

Kad je bane tambur dohvatio,
Da je komu stati, pa slušati,
Kako bane u tambur udara!
Sitno kuca, tanko zapopiva,
U pismi je govorio bane:
„Oj starice, mila moja majko!
Da me budeš oženila mlada,
Da se s mojom dragom razgovaram!“
Slušala ga Arapka divojka:
„Bora tebi, bane Zrinjanine!
Pomol' de mi lišce na pendžere,
Da se tvoga ja nagledam lišca!“
Pomoli se bane Zrinjanine,
Gleda njega Arapka divojka.
Dokle ga je okom sagledala,
Odmah joj je srcu omilio,
Pa govori Arapka divojka:
„Bora tebi, bane Zrinjanine!
Bi l' ti mene pokrstio za se?
Izbavit ću tebe iz tamnice.“
Govori joj bane Zrinjanine:
„Izvadi me, Arapka divojko!
Izvadi me iz tavnice tavne,
Ja ću tebe pokrstiti za se.“
Kad to čuje Arapka divojka,
Jedva čeka Arapka divojka,
Da joj tavna uhvati se noćca.
Kad se tavna noćca uhvatila,
Ona krade od tavnice ključe,
Pa otvara od tavnice vrata,
Pa dozivlje Arapka divojka:
„Tko je ovde bane Zrinjanine,
Tko je ovde, neka na dvor idje!“
Tu izadje bane Zrinjanine.
Namaknula Arapka divojka,
Namaknula tri berbera mlada,
Jedan berber smidu bradu brije,
Drugi berber vrâni perčin češlja,
Treći berber nokte obrizuje.
Pa odleti Arapka divojka,

Ona leti u podrume donje,
Pa osedla dva dobra konjica,
Sebi ždrala, a banu gavrana.
Meće sedla od suhoga zlata,
A dvi uzde od sunčanog traka,
Dvoje prsi sjajnoga miseca,
Pa uzlazi na čardake gornje,
Grabi blaga štogod više more.
Posidoše dobrih dvoje konjâ,
Odjezdiše priko polja ravna,
Kano zvizde priko neba sjajna.
Kad su bili blizu vode hladne,
Tute mi se sneveseli bane;
Pitala ga Arapka divojka:
„Što si tako neveseo, bane?
Ali si se junak oženio?
Ali ti ja za u volju nisam?
Ako si se junak oženio,
Vinčaj mene za brata mladjega;
Ako nemaš ti brata mladjega,
Vinčaj mene za sinovca svoga;
Ako nemaš toga nijednoga,
Vinčaj mene za komšiju svoga!“
Govori joj bane Zrinjanine:
„Bora tebi, lijepa djevojko!
Ja se junak oženio nisam,
A ti meni jesi za u volju.
Već amo je blizu voda hladna,
Na njojzi su turske skeledžije.
Turski skelu zapitat ne umim,
Pa će oni nas-ga uhvatiti,
Uhvatiti, pa nas uapsiti;
Bit će gore, neg je prije bilo.“
Govori mu Arapka divojka:
„Muč', ne boj se, bane Zrinjanine!
Kad budemo blizu vode hladne,
Ja ću tebi zavezati usta,
Pa ću reći, da te bole zubi.“
Kad su bili blizu vode hladne,
Ona vadi šudar iza pasa,

Ona banu zavezuje usta,
Pa dozivlje turske skeledžije:
„Bora vama, turske skeledžije!
Namaknite vi tu skelu amo,
Da privezem babu, oca svoga,
Brže bolje da mu tražim lika,
Jer su mi ga zabolili zubi.“
  Namakoše, pa ih privezoše.
Kad su bili nakraj vode hladne,
Al se hvati lijepa divojka,
Al se hvati u džepove svoje,
Pa izvadi dva dukata žuta,
Pa darova turske skeledžije:
„Skeledžije, napijte se vina!
Čekajte me, dok s' odovud vratim,
Bolje ću vas tada darovati.“

Mihovio Pavlinović, II., br. 1485. *Knin.*

34.

Ban Zrinjanin i Begzada djevojka.

Cvijelio Zrinjanine bane
U tamnici novskog Mustaj-bega,
Cvijelio devet godin' dana,
Cvileć kune bega gospodina:
„Bog t' ubio, beže gospodine!
Sve ti jesi sužnje otpustio
Za velike zemlje i gradove,
A nekoga na vjeru junačku,
A nekoga za gotovo blago;
Mene ne ćeš za gotove novce.“
Al govori beže gospodine:
„Gospodine, Zrinjanine bane!
Tebe, bane, ni pustiti ne ću.
Prvi petak, turski svetak, dodje,
Živa ću te na kolac nabiti,

Pa te hoću po vojsci voditi.“
  Hudne bane razumio glase,
Pa je bane tiho besjedio:
„Gospodine, novski Mustaj-beže!
Dajder meni divit i artije,
I lagano pero od pisanja,
Da ja pišem listak knjigu bilu,
Da je šaljem Zrinju na Krajinu,
A na ruke staroj svojoj majci,
Da se mene već nikad ne nada;
Da mi šalje mrtvačko od'jelo,
Što sam za smrt skoro pokrojio.“
  To je beže jedva dočekao:
Banu dade divit i artije,
I lagano pero od pisanja.
Bane piše listak knjigu bilu,
Pa je šalje Zrinju na Krajinu,
Ne šalje je svojoj staroj majci,
Da se njemu već nikad ne nada,
Već on piše svojoj staroj majci:
„O starice, moja mila majko!
Šalj-de meni srebrnu tamburu,
U kojoj je daska sačmalija,
U dasci su dva kamena draga,
Svaki stoji dva bijela grada!“
  Kada bane knjigu opremio,
Knjiga ode od ruke do ruke,
Dok ne dodje Zrinju na Krajini,
A na ruke ostareloj majci.
Knjigu štije ostarela majka,
Knjigu štije, a suze prol'jeva.
Kada vidje, što joj knjiga kaže,
Onu štije, drugu rukom piše,
Pa je šalje u tamnicu banu,
S njome šalje srebrnu tamburu.
Kad tambura banu dolazila,
Lulu pije Zrinjanine bane,
Lulu pije, u tamburu bije,
Uz tamburu lipo popijeva:
„O tamburo, o dangubo moja!

O starice, mila majko moja!
Ja ti ne bih ni žalio, majko,
Što ću svoju izgubiti glavu.
Al me nisi oženila mlada,
Da t' ostane u dvorima ljuba,
Jali ljuba, jali unuk koji.
Ljuba bi ti od posluge bila,
Unuk bi te do smrti hranio.
Kom će ostat zemlje i gradovi?
Kom će ostat gotovina novci?
Kom će ostat moja banovina?“
Mislio je bane Zrinjanine,
Da ga nitko tamo nije slušo,
Al slušala Begzada djevojka,
Lipa sele novskog Mustaj-bega;
Slušala ga na srčali-pendžer
I kroz njega glavu pomolila.
Na djevojci ništa od od'jela,
Na nogama ćuze-jemerlije,
A na njojzi sačmali-košulja,
Više zlata, neg bijela platna.
Na djevojci do sedam gendara,
Dva gendara crljena merdžana,
Dva gendara crna konofita,
Dva gendara bijela bisera,
Sedmi gendar od žutih dukata,
Koji kuca po krilu djevojci.
Tri su retka žutijeh dukata,
U svakom je po stotina ravna.
Dvi očice do dvi trnjinice,
Obrvice morske pijavice,
Trepavice paunovo perje,
Pokrivaju dva gjula obraza.
Usta su joj kutija šećera,
Kad divani, ka' da golub guče,
Kad se smije, ka' da sunce grije.
Kad je bane pjesmu ispjevao,
Govorila Begzada djevojka:
„Je l' ti vira, Zrinjanine bane,
Da se, bane, oženio nisi?“

Al govori bane Zrinjanine:
„Dušo moja, Begzada djevojko!
Evo tebi vire od meneka,
Tvrdje vire neg studena stina:
Junak jesam, a oženjen nisam.“
Govori mu Begzada djevojka:
„Dušo moja, Zrinjanine bane!
Što se tebi čini od meneka?
Bi l' ti uzo mene za sebeka,
A za svoju zaručnicu ljubu?“
Al govori Zrinjanine bane:
„Ne budali, Begzada djevojko!
Kako bih te uzo za sebeka,
Kad sam evo u tavnici crnoj,
U tavnici mila braca tvoga?
Prvi petak, turski svetak, dodje,
Tvoj će bratac mene pogubiti,
Živa će me na kolac nabiti,
Pak me hoće po vojsci voditi.“
Odgovara Begzada djevojka:
„Ne boj mi se, bane Zrinjanine!
Moli boga, Zrinjanine bane,
Da ti ova tavna noćca prodje,
Noćca prodje, bili danak dodje,
Da dobavim od tavnice ključe.
Tavnice ću tebe izbaviti,
Opraviti Zrinju na Krajinu,
A na ruke staroj tvojoj majci.“
Boga moli bane Zrinjanine,
Da mu ova tavna noćca prodje,
Noćca prodje, bili danak dodje.
Danak prodje, tavna noćca dodje.
Kada biše noći po ponoći,
Dobavila Begzada djevojka,
Dobavila od tavnice ključe,
Došeta se banu pred tavnicu,
I dovede tri berbera mlada,
Pa otvori od tavnice vrata.
Uze bana za bijelu ruku,
Pa ga vodi gradu pred tavnicu.

Na nj namače tri berbera mlada;
Jedan brije, drugi obrezuje,
Treći njemu rusu kosu šiša.
Kada oni bana urediše,
Po njemu se grdne rane znadu,
Kud su njega šare zmije klale,
Same klale, a same l'ječile.
Bana vodi Begzada djevojka,
Bana vodi u gornju odaju,
U odaju mila braca svoga,
Braca svoga novskog Mustaj-bega.
Na nj oblači bratovsko od'jelo:
Oblači mu sačmali-košulju,
Više zlata, neg bijela platna;
I oblači velembir-čakšire,
Na čakšire kovče-džamajlije,
A na kovče u tvrdo talire,
Na talire srebrne sindžire,
Na sindžire žućane dukate;
I oblači bratovu ječermu,
Na ječermi osamnaest putaca,
S svake strane po devet putaca,
Svako puce svoju c'jenu kaže,
Jere ono po dvi oke važe.
Koje puce pod gr'ocem stoji,
Ono puce svoju c'jenu kaže,
Jere ono do tri oke važe,
To je puce na burmu skovano.
Kad junaci rujno vino piju,
Pa se njima čaša ne prigodi,
Odaviju puce ispod vrata,
Pa na njega rujno vino piju;
Kad s' napiju, opet ga priviju.
Na glavi mu klobuk, kapa turska,
Za kapom je devet čelenaka,
Deseta se na čekrk okreće,
Pa udara u zlatne čelenke,
Džamrkaju za kapom čelenke,
Kano, pobro, dvi mlade djevojke,
Kada podju na bunar po vodu,

Pa se boje dvi mlade djevojke,
Da ih ne bi bezi opazili,
Opazili, pa ih obljubili.
Pak uzima stambuliju-pošu,
Koju nose janičari Turci,
Kada idu na Džumaj na vodu,
Ma na Džumaj, na vodu svetinju;
Stoji poša šest stotina groša.
Umotane zlaćene čelenke,
Da čelenke ne bi pokisnule.
Pripasuje vukadina-pasa,
Za pas meće dva para pušaka,
Dvi danice, a dva dževerdana,
I medju njih palu okovanu,
I do pale noža jatagana.
Pripasuje srebrne svilaje,
U svilaje šezdeset fišaka.
Pa obuva svilene čarape,
Na čarape kajišli-opanke;
Pa uzimlje divan-kabanicu,
Koja krije konja i konjika,
Sva je suvim zlatom iskovana.
Kad djevojka bana uredila,
Ona ide u podrume donje,
Pa izbire konje ponajbolje,
Sebi ticu, banu lastavicu.
Bane muči, ništa ne govori,
Al govori Begzada djevojka:
„Dušo moja, Zrinjanine bane!
Što ti mučiš, sa mnom ne divaniš?
Al ja tebi za u volju nisam,
Al ti imaš na domu kadunu?“
Al govori bane Zrinjanine:
„Dušo moja, Begzada djevojko!
Ti si meni za u volju mlada,
A ja nemam na domu kadune.
Već ja mislim, Begzada djevojko;
Kako ćemo iz Novog izaći,
Iz Novoga, grada bijeloga,
Jer su njemu vrata zatvorena,

Na vratih je Mumine dizdaru
Sa svojijeh šezdeset stražana;
Poznat će me Mumine dizdaru."
Al govori Begzada djevojka:
„Ne budali, bane Zrinjanine!
Lako ćemo iz Novog izaći,
Iz Novoga, grada bijeloga.
Kad dodjemo Novome na vrata,
Glavu motaj divan-kabanicom,
Koja krije konja i konjika,
A udaraj konja lastavicu,
Udaraj ga nogom i ostrugom,
Pa hoćemo iz Novog izaći."
Kad dodjoše Novome na vrata,
Al zavika Begzada djevojka:
„Čuj, na noge, Mumine dizdaru!
Devet bĕga zaboljelo zubâ,
Ni konja se držati ne more,
Otkuda li s vami divaniti?
Beže ide k Sani vodi ladnoj,
Na Sani se zametnula kavga."
Al se čudi Mumine dizdare,
On se čudi, a pitat ne smije:
Kamo begu još više delijâ,
Nego sama Begzada djevojka?
Kad izlaze oni iz Novoga,
Iz Novoga, grada bijeloga,
Oni jezde preko polja ravna,
Ka' dvi zv'jezde preko neba sjajna.
Bane muči, ništa ne divani,
Al govori Begzada djevojka:
„Dušo moja, Zrinjanine bane!
Što ti mučiš, sa mnom ne divaniš?
Al ja tebi za u volju nisam,
Al ti imaš na domu kadunu?"
Odgovara bane Zrinjanine:
„Dušo moja, Begzada djevojko!
Ti si meni za u volju mlada,
A ja nemam na domu kadune.
Pred nami je Sana voda ladna,

Kleta Sana, na njoj broda nema;
Na Sani je buljubuša Uso,
Mene Uso podobro poznade,
Jer je sa mnom u tamnici bio,
U tamnici mila braca tvoga,
U njoj bio tri godine dana;
Poznat će me buljubuša Uso.“
Govori mu Begzada djevojka:
„Muč', ne boj se, Zrinjanine bane!
Lako ćemo Sanu preploviti.
Kad dodjemo Sani vodi ladnoj,
Dat ću tebi šarenu maramu,
Glavu motaj šarenom maramom,
A zagrći divan-kabanicom,
Koja krije konja i konjika,
A udaraj konja lastavicu,
Udaraj ga nogom i ostrugom,
Neka konjic zemlju izbacuje,
Preko sebe pjenu prebacuje;
Onda ćemo Sanu preploviti.“
  Kad dodjoše Sani vodi ladnoj,
Banu dade šarenu maramu;
Glavu mota šarenom maramom,
A zagrće divan-kabanicom,
Koja krije konja i konjika,
Pa udara konja lastavicu,
Udara ga nogom i ostrugom,
Ispod sebe zemlju izbacuje,
Preko sebe pjenu prebacuje.
A kad skeli dodjoše na Sani,
Al zavika Begzada djevojka:
„Čuj, na noge, buljubaša Uso!
Devet bega zaboljelo zubâ;
Ne more se ni konja držati,
Otkuda li s vami divaniti?
Beže jezdi u zemlju Ungarsku.“
Al se čudi buljubaša Uso,
On se čudi, al pitat ne smije:
Kamo begu još više delijâ,
Nego sama Begzada djevojka?

Al uzimlje Begzada djevojka,
Uzimlje mi tatarku-kandžiju,
Pa udara buljubašu Usu;
Kud ga kuca, njemu koža puca,
Koža puca, crna krvca štrca.
Ona Usu, a Uso stražare.
Brod namače Uso sa stražari,
Brod namače na 'nu vodu Sanu.
Taman oni Sanu preploviše,
Mili Bože, čuda velikoga,
Od ovoga časa nesretnoga!
Zapucaše na Novom topovi,
Na Novome gradu bijelome,
Da odvede Zrinjanine bane,
Da odvede glavitu djevojku,
Lipu selu novskog Mustaj-bega;
Da odnese divno odijelo,
I odvede konje ponajbolje.
Na to bane ništa ne hajaše,
Veće jezde preko polja ravna
Ka' dvi zv'jezde preko neba sjajna.
Bane muči, ništa ne govori,
Al govori Begzada djevojka:
„Dušo moja, Zrinjanine bane!
Što ti mučiš, sa mnom ne divaniš?
Al ja tebi za u volju nisam,
Al ti imaš na domu kadunu?"
  Odgovara bane Zrinjanine:
„Dušo moja, Begzada djevojko!
Ja sam tebi svoju viru dao,
Jer je meni za nevolju bilo;
Ja imadem na domu kadunu,
I ja imam dva sina nejaka."
  Kad to čula Begzada djevojka,
Mili Bože, čuda velikoga
Od ovoga časa nesretnoga!
Čuj, zakuka Begzada djevojka,
Čuj, zakuka kano kukavica,
A prevrće kano lastavica.
Nju mi tješi Zrinjanine bane:

„Muč' ne cvili, lijepa djevojko!
Ne vodim te, da t' u najam dadem,
Već te vodim, da te ja udadem:
Ja imadem bana netijaka,
I viši je i ljepši od mene,
Svega ima više on od mene."
U ta doba dvoru bijelome
Izlaziše dva banova sina.
Božju pomoć njima nazivao,
Nazivao Zrinjanine bane:
„Božja pomoć, dva sinčića mlada!
Je li stara na odžaku majka?"
Govoriše dva banova sina:
„Oj Boga ti, iz tamnice babo!
Tvoja j' stara na odžaku majka,
Al je naša svijet prom'jenila,
Juče jesmo sahranili majku?"
Kad u dvore bane ulazio,
Ljubi majka Zrinjanina bana:
„O, ti bane, oči obadvije,
S kojim' majka ide po svijetu,
Po svijetu i po žarku suncu!"
Govori joj Zrinjanine bane:
„Ne ljubi me, mila moja majko,
Veće ljubi svoju novu snahu,
Koja j' tavne mene izbavila,
I ovdje me dovodila, majko!"
Mili Bože, na svemu ti hvala!
Piše knjigu novski Mustaj-beže
Iz Novoga, iz grada b'jeloga,
Pa je šalje Zrinju na Krajinu,
A na ruke banu Zrinjaninu.
U knjizi je njega pozdravio,
I banu je 'vako govorio:
„Gospodine Zrinjanine bane!
Šalj-der meni dobre konje moje,
I šalji mi divno odijelo,
I šalji mi sestricu jedinu!
Ako meni ti poslati ne ćeš,
Tebe hoću pohoditi bana."

To ne sluša Zrinjanine bane.
Kad osvanu nediljica sveta,
Ban odvodi Begzadu djevojku,
Odvodi je Oledarki crkvi,
I svojim je krstom pokrstio,
Od nje sebi gospu namistio.
Bila Begza, sad lijepa Kate.
Velik porod s njome izrodio,
Tri djevojke, a četiri sina.
Nigda j' nije prekorio bane,
Da je bila Turkinja djevojka.
Ona uze divit i artije,
I lagano pero od pisanja,
Pake piše listak-knjigu bilu
Bratu svome novskom Mustaj-begu.
U njojzi je njega pozdravila
I ovako bratu govorila:
„O moj brate, novski Mustaj-beže!
Da ti znadeš, o moj brate dragi,
Kako j' lipo Zrinju na Krajini
Isusovu viru virovati
I svojim se krstom pokrstiti,
Ti bi, brate, Novi ostavio,
Pa bi iša' Zrinju na Krajinu!“

Luka Marjanović, knj. II. br. 30. *Iz Željave u Gornjoj Krajini od Petra Madžara.*

35.

Guslarka obljubila lijepu Mandu.

Koliko je ovdale do mora:
Sedamdeset i sedam gradova,
U svakom sam ljubio djevojku;
Nij' ostala mlâda ni djevojka,
Koje nije Ivo obljubio,
Samo nije lipe Mandaline,
Bog će dati i nju ću obljubit!“

Al govori lipa Mandalina:
„Ako Bog da, obljubit me ne ćeš.“
Ivo misli mîsli svakojake,
Sve je misli na jednu smislio,
Kako bi ju junak prevario,
Pa on pravi gusle javorove,
I on hrani kose djevojačke,
Pa on ide od dvora do dvora.
Kad je došo u Mandine dvore,
Al govori lipe Mande majka:
„Bora tebi, gutkinjice mlada!
Ili prosiš hljeba bijeloga,
Ili išćeš vina rumenoga?“ —
— „„Bora tebi, lipe Mande majko!
Ja ne prosim hljeba bijeloga,
Niti išćem vina rumenoga,
Već ja išćem konak konavati.““
Al govori lipe Mande majka:
„Il ćeš sa mnom na meke dušeke,
Ili s Mandom na gornje čardake?“
— „„Ne ću s tobom na meke dušeke,
Već ću s Mandom na gornje čardake.““ —
Kad je bilo noći o ponoći,
U ponoći u najgore doba,
Stade lupa pisanih sanduka,
Stade zveka staklenih pendžera.
Cikni, vikni lipa Mandalina:
„Bog t' ubio, moja mila majko!
Nije ovo gutkinjica mlada,
Već je ovo Senjanine Ivo;
Obljubi mi moje bilo lice.“

Mato Zdjelarević, I., br. 48. *Iz Odvoraca. Kazivala baba Mara Grgurević.*

36.

Prošnja bana Jelačića.

Kad se ženi Jelačiću bane,
On dozivlje Jelicu sestricu:
„O Jelice, rodjena sestrice!
Jesi l' bila kod Kovčićâ[1]) dvora?
Jes' vidila Kovčićevo Zlato?
Je li zlatno, koliko ga kažu,
Odiveno, koliko ga hvale?“
Odgovara sestrica Jelica:
„Ja sam bila kod Kovčićâ dvora,
I vidila Kovčićevo Zlato.
Jeste zlatno, koliko ga kažu,
Odiveno, koliko ga hvale:
Na njemu su gaće rakamane.
U njezinu tanku povišnjaku
Do stotina zlatnih tetrejika,
Pola zlatnih pola pozlaćenih.“
Pa je bratac seki govorio:
„O Jelice, rodjena sestrice,
Kako bih je junak privario?“
Odgovara sestrica Jelica:
„O moj brate, Jelačiću bane!
Lako ćeš je junak privariti.
Ti otidji u goru zelenu,
Pa usici gusle javorove,
I gudalo drvo šimširovo,
Ti obuci žensko odijelo!
Uzmi baku ti za vodju svoga,
Pa ti hajde od grada do grada!
Moli Boga i svetu Nedilju,
Da t' uhvati ona noćca tavna
Kod Kovčićâ grada bijeloga!“

---

[1]) *Kovčići ili Kopčići glasovito su muslimansko pleme u Rami i Duvnu, pa se vrlo često spominje u narodnim pjesmama. Ovu pjesmu o Jelačiću banu donosimo, da se vidi, kako narod imena suvremenih svojih junaka stavlja u pjesme najstarijega tipa.*

Čini bane, što mu seka kaže:
Boga moli, pa ga domolio;
Kod Kovčićâ dvora omrknuo,
Pa dozivlje pred Kovčićâ dvorom:
„Dobra srića, Kovčićeva majko!
Bi li mogla ovdi prinoćiti?“
Odgovara Kovčićeva majka:
„Bora tebi, slipice divojko,
Dosta ih je ovdi prinoćilo,
Prinoćilo znanih i neznanih,
Kamo l' ne će slipica divojka?“
Kad su bila doba od večere,
Dadoše joj samoj večerati.
Ban zakuka kano kukavica,
A privrnu kano lastavica:
„Evo ima devet godinica,
Da sam mlada oke pogubila,
Nikad sama večerala nisam,
Doliš ovih Kovčićevih dvora!
Jeda Bog da, te se razorili!“
Kad to čuje Zlatuljina majka:
„Oj Zlatuljo, moja kćeri draga!
Aj' večeraj s slipicom divojkom!“
Tu je Zlato majku poslušalo.
Kad su bila doba od liganja,
Slipici su samoj dali ligat.
Ban zakuka kano kukavica,
A privrnu kano lastavica:
„Evo ima devet godinica,
Da sam mlada oke pogubila,
Nikad nisam sama prinoćila,
Doliš ovih Kovčićevih dvora.
Jeda Bog da ognjevi izgorili!“
Kad to čuje Zlatuljina majka:
„Oj Zlatuljo, moja kćeri draga!
Uzimlji je za bijelu ruku,
Pa je vodi u ložnicu gornju,
Pa je ligaj, kćeri, pokraj sebe!“
Tu je Zlato majku poslušalo,
Pa je vodi u ložnicu gornju,

Pa je liga ona pokraj sebe.
Kad su bila doba o ponoći,
Hvatila se slipica divojka,
Hvatila se Zlatu u nidarca.
Al govori Zlatulja divojka:
„Hajd' otole, slipico divojko!
Nisu za te odgojene dojke,
Neg za onog Jelačića bana!"
Pitala je slipica divojka:
„Da ti bora, Zlatuljo divojko,
Po čemu bi bana poznavala?" —
— „„Po čemu bih bana poznavala?
Na ruci mu od zlata prstenje,
U prstenu Jelačiću bane.""
  Mahnu bane rukom i rukavom,
Sine prsten kano žarko sunce,
I u njemu Jelačiću bane.
Ljubi bane do zorice Zlato,
Pa je svome odlazio dvoru,
Pa je bane svate sakupio.
  Kad svanulo i sunce granulo,
Govorila Zlatuljina majka:
„Oj Zlatuljo, moja kćeri draga!
Što ne budiš mladjahnu slipicu?
Neka idje od grada do grada,
Ne bi li se mlada potpomogla!"
  Zlatulja je majci besidila:
„Oj starice, moja mila majko!
Nije ovo slipica divojka,
Već je ovo Jelačiću bane:
Neg ti spremaj, stara majko moja,
Neg ti spremaj, što u Zlate nema!"

Mih. Pavlinović, II., br. 1508. *Grahovo*

37.

Ivo varalica.

Lipa ti je u matere Mânde!
Kad obuče žutu svilu na se,
I zavije nad obrve vlase,
Mamila bi po nebu oblake,
Kamo l' ne bi po zemlji junake.
To je čuo Karlovića Ive,
Starici je majci besidio:
„O starice, mila majko moja!
Lipa ti je u matere Mande:
Kad obuče žutu svilu na se,
I zavije nad obrve vlase,
Mamila bi po nebu oblake,
Kamo l' ne bi po zemlji junake.
Da mi njoj se naljubiti lica,
Prigori' bi' pol mojega blaga!“
Kad Ivana razumila majka,
Ivanu je sinu govorila:
„Luda glavo, nemoj tratit blago!
Tvoja će te naučiti majka,
Kako ćeš je privariti lako.
Samo primaj svȉta materina:
Stoj u kuli tri litnja miseca,
Pleti kose kano i divojka,
Nosi ruho svitlo divojačko;
U majke ti dosta ruha ima.
Ja ću reći, drago dite moje,
Da si meni na vojsku išao.
Kad se svrši tri litnja miseca,
Ja ću cvilit, drago dite moje,
Da ti jesi meni poginuo,
Da je meni bila knjiga došla.
Dat' je hoću, drago dite moje,
Da je štije malo i veliko,
Da na vojski jesi poginuo.“

Kad je Ive majku razumio,
Odma prima svìta materina:
Stoji u kuli tri litnja miseca,
Plete kose kano i divojka,
Nosi svitlo ruho divojačko.
Kad se svrše tri litnja miseca,
Teško cvili majka Ivanova,
Da na vojski poginu joj Ive,
On s' obuče kano i divojka,
I vazima vidro okovano,
Pa on šeta Mandi mimo dvora.
Ne zove je po imenu „Mande,“
Već je zove: „Drugarice moja!
Hajmo, drûgo, na vodu za goru!“ —
Druga druzi svojoj odgovara:
„Ne ću bome, drugarice moja;
Na vodi je Karlovića Ive,
On bi moje obljubio lice.
Ive mi se tvrdom vjerom kleo.“
Al je drúga Mandi govorila:
„Ne boj ga se, drugarice moja!
Sinoć mu je majci knjiga došla,
Da na vojski poginu' je Ive;
Štije knjigu malo i veliko.“
Kad je Mande drugu razumila,
Al je Mande druzi govorila:
„Počekaj me, drugarice moja,
Dok pripletem žute kose moje,
Dok zavijem vlase nad obrve,
I obučem žutu svilu na se.“
Čekala je pred bijelim dvorom,
Dokle se je napravila Mande.
I vazimlje vidro okovano,
I otidju na vodu za goru.
Kad dodjoše srid gore zelene,
Kitu cvića Mande nahodila,
Lipo ga je ubirala Mande,
Na žarko ga bacivala sunce,
Pa je Mande cviću govorila:
„Vehni tote, dobro cviće moje,

Tako vehlo tilo Ivanovo,
Ka' i moje od njegova straha!"
  To govoreć na vodu su došle.
Kad su došle na vodu za goru,
Kitu ruže Mande nahodila,
Opet je je Mande ubirala,
Pa je baca na vodicu hladnu,
Pa je Mande ruži govorila:
„Toni tote, ružice rumena!
Tak' tonulo tilo Ivanovo
I starice Ivanove majke,
Ka' i moje od njihova straha!"
  Ali njoj je Ive govorio:
„Ajme, Mande, drugarice moja!
Da izadje Karlovića Ive,
Sad što bismo obe učinile?"
Al je Mande druzi govorila:
„Da bi doša' Karlovića Ive,
U vodu bi hladnu s' utopila,
Ma mu lice ljubit dala ne bi."
  A kad je je Ive razumio,
Za bilu je ruku uhvatio:
„S njim govoriš, Mande dušo moja!"
Kad Ivana razumila Mande,
Ivanu se otimat počela,
Da će Mande u vodu se bacit,
Al joj Ive na vodu ne dade:
U njeg snaga kano u junaka,
Već je vodi pod jelu zelenu,
Ljubi Mandi lica bijeloga,
Ljubi lice litnji dan do podne.
Žarko došlo na podne je sunce,
Ne će Mande dvoru bijelomu,
Nego kida ruke pod prstenom,
Kida Mande pod vratom jerdane:
„Bacit ću se u vodicu hladnu,
Ne ću više doći mojoj majci,
Karat će me mila majka moja."
  Ali joj je govorio Ive:
„Hajde, Mande, dvoru bijelomu,

Čekaj mene do nedilje dana,
Dokle moju ja sakupim svaću.
Ako tebe bude karat majka,
Ti joj reci, draga dušo moja,
Da se tvoje rasušilo vidro,
Da s' čekala, dok se zatopilo."
  Povisoko sunce odskočilo,
Kada ga je razumila Mande.
U vidru je vode uzimala,
Pa otidje dvoru bijelomu.
Do srid gore doprati je Ivan,
Da se Mande na vodu ne vrati.
  Kad su došli srid gore zelene,
Al je Ive Mandi besidio:
„Hodi zbogom, draga dušo moja!
Kada bude u nedilju rano,
Čekaj mene svaćom na dvorove!"
  Time Mande bilom dvoru podje.
Kad je došla dvoru materinu,
Ali joj je govorila majka:
„Bog te ubi', Mande kćeri moja!
Što s' dosada na vodi činila?"
Al je Mande majci govorila:
„Prodji me se, mila majko moja!
Moje se je rasušilo vidro,
Čekala sam, dok se zatopilo,
Povisoko sunce odskočilo."
  Kad je Mandu majka razumila,
Muči stara, ništa ne govori.
Kad je bilo u nedilju rano,
Rano rani lipa Mandalina,
Bilim perjem dvore naresila,
I urani lipe Mande majka.
Kroz goru je svaću ugledala,
Pa je Mandi kćeri govorila:
„Mandalino, drago dite moje!
Čija j' svaća kroz goru zelenu,
Čija svaća, gdi im je divojka?"
  Al je Mande majci govorila:
„Ne budali, mila majko moja!

*

Moja svaća, ja sam im divojka,
Mladoženja Karlovića Ive!“
  Kad je Mandu majka razumila,
Al je Mandi kćeri govorila:
„Bog te ubi', Mande kćeri moja!
Zašto, nîmo drago dite moje,
Što nis' tvojoj povidila majci?“

Mato Ostojić, I., br. 71. *Iz Povlja od Ane Zlatar.*

38.

Cetinjka djevojka.

Pije vino kita Cetinjana,
Na Cetini na vodici hladnoj;
Služi jim ga Cetinjka divojka.
Svakom mlada čašu nalivala,
I svak joj se u nidarce maše.
Al besidi Cetinjka divojka:
„Sebi ruke, braća Cetinjani!
Ako svima mogu biti sluga,
Al ne mogu svima virna ljuba,
Već jednomu najmlajem junaku,
Po imenu Ivi Grloviću,
Oli njemu, ol onom junaku,
Kî je kadar vodu priplivati.“
  Kad to reče Cetinjka divojka,
Svi junaci mukom umukoše,
I u zemlju oči oboriše,
Ali ne hti Ive dite mlado,
Već se skače na noge lagane,
Pa se baca u Cetinu vodu.
Kad je doša' u po vode ladne,
On 'no viče iza svega glasa:
„U pomoć mi, braćo Cetinjani!“
  Svi junaci mukom zamuknuli,
Crne oči k zemljî oborili,

Ali ne će Cetinjka divojka,
Već zavraća krila do kolina,
I rukave do bilih lakata.
Kad ju vidi Ive Grloviću,
On 'no viče iza svega glasa:
„Nije triba, Cetinjka divojko!
Već ja kušam braću Cetinjane:
Kad bi meni do potribe bilo,
Bi li meni u pomoći bili.“

Jakov Čuka, br. 27.

Sa Debelog Otoka; kazivala čobanica Matija Šešelja

39.

Jankova bolest.

Janko svojoj besidio majci:
„Ženi mene, mila moja majko,
Ženi mene Ružicom divojkom!“
Ali Janku odgovora majka:
„Da ti bora, drago dite moje!
Ne će Ruža; dala bi je majka,“
Al je Janko majci besidio:
„Poslušaj me, mila moja majko!
Steri meni mekane dušeke,
A pod glavom ne meći mi ništa!
Pokrivaj me šarenim jordanom,
Pak poruši bile dvore tvoje,
Pak zaupi iza svega glasa:
„„Ajmeh majci, preminu mi Janko.““
To će čuti Ružica divojka;
Ružica je srca milostiva,
Ona hoće mene pohoditi.“
Svoga Janka poslušala majka;
Sterala mu mekane dušeke,
Vrlo kratke i vrlo uzahne,
A pod glavu ne meće mu ništa.
Pokriva ga šarenim jordanom,
Pak poruši bile dvore svoje,

Pak zaupi iza svega glasa:
„Ajmeh majci, preminu mi Janko!“
  To je čula Ružica divojka,
Pak Ružica majci besidila:
„Pusti mene, mila majko moja,
Da oplačem prvu sriću moju!
Pusti mene do Jankova dvora!“
  Ružici je besidila majka:
„Ne hod' tamo, drago dite moje,
Jer je Janko mlada haramzada,
Strah je mene, privarit će tebe.“
  Ali Ruža za to i ne haje,
Već uzimlje devet divojaka;
Svaka ima klobuk od dukata,
Mlada Ruža od devet dukata,
Pak odoše do Jankova dvora.
Svaka kleči, gdigod koja može,
Mlada Ruža na pragu od vrata.
A veli joj Jankulova majka:
„Uliz' u dvor, draga neve moja,
Nestečena koli i stečena;
Mrtav Janko ustati se ne će.“
  A veli joj Ružica divojka:
„Bora tebi, Jankulova majko!
I ti cviliš, ama suzâ nemaš.“
Ali joj je stara besidila:
„Muči, Ruže, mukom zamuknula!
Otkad cvilim i suze prolivam,
Već bi vrutak-vrilo prisušilo,
Kamo ne bi jadne suze moje!“
  Kada ju je Ruža razumila,
U bile je dvore ušetala,
Pak mu diže sa lica mahramu.
Na to se je Janko nasmijao.
Kad to vidi Ružica divojka,
Skoknu mlada da će pobignuti,
Za njom trknu u košulji Janko;
Za bilu je ruku uhvatio,
Pak je vodi u bijele dvore,
A divojke natrag otpravio.

Kad je čula Ružičina majka,
Tad napisa listak knjige bile,
Ter je šalje Jankulovoj majci:
„Kône moja, Jankulova majko!
Tamo mi je utva poletila,
I u tvoje dvore uletila;
Pošlji mi je, draga kône moja!“
Ali kone koni odgovara:
„Istina je, draga kone moja,
Da je tvoja utva doletila,
I u moje dvore uletila.
Moj ti ju je soko uhvatio;
Tvrdo drži, pustiti je ne će.“

Miroslav Alačević, II., br. 83. *Iz Makarskog Primorja.*

40.

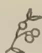
Čuvari Lazareva blaga.

Mili Bože, na svemu ti hvala!
Kad je Lazar prevozio blago,
Sedam dana na sedam kôčija,
Vozi blago preko polja ravna,
Preko polja, preko Ungarije.
Vozi blago u goru Markovu,
Kod svetoga Davidova drvca.
A tu kliče ptica lastavica:
„Ostav' blago, čestiti Lazare!
Sva se sila na Kosovo zbila!
Sve Kosovo pritisnuli Turci.“
Ne će Lazar da ostavlja blago,
Neg na nj meće teško obilježje:
Od olova dvanaest vukova,
I dva lava od ljùca kamena,
I dva konja čista od kos'tera;
Na konjicih srebrne junake,
U ruke jim buzdovane perje,

Na ramena sive sokolove.
Onda ide na Kosovo bojno
Bojak biti, blago zadobiti.
Traže Turci Lazarevo blago,
Tražili ga sedam godinica.
Kad su oni nalazili blago,
Zavijaše vuci od olova,
Zavrištaše konji od kos'tera,
Zavikaše srebrni junaci,
Zakliktaše sivi sokolovi.
Kako klikću i krilima trepću,
Kako trepću, tako i pol'jeću,
Polijeću gori kroz ogranke.
Prevari se vjera nekrštena,
Prepade se, pa se natrag vrati;
Kad se vrati, već se ne povrati.

Mih. Pavlinović, II., br. 1501. *Iz Bukovice u Dalmaciji.*

41.

Carsko roblje.

Kad su Turci roblje zarobili,
Mladu Janju od sedam godina,
Mijovila u svili povita;
Kad se Janji dodijalo bilo,
Još govori prelijepa Janja:
„Boga vami, janjičari Turci!
Uzmidete Milu, brata moga,
Pa pones'te do gornjih čardaka,
Pa ga dajte kralju i kraljici!
U mene su prenejake ruke,
Mile hoće obje otkinuti!
To su Turci za Boga primili,
Pa uzeše Milu prenejaka,
Pa ga daju kralju i kraljici.
Tako resli devet godinica;

Kad deseta na zahodu bila,
Dodje bratac miloj seji svojoj.
Ali seka rusu kosu češlja,
Kosu češlja, grozne suze lije,
Pitao je bratac Mijovile:
„Što je tebi, draga sele moja,
Da ti tako grozne suze liješ?“
Odgovara prelijepa Janja:
„Prodji me se, moj mio brajane!
Od kralja sam čula i kraljice,
Da ćemo se brzo rastanuti,
Da će mene vjenčat za Uroša,
A tebe će prodati na more.“
L'jepo seja brata svjetovala:
„Aj, moj Mile, moj brate rodjeni!
Kada sutra b'jeli danak svane,
Danak svane i sunašce grane,
Ti mi goni konje na čajere[1]),
Sele će ti ručak donositi
Kad ugledaš milu seju svoju,
Ti mi sedlaj konja i sokola,
Sestri pticu, sebi lastavicu!
Ići ćemo potražiti majku,
I našega stara roditelja.“
  Kad u jutro ogranulo sunce,
Seka mu je ručak donosila.
Daleko je bratac ugledao,
Pa mi sedla konja i sokola;
Seli pticu, sebi lastavicu,
Pa odoše kroz goru zelenu.
Devet dana išli kroz goricu,
Nit su jeli, nit su vode pili!
Travica je njima hrana bila,
A rosica hladjana vodica.
Izašli su iz gore zelene,
Ugledali trista žetelica,
Dobru su im pomoć nazivali:
„Dobra pomoć, trista žetelica!“
— „„Bog daj dobro, neznana delijo!““

[1]) *na livade.*

Još govori momče Mijovile:
„Imate li da nam štogod date?
Veće ima do devet danaka,
Nit ijemo, nit vode pijemo.“
Dadoše im hljeba bijeloga,
I pečena mesa ovnovskoga,
A da gucnu: vina crvenoga.
Kad s' najeli i napili vina,
Govorio momče Mijovile:
„Ustander se, draga sele moja!
Dohvati mi moju tamburicu,
Da ja junak ovdje potamburam!“
Al govori trista žetelica:
„Oj bora ti, neznana delijo!
Nemoj junak ovdje tamburati,
Jer ćeš ludo izgubiti glavu.
Otkad ovdje roblje zarobljeno,
Mlada Janja od sedam godina,
I Mijovil u svili povijen;
Nisu ovdje zvona zazvonila,
Nisu ovdje bubnji zabubnjali,
Nit svirale tanke zasvirale.“
Otolen se oni podigoše,
I k carevu dvoru otidoše.
Nalazili ostarjelu majku,
Pa govori momče Mijovile:
„Bog daj dobro, carice gospojo!“
Muči ona, ništa ne govori,
Al govori momče Mijovile:
„Daj ti nami hljeba bijeloga
I pečena mesa ovnovskoga!“
Dade njima hljeba bijeloga
I pečena mesa ovnovskoga.
Kad se oni ponajeli mesa,
Tad govori momče Mijovile:
„Oj bora ti, draga sele moja,
Ustander se na noge lagane!
Dohvati mi moje tamburice,
Da ja ovdje junak potamburam!“
Al govori kraljica gospoja:

„Hod' otolen, neznana delijo!
Ako čuje care gospodine,
Rusu će ti on odsjeći glavu.
Otkada je roblje zarobljeno,
Mlada Janja od sedam godina,
I Mijovil u svili povijen;
Nisu ovdje zvona zazvonila,
Nisu ovdje bubnji zabubnjali,
Nit svirale tanke zasvirale."
Al govori momče Mijovile:
„Muči, muči, moja stara majko!
Evo ja sam tvoj sin Mijovile,
Evo ovo moja seka Janja."
Kad je njega razumjela majka,
Ljubi sina medju oči crne.
Prvi caru muštuluče dodje;
Dade njemu[1]) pô blaga svojega.
Drugi caru muštuluče dodje,
Dade njemu pô kraljevstva svoga.
Tada bilo, sad se spominjalo,
Koga nije, da kruha ne ije!

Ivan Stipac, br. 6. *Iz Smiljana u Hrvatskoj.*

42.

Nahod Abdullah.

Kad je Drina Foču zanijela
I bijele Avdagine dvore,
I u dvorim' béšu od merdžama[2]),
I u béši nejak Abdullaha.
Uranio gjemidžija[3]) Meho,
Pa uzimlje turski abdest[4]) na se,
Da on klanja sabaha namaza[5]).

[1]) *t. j. prvom glasniku, koji je donio glas* [2]) *kolijevku, bešiku od koralja* [3]) *ladjar* [4]) *pranje prije molitve* [5]) *jutarnju molitvu*

Nešto mu se dalo pogledati,
Pa pogleda preko vode hladne.
Kad ugleda bešu od merdžama
Pokrivenu jorganom behara[1]),
On se hvati vesla šimširova,
U šajku se uvozio ladju,
Pa on stiže bešu od merdžama;
Nasuho je bešu iznosio.
Kad u beši malko[2]) čedo spava,
Malko čedo, ali muška glava.
Pod glavom mu vezene havlije[3]),
U havlijam' knjige hamajlije[4]).
Jami[5]) bešu gjemidžija Meho,
Pa je nosi b'jelu dvoru svome,
Pa je daje svojoj majci dragoj:
„Na ti, majko, bešu od merdžama,
I u beši nahod-d'jete malo!
Nemaš, majko, već mene jednoga,
Hrani njega kô i mene sina!
Pìtâj njega medom i šećerom!"
To je majka jedva dočekala,
Ona goji prenejako čedo;
Pìta njega medom i šećerom,
Iz čaršije[6]) bijelim simitom[7]).
L'jepo su mu ime izd'jevali,
L'jepo ime „Nahod-d'jete malo."
Kad Nahodu sedam godin' bilo,
Nahoda su i u mejtef[8]) dali.
Kad Nahodu devet godin' bilo,
Pušća hodža djecu iz mejtefa.
Kraj mejtefa čimen-mejdan[9]) bješe,
Tu sjedjaše gjemidžija Meho,
A do njega Fočanin Avdaga.
Njima veli gjemidžija Meho:
„A, Boga vam, djeco mejtefari!

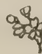
[1]) pokrivačem (jorganom) od cvijeća; sa cvjetovima izatkanim po jorganu [2]) maleno [3]) veliki bijeli rubac (havli-mahrama), kojim se zavješaju djevojke, kad se udaju [4]) zapis [5]) uzme [6]) tržište, pazar, pijaca [7]) hljeb od najsitnijega pšeničnog brašna [8]) mala škola, gdje se muslimanska djeca uče Bogu moliti i čitati [9]) igralište.

Skočite se skoka iz ćusteka[1]),
Da vidimo, tko će preskočiti."
  Skakaše se djeca mejtefari,
Svima im je Nahod preskočio.
Opet veli gjemidžija Meho:
„Bacajte se kamena s ramena,
Da ja vidim, ko će prebaciti!"
Bacaše se kamena s ramena,
Svima im je Nahod prebacio.
Kad to vidje gjemidžija Meho,
Poljubi ga medju oči crne,
I dade mu žutu madžariju[2]):
„Hej aferim, Nahod-d'jete malo!"
A veli mu Fočanin Avdaga:
„O, Boga ti, gjemidžija Meho!
Što ga zoveš Nahod-d'jete malo?"
A veli mu gjemidžija Meho:
„A Boga mi, Fočanin Avdaga!
Kad je Drina Foču zanijela,
Ja u jutro bijah podranio,
Da uzimljem turski abdest na se,
I da klanjam sabaha-namaza.
Nešto mi se dalo pogledati,
Pa pogledah preko vode hladne:
Voda nosi bešu od merdžama,
Pokrivenu jorganom behara.
Ja prihvatih veslo šimširovo,
U šajku se uvozio ladju,
Pa uhvatih bešu od merdžama;
Nasuho je jesam iznosio.
Kad podigoh jorgan od behara,
Al u beši malko d'jete spava.
Odnesoh ga b'jelu dvoru svome,
Pa ga dadoh svojoj miloj majci.
Tada sam mu ime nad'jevao:
„Na ti, majko, Nahod-d'jete malo!
Nemaš sina već mene jedina,
Pitaj njega medom i šećerom,

[1]) *püto ili bukagije konjske, kojima se vatreni konji sapinju*
[2]) *madžarski dukat.*

Iz čaršije bijelim simitom!
Pitali ga medom i šećerom,
Dok sam sebi brata podgojio,
Stog ga zovem „Nahod-d'jete malo.“
Al zaplaka Fočanin Avdaga,
Pregrli ga objema rukama,
Poljubi ga medju oči crne:
„Blago meni, evo meni sina!
Hajde, brate, gjemidžija Meho,
Da idemo mome b'jelu dvoru!
Ja ću tebi dvore načiniti
Krajem sebe, ljepše neg u sebe,
I dat ću ti jedinicu kćercu.“
To je reko, nije mu poreko;
Odvede ga b'jelu dvoru svome.
Polu mu je blaga poklonio,
B'jele mu je dvore načinio,
Pokraj sebe ljepše neg u sebe,
I još mu je kćercu poklonio.

Hasan Fehmi Namatak, br. 7. *Iz Mostara.*

43.

Turkinjica oslobadja brata.

Sinoć pade paša krajem Save,
Krajem Save, krajem vode hladne.
Jutros paši došli na potugu[1]).
Da je tkogod, ne bi ni žalio,
Nego majka Kopčić Gjafer-bega:
Da je majku pred dvor istjerao,
A amidži[2]) bradu počupao;
Da on pije vino i rakiju,
Da ne klanja pet vakat-namaza[3]),
I ne posti šehri-ramazana[4]);

---

[1]) *da mu se potuže* [2]) *stricu* [3]) *pet muslimanskih dnevnih molitava* [4]) *posni mjesec prije velikoga bajrama*

Da on ljubi sve redom djevojke,
I pred njima pašinu sestricu.
Spremi paša dva hitra kavaza[1]):
„Doved'te mi Kopčić Gjafer-bega!“
Odletješe dva hitra kavaza
Do bijela Gjafer-bega dvora.
Beg Gjafer-beg abdest[2]) uzimaše,
Sestrica mu mahramu držaše.
Kad ugleda dva hitra kavaza,
Baci bratu mahramu na rame,
Sävî skute, uteče u dvore.
Priletješe dva hitra kavaza,
Gjafer-begu da savežu ruke.
Ne dade im savezati ruke,
Već govori beže Gjafer-beže:
„Nikom ništa učinio n'jesam,
Nevezan ću paši odlaziti.“
Abdest uze i spušta rukave,
Pa on podje niz mermer-avliju.
Al ga zovnu seka sa pendžera:
„Vrat' se amo, beže Gjafer-beže,
Da ti reknem nekolike r'ječi!“
On se natrag seki povratio.
Njemu veli plemenita seka:
„A, moj brate, Kopčić Gjafer-beže!
Jutros te je opanjkala[3]) majka,
Opanjkala paši Sejidiji,
Da si majku pred dvor istjerao,
A amidži bradu iščupao,
I da piješ vino i rakiju,
A ne klanjaš pet vakat-namaza,
I ne postiš šehri-ramazana;
Da ti ljubiš sve redom djevojke,
I pred njima pašinu sestricu.
Otvor' oči, što ćeš govoriti!“
Ode beže paši pod čadore.
Paši dodje, turski selam dade[4]),
A paša mu selam prihvatio:

[1]) *najbliži pašini momci kao panduri* [2]) *umivanje prije molitve* [3]) *ocrnila, oklevetala* [4]) *pozdravi ga na turski način.*

„Je li ovo Kopčić Gjafer-beže,
Štono mu je sokak-pljaca[1]) t'jesna?
Što je majku pred dvor istjerao,
A amidži bradu počupao;
Štono pije vino i rakiju,
Što ne klanja pet vakat-namaza;
I ne posti šehri-ramazana;
Što on ljubi sve redom djevojke,
I pred njima pašinu sestricu?“
Al besjedi beže Gjafer-beže:
„E, ovo je Kopčić Gjafer-beže,
Štono mu je sokak-pljaca t'jesna,
Što sam majku na dvor istjerao,
I amidži bradu počupao.
Hoće mi se da udaje majka
Za amidžu, za bábina brata,
Pa mi moje sakrivaju blago.
Ako pijem vino i rakiju,
To je moja i starina pila.
Ak' ne klanjam pet vakat-namaza,
I ne postim šehri-ramazana,
Ne ćeš za me činiti dževapa[2]).
Ako ljubim sve redom djevojke,
I pred njima pašinu sestricu;
Kad ja, pašo, iz džamije dodjem,
Po četiri na dušeku nadjem,
A pred njima pašinu sestricu.
I ti bi se, pašo, prevario,
Koji si se triput oženio;
I ti bi im lice obljubio.“
Mignu paša okom na ćehaju[3]),
A ćehaja okom na dželate[4]),
A dželati jedan na drugoga.
Povedoše Kopčić Gjafer-bega,
Da mu rusu osijeku glavu.
Gjafer-begu dobra sreća bješe,
Jer na njemu zlatan fermen[5]) bješe.

---

[1]) *tal. piazza; t. j. njegovoj obijesti pretijesne su i ulice* [2]) *ne ćeš ti za ove grijehe odgovarati, nego ja* [3]) *na svog prvog doglavnika* [4]) *krvnike* [5]) *prsluk bez rukava.*

Žao bješe dvama dželatima,
Da ga crna ne poštrapa krvca[1]):
Sjedoše mu snimat odijelo.
Al od zlata ševak[2]) os'jevaše
Po bijelu Gjafer-bega dvoru.
I tu njemu dobra sreća bješe,
Jer mu seka uz pendžer sjedaše;
Odmah se je jadu dosjetila,
Pa pogleda niz rosne livade.
A kad vidje brata i dželata,
Ne umjede kuli niz skaline,
Nego skoči kuli sa pendžera;
Trkom trče paši pod čadore.
Dok je paši došla pod čadore,
Odmah paši poče govoriti:
„Što je, pašo, crn ti obraz bio!
Zar ćeš brata meni pogubiti?
A tako mi dina i imana[3]),
Kako jesam sad do tebe došla,
Bosonoga bez žutih papuča,
Gologlava, a neprekrivena,
'vako hoću i do cara doći,
I kod cara tebe opanjkati.
Kod cara su tri daidže[4]) moje;
Jedan cara svlači i oblači,
Drugi caru stoji na divanu,
I zameće túre na fermanu[5]);
Treći vama pašaluke daje,
I tebi je ud'jelio, pašo,
On će tebi glavu odasjeći."
  Pa se natrag dvoru povratila.
Pripade se paša Sejidija,
Pa izadje pred b'jela čadora,
I dozovnu dva hitra dželata:
„Povratite bega Gjafer-bega!
Nemojte mu posijeći glavu!"
  Povratiše bega Gjafer-bega,
Dovedoše paši pred čadore.

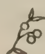
---

[1]) *da taj fermen ne bi krvca poštrapala* [2]) *sijevak* [3]) *tako mi vjere zakona* [4]) *ujaka* [5]) *udara pečate na carskim zapovijedima.*

Njemu veli paša Sejidija:
„O, čuješ li, Kopčić Gjafer-beže!
Da mi hoćeš pokloniti seku,
Ja bih tebi poklonio glavu.
Kakva ti je mudra i razumna,
Umjela bi caru dževap dati,
Umjela bi Bosnom okrećati.“
A veli mu Kopčić Gjafer-beže:
„A Boga mi, paša Sejidija!
Ne mogu ti ništa kazivati,
Dok upitam moju seku dragu.
Ja sam Bogu jemin[1]) učinio,
Da je ne ću dati ni za koga,
Dat je ne ću, za kog seka ne će.“
Ode beže svom bijelu dvoru.
Seki kaza, što je i kako je.
Ne šće[2]) njemu ništa besjediti,
Nego uze divit i kalema[3]),
I artije knjige bez jazije[4]),
Pa napisa knjigu šarovitu,
Pa je dade sluzi Husejinu:
„Nosi knjigu paši Sejidiji!“
Ode Huso i knjigu odnese.
Kad je paša knjigu prifatio,
Knjigu uči paša Sejidija,
Knjigu uči, glavom podmahuje.
A što mu je ona otpisala:
„O, čuješ li, paša murtaline[5]),
Što me prosiš, kad ti poći ne ću?
Kako bih ti vjerna ljuba bila,
Kad me htjede s bratom rastaviti!
A, tako mi dina i imana,
Da ja imam devet robinjica,
Ja ti ne bih ni devete dala,
A kamo li vjerna ljuba bila!“

Hasan Fehmi Namatak, br. 6. *Iz Mostara.*

[1]) *zakletva* [2]) *ne htjede* [3]) *mastilo i trska, kojom se na istoku piše kao u nas perom* [4]) *neispisanog papira* [5]) *izdajniče.*

44.

Njemakinja Mara.

ad se ženi Pletikosa Pavle,
I uzima njemakinju Maru;
Prosio ju i isprosio ju.
Lipo j' Maru svjetovala majka:
„Njemuj, Maro, godinicu dana!“
Mudra bila Marica djevojka;
Njemovala tri godine dana.
U n'jemosti tri sina imala.
Al govori Pletikosa Pavle:
„Jal' govori, njemakinjo Maro!
Jal' govori, ja govorit ne ću!
Ako sa mnom govoriti ne ćeš,
Ja ću prosit govorljivu Janju,
Koja znade s carem govoriti
U pô noći kao u pô dana!“
Na to Mara haje i ne haje,
Sam' se Pavlu do zemljice klanja,
Priko čeda u zemljicu gleda.
Ništ ne čeka Pletikosa Pavle,
Već on kupi kićene svatove,
Pa on ide govorljivoj Janji.
Prosio ju i isprosio ju;
Ide s njome bijelome dvoru.
Ništ ne čeka njemakinja Mara,
Ona ide na gornje čardake;
Svilu svlači, a zlato oblači.
Čeka svate na Prolog-planini.
Al govori govorljiva Janja:
„Boraj tebi, Pletikosa Pavle!
Što se zasja na Prolog-planini?
Il je sunce, ili mjesečina?
Il se zlato na tepsiji suši?“
Al govori Pletikosa Pavle,
„Ovor jesi, govorljiva Janjo!
Nit je sunce, nit je mjesečina,

Nit se zlato na tepsiji suši,
Već je ono njemakinja Mara."
Idu svati dvoru bijelome.
Kad su svati na kapiju došli,
Sjajnim lučem njemakinja Mara,
Sjajnim lučem na kapiju svitli.
Spade iskra od sjajnoga luča,
Spade iskra na Pavlovo krilo.
Al govori govorljiva Janja:
„Ma, jes' čula, njemakinjo Maro!
Ako s' nima, valjda nisi slipa?
Zäpâli mi na Pavlu košulju."
Na to Mara haje i ne haje.
Kad je bilo s večer o večeri,
Kad mladići u ložnicu idu,
Al govori govorljiva Janja:
„Ovor jesi, njemakinjo Maro!
Gdje ćeš spati, gdje li večerati?"
Progovara njemakinja Mara:
„Kujo, kučko, govorljiva Janjo!
Večerat ću svekrom i svekrvom,
A spavati s dva sina nejaka."
Al se skoči Pletikosa Pavle:
„Mili Bože, na svemu ti hvala,
Kad mi moja progovori Mara!
Boraj tebi, govorljiva Janjo!
Ti ostani u mojemu dvoru;
Dok u jutro bijel dan osvane,
Dok osvane i sunce ograne,
Izvest ću te do pol polja ravna,
Od pol polja idi kući sama!"
Ljuto kune govorljiva Janja:
„Bog ubio svaku onu drúgu,
Koja ljubi tudja ljubljenika,
A ne čeka svoga sudjenika!"

Mato Zdjelarević, II., br. 73. *Iz Sibinja kraj Broda od bake Reze Topalović.*

45.

Poginulo jedno za drugijem.

Zaljube se junak i djevojka;
Jedno mi je Perinović Ivo,
A drugo je plemenita Mare.
Ljubav nose sedam godinica;
Jedno drugom tvrdu vjeru dava,
Da se ne će oni ostaviti,
Ne će Ivo drugom oženiti,
Da bi prije oči izgubio,
Nego l'jepu Maru ostavio.
Njemu Mare tvrdu vjeru dade:
„Vjera ova, Ivo moj sokole!
Tvrda vjera kô studena st'jena,
Da ja ne ću poći za drugoga!"
To je malo vr'jeme postojalo,
Obaznala strina djevojčina,
Njihovu je ljubav omrazila.
Ne da Mari iz dvora izaći.
Izišlo je pô godine dana,
Jedno drugo okom ne vidjelo,
A kamo li, da su govorili.
A kad vidi Perinović Ivo,
To se njemu mirovat ne dade,
Nego uzme srebrne svirale,
Pa otide na vode studene,
Pa se šeta oko vode hladne,
I udara srebrnu sviralu.
Čula ga je plemenita Mare,
Živu srcu odoljet ne može,
Uze kondir u ruke bijele,
I otide na vodu studenu.
Kadar dodje na vodu studenu,
Božiju mu pomoć nazivala:
„Bog na pomoć, Perinović Ivo!

Što s' na vodu tako uranio,
Svirit, Ivo, na vodu studenu?
Ali mataš na vodu djevojke,
Da ti kolo oko vòdê vȍdê?"
  Muči Ivo, ništa ne govori.
A kad vidi plemenita Mare,
U kondira vode zahvatila,
Pa pol'jeva Perinović Iva.
Govori joj Perinović Ivo:
„Hod' otole, plemenita Mare,
Što me hladnom vodom polijevaš?
Oči moje ne gledaju na te,
Srce moje i ne haje za te.
Mene moja zaručila majka
Za djevojku, da joj nema para;
Od tebe je i veća i ljepša."
  Kad to čula plemenita Mare,
Plane Mare ka' i vatra živa,
Pa je Mare Ivu govorila:
„Neka, Ivo, to je meni milo!
A mene su braća obećala
Preko mora za sina duždeva.
Ako meni vjerovati ne ćeš,
U nedjelju, prvu koja dodje,
Ti urani na istok od sunca,
Pa izidji na brdo visoko,
Gdje se jesmo prvom sastanuli,
Pa pogledaj niz more duždevo,
Pa ćeš vidjet duždeve gjemije,
Kako jedre uza more sinje,
I u njima duždević Mihajlo!"
  Kad to čuje Perinović Ivo,
On zaviče tanko glasovito;
Zvati stade plemenitu Maru,
Koja odmah dvoru pobjegnula:
„Vrat' se amo, plemenita Mare!
Ono sam se s tobom tamašio[1]).
Ali ne znaš, što smo govorili[2])?"

---

[1]) *šalio* [2]) *da smo jedno drugom tvrdu vjeru dali.*

Al se Mare ne će da obrne,
Neg pobježe dvoru bijelome.
Dan po danak evo i nedjelje.
Kadar vide Perinović Ivo,
Prije b'jele zore podranio,
Pa izadje na brdo visoko,
Gdje se s Marom prvo sastanuo.
Istom žarko ogranulo sunce,
Ivo gleda niz more duždevo,
A ugleda duždeve gjemije,
Gdje mi jedre uz to more sinje.
U gjemijam' kićeni svatovi,
Medju njima duždević Mihajlo.
Kad to vidje Perinović Ivo,
Jadan ti se u srdašcu nadje.
Jedva Ivo b'jelu dvoru dodje,
Kune majku, što ga je rodila.
U to doba pristale gjemije,
Iz gjemijâ izidu svatovi,
Medju njima duždević Mihajlo.
U Marine dvore ušetaše,
Marina ih braća dočekaše,
Dobro gòstê kićene svatove.
Svakoga su darovali l'jepo,
Svakom dadu, što je za kojega,
A Mihajla bolje darovali,
Njemu dadu blago i sestricu.
Upute se na lake gjemije.
Kad su bili blizu vode hladne,
To se Ivo oko vode šeta;
U ruci mu srebrna svirala.
Kad vidio plemenitu Maru,
Iz tanahna grla pokliknuo:
„Kud ćeš poći, plemenita Mare?
A komu si mene ostavila?
Ne bilo ti ćara ni šićara!
Kada pošla u Mletke bijele,
I tamo ti jadna sreća bila!“
Za to Mare haje i ne haje:
Ukrca se u gjemiju malu,

I otide put Mletaka grada.
Od vode se malo odmakoše,
Nit se čuje srebrna svirala,
Nit se Ivo oko vode šeta.
Od jada je na zemlju padnuo,
U ruci mu srebrna svirala.
Obrće se plemenita Mare:
To t' ne vidi oko vode Iva
Niti čuje srebrnu sviralu.
Plemenita domisli se Mare,
Da ne bude na travu padnuo.
Molit stala duždević Mihajla:
„Gospodare, duždević Mihajlo!
Povrati se na vodu studenu:
U gjemiju kada sam skočila,
Ispade mi igla od biljura,
Ostade mi pokraj vode hladne,
Kada dodjem u Mletke bijele,
Rugat će se mletačke gospodje,
Da ja nemam iglu od biljura.“
Kad to čuje duždević Mihajlo,
Koliko mu Mare mila bila,
Bio bi joj oči poklonio,
Gdje l' se ne bi na vodu vratio!
Pa uzvrne na vodu gjemiju.
Mare skoči iz gjemije male,
Ma ne traži iglu od biljura,
Nego ište Perinović Iva.
To ga vidi na travi zelenoj,
U ruci mu srebrna svirala;
Ter ga diže sa zemljice crne.
Misli Mare, da je u životu,
Ali jadan u životu nije.
Kad vidjela, da je preminuo,
U mrtvo ga lice celivala,
I s njime se mrtvim razgovara:
„Jadan Ivo, oba oka moja!
Što ti n'jesi sa mnom govorio,
Kad smo vodi na studenoj bili?
Ja bi Mare bila zabavila,

Ostavila duždević Mihajla,
A tebe se bila uhvatila;
Ne bih tebe nikad ostavila.“
Drži Ivu na rukama glavu,
Više njega grozne suze l'jeva,
Dok u srcu odoljet ne može:
Mare jadna pokraj Iva pade.
Obrće se duždević Mihajlo,
Kad će Mare doći na gjemiju,
A kad vidje, da Mare ne ima,
Tadar skoči iz gjemije male,
I otide na vodu studenu.
Kad vidio jedno do drugoga,
Podiže ih od zemljice crne.
Kad vidio, da su preminuli,
Jadan ti se u srdašcu nadje!
Pa dozivlje kićene svatove:
„O svatovi, mila braćo moja!
Još ovoga čuda ne vidio,
Što mi se je danas prigodilo!
Prokleti joj roditelji bili,
Što od draga drago razd'jelili!“
Tu na vodi groblje iskopao,
Ukopao oboje zajedno,
I otide u gjemiju svoju,
I zajedri niz more duždevo.

Baldo Melkov Glavić, str. 4187.

Kazivala Anica Begin iz Luke na Šipanu, a naučila je od Frane Fortunić-Kožine s istoga otoka.

46.

Ahmed-begov povratak.

unce zadje, a mjesec izadje,
Ahmed-begu sitna knjiga dodje.
Knjigu uči beže Ahmed-beže,
Knjigu uči, glavom podmahuje.
Viš' njeg ljuba podviš[1]) ruke staše,
Ahmed-begu tiho besjedjaše:
„Oklen knjiga, beže Ahmed-beže?
Oklen knjiga, od kojeg li grada?“
Ahmed-beg joj tiho govoraše:
„O, kaduno, vjerna ljubo moja?
Ovo nije knjiga šarovita,
Nego ferman[2]) cara čestitoga,
Da ja idem na carevu vojsku,
Na carevu i na vezirovu.“
Kad to čula Ahmed-begovica,
Ona sebi 'vako govorila:
„Bog t' ubio, moja mila majko,
Što si mene Ahmed-begu dala!
Što me n'jesi Ali-begu dala?
Beg Ali-beg i ne zna za vojsku,
A Ahmed-beg ne dohodi[3]) s vojske!“
Kad to čuo beže Ahmed-beže,
Probode je crnijem očima.
Od zemlje je na noge skočio,
Uz obraz joj silu udario.
Kako je je lako udario,
Dva joj zdrava zuba istavio;
Dva joj mlaza krvi udariše.
„Bog t' ubio, jedna nevjernice!
Zar miluješ bega Ali-bega,
Preko mene za života moga?“
Ahmed-beg se na vojsku spremaše,
Svojoj ljubi ni mukajet[4]) nije.

[1]) *podvivši* [2]) *zapovijed* [3]) *uvijek je na vojnama* [4]) *na nju nije ni gledao.*

Sigura se[1]) za tri b'jela dana.
Kad hotiše beže odlaziti,
Ljuba mu se o vratu višaše,
I ovako njemu govoraše:
„Ahmed-beže, mlad gospodičiću!
S kim ćeš mene mladu ostaviti?“
Ahmed-beg je otura od sebe:
„Odmakni se, da te Bog ubije!
Eto tebi kmetâ i čitlukâ[2]),
I eto ti brata Husejina[3]),
Husejina nejak domaćina,
Pa ti radi, što je tebi drago!“
Ode Ahmed iz mermer-avlije,
Pa za sobom zatvorio vrata.
Osta ljuba jade jadujući,
A on ode na carevu vojsku.
Vojevao devet godin' dana,
Zadobio devet agaluka[4]),
Svi ih devet za pašaluk dao.
L'jepo ime sebi izdivao,
L'jepo ime: paša Ahmed-paša.
I on ode na Hercegovinu.
Kad je došo b'jelu dvoru svome,
On ne ide b'jelu dvoru svome,
Već on ide na rosne livade.
Čador penje na rosne livade,
Dobre konje po dobrim čairim'[5]),
Pa on sprema slugu Husejina,
Da on ide Ahmed-bega dvoru:
„Selam ćeš mi[6]) Ahmed-begovici,
Neka kuha gospodsku večeru!
Doć' će paša u dvor na večeru.“
Ode sluga Ahmed-bega dvoru,
Zveči halkom[7]) na obornim vratma,
Ozivlje se Ahmed-begovica:
„Ko mi zveči halkom na vratima?
Halka mu se o glavu razbila!“

[1]) *spremao se, gotovio* [2]) *imánjâ* [3]) *Husejin je bio Ahmed-begov brat* [4]) *gospodarstvo* [5]) *po livadama* [6]) *pozdravit ćeš mi je i reći* [7]) *gvozden kolut, zvekir.*

— „„Evo zveči Ahmed-paše sluga.
Selam ti je paša Ahmed-paša,
Da mu kuhaš gospodsku večeru!““
Ona slugi ne šće[1]) ni riječi,
Već svjetuje d'jete Husejina:
„Husejine, nejak domaćine!
Hajd otidji na rosne livade,
Pa ti reci paši Ahmed-paši:
„„Ahmed-paša, jedan zulumćaru!
Ne penj' konjâ[2]) po mojim čairim',
Ni čadora po rosnim livadam'!
I dosad su paše dolazile,
Ama n'jesu zuluma[3]) činile.
Ako Bog da, kad Ahmed-beg dodje,
Tvojoj glavi dobro biti ne će!““
Odmah ode d'jete Husejine,
Ode paši na rosne livade.
Kad je paši došo pod čadore,
Ne šće paši ni selama dati,
Već ovako stade besjediti:
„Ahmed-paša jedan zulumćaru!
Ne penj' konja po mojim čairim',
Ni čadora po rosnim livadam'!
I dosad su paše dolazile,
Ama n'jesu zuluma činile.
Ako Bog da, dok Ahmed-beg dodje,
Tvojoj glavi l'jepo biti ne će.“
Osmjehnu se paša Ahmed-paša,
Jami Husu za bijelu ruku,
Pa ga sjede uz desno koljeno;
Poljubi ga medju oči crne:
„Husejine, nejak domaćine!
Je li ti se neva binjisala[4])?
Je li sebi gjerze[5]) dovodila?
Je li njojzi Ale[6]) dolazio,
Je li često u dvor uhodio,
Je li gjulbe-šećer[7]) donosio?“

---

[1]) ne htjede reći ni riječi [2]) ne razapinji ih, ne meći im spone na noge [3]) nasilje [4]) crvenila i rumenila [5]) momke [6]) onaj Alibeg, o kom je govorila na početku pjesme [7]) šećer od ružicâ.

Njemu veli nejak Husejine:
„Hajd otole, paša Ahmed-paša!
Moja s' neva nije binjisala,
Nit je sebi gjerze dovodila,
Nit je njojzi Ale dolazio,
Niti joj je šećer donosio,
Niti joj je u dvor uhodio,
Nit je često u rod othodila.
Kad je neva u rod othodila,
Sve je mene za ruku vodila.
I sad veže mrku jemeniju[1])
I paše se bijelom okrugom[2])
Sve za bratom, begom Ahmed-begom[3]).“
  Podje Huso b'jelu dvoru svome.
Njemu veli paša Ahmed-paša:
„Husejine, nejak domaćine!
Selam ćeš mi tvojoj nevjestici;
Neka kuha gospodsku večeru!
Ja ću doći u dvor na večeru.“
Huso dodje b'jelu dvoru svome,
Kaže nevi, što je i kako je.
Kad se vidje mlada u nevolji,
Onda skoči na noge lagane,
Od očiju suze oborila,
Ona sama sebi govorila:
„Ahmed-paša, jedan zulumćaru!
Ja ću kuhat gospodsku večeru.
Na grdne ti rane izlazila!“
Pa zagrnu skute i rukave,
Ona ode u b'jele mutvake[4]),
Ona kuha gospodsku večeru,
Pa je sprema paši pod čadore.
Ne šće paša večer večerati,
Neg on podje b'jelu dvoru svome.
  Kad ga vidje Ahmed begovica,
Ona jami nejak Husejina,
S njim pobježe u visoku kulu;

---

[1]) *crnu maramu, šamiju* [2]) *vrsta ženskoga nakita na glavi; valjada za znak žalosti i očekivanja za mužem* [3]) *t. j. za bratom govornikovim* [4]) *u kuhinju.*

Oko sebe kulu zatvoriše.
Eto paše na oborna vrata
Bez testira u dvore pošeta,
Bez selama kuli uz skaline,
Pa dozivlje Ahmed-begovicu:
„Otvor' kulu, Ahmed-begovice!
Ja ću kuli istaviti vrata!
Ja ću tvoje obljubiti lice."
Ona muči, ništa ne govori.
A on opet uze govoriti:
„Otvor' kulu, Ahmed-begovice!"
Onda veli Ahmed-begovica:
„Hajd otole, paša Ahmed-paša!
I dosad su paše dolazile,
Ama n'jesu zuluma činile,
Nit su ženam' na rz[1]) udarale.
Ako Bog da, kad Ahmed-beg dodje,
Rusu će ti osijeći glavu.
A tako mi dina i imana,
Da imadem studene vodice,
Ja b' uzela turski abdest na se,
Pa bi sebi sama kidisala[2]),
Ja ti ne ću otvoriti vrata."
Njojzi veli paša Ahmed-paša:
„O, kaduno, vjerna ljubo moja,
Zar ne poznaš Ahmed-bega svoga?
Znadeš, bôna vjerna ljubo moja,
Kadno meni sitna knjiga dodje
Od našega cara čestitoga,
Da ja idem na carevu vojsku,
Tad ja gledah knjigu šarovitu,
Ti kod mene podviš ruke staše,
Jesi li mi 'vako govorila:
„„Ahmed-beže, mio gospodaru!
Oklen knjiga, od kojeg li grada?""
A ja tebi jesam govorio:
„Ovo nije knjiga šarovita,

[1]) *na obraz, na poštenje žensko* [2]) *oprala bih se kao pred molitvu i onda se ubila.*

Nego ferman cara čestitoga,
Da ja idem na carevu vojsku.
A ti onda 'vako govoraše:
„„Bog t' ubio, mila majko moja,
Što si mene Ahmed-begu dala!
Što me nisi Ali-begu dala?
Beg Ali-beg i ne zna za vojsku,
A Ahmed-beg ne dolazi s vojske.““
A ja tebi 'vako govorio:
„„Bog t' ubio, vjerna ljubo moja!
Zar miluješ bega Ali-bega
Preko mene za života moga?““
Uz obraz ti silu udario,
Dva ti zdrava zuba izvadio,
Dva ti mlaza krvi udarila.“
Opet s' ona tome ne vjeruje,
Opet veli paša Ahmed-paša:
„Znaš li, bona vjerna ljubo moja,
Ja se spremah za tri b'jela dana,
Ja se spremah, s tobom na besjedjah.
Kad ja htjedoh da podjem na vojsku,
Ti se meni o vratu višaše,
I ovako meni govoraše:
„„Ahmed-beže, mio gospodaru!
S kim ćeš mene mladu ostaviti?““
Ja t' od sebe rukom oturkujem:
„„Odmakni se, da te Bog ubije!
Eto tebi kmeta i čitluka,
I eto ti brata Husejina,
Pa ti radi, što je tebi drago!““
Opet s' ona mlada ne vjeruje,
Opet veli paša Ahmed-paša:
„Znadeš, bona vjerna ljubo moja,
Kad sam tebe dvoru dovodio:
Kad je bilo večer po večeri,
Po večeri, pa i po jaciji,
Dvoje mlada u halvat svedoše,
Ja pristupih u budžak[1]) djevojci[2])

---

[1]) *ugao, kut* [2]) *t. j. k tebi*

Pa podigoh puli-duvak[1]) s lica;
Sinu lice kao jarko sunce.
U meni se srce zaigralo,
Pa te stisnuh za bijelu ruku;
Pukoše ti burme[2]) na prstima,
Što bijahu od suhoga zlata.
Eno pole u sanduku tvome,
Druga pola u mojoj dolami.
Sve od onda, pa eto do sada,
Evo pole u mojoj dolami,
A druga je u sanduku tvome."
Opet s' ona mlada ne vjeruje,
Nego ciknu kao guja ljuta:
„Ahmed-paša, jedan murtaline,
Gdje si moga bega uhvatio,
Pa ti tužan na mukam' kazao[3])?"
Njojzi veli paša Ahmed-paša:
„Kad se meni tome ne vjeruješ,
Žeži mume[4]) u varakli lule[5]),
Pa donesi burmu iz sanduka,
Pa ti vidi, jesu li jednake?"
I tome se mlada ne vjerova,
Veće paši 'vako progovara:
„Kad si, dragi, beže Ahmed-beže,
Ti se svuci do tanke košulje,
Pa zagrni ruke uz rukave!
U mog dragog bega Ahmed-bega
Mor[6]) mu madež na mišnici ruci,
Kolik ona pàra carevica."
On se svuče do tanke košulje,
Pa zagrnu uz ruke rukave.
Kad mu vidje madež na mišnici,
Onda sidje, pa otvori vrata.
Beg je uze za bijelu ruku,
Pa on ode na visoku kulu;
Na desno je krilo posadio,
A na l'jevo brata Husejina,

[1]) *šarena koprena* [2]) *vjenčani prsten* [3]) *na mukama mu izdao sve ove tajne prve bračne noći* [4]) *svijeće* [5]) *u pozlaćenim svijećnjacima* [6]) *modrikast.*

Pa je onda ljubi govorio:
„O, kaduno, vjerna ljubo moja!
Aferim ti[1]), i ko te rodio!
Da si 'naka, kako sam mislio,
Rusu bih ti glavu pogubio!“

Hasan Fehmi Namatak br. 3. *Iz Mostara.*

47.

Markova travarina.

Ovce pase Barbara divojka
Po livadi Kraljevića Marka.
Govori im Barbara divojka:
„Brzo pas'te, bile ovce moje,
Pri neg dodje Kraljeviću Marko!“
Gjusto[2]) mlada u toj riči bila,
Eto grede Kraljevića Marko:
„Bora tebi, Barbaro divojko,
Čije l' ovce, čija li livada?“
Ona mu je govorila mlada:
„Bora tebi, Kraljeviću Marko,
Moje ovce i brata mojega,
A livada Kraljevića Marka.“
Govori joj Kraljeviću Marko:
„Bora tebi, Barbaro divojko,
Tko će sada travarinu platit?“
Ona mu je govorila mlada:
„Bora tebi, Kraljeviću Marko,
Dati ću ti ovna devetaka,
I na njemu zvono pozlaćeno,
I u zvonu žuto zrno ambre,
A u ambri oko divojačko.“
Ali joj je Marko govorio:
„Bora tebi, Barbaro divojko,

[1]) *da si živa i zdrava (bravo!) i onaj, koji te je rodio* [2]) *upravo, tàman, tal. giusto.*

Ja ti ne ću ovna devetaka,
Ni na njemu zvono pozlaćeno,
Ni u zvonu žuto zrno ambre,
Ni u ambri oko divojačko,
Već ti hoću obljubiti lice.“
Stere mladu na zelenu travu,
Pa joj bîlo obljubio lice.

Mato Ostojić, I., br. 147. *Iz Selaca od Margarite Vukovićke.*

48.

Nepovoljni Pilip Begović.

Dvoji svati, a jedna divojka!
Po koje je majka poručila,
Oni jesu bolje uranili;
Po koje je kićena divojka,
Oni jesu malo okasnili.
Uranio Pilip Begoviću,
Okasnio Šestokriloviću.
Zdravo bili, zdravo putovali,
I zdravo se dvoru povratili.
Kad su došli pred Piline dvore,
Svi junaci konje odsidoše;
Ne odsida kićena divojka.
K njoj dolaze dva divera mlada:
„Odsid' konja, draga snaho naša!“
Ona muči, ništa ne govori.
K njoj dolazi stara svekrvica:
„Nevistice, moja košutice!
Odsid' konja, draga snaho moja!
Što ti nije voljno ol povoljno?
Oli Pile, ol Pilini dvori?
Oli dvori, ol Pilina majka?“
Al govori kićena divojka:
„Povoljni su dvori Pilipovi,
Povoljnija Pilipova majka,

Ali nije Pile gjuvegija.“
Pa s' udara pleskom po kolinu:
„Ajme meni, moja mila majko!
Dušo moja Šestokriloviću!
Kad sam s tobom po gori hodila,
Onda jesam čedo porodila;
Ajme moje čedo prinejako!“
Kad to čuje Pilipova majka,
Ona idje, svog sina dozivlje,
Pa sve sinu po istini kaže,
Što govori kićena divojka.
Kad je junak riči razumio,
On dozivlje crnu cigančinu:
„Id' je skini s konja vranca moga,
Pa je meći na plava magarca;
Otprati je do njenoga dvora.“
Virna sluga sluša gospodara,
Pa je skida s konja vranca svoga,
I meće je na plava magarca,
Pa je prati do njenoga dvora.
Kad su došli u bijele dvore,
U dvorim' je Šestokriloviću;
Hvata mu se rukom oko vrata:
„Dušo moja Šestokriloviću!
Ja privarih Pilip Begovića;
Kad sam s tobom po gori hodila,
Da sam s tobom čedo porodila.“
On dozivlje crnu cigančinu,
Pa se maša u svoje džepove,
Pa izvadi tri dukata zlatna,
Pa on daje crnu cigančini:
„Hvala tebi, crna cigančino,
Što si mi je k dvoru dopratio!
Ja divojke nisam ni vidio,
Već po glasu i bijeloj knjizi.“
Kad je došla crna cigančina,
Kad je došla u bijele dvore,
On dozivlje svoga gospodara:
„Gospodaru Pilip Begoviću!
Pozdravlja te Šestokriloviću,

*

Da divojke nije ni vidio,
Već po glasu i bijeloj knjizi."
Kad je Pilip riči razumio,
Udara se pleskom po kolinu:
„Jaoh meni, moja mila majko!
Privari me kićena divojka!"

Mih. Pavlinović, II., br. 723. *Kotor na Vrbanji u Bosni.*

49.

Begurina Fajka.

Sinoć paša u Raklično pade,
Pusti monke niz polje Raklično
Sve do dvora Begurinovića.
Starcu b'jele okolili dvore,
Bez testira u dvor ulazili,
I b'jele mu zavezali ruke,
A tanke mu Fajke uhitili,
Na silu joj lišce obljubili.
Ljubilo je dvanajes' momaka
Od večera, od mrkloga mraka,
Sve do zore, bijeloga zraka.
Kad je b'jela zora zab'jeljela,
Oni monci iz bijela dvora,
Ona Fajka Begurinovića
Gola mlada u košulji tankoj;
Ide Fajka paši pod šatore.
Kad je paša očima vidio,
Na nju se je plaho nasmijao,
I ovako Fajci govorio:
„Što si došla, Begurina Fajko?
Što si došla k meni pod šatore?
Ali si se pomamila mamom,
Al opila vinom i rakijom?
Ali si se ljubit naučila,
Pa si došla, da ti lišce ljubim,
Gola Fajko, u košulji tankoj?"

Kad je Fajka pašu razumjela,
Ovako je njemu govorila:
Ne reče mu: „Pašo, gospodare!“
Neg mu reče: „Jedan zulumćare!
Nijesam se mamom pomamila,
Ni opila vinom, ni rakijom;
Niti sam se ljubit naučila,
Da sam došla, da mi lišce ljubiš,
Već sam došla, da mi pravde sudiš.
Kad si sinoć došo na Raklično,
Puštio si monke samovoljne
Sve do dvora starca baba moga.
Babu momu dvore okolili,
Bez testira u dvor ulazili,
Babu momu savezali ruke,
A mene su na silu ljubili.
Ljubilo me dvanajes' momaka,
Od večera, od mrkloga mraka,
Sve do zore, bijeloga zraka.
Kad je b'jela zora zab'jeljela,
Oni monci iz dvora bijela,
A ja Fajka k tebi pod šatore.
Dodjoh, pašo, da mi sudiš pravde,
I objesiš dvanajes' momaka
Nasred ramna polja Rakličnoga.“
Kada li je paša razumio,
Na to se je plaho nasmijao,
I ovako Fajci govorio:
„Dušo moja, Begurina Fajko!
I ja bih se paša prevario,
Koji sam se triput oženio,
Neg li ne bi ludi monci moji,
Koji-no se n'jesu ni vjerili.“
Kad ga tanka razumjela Fajka,
Teško se je bila rasrdila,
I ovako paši govorila:
„Zulumćare, sudi meni pravde!
Ako li mi sudit pravde ne ćeš,
Vi'š, kakva sam preda te dopala,
Ovaka ću stojnu Carigradu

Pred sv'jetloga cara čestitoga,
Pred cara ću na divan izaći!
Ja u cara imam do dva brata;
Jedan cara svlači i oblači,
Drugi caru sitnu broji spenzu[1]).
Meni care hoće sudit pravde!
Meni pravo, a tebi će krivo,
Objesit će i monke i tebe."
  Kad je paša Fajku razumio,
Od cara se teško preplašio,
Pa govori Begurinoj Fajci:
„Dušo moja, Begurinovice!
A znadeš li, draga dušo moja,
Koji te je najprvi ljubio?"
Ali mu je govorila Fajka:
„Znadem dobro, paša gospodare,
Koji me je najprvi ljubio.
On je bio u svili zelenoj,
A sada je u svili šitkovoj,
Eto ti ga uz tvoje koljeno."
  Kada ju je paša razumio,
Po koljenu rukom se udrio,
Begurinoj Fajci govorio:
„Nemoj mi ga, tanka moja Fajko!
Ovo mi je nećak od sestrice,
Nema majka neg jednoga njega,
Da ne ostane jadna i bez njega!"
Ali Fajka paši govorila:
„Ne što ti je, pašo gospodare,
Ne što ti je nećak od sestrice,
Nego da je i od srca tvoga!"
  A kad ju je paša razumio,
Nije tio, smanje nije mogo,
Nego Fajci pravo sudi pravde,
I tankoj je Fajci govorio:
„U nedjelju, koja prva dodje,
Sapet hoću tanahna vješala
Nasred ramna polja Rakličina,
Objesit ću dvanajes' momaka."

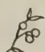
---

[1]) *broji blago; dakle je blagajnik (haznadar).*

Kada ga je Fajka razumjela,
Ona se je dvoru povratila,
Starcu babu odr'ješila ruke.
U nedjelju, koja prva dodje,
Penje paša tanahna vješala,
I objesi dvanajes' momaka
Nasred ramna polja Rakličina.

Baldo Melkov Glavić, str. 656.

Kazivala Nike Marat kućom Koporčić iz Luke na Šipanu, a naučila je od Fräne udovice Malešević s istoga Šipana.

50.

Hajduk-djevojka.

Vezak vezla mlada divojčica,
Vezak vezla pod žutom narančom.
Ma joj biše vezak dodijao,
Umeće se veskom i jiglicom;
Vazimala gusle javorove,
Išetala kuli na pendžere,
Uz gusle je mlada udarala.
I to joj se mladoj dodijalo;
Odšetala u komore svoje,
Obukla se kano muška glava,
Pri bedricu ćordu pripasala,
Pa 'na ode mlada u hajduke.
Devet godišć' s hajducima stala;
Nitko ne zna, da je ženska glava.
Svi hajduci vodu priplivali,
I teško se stinom umećali,
A najzadnja hajduče-divojka;
Ne pripliva nego priskočila,
A stinom se dalje umećala.
Kako se je rukom zamahala,

Od dolame puca popucala,
Na parmake dojke ispadale.
Od hajduka nitko to ne vidi,
Nego samo Ivane čobane,
Pa je mladoj Ivan govorio:
„O, dojaka u našeg junaka!“
Ali mu je mlada govorila:
„Muči tute, hajduče Ivane!
Nis' dojaka čuo ni vidio.“
Govori joj Ivane čobane:
„Kako nisam, draga dušo moja?
Kada si se stinom umećala,
Od dolame puca popucala,
Na parmake dojke ispadale.“
Govori mu mlada divojčica:
„Bišeš[1]) mučat, Ivane čobane,
Bišeš mučat, da Bog da zanimi'!
Moga' si mi obljubiti lice,
Ne ćeš više, vira ti je moja.“
Pa tim ode bilu dvoru svomu.
Kad je došla srid gore zelene,
Iz grjajca tanko zapivala:
„O moj Bože, na svemu ti fala!
Devet godišć' s hajducim' sam bila,
Nitko ne zna, da sam ženska glava.“

Mate Ostojić, I., br. 557. *Kazivala Kata Vrsalović iz Povlja na Braču.*

[1]) *bilo ti mučati; trebao si ćutati.*

51.

Pomamna Ajkuna.

etnju šeta kujundžija Niko
Isprid kule Ajkune divojke;
Gledala ga Ajkuna divojka.
Uzgrnuo gaće do kolina,
A rukave uz bijele ruke.
A, kakav je, vesela mu majka!
Bìlje mu je tilo od košulje,
Bilje su mu ruke od rukava.
Bisom ti se pomamila mlada,
Sve od bisa u nebesa džisa,
Tri tavana nogom prolomila,
Na četvrti jedva ustavila.
Gledala je dvorkinja divojka,
Hladnom je je vodom polivala.
„Dušo moja, dvorkinja divojko!
Od te vode meni fajde nije.
Evo tebi ključe od sandukâ,
Pa otidji u moje komore,
Pa se reši, štogod bolje možeš!
Na s' oblači svu moju odoru,
Što-no mi je pokrojila majka!
Pa otidji u 'no kolo divno;
Onde ti je kujundžija Niko.
Pa ti reci kujundžiji Niki:
Nek mi junak do večeri dodje!
Zlatne su mi struke raspojene,
Nek ih junak pripojiti dodje!“
Kad to čuje dvorkinja divojka,
Ona skače, štogod brže može,
Pa uzimlje ključe od sandukâ;
Ona ide gori u komore,
Pa se reši, štogod bolje može,
Ona idje u 'no kolo divno,
Gdi-no igra kujundžija Niko.

Čas mu šapne, čas na nogu stane:
„Tebi bora, kujundžija Niko!
Poslala me prilipa gospoja,
Zlatni joj se kordun raspojio,
Da ga, Niko, pripojiti dodješ!“
„„Podji zbogom, dvorkinja divojko,
I pozdravi prilipu gospoju!
Kad se smrkne mrkla nоćca, doć' ću;
Eto mene u bijelu kulu.““
Jedva čeka prilipa gospoja,
Da se smrkne, mrkla noćca dodje,
Pa s' oblači u srebro i zlato.
U ta doba kujundžija Niko;
Na vrata je ishodila mlada,
Svega ga je ogrijalo sunce
Pripade se kujundžija Niko,
Besidi mu Ajkuna divojka:
„Dušo moja, kujundžija Niko!
Nisu ovo sviće, nit ferali,
Nego tvoja Ajkuna divojka.“
Jedva toga momče dočekalo,
Hvatiše se za bijele ruke,
Šetaju se do meka dušeka,
Pa je stere kujundžija Niko,
Ljubi lice do zorice bile.
Kad se Niko naljubio lica,
Ajkuni je 'vako besidio:
„Ostaj zbogom, draga dušo moja!“
Ona ga je darovala lipo;
Daje njemu vezenu maramu,
I daje mu bijelu košulju,
Više šila od suhoga zlata,
Neg postava od biloga platna.
Marama je zlatom izvezena;
Nju je vezlo devet divojaka
Bez pristanka za devet godina,
Sve su cure oči izgubile,
A marame zgotovile nisu.
Tute je je i on darovao,
Darovao od zlata jabuku,

I da' joj je prsten s desne ruke.
U njemu je devet kamenova,
Prsten valja za devet gradova:
„Ostaj zbogom, draga dušo moja!
Stoj mi spravna do prve nedilje,
Dok sakupim kitu i svatove.
Eto mene, draga dušo moja,
U nedilju, koja prva dodje!“
Idje Niko dvoru bijelome,
Pa on kupi kitu i svatove.
Mnogo Niko sakupio svata,
Pet stotina, manje ni jednoga.
Kada dodje prva nediljica,
Eto svati kujundžije Nike.
Najprvi je Kraljeviću Marko,
A za njime Sibinjanin Janko,
A za Jankom Sekul, dite mlado,
Za Sekulom ostala družina;
Svi pod kulom na zelenom lugu.
Lipo ih je Niko pričekao,
Svima im je kavu pripravio.
Kad je Niko društvo obredio,
Družinu je svoju razredio.
Za kuma je Kraljeviću Marko,
Za divera Senjanin Ivane,
Za prvenca Sekul, dite mlado,
Za Sekulom svo ostalo društvo.
Oni idju po divojku mladu.

Mate Ostojić, I., br. 499.

Kazivala Ane Dundić iz Grabovca.

52.

Fratar Matijica.

Starcu Tadu umire ljubovca
U Vrbovcu poviše Budima;
Gospodara Tada dozivala:
„Umirem ti, Tado, gospodare!
Ti ćeš, Tado, do petnaes' dana.
Komu ćemo[1]) Mare, ćeri naše?
Vodi Maru u mlada terzije[2]),
Da joj kroji fratarske mantije;
Odvedi je u kovenat[3]) fratrim'!
Ti se moli fratru gvardijanu,
Ti mu reci: Dragi gospodare!
Da sam tvoja ljubi preminula,
A ti da ćeš do petnaes' dana;
Da imamo sina Matijicu,
Da ti Mata u kovenat primi,
Da mu dvori u koventu fratre.
Da ga komu ostaviti nemaš,
Da se d'jete ne bi poskitalo,
Da nas ne bi mrtve proklinjalo!“
A, kad Tade svoju ljubi čuo,
On mi ide u mlada terzije,
Da mu kroji fratarske mantije.
On mu kroji fratarske mantije,
Oblači je lijepoj djevojci.
To djevojci pristajalo l'jepo.
A kad se je mlada uresila,
Svojoj majci do dušeka šeta,
I svojoj je govorila majci:
„O, gospodjo, mila moja majko!
Da me n'jesi nikadar vidjela,
Bi li mene, majko, poznavala?“
Stara joj je govorila majka:
„L'jepa Mare, draga ćeri moja!
Da te n'jesam nikadar vidjela,

---

[1]) *komu ćemo ostaviti* [2]) *krojača* [3]) *samostan (tal. convento.)*

Tebe ne bi majka poznavala,
A ni sad te dobro ne poznadem."
Pa je majka grli i celiva,
I Mari je ćeri govorila:
„Podji s Bogom, draga moja ćerce!
Da bi tebi dobrom srećom bilo,
Da te prime u kovenat fratri!
Slušaj, ćerce, u koventu fratre,
Od star'jega sve do najmladjega!
A da bi ti i nevolja bila,
Ne kaži se, da si ženska glava!"
Još bi bila govorila majka,
Ma se s grešnom dušom rastavila.
Cmili Tado, žali ljûbi svoje.
A kad se je starac naplakao,
Ljubovcu je l'jepo ukopao.
Kadar Tado ukopa ljubovcu,
On mi ide u kovenat fratrim',
On mi vodi drage ćeri svoje.
On mi šeta fratru gvardijanu,
Moli mu se starac umiljeno:
„Gospodare, fratre gvardijane!
Evo me je dovela nevolja,
Gospodare, do koventa tvoga.
Meni moja premine ljubovca,
Ja ću starac[1]) do petnaes' dana.
Imam Mata sina jedinoga,
Ja ga komu ostaviti nemam.
Neg te molim, dragi gospodare!
Primi moga u kovenat Mata,
Da ti dvori u koventu fratre,
Jer ga komu ostaviti nemam,
Da se ne bi d'jete poskitalo,
Da me ne bi mrtva proklinjalo."
Kad to čuo fratar gvardijane,
U srcu ga živu zabolilo,
Mlada Mata primi u kovenat.
Sluša Mato u koventu fratre,
Od star'jega pa do najmladjega.

[1]) *umrijeti.*

Iza toga do malo bremena[1]),
Djevojci je lošom srećom bilo,
U koventu vode nestalo im.
Govore joj od koventa fratri:
„Slugo naša, mladi Matijica!
U koventu vode nestalo nam;
Uzmi, Mato, malahne gjemije[2])
I ti podji pod Budim na vodu!
Donesi nam studene vodice!“
Njima Mato od posluha bio,
On uzima malahne gjemije,
Pa mi ide pod Budim na vode.
Kad je bio na studenoj vodi,
Vidjela ga budimska kraljica
Sa visoka od dvora prozora.
Netom ga je očima vidjela,
Za njim se je mlada pomamila,
Robinjicu svoju dozivala:
„Robinjice, po Bogu sestrice!
Evo dodje fratar Matijica,
Dodje Mato na vodu studenu,
L'jep je Mato, kako sunce žarko.
Tebe molim, moja robinjice,
Ti mi podji na vode studene,
Pozdravi mi fratra Matijicu!
Ja da sam ga mlada pozdravila,
U pozdravlju Matu poručila,
Da mi Mato b'jelu dvoru dodje,
Da ja s njime govoriti imam!“
Kad to čula mlada robinjica,
Ona ide na vode studene,
Matijici fratru govorila:
„Bog pomogo, fratre Matijica!
Pozdravi te moja gospodjica,
U pozdravlju tebi poručila,
Da joj, Mato, b'jelu dvoru dodješ;
Ima mlada govoriti s tobom.“
Govori joj fratar Matijica:
„Robinjice, po Bogu sestrice!

[1]) vremena [2]) mala splav, čamac.

Ti pozdravi tvoje gospodjice;
Ja da sam je Mato pozdravio,
U pozdravlju njome[1]) poručio,
Da ne mogu, robinjice moja.
U koventu vodice nemamo,
U koventu čekaju me fratri,
Da ja dodjem i vode donesem."
S tez'jem Mato u kovenat ode,
A robinja kraljici na dvore.
Gospodjici svojoj govorila:
„O, kraljice, gospodjice moja!
Pozdravi te fratar Matijica!
U pozdravlju jes' ti poručio,
Da ne može, gospodjice moja.
Da im vode u koventu nema,
Čekaju ga od koventa fratri,
Da im dodje i vode donese."
To kraljici puno žao bilo.
Izišla su dva tri b'jela dana,
Jopet Mato na vodicu ide.
Kad je došo na vode studene,
Vidjela ga s prozora kraljica,
S prozora je Mata dozivala:
„Moj sokole, fratre Matijica!
Šetaj, Mato, b'jelu dvoru momu!
Imam mlada govoriti s tobom,
Tvrda vjera, ne ćeš stati vêle[2])!"
Govori joj mladi Matijica:
„Tebi fala, gospodjice moja!
Ne mogu ti u dvor b'jeli doći,
Jer je ovo br'jeme od objeda.
Čekaju me u koventu fratri,
Da ja dodjem, gospodjice moja,
Da donesem vode za objeda."
S tez'jem Mato u kovenat podje.
Iza toga do dva b'jela dana,
U kovenat voda dohodila;
Veće Mato na vodu ne ide.

[1]) *njoj* [2]) *ne ćeš se dugo zadržavati.*

To je malo br'jeme postojalo,
Čedo radja budimska kraljica,
Čedo malo, ma je muška glava.
U čistu ga svilu povijala,
Robinjicu svoju dozivala,
I njome je mlada govorila:
„Tebi borja, robinjice moja!
Ti uresi b'jelo lišce tvoje,
I odnesi ovo čedo malo!
Odnesi ga u kovenat fratrim',
A na ruke fratra gvardijana!
Pozdravi ga, moja robinjice!
Ja da sam ga mlada pozdravila,
U pozdravlju njemu poručila:
Može l' znati, al se spominjati,
Kad im nesta u koventu vode?
Kad je Mato na vodu hodio,
Da j' djevojku mene obljubio.
Sad sam Matu porodila sina,
U kovenat njemu ga poslala,
Da on čini, što je njemu drago!"
  Kad to čula mlada robinjica,
Gospodjici od posluha bila,
Ona se je uresila l'jepo.
A kad se je l'jepo uresila,
Ona čedo malo uzimala,
I nosi ga u kovenat fratrim',
A na ruke fratra gvardjijana.
Gvardijanu fratru govorila:
„Gospodare, fratre gvardijane!
Pozdravi te moja gospodjica,
Gospodjica, budimska kraljica;
U pozdravlju poručila ti je:
Mo'š li znati, al se spominjati,
Kad vam nesta vode u koventu?
Kad je Mato na vodu hodio,
Gospodjicu moju je ljubio.
Evo mu je porodila sina,
U kovenat tebi ga poslala,
Čin' od njega, štogod ti je drago!"

Kad to čuo fratar gvardijane,
Teško se je starac pomamio.
Sve pomami po koventu fratre,
Svi se fratri mamom pomamili.
Matijicu fratra dozivali,
I njemu su Matu govorili:
„Bor t' ubio, fratar Matijica!
Bor t' ubio, što si učinio?
Kad si, Mato, na vodu hodio,
Što se n'jesi u nju utopio,
Nego ljubiš budimske kraljice!
Evo ti je porodila sina;
U kovenat tebi ga poslala!
A ti hodi iz koventa, Mato,
I ti nosi tvoje čedo malo!“
Teško im se Mato oklinjao;
Sve što im se više oklinjao,
Sve mu fratri manje vjerovali.
Teško se je Mato rasrdio.
Malo čedo uzimlje u ruke,
Pa ga Mato krstom pokrstio,
Pa je čedom o tavan udrio.
U čedu je živo srce puklo.
Kad vidio fratar gvardijane,
On je fratrim' mlad'jem govorio:
„O, vi fratri, draga djeco moja!
Uhitite fratra Matijicu,
Zaklač'te ga[1]) u mire[2]) od grada!
Do pasa ga u mir zaklačite!
Kogod tudar prohoditi bude,
Da svak njemu zamlatnicu dava!“
Kad to čuli od koventa fratri,
Oni mlada Mata uhitili.
Zaklače ga u mire od grada,
Svak mi Matu zamlatnice dava.
Jedno utro[3]) podranili fratri,
Da davaju Matu zamlatnice,
Al u Mata lišce ostinulo[4]).

[1]) *klakom (krečom) uzidajte!* [2]) *u zid (tal. muro)* [3]) *jutro* [4]) *ohladnjelo; umro Matijica.*

Kad vidjeli od koventa fratri,
Oni idu fratru gvardijanu,
I njemu su starcu govorili:
„Gospodare, fratre gvardijane!
Mi smo utros rano podranili,
Da davamo Matu zamlatnice;
U Mata je lišce ostinulo.
Sad što ćemo od Matije mlada?
Ol ćemo ga baciti u vode,
Ol ćemo ga ukopat u polje,
Ol ćemo ga baciti u gore?“
  Govori jim fratar gvardijane:
„O, vi fratri, draga djeco moja!
Ne bacajte vi Mata u vode,
Nemojte ga zakopat u polje,
Nego s njega svlačite od'jelo,
Pa ga gola bacite u gore,
Da ga jedu od gore zvjerenja!“
  A kad su ga razumjeli fratri,
Iz mira su Mata izvadili;
S njega svlače fratarske mantije.
Kad vidjeli, da je ženska glava,
Teško su se fratri prepadnuli.
Oni idu fratru gvardijanu,
Gvardijanu fratru govorili:
„Gospodare, fratre gvardijane!
Vć.[1] jadni, što smo učinili?
Ono nije mladi Matijica,
Neg je ono lijepa djevojka!“
  Kad to čuo fratar gvardijane,
Po čelu se rukom udario,
A niz obraz suze oborio.
Pa mi idu k lijepoj djevojci,
Pred njom padu na gola koljena,
U nje mrtve pitaju proštenje:
„Prosti nama, Marijo djevojko!
Prosti nama, što smo učinili!
Prosti nama za ljubav božiju!“
Djevojka im mrtva progovara:

[1] *vrlo.*

„Prosto vama, fratri, braćo moja!
Al neprosto budimskoj kraljici!
Duša moja u raju počiva.“
Kad to čuli od koventa fratri,
Mariju su l'jepo uresili,
U svetu je crkvu ukopali.
Kad djevojku l'jepo ukopali,
Pomami se malo i veliko,
Uhitili budimsku kraljicu,
Objese je o vrata od grada,
Za njezinu veliku sramotu,
Za poštenje Marije djevojke,
Gdje-no gleda malo i veliko.

Andro Murat, br. 30. *Od Kate Murat-Palunkove iz Luke s otoka Šipana.*

53.

Ženidba za inat.

Pošetala Zlata Hadžagina
Po zelenoj bašči daidžinoj[1]).
Na njoj diba[2]) od tovara blaga,
Puli-kapa[3]) od trista dukata.
Tuj prolazi Ćurčić Salih-aga,
Pa je Zlati tiho besidio:
„Zdravo, Zlate, dibu izderala,
Meni, Zlate, halvaluka[4]) dala,
Halvaluka, bîla boščaluka[5])!“
Govorila Zlata Hadžagina:
„O kurviću[6]), Ćurčić Salih-aga!
Nisu moji boščaluci za te;
Nisu moje burundžuk-košulje[7])
A za tvoja pleća opečena.

[1]) *ujakovoj* [2]) *brokat* [3]) *grošasta* [4]) *dar za halvu (pourboire, Trinkgeld)* [5]) *košulja, rupci, bječve ili makar što od odijela njena, što se daje na dar* [6]) *nesretniče* [7]) *tanko svileno platno.*

*

Nisu moji vezeni peškiri
Za tvojije' ruku ispucati';
Nisu moje vezene mahrame
A za tvoji' brkâ neoprani'.
Tebe jesti Vlahinja[1]) rodila
Na meraji[2]) čuvajući ovce,
U pregači tòru[3]) donijela;
Lozicom je tebe povijala,
Ovčijim te mlikom zadojila.
Mene jesti gospoja rodila
Na šiljtetu[4]) medju jastucima;
Zlatnim me je povojem povila,
Gospodskim me mlikom zadojila."
Kad to čuo Ćurčić Salih-aga,
To je njemu vrlo mučno bilo,
Pa on ode u novu čaršiju,
Na dućane starome Hadžagi,
Pa zaprosi Zlatu od Hadžage.
Dadoše je, i ne kazaše joj.
Vinčaše je, i ne pitaše je;
Niko nȅ smî lipoj Zlati kazat.
Ah, Bog ubi tanehnu robinju,
Ona kaza lipotici Zlati:
„Jesi l' čula, draga gospe moja?
Jesi l' čula i haber uzela[5]),
Da je tebe babo poklonio?
Da b' za koga, ne bi ni žalila,
Već za onog Ćurčić Salih-agu.
Jadna[6]) ti si i tri draga tvoja!
Dva su draga, dva Šahimpašića,
Treći dragi beže Mustaj-beže.
Mustaj-beg je dukat u nidrima,
U nidrima medju dukatima.
Dukat kuca, tebi srce puca;
Dukat zveči, tebi srce ječi:
Mustaj-beg je ponajdraži dragi."
Kad to čula lipotica Zlata,
Ljuto cvili u visokoj kuli,

[1]) pastirica [2]) na goleti [3]) ograda za stoku [4]) sjedalo nabijeno vunom, pamukom ili perjem [5]) vijest primila [6]) nesretna si.

Ljuto cvili za tri bila dana,
Sve se čuje u novu čaršiju.
Vrlo muka Ćurčić Salih-agi;
Stid je njega u dućanu biti.
I on posla tanahnu robinju,
Pa robinji tiho govorio:
„Selam ćeš mi[1]) Zlati Hadžaginoj,
Nek on'liko u dvoru ne cvili!
Stid je mene u dućanu biti;
Svašta će mi ljudi govoriti."
Odma' ode robinjica mlada,
Ona veli Zlati Hadžaginoj:
„Selam ti je Ćurčić Salih-aga,
Da toliko u dvoru ne cviliš;
Stid je njega u dućanu biti."
Kad to čula Zlata Hadžagina,
Uze ona tanahnu robinju,
Pa je baci niz visoku kulu,
Tude umr tanahna robinja.
Posla aga i drugu robinju;
S kule Zlata i drugu bacila.
Posla aga i treću robinju,
I treću je sa kule bacila.
Sve tri mrtve leže na avliji.
Kad vidio, da robinjâ nema,
Skočio se Ćurčić Salih-aga,
I on ode dvoru Hadžaginu.
Brez izuna[2]) u dvor ulazio,
Brez pitanja Zlati u odaju.
Uze Zlatu za bijelu ruku,
Odnese je dvoru bijelome.
Adet[3]) biše kao i dosada,
Dvoje mlado u halvat svedoše.
Kad unide Ćurčić Salih-aga,
Lipa Zlata u budžaku[4]) stoji,
Grozne suze od očiju liva.
Side aga na sepet-sanduke[5]),
Pa govori Ćurčić Salih-aga:

[1]) *pozdravit ćeš mi je i poručiti* [2]) *bez dopusta* [3]) *običaj* [4]) *u kutu* [5]) *kotarica, opšivena kožom.*

„Mili Bože, čuda velikoga,
Di nas dvoje u halvat svedoše!
Aman, Alah, nemila sastanka!
Mili Bože, što ću i kako ću?
Smijem li se Zlati prikučiti,
Jer je Zlata soja gospodskoga?
Zlatu jesti gospoja rodila
Na šiljtetu medju jastucima;
Zlatnim ju je povojem povila,
Gospodskijem mlikom zadojila.
Mili Bože, čuda velikoga!
Aman, Alah, nemila sastanka!
Kako ću se Zlati prikučiti,
Kad je mene Vlahinja rodila
Na meraji ovce čuvajući,
U pregači toru donijela,
Povila me tanahnom lozicom,
Zadojila mlikom od ovaca!“
Zlata šuti, ništa ne govori,
Već niz obraz grozne suze roni.
Onda aga Zlati govorio:
„A, Boga ti, Zlato Hadžagino!
Kada nemam, da ti se prikučim,
Snimi duvak, sidi na dušeke!“
Pa ustade aga sa sanduka,
Side i on na mehke dušeke.
Kada sutra sabah zaučio[1]),
Uze abdest[2]) aga Salih-aga,
Dade peškir[3]) Zlata Hadžagina,
Da otare abdest Salih-aga.
Onda veli Ćurčić Salih-aga:
„Mili Bože, čuda velikoga!
Šta si meni nasib[4]) učinio?
Ovaj peškir nije za meneka,
Ni za moji' ruku ispucani'.“
Kad je njemu košulju davala,
Opet veli Ćurčić Salih-aga:
„Ni košulja za meneka nije,

[1]) *kad je mujezin počeo u jutro pozivati na prvu molitvu* [2]) *pranje prije molitve* [3]) *ubrus* [4]) *ono, što meni ne priliči.*

Ni za moja pleća opečena."
Kad je aga pošo iz odaje,
Zlata njemu mahramu davala,
Onda veli Ćurčić Salih-aga:
„Ta mahrama za meneka nije,
Ni za moje brke neoprane."
Tako prodje tri godine dana,
Zlata steče do tri sina mlada.
Kadgod aga svojoj kući dojde,
Pa on legne u svoje jastuke,
Zlati vavik on na nos natakne,
Što je ono njemu govorila,
Kad je bila kod svojega babe.
To je Zlati veće dodijalo.
Jednoć reče Ćurčić Salih-agi:
„O, Boga ti, aga Salih-aga!
Proj se[1]) toga, obadva ti svita!
To je bilo, a davno je prošlo;
To ne treba više govoriti!"
Onda reče Ćurčić Salih-aga:
„Čuješ mene, moja virna ljubo!
Evo tebi vira od meneka,
Da ti nikad naspomenut ne ću.
S otim ti se osvetit ne mogu,
Nego ću se na te[2]) oženiti,
Od tebe će boljeg soja biti.
Pa ti vidi, što je Salih-aga,
Da on može boljeg soja naći.
Ja te nisam uzimao, Zlate,
Što si bila mome srcu draga,
Već za inat[3]) ja sam te uzeo,
Što si meni 'nako govorila."
Tu ne projde ni nedilja dana,
Oženi se aga Salih-aga,
Uze sestru bega Hajder-bega
On se svojoj ljubi osvetio.

Antun Hangi, br. 68. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

---

[1]) *prodji se toga (ostatak čakavšine)* [2]) *pored tebe uzet ću još jednu ženu* [3]) *za prkos.*

54.

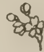
Djevojčino vedro zazvonilo.

Rano rani mlada Katarina,
Rano rani na vodicu hladnu;
Za njom rânî Ive dite mlado,
Njezina se vidra dotaknuo,
A vidro je zvonom prozvonilo.
Sačula ga stara njena majka,
Tere zove devet mile braće:
„Gor' na noge, devet mile braće!
Selino je vidro prozvonilo,
Tkogod joj se vidra dotaknuo.
Na noge se, za njim tec'te brzo,
Koj na noge, koj na vrane konje!"
Svi se skaču na noge lagane,
Pa uzjašu vrane konje svoje,
Pa 'no gredu na vodicu hladnu.
S daleka ih mlada ugledala,
Pa je mladom besidila Ivi:
„Evo, Ive, moje devet braće!
Skrij se, dragi, pod travom zelenom;
Ja ću nabrat trave diteline,
I pokrit ću tebe ditelinom."
Kako reče, tako i učini.
Leže Ive na travu zelenu;
Ona guli travu ditelinu,
Pa pokriva Ivu ditelinom.
Kad su došli devet mile braće,
Svojoj seji lipo besidiše:
„Borom tebi, draga sele naša!
Koj se tvoga vidra dotaknuo,
Te je vidro zvonom prozvonilo?"
Sestra njima lipše odgovara:
„Doletila ptica s vedra neba,
I mog se je vidra dotaknula,
Pa je vidro zvonom prozvonilo."

Kad to čuli devet mile braće,
Meću selu na konja uza se,
Pa 'no idju k bilu dvoru svome.
Triput se je mlada obzirala,
Gre li za njom Ive dite mlado.
Kad su došli k bilu dvoru svome,
Opet ju je majka upitala:
„Koj se tvoga vidra dotaknuo,
Te je vidro zvonom prozvonilo?“
Al i majci mlada odgovara:
„Doletila ptica s vedra neba,
I moga se vidra dotaknula,
Pa je vidro zvonom prozvonilo.“

Jakov Ćuka, br. 18.

Sa Debeloga Otoka; kazivala čobanica Matija Šešelja.

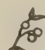
55.

Udovac činima domamio djevojku.

Pošetala Huma i Emina
Po kadrmi ispred taslijana,
Susrio ih udovac Alija.
A veli mu ponosna Emina:
„Odmakni se, udovac Alija!
Ovdje nema za te djevojaka;
Što je bilo, sve se poudalo,
Što j' ostalo, sve je plemenito;
Plemenito plemenita traži.“
Po nosu se prstom udario,
Pa je došo dvoru bijelome,
Pa napisa do tri dilbagije.
Jednu piše, niz vodu je baca:
„Ne nos', vodo, knjige ni jazije,
Vet-no pamet ponosne Emine,
Da mi dodje noći u ponoća,
Sama gola u tankoj košulji!“

Drugu piše, na vatru je baca:
„Ne gor' knjiga, ne gor' ni jazija,
Vet-no pamet ponosne Emine,
Da mi dodje noći u ponoća,
Sama gola u tankoj košulji!“
Treću piše, pod glavu je meće:
„Ne spâj knjiga, ne spâj ni jazija,
Vet-no pamet ponosne Emine,
Da mi dodje noći u ponoća,
Sama gola u tankoj košulji!“
Malo trenu, kad se prenu brže,
Kad mu kucnu alka na vratima.
Kad za vratim' ponosna Emina
Sama gola u tankoj košulji.
On u b'jele uvodi je dvore,
Pa je vjenča sebi za ljubovcu.

Vice Palunko, br. 60. *Iz Ramnoga u Popovu polju hercegovačkom; kazivala starica Jele Bukvić.*

56.

Mujini zapisi.

Urodili dudi Bojagini,
Brala ih je Dude Bojagina.
Na njojzi je diba i kadifa[1]);
Diba joj je zlatom izvezena,
Ispod vrata struka madžarijâ[2]),
A na glavi od bisera grana.
Tud prolazi momče neženjeno,
Po imenu Šahimpašić Mujo.
Govorio Šahimpašić Mujo:
„Zdravo da si, Dûde Bojagina!
Zdravo da si svojoj miloj majci!
Još zdravije dibu izderala,

[1]) *brokat i velud (baršun)* [2]) *madžarskih dukata.*

Meni, Dude, halvaluka dala,
Halvaluka, bîla boščaluka!"
Kad s' obazre Dûde Bojagina,
Pa ugleda Šahimpašić Muju,
Govorila Dude Bojagina:
„Hajd otale, Šahimpašić Mujo!
Taki su mi u bábê seizi[1]),
Čizme peru i konje timare!"
Kad to čuo Šahimpašić Mujo,
To je njemu vrlo muka bilo,
Pa on ode svome bilu dvoru.
Momak se je učen dogodio;
Sve mislio, na jedno smislio,
Pa on side u svojoj odaji,
Pa on piše sićane zapise,
Pa on hita u golemi vitar,
Pa govori Mujo momče mlado:
„Ne nos', vitre, knjige ni jazije,
Već pamécu[2]) Dude Bojagine!"
Malo stalo, za dugo ne bilo,
Stade figan[3]) Dude Bojagine,
Ona viče iza svega glasa:
„Otvor' vrata, Šahimpašić Mujo!
Otvor' vrata, odnese me vitar."
Govorio Šahimpašić Mujo:
„Ne ću, bogme, Dude Bojagina!
'vaki su ti u babe seizi,
Čizme peru i konje timare."
Kad to čula Dude Bojagina,
Ona ode dvoru tugujući.
Opet Mujo zapise napisa,
Pa on hita u golemu vatru,
Pa govori Šahimpašić Mujo:
„Ne gor', vatro, knjige ni jazije,
Već pamécu Dude Bojagine!"
Opet leti Dude Bojagina,
Ona viče Šahimpašić Muju:
„Otvor' vrata, Šahimpašić Mujo!
Otvor' vrata, pȍpržî me vatra!"

[1]) *sluge* [2]) *deminutiv od „pamet"* [3]) *jauk, zapomaganje.*

Al govori Šahimpašić Mujo:
„Ne ću, bogme, Dude Bojagina,
'vaki su ti u babe seizi,
Čizme peru i konje timare.“
  Opet ode Dude Bojagina,
Ode svome dvoru tugujući.
Opet Mujo zapise napisa,
Pa ih baca u golemu vodu:
„Ne nos', vodo, knjige ni jazije,
Već pamécu Dude Bojagine!“
Opet leti Dude Bojagina,
I doleti prid odajska vrata,
Ona viče Šahimpašić Muju:
„Otvor' vrata, Šahimpašić Mujo!
Otvor' vrata, odnese me voda.“
To izusti, teslim dušu pusti.
  Divojku su hodže opremili,
U mezar[1]) ju ljudi ukopali,
Osta jadna Dudijina majka,
Osta u svom dvoru tugujući.

Antun Hangi, br. 57. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

57.

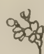
Robinja odnijela blago.

Telal viče od jutra do podne:
„Ko je noćas u kog na konaku,
Nek ne ide rano sa konaka!
Utekla je pašina robinja,
I odnijela pô pašina blaga,
Pô pašina, polu ćehajina,
I odvela Muju haznadara,

[1]) *u grob.*

I odn'jela sahat iz njedara,
I odn'jela sivoga sokola,
I odvela ata[1]) iz podruma!"
Uhvatiše tanahnu robinju,
Uhvatiše, paši dovedoše.
Pitao je paša Ali-paša:
„Robinjice, moja nevjernice!
Kad uteče, što odnese blago?
Što odvede Muju haznadara?
Što odnese sahat iz njedara?
Što odnese sivoga sokola?
Bud odnese sivoga sokola,
Što odvede ata iz podruma?"
Odgovara Kumrija robinja:
„A, Boga mi, paša Ali-paša!
Blago nosim, da se njim ponosim,
Muju vodim, da mi lice ljubi,
Sahat nosim, da znam, koliko je,
A sokola, da me rano budi;
Ata vodim, da pješe[2]) ne hodim."

S. R. Bašagić, br. 32. *Iz Sarajeva.*

58.

Nokti sokolovi i zubi Maulićevi.

Tambur' bije Maulić Omere,
Tambura se po daleku čuje,
Po daleku, po svem Sarajevu.
Slušala ga Omera divojka,
Pa Omeru tiho govorila:
„Mauliću i tambura tvoja!
I crnu bi goru primamio,
A kam' ne bi Omere divojke!
Dojd na veče u zelenu bašču;

[1]) *hata, konja* [2]) *pješke.*

Dok uspavam majku i babajka,
Dojt' ću k tebi u zelenu bašču."
Kad uspava Omera divojka,
Kad uspava majku i babajka,
Opravlja se, što se lipše može.
Na se meće žute kavadere,
A na noge žute safijane,
Pak odlazi u zelenu bašču.
Šušak stoji žutih kavadera,
Škripa stoji žutih safijana;
Uplaši se Maulić Omere,
Stade bižat kroz zelenu bašču,
Stade vikat Omera divojka:
„Mauliću, jedna strašljivico!
Nije ovo moj mili babajko,
Već je ovo Omera divojka."
Al eto ti Maulić Omera,
Pa on ide u zelenu bašču,
Kad dojdoše u zelenu bašču.
Posidaše pod žutu naranču;
Ljubiše se do biloga danka.
Kad u jutru bili dan svanuo,
Al besidi Omera divojka:
„Pusti mene, Maulić Omere!
Moje drúge sa vodice idu,
A ja mlada još ni na vodicu."
Ujide je Maulić Omere,
Ujide je baš za grlo bilo.
Ona uze vedro olagano,
Svoje druge do vode pritekla
I na vodi dvi druge zatekla;
Al su njoje druge govorile:
„Što ti teče, draga drugo naša,
Što ti teče krvca iz grlašca?"
Odgovara Omera divojka:
„Jutros sam ja uranila mlada,
I otidoh u zelenu bašču,
U zelenu bašču pod naranču;
Al na 'ranči sivi sokol sidi,

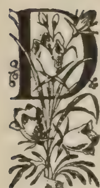
Ja se popeh, da sokola fatam,
Pak me sokol nokti ogrebao."
Al govore do dvi drugarice:
„Kakvi li su to sokola nokti,
Reć' bi da su Maulića zubi."

Luka Ilić, I., br. 473. *Oriovac.*

59.

Ništa ne ostaje skriveno.

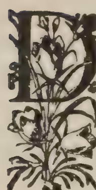
Dva se draga na livadi ljube;
To ne vidi niko nioklena,
To ne čuje niko nioklena,
Vet livada, gdje se na njoj ljube.
Livada je ovcam' povidjela,
Bile ovce za sobom čobanu,
A čobanin na putu putniku,
A putnik je na moru mornaru,
A mornar je ladji i dženatu,
A dženat je djevojačkoj majci.
Ljuto kune lijepa djevojka:
„A, livado, ne zelenila se!
Bile ovce, poklali vas vuci!
A čobane odveli hajduci!
Putnik-junak kuće ne vidio!
A mornara more potopilo,
A u dženat kuga udarila,
Umorila hodžu i dženata!"

Vice Palunko, br. 84. *Iz Ramnoga u Hercegovini; kazivala starica Janje Vlahinić.*

60.

Dva se draga na livadi ljube.

Dva se draga na livadi ljube,
Za tu ljubav niko im ne znade,
Neg livada, na kojoj se ljube.
Pa livada lugu povidjela,
Lug zeleni travi djetelini,
Djetelina ovcam' bijelijem,
B'jele ovce svome čobaninu,
A čobanin na putu putniku,
Mlad putniče kiridžijam' kaza,
Kiridžije svojim trgovcima,
A trgovci na moru mrnarom,
A mrnari svojemu škrivanu,
Mlad škrivane svome kapetanu,
A kapetan hodži na munaru,
Hodža kaza djeci djavolastoj,
Djavolastoj djeci skularima,
A skulari djevojčinoj majci.
Majka Maru i bije i kara:
„Ćeri Mare, što si uradila,
I sramotu meni napravila?“
  Mare svojoj majci progovara:
„Hvala Bogu, moja mila majko!
Ako me je rukom zagrlio,
Nije ruka pri grlu ostala;
Ako me je ustim' poljubio,
N'jesu usta prid ustim' ostala;
Ako sam mu košulju oprala,
Sirota je bez igdje ikoga;
Ako sam mu cvijet darovala,
Mlado momče ženit će se za me!“
  Ljuto Mare kune i proklinje,
Ljuto kune, jes' joj za nevolju:
„O, livado, roda ne rodila:
Ni rodila, nit se zelenila!
Zelen luže, ti s' ne zelenio,

Nego živim ognjem izgorio!
Djetelino, popasle te ovce,
B'jele ovce, poklali vas vuci,
A čobana uhitili Turci!
A putnika ubili hajduci,
Kiridžije konje polomili,
A trgovci blago izgubili,
A mrnari kuće ne vidili!
Mlad škrivane, ti se pomamio!
Kapetane, ti se pobolio,
Pobolio, a ne prebolio!
A on hodža, kad zakuisao,
Grešnu dušu lažnom svecu dao!
A u djecu kuga udarila,
Da ne kažu djevojčinoj majci,
Da je majka ne bije, ne kara!"

Baldo Glavić, str. 4416.

Kazivao Gusto Agačić, slijepac-guslar od 50 godina, u Luci na Šipanu, a pjesmu je čuo negdje u Bokama.

61.

Plemenita Jelina.

Šetao se Mikle mlad
Kroz Budime, bio grad,
Gledala ga Jelina,
Plemenita gospoja.
Pa govori Jelina,
Plemenita gospoja:
„Oj, Boga ti, Mikle mlad!
Dodji k meni na divan!"
Al govori Mikle mlad:
„Došo bi ti na divan,
Al je doma Erceg kralj."
— „„Oj, Boga ti, Mikle mlad!

Nije doma Erceg kralj.
Još je sinoć osedlo,
Jutros rano otišo."
Jedva čeka Mikle mlad,
Da mu dodje mrkli mrak.
On uzimlje tamburu,
I sa zlatom maramu,
Pa on ide k Jelini,
Plemenitoj gospoji.
Pa govori Mikle mlad:
„Oj, Boga ti, Jelina,
Plemenita gospoja!
Je l' večera gotova?"
Al govori Jelina,
Plemenita gospoja:
„Večera je gotova."
Večeraše, igraše,
U toj igri zaspaše.
Al eto ti Erceg kralj,
Usta[1]) vrátâ škripanja,
Usta kralja vikanja.
Al govori Mikle mlad:
„Kud ću jadan sada ja?"
Al govori Jelina,
Plemenita gospoja:
„Idi, Mikle, u ormar!"
Kad je došo Erceg kralj,
Al govori Erceg kralj:
„Dobar večer, Jelina,
Plemenita gospoja!
Jesi l' dobro spavala,
I o meni sanjala?"
Znala kučka lagati,
Svom Ercegu kazati:
„Čedo mi je plakalo,
Nij' mi dalo spavati,
I o tebi sanjati."
Al upita Erceg kralj:
„Od ormara ključe daj!"

---

[1]) *stade; stadoše vrata škripati.*

Al govori Jelina,
Plemenita gospoja:
„Čedo mi je plakalo,
Pa je ključe bacalo!“
Razljuti se Erceg kralj,
Pa udara u ormar.
Ormar mu se otvara,
Mikle mu se poklanja.
Al govori Erceg kralj:
„O, Boga ti, Mikle mlad!
Kad sam bio tako mlad,
Ja sam bio gorji vrag;
U kopriva' spavao,
Priko plota skakao;
Koprive me žagrile,
Gospoje me žalile.“

Klotilda Kučera, br. 84.

Iz Komletinaca u Slavoniji,
od Kate Lukić.

62.

Zavičaj Latka Janka.

ijep ti je Latko Janko,
Još je ljepši konj pod njime:
Iz čela mu sunce sjaje,
Ispod grive mjesec sv'jeti,
Iz kopita kremen kreše,
Iz bedra mu munja 'ita.
Gledala ga djevojčica
Izvr' dvora majkinoga,
Pa govori djevojčica:
„Gledaj, majko, Latka Janka!
Kako j' lijep Latko Janko,
Još je ljepši konj pod njime:
Iz čela mu sunce sjaje,
Ispod grive mjesec sv'jeti,

Iz kopita kremen kreše,
Iz bedra mu munja 'ita.
Pozov'mo ga za večeru,
Pitajmo ga za deželu[1])!"
  Pozvale ga za večeru,
Pitale ga za deželu:
„Boga tebi, Latko Janko!
Kako tamo u deželi?"
Odgovara Latko Janko:
„Dobro tamo i lijepo;
Žito žitom zasipuju,
Vino vinom zal'jevaju,
Trava travu poraščuje,
Listak liska dočekuje;
Mladi nam se ne staraju,
Stari nam se pomladjuju."

Tade Smičiklas, br 33. *Iz Žumberka.*

63.

Sestra kuša brata.

to s' ono čuje u onoj strani,
U onoj strani, u turskoj zemlji?
Il pitli poje, il zvona zvone,
Il seka bracu svom poručuje?
Nit pitli poje, nit zvona zvone,
Već seka bracu svom poručuje:
„Pošalj' mi, braco, tri litre zlata,
Tri litre zlata i tri bisera!
Ja sam ti, braco, turska ropkinja,
Turska ropkinja, tudja sluškinja."
A bratac sestri otporučuje:
„Zlato mi treba konju za sersan,
Kada ga jašim, da mi je gizdav;

[1]) *za njegov zavičaj.*

Biser mi treba ljubi za gjerdan,
Kada je ljubim, nek mi je mila."
Al seka bracu svom poručuje:
„Nisam ti, braco, turska ropkinja,
Već sam ti, braco, turska carica."

Luka Ilić Oriovčanin, I., br. 444. *Iz Levanske Varoši kraj Djakova, od Sabolovića.*

64.

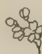
Brat i vojno.

Ovce pase čobanica Mare,
Ovce pase po gori zelenoj,
Ovce pase i suze proliva.
Tud prohode dvi delije mlade,
Govore joj dvi delije mlade:
„Zašto cviliš, čobanice mlada?"
Odgovara mlada čobanica:
„Virujte mi, dvi delije mlade!
Ako cvilim, to nevolja hoće;
Imala sam vojna i brajena,
Al su oba na vojnicu pošli.
Evo jurve sedam godin' dana,
Ne znam za njih ni živih ni mrtvih."
Govore joj dvi delije mlade:
„Tako t' bora, mlada čobanice!
Po nesrići da su poginuli,
Kojega bi ti veće žalila,
Ali vojna, ali brata tvoga?"
Odgovara čobanica Mare:
„Virujte mi, dvi delije mlade!
Po nesrići da su poginuli,
Ja bih vojna tri lita žalila,
Brata moga, dokli živa bila.
Da bih s bratom crnom gorom pošla,
Ja bih vojna i drugoga našla;

Da bih s vojnom sve grade obašla,
Ne bih nigdir moga brata našla."
  Kad to čuje Ivan junak dobar,
Povadio iza bedre ćordu,
Da je hoće rastaviti glavom.
Brat je njemu ruku ustegnuo:
„Ne čin' toga, moj dragi sestrime!
Ne bi toga učinila sele."

Šime Ljubić, I., br. 23. *S otoka Hvara.*

65.

Kako sestra žali brata, a kako vjerenika.

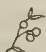
Djevojka je pelin-cv'jeće brala
U dolini više vinograda;
Nabrala je skuca i njedarca,
S pelinom se cv'jećem razgovara:
„O peline, moje gorko cv'jeće,
Ja bih tebe još i više brala,
Ali nemam, komu bih te dala.
Imala sam mila brata moga,
I jednoga vjerenika moga;
Ovo ima devet godin' dana,
Da su pošli na more debelo,
Od njih nema ni knjige ni glasa,
Više sam se desperala[1]) mlada."
  Otole se ona uputila,
Ona ide goricom zelenom.
Kad je došla do pola gorice,
Tu susrela dva mlada junaka,
Pitaju je dva mlada junaka:
„Otkle si ti, o djevojko mlada?"
Ona njima mlada kazivala,
Da i' u gori pelin cv'jeće brala,
Al da nema, komu bi ga dala;

[1]) *izgubila nadu, tal. desperare.*

Da j' imala brata rodjenoga
I jednoga vjerenika svoga;
Da su pošli na more debelo
Ovo ima devet godin' dana,
Od njih nema ni knjige ni glasa,
S toga da se desperala mlada.
Govore joj dva mlada junaka:
„Kojega bi više žalovala,
Oli brata, oli vjerenika?"
Ona im je tiho govorila:
„Vjerenika tri bijela dana,
Brata svoga za života svoga.
Ja bih s bratom stekla i drugoga,
S vjerenikom nikad brata moga."

Baldo Glavić, str. 4383.

Kazivala Rebeka Peš, djevojka iz Moranovića na otoku Mljetu Pjesmu je čula od svojih suvrsnica Moranaka.

66,

Carica i mlada Anica.

Vino pije care i carica,
Služi im ga Miho i Anica;
Car se smije na dragu caricu,
Mladi Miho na mladu Anicu.
Gledala ih carica gospoja,
U ruci joj zlatna kupa vina,
Pa udara Anicu divojku.
Kako je je lako udarila,
Dva joj crna oka iskočila,
Dva joj bila poletila zuba,
I dva mlaza krvce iz obraza.
Ljuto cvili Anica divojka,
Tišila je carica gospoja:
„Ne cvili mi, draga Ane moja!
Evo tebi bili dvori moji,

Pa se, Ane, ti po njima šetaj!
Evo tebi blago nebrojeno,
Pa ti njime, Anice, upravljaj!
Evo tebi Miho, virna sluga,
Budi njemu, Ane, zaručnica!“
Kad je Ane riči razumila,
Pa carici htila[1]) besidila:
„Od' otolen, carice gospojo!
Što će meni tvoji bili dvori,
Kad ne vidim po njima se šetat?
Što će meni blago nebrojeno,
Kad ne vidim upravljati njime?
Što će meni Miho, virna sluga,
Kad ne vidim, tko mi ljubi lišce?“
Tad njoj s neba svetac dohodio,
Na mermer je avliju[2]) zovnuo,
U maštrapi[3]) vodu donosio.
Pak je bilo lišce umivala,
I bijele ruke do lakata.
Na oba je oka progledala,
I izrasla do dva bîla zuba;
Carica joj svaka[4]) ispunila,
Što je mladoj Ani obetala[5])

Mihovio Pavlinović, II., br. 62. *Iz Hercegovine.*

67.

Svjet kapetanovičin.

Vezak vezla kapetanovica
Na prozoru visokoga dvora.
U ruci joj šibika od zlata,
Čijem šiba svoje drugarice,
I njima je mlada govorila:
„Vez'te brzo, drugarice moje!
Na junake mlade ne gledajte,

[1]) tiho; neobičan oblik, gdje se adverb mijenja u rodu prema subjektu za ljubav sroka kao: „tio besidio“ [2]) na mramorno dvorište [3]) u lončiću s drškom [4]) sve [5]) obećala.

U junake vjerovat nemojte!
Junaci su vjera i nevjera;
Dok te ljube, dotol' vjeru daju,
Kad obljube, tad te ostavljaju,
Kak' i mene Karlovića Ivo.
Tri me puta prosio u majke;
N'jesam njega uzeti hoćela.
Ivo nosi plemenite dare,
Donio mi devet prstenaka,
Donio mi l'jepa tri kavada.
Jedan kavad svile od zelene,
Drugi kavad svile od šitkove,
Treći kavad svile od modrice.
I lijepe vezene mahrame,
I lijepe zlatne štopelice[1]),
Što su po dnu zlatom udarane,
A ozgara biserom nizane.
I dô mi je rumene jabuke,
Dokle mi je obljubio lišce,
Djevojku je mene ostavio.
Još mi Ivo b'jelu knjigu piše:
„„Dušo moja, kapetanovice!
Ti se udaj, u me se ne uzdaj,
I vrati mi dare plemenite,
Što sam ja te Ivo darovao!""
Ja Ivanu b'jelu knjigu pišem:
„Moj sokole, Karloviću Ivo!
Kad mi vratiš b'jelo lišce moje,
Lišce moje, kako mi je bilo,
Ja ću tebi sve tvoje darove.
Što si dô mi devet prstenaka,
Prstene sam tvoje raskovala,
Braći svojoj konje potkovala,
Da ne kore mene braća moja,
Da sam njima u dvoru ljubljena.
Što si dô mi tri l'jepa kavada,
Ja sam moje neve darovala,
Da ne kore mene neve moje,
Da sam mlada u dvoru ljubljena.

[1]) *papučice.*

Što si dô mi zlatne štopelice,
Štopelice razdrla sam moje,
Jer sam često na prozor šetala,
Gledala sam, ideš li mi, drago.
Što si dô mi vezene mahrame,
Eno ti je u sanduku momu.
Koliko je na mahrami grana,
Onoliko na tvom srcu rana!
Na mahrami koliko je veza,
Onoliko ti bolovo ljeta!
Što si dô mi rumene jabuke,
I ona je u sanduku momu;
Jabuka je moja uvenula;
Onako ti srce uvenulo,
Kak' i ona uvehla jabuka!"
  Pa se Ivo bolom pobolio,
On boluje devet godinica,
Niti može umr'jet ni preboljet.
Od kosti mu meso otpadalo,
A kroz rane trava pronicala;
Kroz oči mu muhe ulećale,
Teške Ivu muke zadavale.
Veće mu se jadnu dodijalo,
Ivo svoje dozivao majke:
„O gospodjo, mila moja majko!
Veće mi se jadnu dodijalo,
Ja ne mogu umr'jet ni preboljet.
Ovo vidim, mila moja majko,
Da su kletve vjerenice moje,
Vjerenice kapetanovice.
Uzmi, majko, do tri konja blaga,
Odnesi ih vjerenici mojoj,
Vjerenici kapetanovici,
Neka uzme silnovito blago,
Jeda bi se s blagom udomila[1]).
I reci joj, mila moja majko,
Da sam ja je Ivo pozdravio,
U pozdravlju njome poručio,

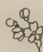
[1]) *ne bi li se s novcem mogla udati.*

Da mi prosti za ljubav božiju,
Ne bi li se s dušom razd'jelio."
  Kad je Iva svoja[1]) čula majka,
Do tri dobra konja izvodila,
Do tri konja blaga tovarila,
Ide na dvor kapetanovici,
I nosi joj blago silnovito.
Kad je bila na pogled od dvora,
Ja sam staru daleko vidjela,
Supro' njome ja sam išetala,
I staru sam l'jepo pričekala,
Ja govorim Ivanovoj majci:
„Dobro došla, Ivanova majko!
Dokle si se stara otpravila?
Komu nosiš silnovito blago?"
A, kad me je stara razumjela,
Suze proli, ovako govori:
„Ćerce moja, kapetanovice!
Evo, ćerce, b'jelu dvoru tvomu!
Tebi nosim blago silnovito.
Moj je tebe Ivo pozdravio,
U pozdravlju tebi poručio,
Da mu prostiš za ljubav božiju,
I prosto ti blago silnovito,
Ti da bi se s blagom udomila!"
  Ja govorim Ivanovoj majci:
„Tebi fala, Ivanova majko,
Na tvojemu blagu silnovitu!
Ja se ne ću udat nikadara.
Vrati blago b'jelu dvoru tvomu,
I pozdravi Iva sinu tvoga:
Da sam ja ga mlada pozdravila,
U pozdravlju njemu poručila,
Da mu praštam i Bog mu prostio!"
  Netom mlada moju r'ječ izustim,
A on Ivo grešnu dušu pusti;
Stara blago b'jelu dvoru vrati.
Kad je došla dvoru bijelomu,
Ona sinu šeta u kamaru,

[1]) *njegova, prema tal. sua.*

Diže Ivu sa lišca mahramu,
Al u Iva lišce ostinulo;
On preminu, jadna njemu majka!
Tako bilo svakomu junaku,
Što djevojci o nevjeri radi!

Andro Murat, I., br. 28. — *Iz Luke na Šipanu, od Kate Murat-Palunkove.*

68.

Bolji sin nego otac.

Sunce zadje, a mjesec izadje,
Asan-aga bilu dvoru dodje,
A dok dodje, pobuna ga nadje[1]):
„Moja ljubi, ženit ću se na te[2]).“
A ona mu nato odgovara:
„Ženi, ago, i meni je drago;
Pomoć' ću ti svadbu sigurati[3])
I pirinač-pilav otr'jebiti,
I dat ću ti u djeverstvo sina.“
Ona misli, da se šali aga,
A u njega šale ne imade,
Vet je aga curu isprosio,
I po curu svatove spremao.
Muka bješe Asan-aginici,
Da mu dade u djeverstvo sina;
Ne htijaše, bit joj ne mogaše[4]).
Pomogla mu svadbu sigurati,
I pirinač-pilav otr'jebiti,
Pa je majka sina svjetovala:
„Kad dodjete, sine, u djevojke,
Svatovi će na nove ahare[5]),
Dobri konji na rosne livade,
A jengjije na visoku kulu,

[1]) *uzbunio se, pa zaželio drugu ženu* [2]) *uzet ću pored tebe još jednu* [3]) *spremati* [4]) *nije od srca radila, ali nije mogla da se ne pokori njegovoj želji* [5]) *na čardak gospodski, a djevojačke pratilice ženama u kulu.*

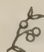
Ti ćeš, sinko, k lijepoj djevojci.
Uzdigni joj purli-duvak s glave,
Pak joj reci, moje d'jete drago:
„„A djevojko, zaludu lijepa,
Kada jadna ideš na inoču[1]),
Na inoču, na četiri sina.
Jedan joj se u bešici nina,
Drugi joj se uz koljeno prima,
Treći joj je kalfa u mejtefu,
A četvrti djever uz djevojku.““
Hoće ciknut lijepa djevojka:
„„Moja majko, komu si me dala!““
Ti je tješi, moje d'jete drago:
„„Kada dodješ dvoru Asan-age,
Izlazit će aga Asan-aga,
Da te skine s konja debeloga;
Ti se ne daj sa konja skinuti,
Vet mu išti sina[2]) Usejina!““
Kad su došli u l'jepe djevojke,
Svati idu na nove ahare,
Dobri konji na rosne livade,
A jengjije na visoku kulu,
Djever ode k lijepoj djevojci.
Uzdigne joj purli-duvak s glave:
„O djevojko, zaludu lijepa,
Kada jadna ideš na inoču,
Na inoču, na četiri sina.
Jedan joj se u bešici nina,
Drugi joj se uz koljeno prima,
Treći joj je kalfa u mejtefu,
A četvrti djever uz djevojku.“
Tada cikne lijepa djevojka:
„Moja majko, komu si me dala!“
Tješio je djever Usejine:
„Kada dodješ dvoru Asan-age,
Izlazit će aga Asan-aga,

---

[1]) *kad ideš za muža, koji već ima jednu ženu i s njom četiri sina*
[2]) *zatraži, da te njegov sin skine s konja, što je u narodnoj pjesmi uvijek dužnost mladoženjina.*

Da te skine s konja debeloga;
Ti se ne daj sa konja skinuti,
Vet mu išti sina Usejina!“
Kad su došli dvoru Asan-age,
Izlazio aga Asan-aga,
Da je skine s konja debeloga;
Ma ne da se sa konja skinuti,
Vet mu ište sina Usejina.
Govorio aga Asan-aga:
„Sjaši s konja, nogu ulomila!
Dosti si ga danas umorila,
Na poklon ti sine Usejine!“
A ona mu mlada odgovara:
„Ako ti je dobra konja žao,
Devet ću ti od baba dovesti,
A vjenčaj me sinu Usejinu!“
Pa je vjenča sinu Usejinu.

Vice Palunko, br. 29. *Iz Popova u Hercegovini; kazivala starica Jele Bukvić.*

69.

Dvije drúge

vi su druge lipo drugovale,
Ladnon su se vodon umivale,
Jednon su se ridon utirale,
Pa je drúga drúgi govorila:
„Drugo moja, mi se ne udajmo,
Nego da bi obe za jednoga,
Oli obe za dva brata mila!“
Malo ti je potrajalo vrime,
Obe su se mlade poudale;
Jedna ode u Bosnu ponosnu,
Druga osta u ravnon Primorju,

Pa mi piše u Bosnu ponosnu:
„O bora ti, moja drugo draga!
Pošalji mi bosanski' jabuka,
Ja ću tebi cvića primorskoga!“

Stjepan Banović, br. 33. *Kazivala god. 1902. Kata Banović u Zaostrogu.*

70.

Nauk pernog buzdovana.

Ili grmi, il se zemlja trese,
Il udara more u Primorje,
Il pucaju na Zadru lumbarde?
Niti grmi nit se zemlja trese,
Nit udara more u Primorje,
Nit pucaju na Zadru lumbarde;
Neg se dile braća Jugovići,
Devet braće, žalosna im majka!
Najmladjemu krivo učiniše;
Dadoše mu u Prologu kulu,
A u kuli ostarilu majku,
I u kuli pet starih ovaca.
Cvili Ago kano zmija ljuta,
Niko njega utišit ne može.
Tišila ga ostarila majka:
„Muči, Ago, moje dite drago!
Ako su se braća podililá,
Tebe hoće oženiti majka
Od bogata Atlagića dvora;
Bit će dosta i meni i tebi.
Kúpi, sinko, vére[1]) i prstene;
Majka idje isprosit divojku.“
Kûpi Ago vere i prstene;
Hode majka isprosit divojku,
Pa isprosi mladu Alagušu.
Malo joj je roka ostavila,
Malo roka nediljicu dana,

---

[1]) *prstenje, kojim mladići vjere djevojke.*

Dok pobije vole i ovnove,
I salije vino u mihove,
I sakupi lipu kitu svatâ.
Ode majka po mladu divojku.
Zdravo svati do divojke došli,
I zdravo se natrag povratili.
A kada su večer večerali,
Svi svatovi bilom dvoru pošli,
Osta Ago i Agina ljuba.
  Kad ujutro jutro osvanulo,
Odmah gá je ukorila mlada:
„A moj Ago, nepriliko moja!
Nit si moja slika ni prilika,
Nit su dvori kô u moje braće,
Kô u moje braće Atlagića.
Još je tebe Vlahinja rodila,
A mene je gospoja rodila,
I bijelim mlikom zadojila!“
  Cvili Ago kako zmija ljuta,
I proklinje svoju staru majku,
Koja ga je s njome oženila.
Pa uzimlje vrana konja svoga,
Pa on hode u goru zelenu.
Dobra ga je srića nalazila,
Do dva šura prida nj ishodila:
„Dobro došo, naš jedini zete!“ —
— „„Dobro Bog da, do dva šura moja!““
— „Je li dobro stara majka tvoja,
I na domu mila seka naša?“ —
— „„Je mi dobro stara majka moja,
Je vam zdravo mila seka vaša,
Je vam zdravo, ne bila vam zdravo!““
— „Što je, zete, za Boga miloga?
Da je prija[1]) tebi dodijala?“ —
— „„Kako ne će meni dodijati?
Prvo me je jutro ukorila:
A moj Ago, nepriliko moja!
Nit si moja slika ni prilika,
Nit su dvori kô u moje braće,

[1]) *tako brzo, što prije.*

Kô u moje braće Atlagića;
Niti kula kô u moje braće,
Kô u moje braće Atlagića.
Još je tebe Vlahinja rodila,
A mene je gospoja rodila,
I bijelim mlikom zadojila."" —
— „Tebi bora, naš jedini zete!
A ti hajde bilom dvoru svomu!
U dvoru ćeš ljubu nalaziti,
Gdi ti ona sitni vezak veze.
Kada dodješ dvoru bijelomu,
Ti govori svojoj ljubi dragoj:
„Ljubo moja, prihvati mi konja!"
Ako ti ga prihvatiti ne- će,
A ti uzmi buzdovano perje,
Kud je kucaš, da joj koža puca,
Kud je šibaš, da joj krvca lije!"
Kad je Ago doša' dvoru svomu,
U dvoru je ljubu nahodio:
„Ljubo moja, prihvati mi konja!"
Ona mu ga prihvatit ne htila,
A on laća buzdovano perje,
Pa je kuca, da joj koža puca,
Pa je šiba, da joj krvca lije.
Kad ujutro jutro osvanulo,
Ona hode za goru na vodu,
Donila je vode iza gore,
I pomela svoje bile dvore;
Svoje žute iščešljala kose,
Pak je mlada Agu dozivala:
„Ustaj, Ago, moje dobro drago!
Donila sam vode iza gore,
Omela sam tvoje bile dvore,
Iščešljala žute kose svoje."
Tada Ago junak govorio:
„Bože mili, na svemu ti hvala!
Ne nauči ni otac ni majka,
Što nauči perni buzdovane!" —

Bartuo Grgić, II., br. 96. *Iz Mravinaca u Dalmaciji.*

71.

Petrova hvala.

Petar se putem hvalio,
Da nema lipše gospoje,
Što lipa Mare u njega.
To čula vila iz gore;
Vila sé drugam' molila:
„Druge, vi mene pustite
Do bila dvora Petrova,
Da vidim hvale Petrove!“
Bila se vila podigla,
Ter idje Peri na dvore.
Prid bilim dvorom dozivlje:
„Izadji, hvalo Petrova!“
Govori Mare Petrova:
„Gorkinjo vilo, počekaj,
Doklem se i ja obučem,
Obučem svile zelene,
Svrh zelene, još crljene,
Na bile noge pašmage,
Na bile prste prstene,
Na ruke zlatne manine,
Na vratu zlatni ogrljaj,
U uši zlatne mendžuše,
Na glavi kruna biserna.“
Izlazi Mare 'z kamere
Kakono sunce iz gore.
Bila joj vila govori:
„Lipša si, Mare, od mene,
Jer te je majka rodila;
Tebe su babe dojile,
U svion povoj povile,
I mila braća zibala.
Mene je gora rodila,

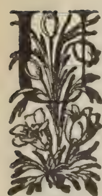
U zelen listak zavila,
Tija me rosa dojila,
Mene su vitri zibali,
Zato si lipša od mene.“

Ante Franjin Alačević, I., br. 112. *Makarsko Primorje.*

72.

Ženidba Bećar-Ibrahima.

U Mostaru šićahni dućani,
Po njim' sjede mladi bazrgjani;
Svaki radi o svome zanatu,
Sam' ne radi Bećar-Ibrahime,
Već on ljubi Mostarke djevojke
I nevjeste skoro dovedene.
To Mostarci mladi opaziše,
Pa odoše, paši prikazaše.
Paša viknu delibaši Muju:
„Hajde, Mujo, povedi delije,
Pa uhvati Bećar-Ibrahima!“
U mladjega pogovora nema;
Uze Mujo trideset delija,
Pa on traži Bećar-Ibrahima,
Dok ga nadje u Zlatkinu dvoru.
Na krilu mu lijepa Zlatija,
Grli, ljubi s obadvije strane.
Njemu veli delibaša Mujo:
„Hajde, Ibro, tebe paša zove!“
Ibro za to haje i ne haje,
Već on ljubi ljepoticu Zlatu.
Opet reče delibaša Mujo:
„Hajde, Ibro, tebe paša zove!“
Kad se vidje Ibro na nevolji,
Sv'jetla ćorda poleće iz kora,
Delibaši mjesto odgovora.
Al poleće trideset delija,

Uhvatiše Bećar-Ibrahima;
Svezaše mu naopako ruke,
Svezana ga paši odvedoše.
Paša pita Bećar-Ibrahima:
„Je l' istina, što se na te kaže,
Da ti ljubiš na silu djevojke,
I nevjeste skoro dovedene?“
Njemu veli Bećar-Ibrahime:
„Nije, pašo, života mi moga!“
Dovedoše Zlatiju djevojku,
Upita je paša Ali-paša:
„Il je sila, il je dobra volja?“
Njemu veli kićena Zlatija:
„Nije sila, već je dobra volja.
Da je sila, u gori bi bila,
Il se orlu na gnijezdo svila!
Volja, volja, da ne može bolja!“
Kada Ibru vjenčaše Zlatiju,
Odvede je svom bijelu dvoru.

S. R. Bašagić, br. 5. *Iz Sarajeva.*

73.

Neugodno obilježje.

Vino pila dva junaka mlada,
Dva Turčina, do dva pobratima;
Jedan biše Sinčević Omere,
A drugi je Duran Alil-aga.
Na Ali je srmali-mahrama,
Na Omeru sablja od bisera,
Pa Omere Ali besidio:
„Davor, Ale, bogom pobratime!
Al divojku jesi isprosio,
Ali nevu u dvor dovodio,
Al si digod u svatovim' bio,

Za divera oli barjaktara,
Otkuda ti srmali-mahrama?“
Al Omeru Ale besidio:
„Prodji me se, bogom pobratime!
Da divojku budem isprosio,
Ne bi li mi lipšu darovala?
Da sam nevu u dvor dovodio,
Imao bih svilenu košulju.
Da sam digod u svatovim' bio,
Imao bih perje pozlaćeno;
Za divera oli barjaktara,
Imao bih jabuku od zlata.
Neg ću tebi sve kazati pravo,
A tako mi, pobro, biti zdravo!
Evo ima devet godin' dana,
Otkad sam se oženit mislio;
Ja obadjoh zemlje i gradove,
Otkraj dokraj ravno Sarajevo,
Po Županjcu i po Duvnu ravnu,
Sve po Stocu i kršnom Mostaru,
Al ne nadjoh za sebe divojku.
Digod koju jesam zaprosio,
Svaka veli, da je ponejaka:
Stan' počekaj, doklem ponerestem.
Glas mi dodje seke Atlagića,
Da je take u Turčina nejma;
Ja se bacih gjogi u ramena,
Pak poletih k Livnu bijelomu,
Bilu dvoru bega Atlagića.
Prid dvorom mu kamena avlija,
U avliji žutica naranča,
Pod njom sidi Šitka plemenita.
Prida me je mlada išetala,
Primila mi konja i oružje,
U bile me dvore uvodila,
I za pune stole postavila,
Pa je meni Šitka besidila:
„„Ded prihvati, Duran Alil-aga!
Ded prihvati, ponapi se vina!““
Ja joj jesam htio besidio:

Stan', počekaj, draga dušo moja,
Da te pitam, bi li pošla za me?
Da te pitam u starice majke?
Al je meni Šitka besidlla:
„„Borme ne ću, Duran Alil-ago;
Poć' sam mogla i za boljijega,
Ali nisam pošla za nikoga,
Već evo me i sad u matere.
Niti hajde, nit prosi divojku,
Jer ni jedna ne će poći za te,
Jer svak znade da si razmetnica,
Razmetnica, turska jogunica.""
Pak otvori šarene sanduke,
Pak mi vadi srmali-mahramu,
Ter je meni htila besidila:
„„Evo tebi srmali-mahrama,
Da se možeš hvalit prid družinom,
Da si ima' mladu jaranicu,
Koja ti je dala mahramicu.""

Mih. Pavlinović, II., br. 532. *Vrhgorac*

74.

Vjerna djevojka.

Poletio siv-zelen sokole,
Susrio ga šećer Sali-aga:
„A bora ti, siv-zelen sokole!
N'jesi l' Bog dô od Bosne ponosne!
A cavti li po Bosni ljubica,
M'ješa li se katmer i ružica,
Bere li ga moja dragunica,
Šeće l' za njom Omer-poturica? —
— „„Ja sam soko od Bosne ponosne,
A sve cavti po Bosni ljubica,
I m'ješa se katmer i ružica,
I bere ga tvoja dragunica,

Za njom šeće Omer-poturica;
Pa mu veli tvoja dragunica:
„„Odmakni se, Omer-poturica!
N'jesam moga odgojila lišca
Ni od žarkog zaklanjala sunca
Za takoga Omer-poturicu,
Vet za draga šećer Sali-agu.““

Vice Palunko, br. 58. *Iz Ramnoga u Popovu polju hercegovačkom; kazivala starica Jele Bukvić.*

75.

Otmica.

Majka Mari kose plela
Od petero, devetero,
Pletuć kose svitovala;
„Mare moja, janje moje!
Ti ne idi dol' u polje,
Dol' u polje, dol' u kolo!
U kolu je Tomo momče,
Tomo momče neženjeno;
Ti si, zlato, neudato.“
Mara majke ne slušala,
Nego idje u kamare,
Pa oblači ruho svoje.
Ona idje dol' u polje,
Dol' u polje, dol' u kolo.
Kad je kolu dolazila,
Do Tome se uhvatila;
On slugama namignuo,
Sluge mu se osmihnuše,
Pa mu konja privedoše.
Tomo skače na orana,
Baca Maru na dorana,
Pa on leti priko polja
Kano zvizda priko neba.

Ciči Mara kao zmija:
„'vako bilo svakoj drugi,
Koja majke ne slušala!“
Tomo ju je svitovao:
„Muči, Mare, muči, janje!
Vidiš ono sinje more;
Onde ću te utopiti.
Vidiš ono dug' javore,
Onde ću te obisiti,
Nek ti vrane oke piju,
Gavranovi krilim' biju!“
Ciči Mare kano zmija:
„'vako bilo svakoj drugi,
Koja majke ne slušala!“
Tomo ju je svitovao:
„Muči, Mare, muči, janje!
Vidiš ono sinje more,
Sinje more — podvornice[1]),
A ribice — bile ovce.
Vidiš ono dug' javore,
Onde su mi dvori moji;
Onde ćeš mi ljuba biti,
Onde ćeš mi dvore mesti,
Onde vrani perčin plesti.“

Mih Pavlinović, II, br. 762. *Promina, krâj na Krki izmedju Drniša i Knina.*

76.

Što je komu sudjeno, sudjeno.

Ovdi kažu Begzade divojku,
Lipu šćerku age Hasan-age;
U nje ima sluga Husejine.
Njojzi veli sluga Husejine:
„O, Begzade, bi l' ti pošla za me?“
Al govori Begzade divojka:

[1]) *potkutnjica; njiva ili livada pod kućom, pod dvorom.*

„Hajd otalen, slugo Husejine!
Teb' je mlada Vlahinja rodila,
I vlaškim te mlikom zadojila."
To je slugi puno mučno bilo,
I on ode ka gradu Stambolu.
Dvori cara devet godin' dana,
Izdvorio devet agaluka,
Sve devet ih za pašaluk dao,
Da on budne mlad paša u Bosni.
  Pa on dojde šeher-Banjaluci
I on padne na rosnu livadu.
Sve mu lale[1]) na divanu stale,
A najposli aga Hasan-aga.
Lipo ga je paša dočekao,
Svojim ga je ćurkom[2]) ogrnuo,
Svojim ga je čibukom[3]) nudio.
Govorio paša gospodine:
„A, Boga ti, aga Hasan-aga!
Je l' ti živa Ismihana majka?
Je l' s' udala Begzade divojka?"
Govorio aga Hasan-aga:
„Jes' mi živa Ismihana majka,
Nij' s' udala Begzade divojka."
  Skoči mi se aga Hasan-aga,
I on ide bilu dvoru svome.
Kad li svanu i sunce ogranu,
Halka kuca na avlinski' vrati',
Izlazila tanahna robinja.
Govorio delibaša[4]) Mujo:
„Je li doma aga Hasan-aga?" —
— „„Jesti doma aga Hasan-aga."" —
„Neka ide, paša njega zove!"
Kad to čula robinjica mlada,
Ona ode pa svom agi kaza.
Ide aga, jer mu bit ne more[5]).
  Kad je došo do bila čadora,
Spram njeg paša na noge skočio;

[1]) veziri [2]) haljinac, kožuh [3]) kamiš za pušenje [4]) zapovjednik pašinih delija (pandura) [5]) jer ne može, da ne ide.

Tutundžije[1]) čibuk zapališe,
Kahvedžije kahvu donesoše.
Prosi paša Begzade divojku.
Dade aga, ni riči ne reče.
Ciknu jedna pašina borija[2]):
Vinča paša Begzade divojku;
Ciknu druga pašina borija:
Pokroji se čeiz[3]) na divojku;
Ciknu treća pašina borija:
Dvoje mlado u halvat[4]) svedoše.
Kad joj paša duvak[5]) podignuo,
Dukatima on ga posipao.
Njojzi veli paša gospodine:
„Makar me i Vlahinja rodila,
Moja će te usta obljubiti."
Kad to čula Begzade divojka,
Crne oči zemlji oborila.
Njojzi veli paša gospodine:
„Ne stidi se, draga dušo moja!
Tako jesti od Boga sudjeno."

Antun Hangi, br. 49. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

77.

Ljuba ga pobratila.

Cvitak plila ljuba Ivanova,
Cvitak plila, cvitku govorila:
„Kalopere, moje rano cviće!
Nit se cvatiš, nit simena daješ,
Kano i ja ljuba Ivanova,
Nit se ljubim, nit poroda imam!"
To slušala Ivanova majka,
Pa govori Ivanova majka:
„Oj Ivane, drago dite moje!

---

[1]) sluge, koji pune i pale čibuke [2]) trublje, svirka [3]) djevojački darovi [4]) vajat, u koji se svode mladenci [5]) koprena.

Jedini si, ni tebe ne bilo!
Je l' istina, što ljuba govori?
Cvitak plije, a cvitku govori:
„Kalopere, moje rano cviće!
Nit se cvatiš, nit simena daješ,
Kano i ja ljuba Ivanova,
Nit se ljubim, nit poroda imam.“ —
— „„Jest istina, moja mila majko!
Jest istina, štó govori ljuba.
Kad smo bili u mrkoj ložnici,
Ja se maših pod grlo bijelo;
Bogom me je pobratila ljuba:
Nemoj, Ivo, da od Boga najdeš!
Ja sam, majko, za Boga primio,
Što za Boga, što za pobratimstvo.““

Mato Zdjelarević, II., br. 114. *Iz Sibinja.*

78.

Djevojka pobratila tudjina junaka.

Divojka je tudjina bratila:
„Tudjin-junak, moj po Bogu brate!
Privedi me priko Romanije
Neljubljenu i nemilovanu
I brez svakog muškog pomišljenja!“
Tudjin junak za Boga primio.
Povede je priko gore crne
Neljubljenu i nemilovanu
I brez svakog muškog pomišljenja.
Kad su bili nasrid gore crne,
Ugledaše dvore šimširove;
Posestrima pobratima pita:
„Pobratime, čiji s' ono dvori?“ —
— „„Posestrimo, tvoga pobratima!““ —
„Pobratime, kakvo je veselje?“ —
— „„Posestrimo, ženi ti se pobro!““

„Pobratime, otklen je divojka?“ —
— „„Posestrimo, za ruku je vodim.““ —
„Pobratime, guja te ujela!“ —
— „„Posestrimo, tvojim bilim zubim’.““
„Pobratime, obišen mi bio!“ —
— „„Posestrimo, o tvom bilom vratu.““ —
„Pobratime, dopô mi tavnice!“
— „„Posestrimo, s tobom na čardaku.““ —
„Pobratime, voda te odnila!“ —
— „„Posestrimo, tebi me donila.““

Iz ostavštine bosanskih klerika, III., br. 67.

79,

Dragi se ni posestrimi ne dariva.

Dva su bora naporedu rasla:
Jedno Ive, a drugo Jelina;
Nisu ono dva bora zelena,
Već su ono dva mlada ljubljena.
Kad je Ive na ženidbu bio,
A Jelina na udaju mlada,
Prosi Ive Jelinu u majke;
On je prosi, ne da mu je majka,
Jer joj bila luda i nejaka.
Tad je Jele Ivi besidila:
„O Ivane, moje milovanje!
Kada mi te ne da moja majka,
A ti hajde Jajcu bilu gradu;
U njemu je moja posestrima.
I lipša je i viša od mene,
I bijelim ruhom bogatija.
Ti je prosi, dat će ti je majka!“
To se Ivi s manje ne mogaše,
Pa on idje Jajcu bilu gradu,
Tere prosi gizdavu divojku.
On je prosi, majka obećava.

Kad je bio na raskršće puta,
Nikakvoga groblja nije bilo.
Gledala ga Jelina divojka,
Kad bi s' Ive s dragom povratio,
Pak je svojoj besidila majci:
„O starice, mila moja majko!
Daj mi ključe od donjih sanduka,
Da povadim zelene jabuke,
Da darujem svâka i sestricu!"
Jelina je privarila majku!
Privari se, ujede je zmija.
Daje ključe od donjih sanduka,
Da povadi zelene jabuke.
Al ne vadi zelene jabuke,
Nego vadi nože okovane,
Od Ive joj nože darovane.
Pa izvadi vezenu maramu,
Što je vezla na Ivinu krilu.
Idje mlada na raskršće puta,
I udara sebe u srdašce.
Kako se je lako udarila,
Mrtva mlada ne zemlju padnula.
Kad su svati unatrage bili,
Stane Ive gjuveglija zborit:
„Da vam bora, moje kolo svatâ!
Kad smo išli po mladu divojku,
Ovo groblje nije ovdi bilo;
Ovo groblje sad se sagradilo."
Pozna Ive vezenu maramu,
I poznaje nože okovane,
Što je Ive Jeli darovao.
Tad je Ive svatim' besidio:
„Bora vami, kićeni svatovi!
Kad mi nije Jeline divojke,
Neka nije ni mene junaka!" —
I uzimlje nože od pojasa,
I udara sebe u srdašce.
Kako se je lako udario,
Mrtav junak crnoj zemlji pada.
Prije smrti svatim' besidio:

„Da vam bora, kićeni svatovi!
Zajedno nam groblje iskopajte,
A kroz groblje ruke sastavljajte!
Povrh glave jelu usadite,
Udno nogû vodu navratite!
S desne strane jabuke zelene,
S live strane ružicu rumenu!
Tko j' umoran, neka hlad hladuje,
Tko je gladan, nek jabuke grize,
Tko je žedan, neka vode pije,
Tko je mladjan, nek ružice bere,
Sve u spomen momka i divojke!“

Mihovio Pavlinović, II., br. 427. *Šibenik.*

80.

Bolji je dragi od roda.

Kad Kauri Livno porobiše,
U njem mrvu blaga zarobiše,
Mrvu blaga, ali j' plemenito:
Lipu kćercu age Atlagića,
Nećakinju Durajbegovića,
A ljubovcu paše bosanskoga;
Ufati je Senjanin Juriša.
Moli mu se mlajahna divojka:
„Pusti mene, Senjanin Juriša!
Još ti ne ću ni do mora dojti;
Za namom te[1]) tri otkupa dojti:
Jedan otkup od babajka moga,
Od babajka age Atlagića;
Drugi otkup od ujca mojega,
Ujca moga Durajbegovića;
Treti otkup od dragoga moga,
Dragog moga, paše bosanskoga!“

---

[1]) *za mnom će.*

Jošće mlada biše u riječi,
Al joj mladoj jedna knjiga dojde
Od babajka age Atlagića:
„Kćerko moja, ne ufaj se u me!
I moji su dvori porobljeni,
Pusto j' moje odnešeno blago.“
Ali mladoj druga knjiga dojde
Od ujaka Durajbegovića:
„Dite moje, ne ufaj se u me!
Kauri mi dvore porobiše,
Odnesoše i srebro i zlato.“
Cvili, plače mlajahna divojka,
Da će biti u Senju robinja.
Ali mladoj treta knjiga dojde,
I uz knjigu tri tovara blaga
Od dragoga, paše bosanskoga:
„Otkupuj se, moja dušo draga!“
Divojka je mlada govorila:
„Mili Bože, čuda velikoga,
Teško meni po rodu mojemu!
Da nij' meni dragoga mojega,
Ja bim bila u Senju robinja!“

Antun Mažuranić, br. 9. — *Iz Novog Vinodolskog u Hrv. Primorju.*

81.

Čiji prsten, onog i djevojka.

Tri putnika putom putovala,
Susrela ih lijepa djevojka.
Jedan veli: moja je djevojka,
Drugi veli: nije, već je moja,
Treći veli: nije, već je moja!
Počeše je darom darivati;
Jedan daje stotinu dukata,

Drugi daje sorguč[1]) od bisera,
Kod trećeg se ništa ne prigodi[2]),
Da bi mogo curu darivati;
Nego skine zlatni prsten s ruke,
Pa ga curi na prst ustaknuo.
Ne mogli se mladi nasuliti[3]),
Kom će od njih djevojka dopasti.
Oni idju na sud pred kadiju:
„Sudi nama, na sudu kadija,
Sudi pravo, tako bio zdravo!
Nemoj krivo, živ ti sinak bio!"
Pita njiha na sudu kadija:
„Što je koji toj djevojci dao?"
Lijep Pero najpr'je progovara:
„Jedan dao stotinu dukata,
Drugi dao sorguč od bisera;
Kod mene se ništa ne prigodi,
Da bih mogo curu darivati;
Nego skinem zlatni prsten s ruke,
Pa ga na prst djevojci nataknem."
Njima veli na sudu kadija:
„Ja ću vama l'jepo odsuditi:
Dukati se od milosti daju,
Sorguči se po peškišu[4]) daju,
Prstenje se djevojkama daje;
Čiji prsten, onog i djevojka."
Ode jedan kući kukajući,
Ode drugi suze l'jevajući,
Ode Pero, odvede djevojku.

Mato Boškić, br. 90. *Iz Sarajeva, od Mare Pamić.*

---

[1]) *umjetni cvijet* [2]) *nije se ništa našlo* [3]) *pogoditi se* [4]) *na dar.*

82.

Olivka i čoban.

Žito žela Olivka divojka
Zlatnom rukom, a srebrnim srpom.
Kad je bilo oko pola dana,
Zapivala Olivka divojka:
„Tko bi meni snopje povezao,
Dala bi mu lice obljubiti;
Tko bi meni vodice donio,
Dala bi mu moje oči crne;
A tko bi mi hladak načinio,
Ja bi mlada s njime hladovala.“
Ona misli, nitko je ne sluša,
Al ju sluša ovčar od ovaca.
Rogozom je snopje povezao,
Od lijeske hladak načinio,
I donio hladjene vodice,
Pa besidi Olivki divojki:
„Daj, divojko, što si obećala!“
Al divojka polukava bila,
Pak se ona mudro izgovara:
„Id' otale, mladi čobanine!
Ako si mi snopje povezao,
Po strnju su tvoje ovce pasle;
Ako si mi vodice donio,
I ti si se hladne napojio;
Ako si mi hladak načinio,
I ti si se pod njim odmorio.“

Luka Ilić Oriovčanin, I., br. 194. *Iz Velike kraj Požege.*

83.

Delija-djevojka.

Soko bira, gdje će naći mira.
Ne će soko na brdo visoko,
Već on želi na čador bijeli.
Pod čadorom delija-djevojka;
Pivo pije, ni brige joj nije,
Pjesmu pjeva kao poljska ševa.
Otud idju dva pašića mlada,
Pa pitaju deliju-djevojku:
„Ko je tebe piti naučio,
Ko li piti, a ko li pjevati?“
Progovara delija-djevojka:
„Što pitate, dva pašića mlada,
Što pitate, da vam pravo kažem:
Dženetić me piti naučio,
A Dedagić tanko zap'jevati.“
Kad odoše dva pašića mlada,
Osta sama delija-djevojka,
Pa nastavi piti i pjevati
Do akšama i crnoga mraka.
Soko pita deliju-djevojku:
„Dokle misliš piti i pjevati?“
Odgovara delija-djevojka:
„Moj sokole, moje sivo perje!
Ako Meho i Osman-beg dodju,
Ja ću s njima piti i pjevati
Sve do zore i bijela dana.“

S. R. Bašagić, br. 63. *Iz Sarajeva.*

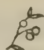
84.

Same k njemu pod šator dohode!

užbu čine Bosanke djevojke,
Jadnu tužbu na goremu sudu;
Tužile se paši bosanskomu:
„Sudi pravdu, dragi gospodare!
Ne smijemo ni na vodu hodit
Od mladoga Omer-Begovića,
Neg šaljemo naše stare majke;
Jutrom pojdu, a večerom dojdu;
Kada sjedu, dignut se ne mogu
Od starosti i umora teška.“
Kad je paša tužbu razumio,
Tad Omera zove pred koljena,
Sv'jetli mu je paša govorio:
„A, prokleti Omer-Begoviću!
Tuže mi se Bosanke djevojke,
Na te tešku tužbu podignule,
Da ne sm'jedu ni na vodu hodit,
A od tebe, Omer-Begovića,
Neg da šalju svoje stare majke;
Jutrom pojdu, a večerom dojdu;
Kada sjedu, dignut se ne mogu
Od starosti i umora teška.
Ja ću tvoju okinuti glavu.“
Govori mu Omer-Begoviću:
„Sv'jetli pašo, dragi gospodare!
Ja ću tebi po istini kazat,
Kako pravo, tako bio zdravo:
Same k meni pod šator dohode.“
Tada mu je paša govorio:
„A, prokleti Omer-Begoviću!
Kad mi tako po istini kažeš,
Da ti same pod šator dohode,

Ti ih ljubi, bog te ne ubio!
Te li ne ćeš, zemlja te ubila,
Kad ti same pod šator dohode!“
  Teško raji na turskomu sudu!

Baldo Glavić, str. 4439. *Kazivala Marija Peš, udovica od 70 godina s otoka Mljeta, a slušala od nekog Hercegovca.*

85.

Mare pase paune.

onu bandu[1]) Šibenika
Šiben trava do kojena[2]),
Pasla Mara dva pauna
I četiri paunića.
Svaki danak l’jepa Mare
Od pauna perje krade,
I šaje hi Mlecim’ doli.
Po dukat hi prodavala,
Pavlu konja kupovala,
Pavlu konja i sokola.
  Za to Mari niko ne zna,
Neg najmladja sestra svoja.
S njom se Mare zavadila,
Ona majci povidjela:
„Ali ne znaš, majko moja,
Što ti čini Mare tvoja?
Svaki danak, majko moja,
Od pauna pero krade,
I šaje hi Mlecim’ doli.
Po dukat hi prodavala,
Kupovala Pavlu konja,
Pavlu konja i sokola.“
  Kad to čuje Mari majka,
Ona Mari govorila:

[1]) *s one strane* [2]) *do koljena.*

„Je l' istina, Mare moja,
Što govori sestra tvoja?“ —
— „„Nij' istina, majko moja,
Što govori sestra moja.““

Vice Palunko, br. 206. *S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko.*

86.

Djevojačkim kudiocima.

Rano rani kićena divojka
Prije zore i žarkoga sunca;
Rano rani i Bogu se moli:
„Daj mi, Bože, oči sokolove
I bijela krila labudova,
I zeleno perje paunovo,
Da priletim priko Nevesinja,
Da izletim navrh poglednika,
Da ja vidim svoga sudjenika!“
Bog joj dade oči sokolove,
I bijela krila labudova,
I zeleno perje paunovo,
I prileti priko Nevesinja,
I izleti navrh poglednika,
Ona gleda svoga sudjenika.
Kod njeg side do tri kudjenika:
Jedni vele: „sȁna i drimljiva.“
Drugi vele: „neljupka je roda.“
Treći vele: „ljuta kano guja.“
Ljuto kune kićena divojka:
„Ah, neka vas, moji kudjenici!
Koji veli: sana i drimljiva,
Nejmo sanka do Jurjeva danka!
Koji veli: neljupka je roda,
Ne ljubio od srca poroda!
Koji veli: ljuta kano guja,

Guja mu se na srcu savila!
Na srcu mu zimu zimovala
O Jurjevu gn'jezdo zametnula!
U pô ljeta ptiće izvodila,
Ljute ptiće: šarene gujiće!"

Iz ostavštine bosanskih klerika u Djakovu od god. 1850., III., br. 11. *Bosna.*

87.

Bosilje na prodaju.

Sijala Mare bosije;
Ur'jetko ga je sijala,
Učesto jom je poniklo.
Tudar prodje mladi Ivo,
L'jepom Mari govorio:
„Bog pomogo, l'jepa Mare,
Je l' ti bosij na prodaji?"
Ivu Mare govorila:
„Dobar došo, mladi Ivo,
Mladi Ivo, kapetane!
Bosij mi je na prodaji."
Ivo Mari govorio:
„Dušo moja, l'jepa Mare!
Koliko ti planta[1]) svaka?"
Govori mu l'jepa Mare:
„Mladi Ivo, kapetane!
Svaka planta bos'jokova,
Svaka planta dukat zlata."
Ivo Mari govorio:
„Dušo moja, l'jepa Mare!
Bosij beri, dušo moja,
Ti ga nosi u gjemije!"
Kad to čula l'jepa Mare,
Bosij bere l'jepa Mare,
I nosi ga u gjemiju.

[1]) *stručak, jedan cvijet (planta, tal.)*

Kad vidio mladi Ivo
L'jepu Maru u gjemiji,
Od kraja se odr'ješili,
Niz to more zajedrili,
I odveli l'jepe Mare.
Kad vidjela l'jepa Mare,
Teško Mare procmililа,
Mladu Ivu govorila:
„Mladi Ivo, kapetane!
Pusti mene l'jepe Mare!
Na dar tebi sve bosije!“
Ivo Mari govorio:
„Nemoj cmilit, dušo Mare!
Ja sam Ivo, tvoje drago,
A mrnari mladi svati!“

Vice Palunko. br. 189., *S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko, kasnije udata za Murata.*

88.

Marino pravdanje.

Majka Maru priko mora zvala:
„Jesi l', Mare, svu svilu oprala?“ —
— „„N'jesam, majko, još ter ni počela.““ —
— „Kučko, Mare, da što si činila?“ —
— „„Pokraj mora sitnu ružu brala;
Nabrala sam skuca i rukavca,
Savila sam tri zelena v'jenca.““ —
— „Kučko, Mare, komu si ih dala?“ —
— „„Jednoga sam sebi ostavila,
Drugoga sam momu bratu dala,
Trećega sam niz more puštala,
Ovako sam njemu govorila:
Plovi, plovi, moj zeleni v'jenče!
Plovi plovom do Gjurgjeve majke!

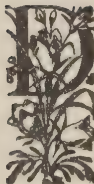
Ti ga reci, moj zeleni v'jenče,
Neka ženi Gjurgja sina svoga,
Gjurgja svoga sina jedinoga!
Ako li ga oženiti ne će,
Sama ću joj na dvor došetati;
Nek ne reče, da sam nametnica!
Nametnici magla prid očima,
Meni mladoj tri žarka sunašca.""

Baldo Glavić. sr. 4462. *Kazivao Luko Murat, a čuo od mladosti Lučke na Šipanu.*

89.

Razborita ljuba.

Dvi se drúge izmala ljubile,
Zajedno su na vodu hodile,
I zajedno rombosil gojile.
Drúga mi je drúgi govorila:
„Drûgo moja, ne hod' za Stipana!
U Stipana gradi negradjeni,
U Stipana sadi nesadjeni,
U Stipana braća neženjena,
U Stipana sestre neodane,
U Stipana hudovnica majka,
Ona će te umoriti mladu!"
Al je druga drugi govorila:
„Drugo moja, ne hud' mi Stipana!
Ako su mu gradi negradjeni,
Ja ću mu ih nagraditi mlada;
Ako su mu sadi nesadjeni,
Ja ću mu ih nasaditi mlada;
Ako su mu braća neženjena,
A ja imam dosta mojih sestar',
Ja ih hoću raženiti mlada;

Ako su mu sestre neodane,
A ja imam dosta braće moje,
Ja ih hoću razudati mlada;
Ako mu je hudovnica majka,
Ja njoj hoću ugoditi mlada.“

Šime Ljubić, I., br. 15. *S otoka Hvara.*

90.

Kako će mlâda ugoditi rodu.

O, zelena zeleniko!
Rano ti si procavćela!
— „N'jesam rano, br'jeme mi je;
Vile su me uzgojile,
Dvije sestre polomile,
Obe su se udomile;
Jedna pošla u Zagorje,
Druga ravno u Primorje.
Koja pošla u Zagorje,
Ta je rodu ugodila;
Koja pošla u Primorje,
Nije rodu ugodila,
Neg Zagorki knjigu piše:
„Zagorkinjo, sestro moja!
Ti si rodu ugodila,
Tvomu vojnu i djeveru,
Tvomu sekru i sekrvi,
A ja n'jesam, sestro moja!
Zagorkinjo, sestro moja,
Pošji[1]) meni l'jepa svjěta,
Da bi i ja, sestra tvoja,
Momu rodu ugodila.“
Sestra njome poručuje:
„Primorkinjo, sestro moja,

[1]) *pošlji, pošalji.*

Šajem tebi l'jepa svjeta:
Docna lezi, rano ustaj!
Dvor pometi, kosu 'pleti
I u dvore nosi vode;
Ti ćeš rodu ugoditi,
Tvomu vojnu i djeveru,
Tvomu sekru i sekrvi!"

Vice Palunko, br. 187. *S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko, kasnije udata za Murata.*

91.

Darovi kćerke i pastorke.

Vesela je Alaj-begovica,
Gdje udaje kćerku i pastorku;
Kćerku daje u modre Latine,
A pastorku u b'jele Cernike;
Kćerku dari sa zelenom svilom,
A pastorku sa bijelim platnom.
Nije prošla ni godina dana,
Knjigu piše Alaj-begovica,
Knjigu piše u modre Latine:
„Prijo moja, Latinka gospojo!
Je li tebi za u volju snaša,
Je l' ti dosta dara donijela?"
Knjigu piše Latinka gospoja:
„Prijo moja, Alaj-begovice!
Jeste meni za u volju snaša,
Dosta mi je dara donijela,
Dosta dara od zelene svile,
Ali malo ćudi i pameti."
Knjigu piše Alaj-begovica,
Knjigu piše u b'jele Cernike:
„Prijo moja, Cernička gospojo!
Je li tebi za u volju snaša?

Je li dosta dara donijela?“
Knjigu piše Cernička gospoja:
„Prijo moja, Alaj-begovice!
Jeste meni za u volju snaša;
Malo mi je dara donijela,
Malo dara od bijela platna,
Al je dosta ćudi i pameti.“

Ante i Juraj Kušmiš, br. 70 — *Iz Roždanika u požeškoj županiji, od Kate Kulić.*

92.

Donijela mu djevojačko lice.

Srma trepti, zlato progovara;
Mehmed-beg se s Najlom razgovara:
„Hajde, Najlo, da te vodim dvoru!
Il ćeš baščom pokrivena boščom,
Il po danu u tahterevanu?
Il kaldrmom medju kadunama,
Il sokakom medju djeverima,
Ili noću pod mojim binjišom?“
Mehmed-begu Najla odgovara:
„Mehmed-beže, draži od očiju!
Stid je mene s tobom govoriti,
A kamo li pred tobom stajati.
Nit ću baščom pokrivena boščom,
Nit po danu u tahterevanu,
Ni kaldrmom medju kadunama,
Ni sokakom medju djeverima,
Već ću noću pod tvojim binjišom.
Ali, beže, draži od očiju,
Reći će mi tvoja stara majka:
„„Nu djevojke, jedne nametnice!
Na moga se nametnula sina;
Niti mi je ruha donijela,
Ni begova roda darovala.““

Mehmed-beg je Najli govorio:
„A ti reci mojoj miloj majci:
Ako nisam ruha donijela,
Ni begova roda darovala,
Donesoh mu oči i obrve
I bijelo djevojačko lice;
Beg od mene više i ne traži.“

S. R. Bašagić, br. 10. *Iz Sarajeva.*

93.

Na igri dobio djevojku.

tkada su Mleci sagrajeni
I mletačka ukraj mora riva[1]),
Nij' lipšega dojidrilo driva[2]),
Što danaske tanana galija.
Jarbuli joj driva orihova,
A lantina driva čumbrisova,
Sartije joj od svile zelene,
Vesalca joj od suhoga zlata,
Za parona[3]) Paun joj divojka.
Gledao ju Ive Mlečanine,
I starici majci besidio:
„Ajd, starice, mila majko moja!
Otkada su Mleci sagrajeni,
I mletačka ukraj mora riva,
Nij' lipšega dojidrilo driva,
Što danaske tanana galija.
Jarbuli joj driva orihova,
A lantina driva čumbrisova.
Sartije joj od svile zelene,
Vesalca joj od suhoga zlata,
Za parona Paun joj divojka.
Hoš mi, majko, curu isprositi?
Ako li ju ne ćeš isprositi,

---

[1]) *riva, tal. obala* [2]) *drvo, brod* [3]) *padrone, tal. gospodar.*

Ja ću pojti k rivi ukraj mora,
Bacit ću se va 'no sinje more,
Ter ću plivat curi na galije."
  Kad to čuje Ivanova majka,
Milom sinku lipo besidila:
„Ah, moj Ive, moje drago dite!
Kako bih ti curu isprosila,
Kad ju nisam čula ni vidila!"
  Kad to čuje Ive, dite mlado,
On 'no pojde k rivi ukraj mora,
Pa se baca va 'no sinje more,
Pa 'no pliva curi na galije.
Kad to vidi Paun dijevojka,
Ona kala[1]) malane kaiće[2])
Pa 'no penje Ivu na galiju.
Lipo ga je preobukla mlada,
Ma sve lipo u škrlet crljeni.
Kako ga je preobukla mlada,
Govorila Ivi Mlečaninu:
„Što si htio, Ive Mlečanine?"
  Njojzi lipo Ive odgovara:
„Borom tebi, Paun dijevojko!
Imao sam sto žutih dukata,
Rado bi jih s tobom zaigrao."
  Kad to čuje Paun dijevojka,
Ona meće drugih sto dukata.
Prvu igru, ku su zaigrali,
Dobi mlada sto žutih dukata;
Opet veli Ive Mlečanine:
„Ja imadem još pet sto dukata,
Rado bi jih s tobom zaigrao."
Opet meće Paun dijevojka,
Opet meće pet stotin' dukata.
Drugu igru, ku su zaigrali,
Opet dobi mlada parunica;
Opet veli Ive Mlečanine:
„Još imadem dvije hiljadice,
Rado bi je s tobom zaigrao."

---

[1]) *spušta prema tal. calare* [2]) *mali brodić, čamac.*

Al mu veli Paun dijevojka:
„Ja ne imam dvi hiljade blaga,
Al ja mećem sebe i galiju."
Tretu igru, ku su zaigrali,
Dobi Ive curu i galiju,
Prez pazara i prez trgovine,
Pa 'no pojdu k bilu dvoru svomu.
Veli Ive staroj miloj majci:
„Oj, starice, mila majko moja!
Nije triba da mi curu prosiš;
Dobio sam curu i galiju
Prez pazara i prez trgovine."

Jakov Ćuka, br. 42.

Sa Debeloga Otoka, kazivala čobanica Matija Šešelja.

94.

Pobježe lov i junaku i hrtu.

Jele boru poručuje:
„O javore, zelen bore!
L'jepo ti je ukraj vode,
Gdje djevojke kolo vode.
Jetim[1]) l'jepi hlad uživaš,
A zimin[2]) te sunce grije.
A ja jele sestra tvoja,
Jetim sunce pari mene,
A zimin ga i ne vidim;
Neg iz stabra[3]) voda teče,
Na vrhu mi biser radja.
Kunica mi vodu pije,
Djevojčica biser bere.
Tudar prodje mlad delija,
Vodi hrta i sokola;
Hrta pusti za kunicom,

---

[1]) *ljeti* [2]) *zimi* [3]) *stabla.*

Junak trči za djevojkom.
Na junaku teška muka;
Stala hi je gorom buka:
Hrtu bježi kuničica,
A junaku djevojčica."

Vice Palunko, br. 199. — *S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko.*

95.

Da znaš, majko, kako kaur ljubi!

Platno b'jeli Ema Memagina
Na Dunavu u zlatnu legenu[1]);
Zagrnula uz ruke rukave,
A uz noge behar-ćiftijane[2]);
Razapela jelek[3]) na prsima,
Vide joj se prebijele dojke,
Kao mjesec kroz jelovo granje.
Gledao je Budimlija Ivo
Preko vode sa konja zelenka,
Gledao je, pa joj govorio:
„Spusti, Emo, niz ruke rukave,
A niz noge behar-ćiftijane!
Sapni, Emo, jelek na prsima,
Sapni puce, puknut će mi srce.
Jer ako ti tamo dodjem, Emo,
Čini mi se, da ti valjat ne će!"
Progovara Ema Memagina:
„Oj, bora mi, Budimlija Ivo!
Meni valja, i bolje će valjat.
Duboko je studeno Dunavo,
A ti, Ivo, plivat ne umiješ,
Ne bojim se, da ćeš amo doći."

---

[1]) posuda za umivanje, legjen [2]) „behar" znači bijelo cvijeće po drveću u proljeće, a onda znači i samo bijele ćiftijani gaće [3]) ječerma, ženski plavetni zobun.

Kad to čuje Budimlija Ivo,
On odsjede sa konja zelenka,
Pa zaronu u studen' Dunavo,
Pa on predje k Emi Memaginoj.
Uzima je po svilenu pasu,
Pa zaronu u studen' Dunavo,
I prepliva na drugu obalu.
Tu obuče svijetlo od'jelo,
I posjede bijesna zelenka,
Emu baci za se na konjica,
I on ode bijelu Budimu.
Za to čula l'jepe Eme majka,
Na koljenu knjigu nakitila:
„Emo, kćeri, ne bilo te majci!
Što ti ode bijelu Budimu
Za kaura, Budimliju Ivu,
Na sramotu roditelju svomu?
Zar si, Emo, lice odgojila,
Da ga ljube budimski kauri?“
Ema majci ljepše odgovara:
„Hajd ne luduj, moja mila majko!
Da je tebi znati i kušati,
Kako kaur plemenito ljubi,
Ti bi moga babu ostavila,
I pod starost za kaura pošla!“

Mato Boškić, br. 29. *Iz Sarajeva, od Mare Pamić*

96.

Kako Vlašić ljubi.

Šetnju šeta care i carica
Preko b'jela grada Carigrada,
Medju njima ćerca Sultanija.
Kada im je šetnja dodijala,
Oni pošli pod jelu zelenu,
I govori carica gospodja:
„Bože mili, na svemu ti hvala!

Visoka je ova jela vita!
Ko bi ovu jelu primetnuo,
Dala bih mu silnovito blago,
Sultaniju ćercu za ljubovcu".
Kad to čuli paše i veziri,
Oni uzmu zlatna buzdohana,
Pa se meću jeli priko grana;
Ni jedan je primetnut ne može.
To gledalo iz gore čobanče,
Po imenu Vlašić momče mlado,
Pa ne može srcu odoljeti,
Nego sv'jetlu caru govorio:
„Sv'jetal care, dragi gospodare!
Daj ti meni zlatna buzdohana,
Da se mećem jeli priko grana!"
Kada ga je care razumio,
On mu dava zlatna buzdohana;
On se meće jeli priko grana,
Za tri druge jele primetnuo.
Kad vidjela mlada Sultanija,
Staru svoju proklinjala majku:
„A, prokleta, stara moja majko!
Što si mene za čobana dala?"
Stara joj je govorila majka:
„Ne kuni me, moje d'jete drago!
Babo ima silnovito blago,
Stavit će vas u Bosnu ponosnu;
On će bábu biti za vezira."
Kada li je care razumio,
Dava njima silnovito blago,
I stavlja ga u Bosnu ponosnu,
Tu je caru bio za vezira.
Kad je bila godinica dana,
Sultaniji majka knjigu šalje:
„Sultanijo, moje d'jete drago,
Je l' ti Bosna zemlja omilila?"
Opet ona majci knjigu šalje:
„O, starice, mila moja majko!
Bosna mi je zemlja omilila;
Ugodan mi Vlašić momče mlado.

Da ti znadeš, moja stara majko,
A kakvi su Vlašići junaci,
Sve bi ćeri za Vlašiće dala,
I ti bi se stara priudala."

Baldo Glavić.

Kazivala Marija Peš, starica na Šipanu, a slušala od Nike Nikoline Beline iz Prožure.

97.

Marko hoće Šokicu.

Marko konja lovi
Pod brdom na vodi.
U Markova konja
Glava vijojlova,
Glava vijojlova,
Oči sokolove,
Krila labudova.
Car Marku govori:
„Marko, slugo moja!
Ajmo se m'jenjati
O konju tvojemu;
O konju tvojemu,
O dvoru mojemu.
Prida ću ti dati
Turkinju djevojku!"
Marko glavom kreće,
Da Turkinje ne će;
Turkinja je rasla
S Turci po grmaci'.
Car Marku govori:
„Marko, slugo moja!
Ajmo se m'jenjati
O konju tvojemu;
O konju tvojemu,
O dvoru mojemu.

Prida ću ti dati
Vlainju djevojku!“
Marko glavom kreće,
Da Vlainje ne će;
Vlainja je rasla
S Vlasi pod orasi.
Car Marku govori:
„Marko, slugo moja!
Ajmo se m'jenjati
O konju tvojemu;
O konju tvojemu,
O dvoru mojemu.
Prida ću ti dati
Šokicu djevojku!“
Marko glavom klima,
Da Šokicu prima;
Šokica je rasla
S njime kod ovaca.

Ante i Juraj Kušmiš, br. 20. *Iz Jazavice kod Rajića, od Karle Kovačević.*

98.

Djevojka prevarila momka.

Ide Mare na vodicu,
Ivo za njom na konjicu,
L'jepoj Mari govorio:
„Dočekaj me, dušo Mare!
Imam s tobom govoriti.“ —
Govori mu l'jepa Mare:
„Ne mogu te dočekati;
U dvoru mi devet braće,
A deseti u djevojke,
U djevojke vjerenice,
Na prozoru majka moja;
Nego dodji dovečeri,

*

Nać' ćeš dvore pritvorene,
A pendžere otvorene."
S tez'jem[1]) Mare na vodicu,
On se Ivo dvoru vrati.
Kad dovečer večer bilo,
Mare dvore zatvorila
I pendžere svekolike,
Pa mi podje na večere.
Kad evo ti mlada Iva,
Stane dvore otvorati;
Tvrdo dvori zatvoreni.
Kad vidio mladi Ivo,
U bosio[2]) rukom krene,
Al bosio mirlis daje,
Mirlis stane po svem dvoru.
To je čula[3]) mlada Mare,
Pa je braću dozivala:
„Na noge se, braćo moja!
Prid dvorom vam mlad gusare."
Kad to čuju devet braće,
Na noge se poskočili,
B'jele dvore otvorili,
Mlada Iva uhitili,
Iva bace u tamnicu.

Vice Palunko, br. 207. *S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko.*

---

[1]) *s tim; pošto je to izrekla* [2]) *bosiljak* [3]) *osjetila.*

99.

Preljino uzdarje.

etalo se momče kroz Karlovac,
Trudno, žedno, željno djevojaka;
Lulu pije, u tamburu bije.
Tambura mu od suhoga zlata,
Žice su mu kosa djevojačka,
A terzijan pero paunovo.
Gledala ga s pendžera djevojka.
„Što me gledaš, lijepa djevojko?
Junak jesam, uzeti te ne ću,
Dok ne vidim b'jele ruke tvoje;
Znaš li presti i iglicom vesti?
Čuo jesam, da si tankoprelja,
Poslat ću ti jedno povjesamce,
Ti opredi gaće i košulju,
Što t' ostane, to u ruho metni,
Pa se hvali svojim drugaricam,
Da t' je dragi ruho sakupio!"
Djevojka mu bolje odgovara:
„Čula jesam i ljudi mi kažu,
Čula jesam, da si kujundžija;
Poslat ću ti tetrejiku zlatnu,
Pa mi sakuj taru i brdila,
I dva čunka, šezdeset čivija,
I ostalo, što je tari triba;
Što t' ostane, potkuj konja svoga,
Pa se hvali po selu junakom,
Da t' je draga konja potkovala!"

Luka Marjanović, br. 142. — *Iz Gornje Krajine.*

100.

Šala za šalu.

Dva se grada naporedo grade,
Jedno Jajce, a drugo Jezerce;
U Jajcu je Jajčanine Ivo,
U Jezercu Jezerkinja Janja.
Knjigu piše Jajčanine Ivo,
Pa je šalje Jezerkinji Janji:
„Eto knjiga, Jezerkinjo Janjo!“
I posla joj misirsko povjesmo:
„Eto tebi misirsko povjesmo!
Napredi mi gaće i košulju,
I žut kavad, štono tebi valja!
Moja ti ga pleća izderala,
Jali moja, jali brata moga.“
Kada Janji taka knjiga dodje,
Knjigu gleda Jezerkinja Janja.
Kada vidje, što joj knjiga kaže,
Mislila je, što će i kako će.
Pa dobavi divit i hartije,
Pa je Janja knjigu načinila.
Kad je Janja knjigu načinila,
U nju metnu pàru carevicu,
Pa na knjigu pečat udarila,
I Ivi je 'vako govorila:
„Eto knjiga, Ivo Jajčanine,
I eto ti para carevica.
Skuji meni od zlata stative,
I svu ormu, što stȃnu valjade.
Što priteče, Ivo Jajčanine,
Skuji sebi toke na prsima;
Moje ti ih ruke raskapčale,
Jali moje, jali seke moje!“

Fra Mirko Šestić, II., br. 1. *Pjevao uz tamburu Pavo Mikeljević iz Vareša u Bosni*

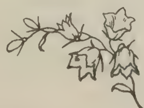

101.

Jagoda djevojka.

Rano rani na vodu Jagoda,
Za njon idje na konju vojvoda.
Gledala ga Jagodina majka,
Gledala ga, pa ga dozivala:
„Ne od' tamo, na konju vojvoda!
Na vodi je moja ćer Jagoda;
Jago moja luda i nejaka,
Od strava bi u gore pobigla,
A od stida u vodu skočila."
Besidi jon sa konja vojvoda:
„Od' otolen, Jagodina majko!
Nije Jago luda i nejaka;
Sinoć mi je na krilu prispala,
Žutin' kosan' ruke prižuljala.
Nisan moga' konja osedlati;
Ona mi ga osedlala mlada.
Nisan moga' pripasati ćordu,
Ona mi je pripasala mlada."
U ta doba Jagoda divojka,
Pa je stara dozivala majka:
„O Jagodo, moja ćeri draga,
Je l' istina, odnili te čavli?" —
— „„Istina je, moja majko stara!
Kad si, majko, moje dobi bila,
Po devet si na noćcu ljubila,
A ja nisan, neg njega jedinog.
Divojka san; drago mi je bilo.""

Stjepan Banović, br. 4. *Kazivala mu mati Ane Banović u Kotezima.*

102.

Čemu se nasmijala djevojka.

cara se Filde ćerca nadje,
Tako mlada, l'jepa i gizdava,
Da joj nije na daleku para,
S nikim sm'jeha ni govora ne će.
Žô to caru od Stambola bilo;
Kûpi care momke i djevojke,
Tu svakake igre iznosiše,
Da bi Filde s kime govorila,
Govorila, oli se smjejala.
Nit govori, nit se kijem smjeje.
Mnogo care obećuje blaga,
Da će dati devet konja blaga,
Da bi Filde s kijem govorila,
Govorila, ol' se nasmjejala.
  To se čudo podaleko čulo,
To se čulo do Madžara grada,
To začuo od Madžarâ bane,
Pa uhvati miša pokućara,
Uhvatio, pa ga osedlao,
Osedlao, pa ga oružao,
Odnese ga Stambolu bijelom.
  Vrag donese od Madžara bana!
U careve dvore ulazio,
I donio miša pokućara,
Osedlana, da i oružana,
Puštio ga Fildi u kamaru;
On osedlan i oružan bio,
Tako skače Fildi po kamari.
  Kada ga je Filde ugledala,
Grohotom se nasmjeje djevojka,
I počela govoriti mlada.
Dobi bane devet konja blaga.

Baldo Glavić, str. 4437.

Kazivala Anica Begin, udovica od 70 godina, u Luci na Šipanu.

103.

Dervišu bi toke salijevala.

Asan-aga na gradu sjedjaše,
Vjernu ljubu na krilu držaše:
„Vjerna ljubo, ljubavi ti naše!
Triput si se mlada udavala:
Prvi puta za Pašića Agu,
Drugi puta za Derviša Agu,
S kijem ti je najmilije bilo?“
— „„Kad me pitaš, pravo ću ti kazat.
U Pašića puno mâla[1]) ima,
Puno mâla, mȁlo milovanja.
U Derviša ništa ne bijaše,
Nego jedna sedefli-tambura;
Malo mâla, puno milovanja.
Da mi reknu: eto ti Derviša,
Pašića bi muštuluka[2]) dala,
A dva sina u kurban[3]) zaklala,
Tebe, aga, za blago prodala,
Pa Dervišu toke sal'jevala.““
Ražljuti se Ago Asan-aga,
Mahnu sabljom, ods'ječe joj glavu.
Leteći mu govorila glava:
„Volim s Dervom u zelenoj travi,
Nego s tobom na meku dušeku.“

Fra Rafael Barišić, br. 11. *Iz Sutjeske u Bosni, od Joze Aždajića.*

[1]) živadi i ostaloga blaga [2]) poklonila bi ga [3]) „kurban“ je kod Muslimana obični ovan bez biljege, koji se kupuje i kolje, kad Muslimani isposte (završe ramazanski post). Svaki ga pravi Musliman mora okusiti, a cigani dobivaju od kurbana jetra i ponutricu.

104.

Ljubili je dva pašina sina.

Ali grmi, al se zemlja trese,
Al udara more u mramore,
Al se ori Velebit planina?
Niti grmi, nit se zemlja trese,
Već Kraljević svoju ljubu kara:
„Kučko jedna, a ne ljubo moja!
Ko je tebe ljubio u majke[1])?“
Ona njemu mlada odgovara:
„A na viru, mili gospodare!
Hoću tebi poviditi pravo,
Ko je mene ljubio u majke:
Ljubila me dva pašina sina,
Svaki mi je po kavad davao.
Ako li mi virovati ne ćeš,
Na ti ključe od sanduka moga,
Oba ćeš mi u sanduku naći.“
Kad je Marko riči razumio,
Trže ćordu, osiče joj glavu;
Leteći je govorila glava:
„Ovako se svakoj drugi zbilo,
Koja ljubi tudjina junaka,
A ne čeka pravog zaručnika.“

Ante Franjin Alačević, I., br. 117. — *Makarsko Primorje.*

[1]) *dok si još bila kod matere.*

105.

Ne bi znao, tko te je rodio.

Igra kolo pod Gabelom ravnom,
Kolo vodi Nonkoviću Pere,
Uza nj igra udovica Ane.
Sve junake kolom nadigrala,
A divojke pismam natpivala.
Kruna joj se, sitni biser, trese,
Zlatni gjordan o kamenje mlati.
Tu prolazi Ago Hasan-ago;
Pod njim konjic kako bîla vila,
On na konju kako munja siva,
Sedlo mu je roga jelinjega,
Svitla uzda zuba zmijenoga.
Stade kolo gledajući agu,
A junaci pod Agom konjica,
Mladi Ago udovicu Anu.
Kad joj se je razgledao lica,
On je svojim crnoj zemlji pao.
Stade kolo rastavljati Agu,
A junaci pod Agom konjica.
Al se Ago rastavit ne dade,
Dok ne dodje udovica Ane.
Kad je došla udovica Ane,
Uz lišce mu zaušnicu dala:
„Ustan' gori, Ago Hasan-ago!
Tek si moje ugledao lišce,
Što si svojim crnoj zemlji pao?
Da mi vidiš ruke do ramena,
I da vidiš noge do kolina,
Ne bi znao, ko te je rodio,
Ni sa bilim mlikom zadojio!“

Ante Franjin Alačević, I., br 118. *Neretvanska Krajina.*

106.

Mara zapala Arapina.

Izvir-voda izvirala,
Zlatan sanduk iznosila,
U sanduku lipa Mara.
Govorila lipa Mara:
„Tko bi mene otvorio,
Ja bi njemu ljuba bila!“
Namiri se Šokče-momče,
Namiri se na kovače,
Pa on kuje zlatne ključe,
Da otvori lipu Maru;
Al ne može otvoriti.
Šokče-momče zaplakalo,
Lipa Mara zapjevala.
Izvir-voda izvirala,
Zlatan sanduk iznosila,
U sanduku lipa Mara.
Govorila lipa Mara:
„Tko bi mene otvorio,
Ja bi njemu ljuba bila!“
Namiri se Vlašče-momče,
Namiri se na kovače,
I on kuje zlatne ključe,
Da otvori lipu Maru;
Al ne može otvoriti.
Vlašče-momče zaplakalo,
Lipa Mara zapjevala.
Izvir-voda izvirala,
Zlatan sanduk iznosila,
U sanduku lipa Mara.
Govorila lipa Mara:
„Tko bi mene otvorio,
Ja bi njemu ljuba bila!“
Za to čuo Arapina,
Jedna božja odmetnina.
Namiri se na kovače,

Pa on kuje zlatne ključe,
I otvori lipu Maru.
Arapina zapjevala,
Lipa Mara zaplakala:
„A joj meni, moja majko,
Ne zapadoh Šokče-momče,
Ne zapadoh Vlašče-momče,
Već zapadoh Arapine
Jedne božje odmetnine!“

Matija Pajić, br. 32. *Iz Jajca.*

107.

Primorčica.

Primorčica konja jaše,
Srebrnom se ćordom paše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Na vodu se nadziraše,
Sama sobom govoraše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
„L'jepa ti sam Primorčica,
L'jepa ti sam djevojčica,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Još da imam crne oči,
Kako imam crne kose,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Väs bih Mostar zamamila,
U Mostaru Alaj-bega,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
U Mostaru Alaj-bega,
Oli bega, ol mu brata.“
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Misli mlada Primorčica,
Da je niko to ne čuje,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Čuju sluge Alaj-bega,

K Alaj-begu potrčaše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Na dućan mu dohodiše,
Alaj-begu govoriše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
„Alaj-beže, gospodare!
Oli ne znaš, ol ne haješ?
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Primorčica konja jaše,
Srebrnom se ćordom paše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Na vodu se nadziraše,
Sama sobom govoraše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
L'jepa ti sam Primorčica,
L'jepa ti sam djevojčica,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Još da imam crne oči,
Kako imam crne kose,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Vas bih Mostar zamamila,
U Mostaru Alaj-bega,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
U Mostaru Alaj-bega,
Oli bega, oli brata."
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Kad to čuje Alaj-beže,
Slugama je govorio,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
„Sluge moje, poskočite!
Hladnu vodu okolite!
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Primorkinju uhitite,
Na mač kose izmjerite!
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Ako budu dulje mača,
Preda me je dovedite!
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Ako budu dulje mača,
Biti hoće ljuba moja.

Sjaj, mjeseče, sjaj!
Ako budu kraće mača,
Bit će ljûbi brata moga."
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Kada bega sluge čule,
Veselo mi poskočiše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Hladne vode okolīše,
Primorkinju uloviše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Primorkinju uloviše,
Na mač kose izmjeriše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Od Boga joj sreća bila,
Da su kose dulje mača,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Za ruku je uhvatiše,
Alaj-begu dovedoše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Za nju se je oženio,
Bila ljubi Alaj-bega,
Sjaj, mjeseče, sjaj!

Baldo Melkov Glavić, str. 3986 — *S otoka Šipana od Anice Begin, starice od 70 godina.*

108.

Znade Marko, što je za djevojke.

Izrasla je u Novi naranča,
Gojila je Novkinja djevojka;
Ljeti je je vodom pol'jevala,
A zimi je svilom zagrtala.
Boga moli Novkinja djevojka,
Da joj rodi žućena naranča;
Boga moli, umolila ga je,
Pa joj rodi žućena naranča,

Rodila joj tri žute naranče.
Stade mislit Novkinja djevojka,
Kome bi ih mlada darovala,
Sve mislila, dok je promislila.
Prvu šalje duždi od Mletaka,
A njoj dužda sjajno ogledalo.
Ma govori Novkinja djevojka:
„Mala hvala duždi od Mletaka!
Što će meni sjajno ogledalo?
I sama sam sjajno ogledalo.“
Drugu šalje caru u Carigrad,
A njoj care tanenu gjemiju.
Ma govori Novkinja djevojka:
„Mala hvala caru u Carigrad!
Što će meni tanena gjemija?
N'jesam junak, da po moru plovim,
Neg djevojka, da u dvoru stojim!“
Treću šalje Kraljeviću Marku,
A njoj Marko konja i junaka.
Ma govori Novkinja djevojka:
„L'jepa hvala, Kraljeviću Marko!
Znade Marko, što je za djevojke.“

Baldo Glavić, str. 4407.

Kazivao Gusto Agačić, slijepac-guslar od 50 god. na Šipanu. Pjesmu je čuo negdje u Bokama.

109.

Ženjeno i neženjeno.

v'jeće sadi Hurmija bosilje,
I pod vodu i nad vodu sama.
Što pod vodu, samo joj se prima[1]),
Što nad vodu, ona zalijeva.
Kad je Hurma odgojila cv'jeće,
Brzo njojzi tri glasa dodjoše;
Jedno glase: car će u bosilje,

---

[1]) *tlo, koje je bilo samo po sebi vlažno.*

Drugo glase: vezijer će s njime,
Treće glase: poznavat junake
Oženjene i neoženjene!
Prepala se Hurma materina,
Pa govori svojoj miloj majci:
„Ču li mene, moja mila majko!
A jadna ga posadila cv'jeće!
Ko će, majko, poznavat junake
Oženjene i neoženjene?“
A da veli Hurmijina majka:
„Nemoj mi se, Hurme, prepadati!
Ti ćeš lasno poznati junake;
Lasno ti je poznat oženjeno:
Tiho jaše konja golemoga,
Tiho jaše, a gleda preda se,
Baš kô da je iglu izgubio;
Crni su mu pomršeni brci,
Ka i svila u loša trgovca;
Crn mu perčin vóma[1]) podgorio,
Veoma je blijed u obrazu,
Kô da ga je hitila groznica.
Lasno ti je poznat neženjeno:
Plaho[2]) jaše konja golemoga,
Plaho jaše, gleda oko sebe,
Ne će l' gdjegod ugledati zlato,
Jal na vratim', jali na pendžeri'.
Crni su mu zapredeni brci
Ka i svila u šikli-kutiji;
Crn mu perčin bio vrat pokriva,
A vóma je rumen u obrazu,
Kô da pije vino bez prestanka.“

Vice Palunko, br. 76.

Iz Ramnoga u Popovu polju hercegovačkom; kazivala Janje Vlahinić god. 1869.

---

[1]) *veòma* [2]) *žustro, brzo,*

110

Vragolasto momče.

Traži sinka ostarila majka
Sve od jutra do mrkloga mraka.
A kada je sinka nahodila,
Ovako je njemu govorila:
„Gdi si bio, drago dite moje?
Tebe traže age i spahije,
I ostale careve delije;
Da je vika u Turaka na te,
Bit će, sinko, naopako za te:
Da ne ima u majke divojke,
Kojoj nisi lice obljubio.“ —
— „„O starice, mila moja majko!
Ako 'š, majko, da ti pravo kažem,
Jučer podjoh u Vakufe gornje,
Ter susritoh gizdavu divojku
Baš u tisnu jednomu sokaku,
Pak mi zape kopča od terluka
Za njezinu kličku od čarapa.
Ja se prigoh, da ću odapeti,
Al mi zape kopča od rukava
Za njezinu struku od gjerdana.
Ja se maših, da ću odapeti,
Al mi zape prsten s ruke moje
Za mendžušu gizdave divojke.
I kad ništa ne pomože, majko,
Sastavismo brke i solufe,
Brke plave, a solufe vrane;
Njih se dvoje udariti more.
A, dokle je Kraljevića Marka,
Ja se, majko, ne bojim Turaka!““

Bartuo Grgić, II., br. 88. *Iz Jabuke na Cetini u Dalmaciji.*

111.

Utekoše momci med djevojke.

 Ivana Seljanina Ive
Polegla je bjelica šenica.
Zabrinu se Seljanine Ivo:
Tko će požet bjelicu šenicu?
Al govori Ivanova majka:
„Ne brini se, drago dite moje!
Već ti kupi moljbu žetalaca:
Sto momaka, dvista djevojaka,
Osamdeset mladih udovica!“
Ništ ne stade Seljanine Ivo,
Već on kupi moljbu žetalaca:
Sto momaka, dvista djevojaka,
Osamdeset mladih udovica.
Zabrinu se Seljanine Ivo:
Što će moljbi dati ručkovati?
Al govori Ivanova majka:
„Ne brini se, drago dite moje!
Djevojkama šekerne kolače,
Udovicam' bijele pogače,
A junakom prove prosenice!“
Kad je bilo s večer o večeri,
Zabrinu se Seljanine Ivo:
Gdje će moljbi dati konakovat?
Al govori Ivanova majka:
„Ne brini se, drago dite moje!
Djevojkama na gornje čardake,
Udovice u doljnje sobice,
A junakom pod plot u koprive!“
Zabrinu se Seljanine Ivo:
Što će moljbi dati pokrivati?
Al govori Ivanova majka:
„Ne brini se, drago dite moje!
Djevojkama svilene jorgane,
Udovicam' šarene ponjave,
A junakom ježeve kožice!“

Kad je bilo oko polak noći,
Ježak bode, kopriva se pali,
Usta zveka gornjih pendžerova,
Usta cika mladih djevojaka:
Utekoše momci med djevojke!

Mato Zdjelarević, II., br. 86. *Iz Sibinja.*

112.

Star i mlad delija.

Izvor-voda izvirala bistra, studena,
Čuvala je Dilber-Mara b'jela, rumena.
Otud ide star na konju, stara delija:
„Božja pomoć, Dilber-Maro, b'jela, rumena!
Pije li se izvor-voda bistra, studena?
Bere li se struk bosilja zimi zelena?
Ljubi li se Dilber-Mara b'jela, rumena?"
Govorila Dilber-Mara b'jela, rumena:
„Ne pije se izvor-voda bistra, studena;
Ne bere se struk bosilja zimi zelena;
Ne ljubi se Dilber-Mara, b'jela, rumena."
Otud ide mlad na konju, mlada delija:
„Božja pomoć, Dilber-Maro, b'jela, rumena!
Pije li se izvor-voda bistra, studena?
Bere li se struk bosilja zimi zelena?
Ljubi li se Dilber-Mara b'jela, rumena?"
Odgovara Dilber-Mara b'jela, rumena:
„Bora tebi, mlad na konju, mlada delijo!
Ako hoćeš piti vodu bistru, studenu,
U jutru je izvor-voda svaka studena;
Ako hoćeš struk bosilja, dodji do podne,
Jer u podne svaki cvijet dobro miriše;
Hoćeš ljubit Dilber-Maru, dodji do večer,
Jer u večer svaka draga sama uzdiše!"

Fran Milošević, bosanski klerik, br. 1. *Iz Kreševa u Hercegovini zapisano god. 1863.*

113.

Ja sam mlada kita cvijeta.

Daždic pade usrid jeta
Polij' Mari žardin cv'jeća,
L'jepe ruže i tratore.
Kad vidjela l'jepa Mare,
Cv'jet po cv'jetak izbirala,
I u kite savijala,
Zlatom hi je ovijala,
A biserom posipala,
I s kitom se razgovara:
„L'jepa ti si, kito cv'jeća!
Da ja znadem, mlada Mare,
Da će tebe mlad nositi,
Bŏje bi te nakitila;
A da znadem, mlada Mare,
Da će tebe star nositi,
Teško bi te izgrdjela,
Līkom bi te ovijala,
Crnom zemjom posipala!“
U to doba star na konju
Mladom Mari govorio:
„Bog pomogo, l'jepa Mare!
Može li mi kita biti
I ti, Mare, vjerenica?“
Govori mu l'jepa Mare:
„Hod' otole, star na konju!
Ne može ti kita biti,
Ni ja Mare vjerenica.“
Starac prodje, a mlad dodje,
L'jepom Mari govorio:
„Bog pomogo, l'jepa Mare!
Može li mi kita biti,
I ti, Mare, vjerenica?“
Govori mu mlada Mare:
„Dobar došo, mlad na konju!

Što će kita, što li mita?
Ja sam Mare kita cvita,
Mlada tvoja vjerenica!“

Vice Palunko, br. 190. *S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko, kasnije udata za Murata*

114.

Ljubavni poziv.

rago dragu poručuje: „Dodji do mene!
Svila sam ti v'jenac ruže, koja ne vene!
Dodji, dragi, u ponoća, kad mi majka spi!“
Drago dragu odručuje: „Ne ću ni pedi[1]),
Imaš kucu lajavicu, kako ću ti doć'?
Ako dodjem, zalajat će, babo će ti čut.“ —
— „„Dat ću kuci komad kruha; dodji slobodno!““
— „Ne ću, ne ću, draga moja, ne ću zaisto!
Vrata su ti škripavica, kako ću ti doć'?
Ak' otvoriš, zaškripat će, majka će ti čut.“ —
— „„Ja ću vrata uljem zalit; dodji slobodno!““
— „Ne ću, ne ću, draga moja, ne ću nipošto!
U tebe je glušac-p'jevac, pa će zapjevat;
Ako dodjem, pa zapoje, babo će ti čut.“ —
— „„Dat ću p'jevcu kapu prosa; dodji slobodno!
Dodji, dragi, u ponoća, bába se ne boj!
Dodji, dragi, preko noći, kad on s majkom spi!
Dodji, dragi, kad ti drago, gospodar si ti!““
Dodje dragi u ponoća, kad svi tvrdo spe;
Dočeka ga draga svoja, u dvor uvede.
Igrali se, grlili se blizu do zore;
Kad eto ti iznenada velje nezgode:
Uz policu, niz policu miši potrče!
Začula ih mala mâce s vrata od kuće,
Skoči mace plašit miše, lonce obori,
Padu lonci niz police, zlo se dogodi.

[1]) *ni koraka; talijanski: pede.*

Čula mati, pa se skoči, ide brez sv'jeće;
Pade baba, slomi nogu, eto nesreće.
Kuka baba, čuje djede, skoči s postelje;
Grede djede dizat babu, eto nevolje!
Tu nesreća još i veća sad se okoti;
Pade greda, ubi djeda, zlo se dogodi.
Kuka djedo, kuka bâbe, ko da pomogne?
Sluša dragi, pa s' prepade, hoć' da pobjegne.
Ne dade mu mlada moma, neg mu besjedi:
„Ne ćeš, dragi, poć' iz dvora moga ni pedi!
Što ćeš bježat, dragi mio, ol si kriv im ti?
Umr'je djedo, umr'je bâbe, ljubimo se mi!"

Baldo Glavić, str. 3992. *Kazivala Anica Begin iz Luke na Šipanu, a naučila od nekog Dalmatinca.*

115.

Laž nad lažima.

Zelje bere aga Asanaga
U Mostaru ispod Sarajeva.
Zagleda ga momče ispod Beča
I uzima šaru pirlitanu[1]),
Naslanja je na bedem Budimu,
Na agi je nišan sastavio.
Puče puška i ostade pusta,
Vas se grade u pepeo stopi.
U zlo misto Asanagu zgodi:
U kolino medju oka oba!
Na dlane mu srce istirao;
Mrtav ago crnoj zemlji pade,
A živ ago svojoj kući dojde.
Kod kuće mu i troje veselje:
Šetaju se pečene kokoši
Po aginoj gospodskoj palači;

[1]) *ukrašenu pušku.*

Babo mu se u bešici ljulja,
A majku mu svati dovedoše.
Doletiše dva hrta sadrta,
Potjeraše pečene kokoši.
Ne da ago pečenih kokoša,
Već dva hrta po palači ganja.
Zaplete se ago u brkove,
I otkide sa ramena glavu,
Kako pade, više ne ustade!

Mato Duić, br. 70. *Iz Bosne.*

116.

Malen vojno.

Zarekoh se, zatekoh se,
Da se ne ću udavati
Za junaka za malena.
Nastadoše zla vremena,
Udadoh se za malena.
Kad junaci skoka skaču,
Moj se mali natrag svali;
Kad junaci trešnje beru,
Moj se mali oblizuje.
Junaci se grôtom smiju,
A moj mali suze roni.
Poslah njega za kozama;
Svi kozari dojaviše[1]),
A moj mali izostade.
Uzeh prelo i vreteno,
Odoh njega potražiti.
Al ga nadjoh zaplakana,
Zaplakana, izmazana;
Izjele mu koze gaće.
Zamotah ga u pregaču,
Donesoh ga domu svomu.

---

[1]) *dotjeraše ih kući.*

Postavih ga na ognjište;
Dojde macan, ogrebe ga.
Pis, macane, zlo te snašlo,
Što mi cviliš drago moje!
Premjestih ga na policu,
Leteć oro potpazi ga.
Uja, uja, orletina!
Nije tvoja mrljetina,
Nego moja ljudetina!
Odnese ga u pandžama,
A ja mlada obudovih.

Mato Duić, br. 82. *Iz Bosne.*

117.

Pretila Primorka.

Kad se ženi Vlašić junak dobar
U Primorju s Primorkom divojkom;
Kad je bilo, da je vodi doma,
On joj stavja konja nejahana.
Prî neg mlada nogu podmetnula,
A pod njom se konjic podlomio
Od težine Primorke divojke.
Smislil se je Vlašić junak dobar,
Smislil se je, ča će učiniti;
On joj kuje kola od olova,
Pri' njih stavja dvanaste volova.
Kola puču, a volovi muču
Od težine Primorke divojke.
Kad su mladi na dvorove došli,
Na kuli su vrata devetera,
Ma kroz n'jedna ulisti ne mogla.
Smislil se je Vlašić junak dobar,
Smislil se je, ča će učiniti;
Počme vajat kulu na kantunu[1]),
Da bi mlada na žingov[2]) uligla.

---

[1]) *tal. cantone, ugao* [2]) *sabirač ne zna, što ova riječ zapravo znači. Prema onome, što mu je kazivačica rekla, moglo bi značiti: pobočke t. j bokom naprijed.*

Kad je bilo od večere vrime,
Išli jesu večer večerati:
Izila je do tri prošenice,
Svako biše od tri kvarte[1]) šenice,
I popila tri kondira vina,
I izila vola velikoga,
Još je svojem svekru govorila:
„Borme, svekru, lošo večerala!
Da je ovo u mile mi majke,
Ovo bi mi po večeri[2]) bilo.“
Svekarv nevi svojoj govorio:
„Muči, neve, sutra ćemo boje[3]);
Ubit ćemo ovcu jalovicu,
Tebi, neve, samoj polovicu.“
Kad je bilo noći o polnoći,
Počme vikat Vlašić junak dobar:
„Aoh meni, moja mila majko!
Ko je ovdi od roda mojega,
Ol od moga ol divojčinoga,
Poduši me noga divojčina.“
Svak to čuje, svak poluge vuče,
A star svekarv staru gredetinu,
Da podignu nogu divojčinu.
Kad je bili osvanuo danak,
Svekarv nevi svojoj govorio:
„Pojdi, neve, čuvat vinograde!“
Ča je devet braće zakopalo,
To u uru neve pozobala,
Još je svojem svekru poručila:
„O moj svekru, moje dobro velo!
Ako ću ti čuvat vinograde,
Pošji[4]) meni na vinograd grožja!“
Svekarv nevi svojoj poručio:
„Pojdi, neve, otkle si i došla!
Nisi za me ni za sina moga!“

Petar Ružević, br. 35. *Iz Starigrada na otoku Hvaru.*

---

[1]) *tal. „quarta“, mjerilo za žito od 22 litre* [2]) *zakuska poslije večere* [3]) *bolje* [4]) *pošlji, pošalji.*

❀

118.

Ljubeći udovice učinio zadužbinu.

Kad umire sam-despota Gjurgje,
Nesta sunca za godinu dana,
A mjeseca za dv'je godinice,
A danice za pô godinice.
On boluje tri godine dana;
Od kosti mu meso otpadalo,
A iz kosti trava pronicala.
K njemu dodje starac igumane:
„Kaži gr'jehe, sam-despota Gjurgje!
Kaži gr'jehe i čini pokoru,
Ne bi l' umro, ol ti lakše bilo."
Kaže gr'jehe sam-despota Gjurgje:
Da j' ubio momka kod djevojke,
Da je pobri konjica odveo,
Da j' ljubio devet udovica,
Sve ih devet kúmâ vjenčanijeh.
Kad to čuo starac igumane,
On ovako Gjurgju govorio:
„Što s' ubio momka kod djevojke,
To si svoju utopio dušu;
Što si pobri konjica odveo,
Oli vrati, oli konja plati;
Što s' ljubio devet udovica,
To ka' da si crkvu načinio,
A i u nju kalež sakovao;
To su, Gjurgje, zadužbine prave."

Mih. Pavlinović, II., br. 1308. *Iz Bukovice u Dalmaciji.*

U drugoj Pavlinovićevoj pjesmi iz dalmatinske Bukovice (II., br. 1309), kad despot ispovjedi, da je ubio momka kod djevojke, odgovara kalugjer, da polovica ovoga grijeha pada na despotove roditelje, što ga nijesu oženili mlada, pa ne bi morao otimati djevojke od momaka. Radi grijeha, što ga je sagriješio obljubivši devet svojih vjenčanijeh kuma, — „tog se grijeha odastati ne će." A, što je bio stare roditelje:

S toga, Gjurgju, nestalo je sunca;
Nesta sunca za nedjelju dana,
A mjeseca za pô godinice,
A danice za godinu dana!

119

Baba uvračala momče

Igra kolo na buništu,
Čula baba na ognjištu;
Iverom se počešljala,
Blatom kose namazala,
Ostrugom se opasala,
Grahom zube nakitila.
Ona ide k onom kolu,
Pa se hvata nuz 'no momče,
Nuz 'no momče mrkušasto.
Momče mrko babi mrsko,
Momče bîlo babi milo.
Al govori mlado momče:
„Id' otale, stara babo!"
Rasrdi se stara baba,
Ona ide u goricu,
Ona bere troje bilje:
Jedno bilje „primamilje",
Drugo bilje „sam-dokasa,
Treće bilje „od-ovamo"!
Koje bilje primamilje,
Ono bilje na dnu lonca!
Koje bilje sam-dokasa,
Ono bilje nȁ pô lonca;
Koje bilje od-ovamo,
Ono bilje na vrh lonca.
Kada zače lonac krčat,
Zače mlado momče trčat:
„Hvaljen Isus, draga dušo!"
Nasmija se stara baba:
„A ja nisam draga duša,
Veće sam ja stara baba."
Al govori mlado momče:
„Tȁ ti nisi stara baba,
Nego si ti duša draga!"

Mato Zdjelarević, II., br. 152. *Iz Sibinja.*

120.

Junak isplatio babu.

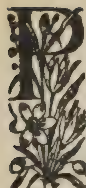
eži junak u strani na travi,
Pokrio se maramom po glavi.
Otud ide mlada divojčica;
Posrnula, pala na junaka.
Misli junak, da je jarebica,
Kad onamo — mlada divojčica;
Ljubio je do stotinu puta.
Opet leže u strani na travi,
Pokrio se maramom po glavi.
Otud ide mlada udovica;
Posrnula, pala na junaka.
Misli junak, da je golubica,
Kad onamo — mlada udovica;
Ljubio je dvista trista puta.
Opet leže u strani na travi,
Pokrio se maramom po glavi.
Otud ide stara babetina;
Posrnula, pala na junaka.
Misli junak, da je vranetina,
Kad onamo — stara babetina;
On joj dade dvista trista šakâ.

Luka Marjanović, br. 148. *Iz Gornje Krajine*

121.

Gudeljeva baka.

odigla se Gudeljeva baka,
Susrita je Kraljeviću Marko:
„Što to goniš na tovaru, bako?“ —
— „„Evo, sinko, Kraljeviću Marko,
S jednu stranu kluko kanavine,
S drugu stranu kluko jarinice.““

Još govori Gudeljeva baka:
„Kud to idješ, Kraljeviću Marko?“ —
— „„Evo idjen, Gudeljeva bako,
Idjen, bako, isprositi zlato.““ —
— „Uzmi mene, Kraljeviću Marko!“ —
— „„Što s' se tako pogrčila, bako?““ —
— „Ovo san ti drvarica, Marko!“ —
— „„Što si tako krivozuba, bako?““ —
— „Ovo san ti mala ića[1]), Marko!“ —
— „„Što si tako krivoprsta, bako?““ —
— „Ovo san ti dobra prelja, Marko!“ —
— „„Što si tako krivonoga, bako?““ —
— „Ovo san ti brza 'oda, Marko!“ —
— „„Ajde k vragu, Gudeljeva bako!““ —
— „Ostaj zbogom, Kraljeviću Marko!
Prokleta ti, dušo, jaja bila,
Što ti koka priko lita nila!“

Stjepan Banović, br. 36. — *Kazivala god. 1902. Ive Banović u Zaostrogu.*

122.

Čudan oklad.

Vezla gaće tanahna Fatima,
Vezak vezla pod kulom tanahnom,
Na orlove i na sokolove,
Na pauke i na gorske vuke.
Na učkuru, gdje s' gaće vežuju,
Tu navezla dva sina pašina,
A povr' njih dva sokola siva.
  Tuda prodje Durutović Meho
Na dorinu, konju od megdana.
Kadar vidi tanahnu Fatimu,
Meho Fati božju pomoć viče:
„Bog na pomoć, l'jepa moja Fate!

[1]) *izjelica.*

L'jepe li ti gaće vezeš, Fate!
Kaži meni, l'jepa moja Fate,
Jesu li ti gaće na prodaju?"
Ali Fate Mehu odgovara:
„Zdravo bio, Durutović Meho!
Kad me pitaš, pravo da ti kažem:
N'jesu moje gaće na prodaju,
Neg su moje gaće za okladâ:
Ko se može sa mnom okladiti,
I podobar oklad ostaviti,
Ja ću Fate gaće navezene;
Ko će moći prenoćit uza me
Brez micanja i brez obrtanja."
Kad to čuje Durutović Meho,
On postavlja konja ispod sebe,
Iza pâsa svijetlo oružje,
A sa vrata sahata od zlata.
Sve to Meho tankoj Fati dava,
Fajka gaće navezene stavlja.
Ode Meho s Fajkom na čardake.
Kad se s njome na čardacim' nadje,
Bog to znade, jesu l' večerali,
Nego svlače sa sebe od'jelo,
Obojica u košuljam' tank'jem;
Prva Fajka u dušeke ode.
Ukraj nje se položio Meho;
Mehu mile gaće navezene,
L'jepoj Fajci ledja okrenuo;
Nit se miče, niti sobom tiče,
Nego spava kô i studen kamen.
Kad je noći neko doba bilo,
Al se Fajci u san nije dalo;
U nju silne buhe udarile[1]),
Sve se vrće i sobom koprće,
Sve se miče i u Meha tiče,
Pa mu Fajka i na uho viče:
„Ali spavaš, u zô čas ti bilo!
Ali žališ vilu konja tvoga?
Ne bih ti ga bog-zna ni uzela!

[1]) *uznemirila se.*

Ali žališ oružje svijetlo?
N'jesam junak, da pašem oružje.
Ali žališ od zlata sahata,
Ali misliš, da sam pašalija,
Da mi sahat visi oko vrata?"
  Muči Meho, kako da ne čuje.
Al se Fajci mirovat ne dade,
Neg se miče i u Meha tiče,
I na uho opet njemu viče:
„Ali spavaš, zô sanak zaspao!
Gdje ti ruka, da bi usahnula!
Što ne grliš grlo negrljeno,
Što ne ljubiš lice neljubljeno?
A ne žali postav od okladâ!
Nek ti na dar gaće navezene!"
  Meho sluša, kako da ne sluša,
Meho haje za to i ne haje,
Žali konja i oružje sv'jetlo,
S druge strane od zlata sahata,
S treće strane gaće navezene,
Pa se Meho ni da krene ne će.
On Fatimi ne vjeruje tankoj,
Nego mirno c'jelu nojcu prodje.
  A kad sutra jutro osvanulo,
Ustaje se Meho i Fajkula.
Meho podbi gaće navezene,
Odnese ih zdravo i veselo;
Osta tanka na kuli djevojka,
Ona mlada teško nevesela!

Baldo Glavić, str. 4311.

Kazivala Anica Begin iz Luke na Šipanu, a slušala je od Šćepana Ozimice Šipanjca.

123.

Ciganski lijek za bolnu kadunu.

tar se ženi efendi-kadija
Mladom kadom od dvades' godina,
Kad se káda kraj kadije nadje,
Do brzo joj nije mio bio,
Pa se kada pokajala mlada;
Stade radit da starca pogubi.
A on starac kadu milovao,
I za nju bi oba oka dao.
Mlada kada drugoga iznadje,
A za starca ne će ni da znade,
Nego leže u meke dušeke,
Brez nevolje bolesna se kaže.
Starac srca puno milostiva,
Pa je pita, šta će učiniti,
Koga želi privesti u dvore:
Jal medika[1]), jali bajalicu?
Mlada kada njemu lagovala:
„Starče ago, efendi-kadija!
U dvor b'jeli ne vodi nikoga,
Ni medika niti bajalicu!
Šta će medik, šta će bajalica?
Bajalice kučke lajavice,
A medici naši prevarnici;
One baju, dok im ludi daju,
Ovi l'ječe, da sebe izl'ječe
Od nemile od boli gladinje,
A za nas im briga nikakova!
Nego starče, efendi-kadija,
Da ti podješ za gore na vode,
Da bi hladne vodice donio;
Da s' umijem i vode napijem,
Čini mi se, da ću preboljeti.“

[1]) *liječnika, tal. medico.*

A da vidiš efendi-kadije!
Svoju kadu odviše miluje;
Bio bi joj oči poklonio,
Gdje li ne bi vodice donio!
Pa prihiti v'jedro okovano,
Uputi se, da ide na vode.
Od dvora se odmaknuo largo,
Kad evo mu nenadana drûga
Prama njemu nasred puta druma,
Pravo glavom momak ciganine,
Gdjeno vuče vreću ćumurine[1])!
Reče cigo: „Kuda ideš, starče?“
Reče starac: „Za goru na vodu.
Pobolje se stopànica[2]) moja,
Pa ću don'jet vode iza gore,
Eda bi joj štogod bilo bolje!“
Govori mu monče ciganine:
„Vrat' se, starče, a ne gubi glave!
To li podješ za goru na vodu,
A hvati te mrkla sutorina
Blizu gore ukraj hladne vode,
Izać' će ti iz gore zvjerenje,
Zaklat će te u zô čas za tebe!
Neg se vrati, i poslušaj mene!
Ne boluje stopanica tvoja,
Nego ona iznadje drugoga;
Zato te je na vodu poslala,
Da te gorsko izjede zvjerenje.
Pa ćeš vidjet, kada dvoru dodješ,
Da ćeš naći uza nju drugoga.
Kad dodjemo blizu dvora tvoga,
Izvalit ću ovo ćumurine,
A u vreću uvalit ću tebe,
Pitat konak u tvoje ljubovce,
Da me gdjegod pusti u ognjište.
Pa ćeš vidjet ti tvoju ljubovcu,
Šta će zborit, šta li će govorit!“
Kad to čuje efendi-kadija,
A što kaže crni ciganine

[1]) ugljen [2]) drugarica.

Ispod one vreće ćumurine,
S njime se je na se[1]) uzvrnuo.
Kad dodjoše blizu dvora b'jela,
Da ko vidi crna ciganina,
Gdje iz vreće ćumur izvadio,
U vreću je starca uvalio,
Pa on ode na vrata od dvora,
A na vrátu tegli vrećetinu;
Pa zadrma na vratima alkom.
A kâde se sa pendžera glasi;
Dobar večer njojzi nazivao:
„Večer dobar, od dvora gospodjo!
Bi li mene na konak primila,
I uz mene moju vrećetinu,
Baš ako ćeš u ognjište tvoje?“
Srećan bio crni ciganine,
Gdjeno kâde sadje niz skaline.
Na dvoru je otvorila vrata,
I ovako njemu besjedila:
„Hoću bolan, crni ciganine!
Primit ću te u svoje ognjište.“
Udje cigo, nosi vrećetinu,
A u vreći efendi-kadiju.
Blizu vrátâ skine vreću s vrâta,
Noge svio, blizu vatre sio,
Pa se grije i na brke smije,
I s kadijom tiho razgovara.
A kad kâde vẽčerâ lijepo,
Evo ti je kuli niz skaline
U ognjište k crnom ciganinu;
Stade kâde, pa njega navadja:
„Da-nu momak, crni ciganine!
Jesi l' kader[2]) uz gusle pjevati?
Da-nu bolan, popjevaj malahno!“
Govori joj crni ciganine:
„Kader jesam i umijem pjevat,
Al si bogme u dvoru ovome
Ti večeras gospodja banica;

[1]) *natrag se povratio* [2]) *kádar, podoban, fähig, im Stande.*

Red bi bio, da prva zapjevaš.
Kad ti prva, i ja ću za tobom!"
Kad ga mlada razumjela kada,
Zapjevala, te je govorila:
„Da ti kažem, momak ciganine,
Pjesmu moju, što ću zapjevati!
Ja imala vojna i nevojna!
Poslala ga za goru na vodu,
Da mi hladne donese vodice.
Al evo je nojca preklopila;
Nema moga vojna i nevojna.
Sâm Bog znade, hoće li i doći.
Ako vojno dodje, ol' ne dodje,
Eto tamo, sve mi jedno biva;
Ja za njega ništa i ne hajem,
Er ja imam vojna i drugoga;
Starca hranim, gdje i pašče britvu[1])."
Kad to čuje monče ciganine,
Javorove gusle prihitio,
Pa zapjeva pjesmu na cigansku:
„A čuješ li, vrećetino moja,
Što govori bolesnica tvoja?
Pa izadji, vrećetino moja,
Tebe čeka bolesnica tvoja.
A prihvati drenovaču moju,
Pa izl'ječi bolesnicu tvoju!"
Kad to čuje efendi-kadija,
Iz vreće se na noge skočio,
Pa uzimlje tešku drenovaču,
Stade biti bolesnicu svoju,
Da joj bolnu izl'ječi nevolju.
Liječi je efendi-kadija,
A drži je momak ciganine.
L'ječeći je starac s' umorio,
Toljagom joj rebra prebrojio.
Tad pokupi ćumur ciganine;
Daruje ga efendi-kadija,
Dade njemu stotinu cekina:
„Na ti, cigo, pa se napi' vina!"

---

[1]) *valja da: „Do starca mi je stalo kao paščetu do britve".*

Primi pare crni ciganine,
Al on vreće ostaviti ne će,
Nego ćumur na se naprtio,
Pa besjedi efendi-kadiji:
„Hvala tebi, dobar gospodare!
Eto sam te l'ječit naučio,
Pa ti l'ječi, a l'jeka ne štedi,
Samo gledaj, da tebe ne l'ječe!“

Baldo Glavić, str. 3869.

Kazivala Anica Begin u Luci na Šipanu, a naučila od Šćepana Ozimice, takodjer Šipanjca.

